

Sven Wimmell 060127:
Samhällsplaneringens problem.
Demokrati med kunskaper hos alla.
Kriser och välfärd alla dagar.
Ansvarskommittén.
Tsunamikatastrofen. Krisberedskap.

(<http://wimmell.com/omr40zc.pdf>)

Det vanligaste namnet på barn födda 2005 är för flickor Emma , 1109 st, och för Pojkar Oscar, 1156 st. Andra vanliga namn är Maja, Julia, Alice, Ida, Linnéa, William, Lucas, Isak och Elias. Nya på topphundralistan är Amelia, Hedda, Miranda, Märta, Charlie, Milton, Elis, Jack, Herman och Valter. Enligt DN 27 januari.

De växer upp, går i skolan och sedan ska de börja rösta. I en god demokrati bör röstningen ske med goda kunskaper om det man röstar om. Man bör nu genast börja förbereda dem och sedan utbilda dem i den 12 år långa skolan och i de efterföljande högskolorna.

Det är viktigt att få en överblick över världens problem. En hjälp är det klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som finns i projektet om samhällsplaneringens problem, som finns i sammanställningen nu och som funnits på Internet sedan 8 år tillbaka.

I sammanställningen finns avskrifter av innehåll och sammanfattningar i: Ansvarskommitténs utredningar om översyn av strukturen och uppgiftsfördelningen inom samhällsorganisationen, Tsunamiutredningen och Försvarsberedningens utredning om krisberedskap. Utredningarna kommenteras inte, läsaren får istället antydningar om världens problem och redogörelser för klassifikationssystemet som kan leda till eftertanke.

Flodvågskatastrofen i Östasien julen 2004 och stormskadorna i

skogarna i södra Sverige i början på 2005 har aktualiserat frågor om att förbättra katastrof- och krisberedskapen. Sådana förbättringar är lovvärda, men om man sätter som mål att förbättra välfärdsfördelningen i Sverige och världen kan katastrof- och krisberedskapen inbegripas i det Förbättringar kan ske genom att ändra de mänskliga verksamheterna.

En fördel med förteckningen över verksamheter är, att alla upptänkliga mänskliga verksamheter ryms i förteckningen. Det finns inga verksamheter utanför. Alla slags verksamheter som finns är inte namngivna, men områdena som är med kan delas upp i oändlighet så att alla verksamheter kommer med. Med hjälp av förteckningen kan man finna områden som är otillräckligt uppmärksammade.

Barn är nyfikna och har behov att utforska världen. De lär sig om naturkraftera när de springer, hoppar, klänger och klättrar och gör kakor i sandlådan. De lär sig språk och uppförande o s v i kontakt med omgivningen. I skolan lär de sig läsa, skriva och räkna. Mycket kan inte läras genom egen erfarenhet, man måste läsa sig till hur det är. Världskartan kan man inte se i full skala i verkligheten.

I dag behöver svenskarna känna till alla svenska problem och känna till alla världens länder och folk och deras problem och hur samspelet bör ske. Det man lär sig i grundskolan räcker inte, det man lärt där är snart för gammalt. Radio, TV och tidningar o d får ta vid. Och det som finns där är beblandat med de kommersiella krafternas förvirrande budskap.

Förändringsprocesserna hålls igång av informationsflöden i och mellan människorna, och därför övergår förändringsproblemen och samhällsplaneringens problem i ett stort problem om produktion och spridning av kunskaper och värderingar, som leder till handlingar som förändrar världen.

Vill man förbättra världen bör man i första hand förbättra individernas inre verkligheter och viljor och förbättra de politiska-demokratiska styrningsprocesserna. Det kan man göra genom åtgärder på planerings-, forsknings-, utrednings-, utbildnings- och informationsområdena.

Innehåll:

- 3 **Inledning om Samhällsplaneringens problem.
Ett klassifikationssystem för verksamheter.**
- 8 **Kommittédirektiv till Ansvarskommittén.**
Översyn av strukturen och uppgiftsfördelningen inom samhällsorganisationen.
- 14 **Sven Winnell: Samhällsplaneringens problem.
Hur ska man kunna förbättra världen?**
- 21 Klassifikationssystem för verksamheter.
- 23 Människorna har olika behov av information i de olika rollerna.
- 24 Informationsstress vår nya folksjukdom.
- 25 Klassifikationssystemet för verksamheter o bibliotekssystemen
- 26 Åtta bilder med samband mellan områdena 1-9 mm.
- 35 Den fundamentala påverkanskedjan.
- 37 Informations- och kunskapsflöden.
- 38 **Ansvarskommittén (SOU 2003:123):**
Utvecklingskraft för hållbar välfärd.
- 45 Tilläggsdirektiv till Ansvarskommittén
- 51 Ansvarskommittén: Sveriges regionala indelning
– om tillväxtperspektivet får råda
- 56 Ansvarskommittén: Sektor möter region – men hur och var?
- 67 Socialstyrelsen: ”God vård på lika villkor”
Geografi, demografi, volym & kvalitet.
- 70 Statskontoret: Sektorisering inom offentlig förvaltning
- 72 Ansvarskommitténs hemsida på internet.
- 74 **SOU 2005:104 Sverige och tsunamin –**
granskning och förslag. Huvudrapport.
- 91 **SOU 2005:104 Sverige och tsunamin –**
granskning och förslag. Expertrapporter.
- 93 **Försvarsberedningen: En strategi för Sveriges säkerhet.**
- 94 Inledning.
- 95 Del I En säkerhetsstrategi.
- 100 Del II Förslag till reformer.

- 115 **Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna
förbättra världen ? Demokrati uppifrån och nedifrån.**
- 115 Innehållet i fyra utredningar:
- 115 Världshistorien och framtiden
- 117 Mellanöstern, hela världen, Sverige
- 121 Tillstånd och förändringar utomlands och i Sverige oroar.
- 123 Valfärden och välfärdsfördelningen.
- 125 Världen behöver FN.
- 129 Naturkrafter och människors agerande.
- 130 Läget i världen.
- 141 Verksamheter som formar framtiden.
- 141 Myndigheter mm i sverige.se
- 142 **Människornas verksamheter 1-9.
Krishantering.Välfärdsfördelning.**
- 142 Att förstå områdenas innehåll.
- 144 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.
- 153 2 Religiösa verksamheter o d.
- 154 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
- 167 4 Sambandsforskningsverksamheter.
- 168 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.
- 169 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
- 200 7-9 Kulturella verksamheter.
- 200 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
- 219 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
- 220 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

Inledning om Samhällsplaneringens problem. Ett klassifikationssystem för verksamheter.

Sammanställningen nu ingår i en serie utredningar i ett forskningsprojekt som publiceras på Internet. Projektet tog form i början på 1970-talet vid Nordiska Institutet för Samhällsplanering, Nordplan, numera nedlagt sedan några år, och fick fart när Internet började bli stort.

På internet finns projektet sedan våren 1998, dvs sedan 8 år tillbaka. Där finns det på Sven Winnells hemsida <http://winnell.com> med titeln:

"Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen." Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter .

Rubrik i den engelska introduktionen:
" Problems in Planning. How can we make the World a better place?
An Encyclopedic Classification of Human Activities."

Redovisningen omfattar sju inledande dokument och 129 dokument med innehåll i verksamhetsområden som formar världens framtid.

Framställningen på hemsidan kompletteras med större sammanställningar, vanligen i pdf-format, ibland html-format, som förtecknas på hemsidan, men som man får fram genom att klicka på länkar. Dessa sammanställningar kan vara på uppemot 200 sidor, storleken begränsas av vad som är lämpligt med hänsyn till de datorer läsarna kan tänkas ha och vad som enkelt kan skickas med e-post. De bör helst inte gå över 1MB. Det gör att de inte kan innehålla mycket utrymmeskrävande bilder och diagram och kan se tråkiga ut.

Forskningsprojektet innehåller två problemområden:

- 1 Att förklara klassifikationssystemet,
- 2 Att tillämpa systemet på aktuella samhällsplaneringsproblem.

Till detta måste läggas problem med att förklara vad planering är, vad samhällsplanering är mm.

En grundtanke är, att utvecklingen i världen till största del är en fråga om hur människorna genom sina verksamheter påverkar utvecklingen. Med verksamheter avses inte bara materiella ekonomiska verksamheter utan också mer svårfångade kulturella verksamheter, tankeverksamheter o d.

Bakom klassifikationssystemet finns en filosofi om utvecklingskrafterna, som bl a innehåller problem om politik och demokrati. Den demokratiska tanken är, att det är individerna som ska styra samhällsutvecklingen. Om det ska gå bra måste de ha goda kunskaper om samhället och om rättigheter och skyldigheter etc. Det är sålunda en tämligen komplicerad verklighet bakom systemet.

Dessbättre går det att krympa ned problemområdena till ett fåtal huvudområden och till 129 mindre problemområden, som dock var för sig kan vara mycket stora, men ändå någorlunda fattbara.

Mycket arbete har lagts ned på att utröna vilka de mänskliga verksamheterna är, vilket är komplicerat bl a därför att de och beteckningar för dem förändras med tiden.

Tack vare den elektroniska informationstekniken och Internet har det de senaste åren blivit mycket lättare än tidigare, men inte lätt, att få grepp om verksamheterna. Verksamheterna finns bl a till en del benämnda i statistikserier av olika slag som statistikserier för yrken och utbildningar, men de flesta sådana serier har ändrats på senare år så att det som gällde för fem-tio år sedan inte gäller idag.

Verksamheter bedrivs av enskilda personer och av organisationer av många olika slag. Mycket viktiga verksamheter är sådana som

bedrivs av offentliga organ, ideella organisationer, politiska partier och stora privata organisationer: stora kommersiella företag och organisationer av typ Svenskt Näringsliv, branschorganisationer och fackföreningar, LO etc.

Numera har stora viktiga organisationer vanligen hemsidor på Internet, och lämnar där en del uppgifter om vad de gör och hur de tänker, men utelämnar ofta delar av intresse i samhällsplaneringsperspektiv.

En stor del av det som finns på hemsidan om samhällsplaneringens problem går ut på att visa och förklara klassifikationssystemet. Hänvisningar görs då till statistikserier o d och offentliga utredningar mm. Det som fanns på hemsidan de första åren är nu delvis överspelat därför att det som det hänvisas till inte gäller i alla delar. På hemsidans område 40 finns förtecknat många redogörelser om klassifikationssystemet, men det som är av äldre datum bör läsas med försiktighet eftersom det i dem kan finnas inaktuella delar. Det är för betungande att revidera dem och därför kommer vartefter till nya redogörelser.

Varje område på hemsidan börjar vanligen med länkar till redogörelser som gäller olika slags verksamheter: Utbildningar vid universitet och högskolor, klassifikationer i bibliotekssystem, forskningsämnen, databaser, bibliotek, offentliga organisationer enligt sverige.se, ämnen i riksdagens samhälls-guide, CPV-koder för varor och tjänster, näringsgrenar, arbetsställen, yrkesklassificering, utbildningsklasser, forskning, skolämnen, klassifikationssystem för museer:

Sven Wimmell 040421: Utbildningar vid universitet och högskolor (<http://wimmell.com/omr40f.pdf>)

Sven Wimmell 050109: Infostruktur. Klassifikationssystem: LIBRIS - SAB och SW-systemet. (<http://wimmell.com/omr40i.pdf>)

Sven Wimmell 050101: SCB:s forskningsämnen inlagda i SW-systemet. Samt nedlagda SAFARIs ämnen inlagda i SW-systemet. (<http://wimmell.com/omr40j.html>)

Sven Wimmell 050112: Termer ur MeSH (Medical Subject Headings). (<http://wimmell.com/omr40k.html>)

Sven Wimmell 050112: Några databaser och bibliotek. (<http://wimmell.com/omr40l.html>)

Sven Wimmell 050121: sverige.se som ersatt SverigeDirekt. Kompletterad 050411 med Riksdagens samhällsguide. (<http://wimmell.com/omr40m.pdf>)

Sven Wimmell 050130: CPV-koder 2003. Från Internet 050126. (<http://wimmell.com/omr40n.pdf>)
CPV-koder. Europeisk standard. Common Procurement Vocabulary (CPV) är en europeisk standard för att klassificera varor och tjänster.

Sven Wimmell 050130: CPV-koder 2003. Inlagda i SW-klassifikationssystem. (<http://wimmell.com/omr40o.pdf>)

Sven Wimmell 050130: CPV-koder 2003. Inlagda i SW-klassifikationssystem. Områdena 66-69 förkortade. (<http://wimmell.com/omr40p.pdf>)

Sven Wimmell 050203: SNI 2002. Och antalet arbetsställen 1999. Inlagda i SWklassifikationssystem. SNI= svensknäringsgrensindelning. (<http://wimmell.com/omr40q.pdf>)

Sven Wimmell 050203: SSK 96. STANDARD FÖR SVENSK YRKESKLASSIFICERING. Yrken inplacerade i SW-klassifikationssystem. (<http://wimmell.com/omr40r.pdf>)

Sven Winnell 050206: SUN, utbildningsklasser, Inlagda i SW-klassifikationssystem. (<http://winnell.com/omr40s.pdf>)

Sven Winnell 050206: SW-klassifikationssystem med inlagda: LIBRIS/SAB, sverige.se, forskningsämnen, CPV för varor/tjänster, SNI arbetsställen, SSYK yrken, SUN utbildningar. (<http://winnell.com/omr40t.pdf>)

Sven Winnell 050403. Lärarutbildning. Forskning. Samhällsplanering. Skolan. (<http://winnell.com/omr40v.pdf>)

Sven Winnell 050429: SW-klassifikationssystem, med inlagda klasser enligt "Nordisk Outline", klassifikationssystem för museer. (<http://winnell.com/omr40x.pdf>)

Där borde också finnas förteckningar över professorer/professorer, men det finns inte och det är en särskild historia. Det går inte att få tag på en förteckning. Utbildnings- och kulturdepartementet har ingen förteckning, högskoleverket har ingen. Förfrågan hos samtliga universitet och högskolor har resulterat i svar från några, men inte från andra. Ett stort universitet har uppgivit att de inte har någon förteckning över sina professorer. Problemet finns redovisat i

Sven Winnell 041214: Kunskaper vid universitet och högskolor i Sverige. Från en pågående, ej avslutad, undersökning. (<http://winnell.com/omr40h.pdf>)

På område 40 finns därutöver förtecknat följande redovisningar från 2004, 2005 och 2006:

Sven Winnell 040308: Mellanöstern, hela världen, Sverige och den strategiska IT-gruppen. (<http://winnell.com/omr40e.pdf>)

Sven Winnell 041112 ändrad 050121: Sammanställning om samhällsplaneringens problem. (<http://winnell.com/omr40g.pdf>)

Sven Winnell 050224: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Katastrof- och krisberedskap. Välfärdsfördelning. (<http://winnell.com/omr40u.pdf>)

Sven Winnell 050403. Lärarutbildning. Forskning. Samhällsplanering. Skolan. (<http://winnell.com/omr40v.pdf>)

Sven Winnell 050510+050610: Världshistorien och framtiden. Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? (<http://winnell.com/omr40y.pdf>)

Sven Winnell 050522+050605: De borgerliga partiernas skatteförslag. Och annat om skatter, bidrag och moral. Bostadsbidrag. TV-licens. (<http://winnell.com/omr36-39h.pdf>)

Sven Winnell 050611: Utdrag ur Demokratirådets rapport 2005: Mediernas integritet (SNS). (<http://winnell.com/omr907a.pdf>)

Sven Winnell 050920: Välfärd, skatter, arbete, tillväxt. (<http://winnell.com/omr36-39i.pdf>)

Sven Winnell 051010: Folkhälsopolitik med nytt målområde: Kunskaper, förmåga, erfarenheter, vilja. (<http://winnell.com/omr61a.pdf>)

Sven Winnell 051015: Om EU. Politikområden. Kommissionen. Parlamentet. Utskott. Ledamöter. EU-nämnden. EU-historia. mm. Förslag till ny konstitution. Grundlag. Folkomröstningar. Lagrådet. Junilistan. (<http://winnell.com/omr32a.pdf>)

Sven Winnell 051106+051109: Tillstånd och förändringar utomlands och i Sverige oroar. Vad göra ? Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? (<http://winnell.com/omr40z.pdf>)

Sven Winnell 051120: Det viktigaste problemet är: välfärden och välfärdsfördelningen, inte arbetslösheten. (<http://winnell.com/omr40za.pdf>)

Sven Winnell 051215: Om SCBs rapport Trender och prognoser 2005. (<http://winnell.com/omr40zb.pdf>)

Sven Winnell 060111: Om LO-rapporten Vad vill egentligen moderaterna? Med kommentarer för partierna inför valet 2006. (<http://winnell.com/omr36-39j.pdf>)

Sven Winnell 060127: Samhällsplaneringens problem. Demokrati med kunskaper hos alla. Kriser och välfärd alla dagar. Ansvarskommittén. Tsunamikatastrofen. Krisberedskap. (<http://winnell.com/omr40zc.pdf>)

De nu angivna redogörelserna bygger på det uppgjorda klassifikationssystemet, som bildar en samhällsbeskrivning i vilken samhällsproblemen kan placeras in. Utan en sådan bakomliggande beskrivning är det svårt att få grepp om alla de problem som ständigt dyker upp.

Nu görs här en ny sammanställning.

Den har utgångspunkt i:

- * Regeringens direktiv till ansvarskommittén.
- * Ansvarskommitténs utredningar om fördelning av uppgifter på staten, kommunerna och landstingen.
- * Utredningen om den svenska handläggningen av tsunamikatastrofen.
- * Forsvarsberedningens förslag till katastroforganisation.

Utredningarna har inga tydliga samhällsbeskrivningar som utgångspunkt och det som framförs i utredningarna kan uppfattas ha en otydlig struktur som inte hjälper läsaren att förstå.

Innehållet i den nu nya redovisningen är stort och fyller knappt önskemålet att det ska få plats i ett pdf-dokument på 1 MB.

Det följande i stora drag:

* Regeringens direktiv till ansvarskommittén är intressanta och kommer först i det följande

* Därefter läggs in en tämligen kort sammanfattning om forskningsprojektet om samhällsplaneringens problem. Meningen är att läsaren ska få en kort grundläggande redogörelse om arbetet och ha det i minnet i nästa moment, som är:

* Sammanfattningar som de offentliga utredningarna gjort om sina undersökningar. Om dem kan man säga, att de är gjorda i ett uppifrånperspektiv med utgångspunkt från de maktavande myndigheternas problem. .

* Därefter läggs in innehållsförteckningarna till fyra av de sammanställningar som nämnts här förut:

* Världshistorien och framtiden. Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

* Mellanöstern, hela världen, Sverige och den strategiska IT-gruppen.

* Tillstånd och förändringar utomlands och i Sverige oroar. Vad göra? Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen?

* Det viktigaste problemet är: välfärden och välfärdsfördelningen, inte arbetslösheten.

Demokrati uppifrån och nedifrån.

Den demokratiska tanken är, att det är individerna som ska styra sina liv och samhällsutvecklingen, i en demokrati nedifrån.

Alla behöver kunskaper om alla verksamheter och världsutvecklingen, och naturligtvis behöver isynnerhet maktbärare och myndigheter det. Men myndigheterna bedriver demokratin mer uppifrån och missar viktiga delar.

Den första av de fyra utredningarna ger bl a en världshistoria som bakgrund. Den andra utgår från den långa krisen Palestina-Israel, den tredje gäller bl a Tsunami- och storm- katastroferna. I den fjärde menas att välfärden och välfärdfördelningen är mer primär än arbetslösheten.

Efter det kommer en sammanställning som är en reviderad och kompletterad version av delar (sid 6-124) i den tredje utredningen.

Sammanställningen avslutas med:

Människornas verksamheter 1-9.

Krishantering. Välfärdsfördelning.

Områdena kompletteras med utdrag från försvarsberedningens förslag till krisorganisation och myndigheter upptagna i sverige.se enligt Sven Winnell 050121: sverige.se som ersatt SverigeDirekt.

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter.
2. Religiösa verksamheter o d.
3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.
5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.
6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.

Kommittédirektiv till Ansvarskommittén.

Översyn av strukturen och uppgiftsfördelningen inom samhällsorganisationen.

Dir. 2003:10

Beslut vid regeringssammanträde den 23 januari 2003.

Sammanfattning av uppdraget

En parlamentarisk kommitté tillkallas med uppdrag att se över strukturen och uppgiftsfördelningen inom samhällsorganisationen.

Arbetet skall bedrivas i två etapper. I den första etappen skall kommittén identifiera, belysa och övergripande analysera de samhällsförändringar som inverkar på och skulle kunna föranleda förändringar av strukturen och uppgiftsfördelningen i relationen mellan staten, landstingen och kommunerna. Kommittén skall även identifiera, belysa och övergripande analysera de samhällsförändringar som inverkar på och skulle kunna föranleda förändringar av strukturen och uppgiftsfördelningen i relationen mellan regeringen och de statliga förvaltningsmyndigheterna. Kommitténs skall i sitt arbete utgå från en övergripande beskrivning av rådande struktur och uppgiftsfördelning, där såväl brister som förtjänster med nuvarande ordning identifieras. För den första etappen skall kommittén redovisa ett delbetänkande senast den 15 december 2003.

I den andra etappen skall kommittén göra en fördjupad analys och bedömning av strukturen och uppgiftsfördelningen. Kommittén skall också i de delar där den finner det motiverat föreslå förändringar. Regeringen avser återkomma med tilläggsdirektiv för denna del av uppdraget.

Bakgrund

Mot bakgrund av de stora förändringar som samhället i dag genomgår och de utmaningar och möjligheter som detta innebär anser rege-

ringen att det finns behov av att se över strukturen och uppgiftsfördelningen inom samhällsorganisationen.

Regeringen har också i propositionen Regional samverkan och statlig länsförvaltning (prop. 2001/02:7) framhållit behovet av att mer samlat och långsiktigt se över uppgifts- och ansvarsfördelningen mellan de olika nivåerna i samhällsorganisationen och aviserat en mer genomgripande översyn. Regeringens ställningstagande grundar sig på förslagen i den parlamentariska regionkommitténs (PARK) betänkanden, Regional frihet och statligt ansvar (SOU 1998:166) och Regionalt folkstyre och statlig länsförvaltning (SOU 2000:85).

Generell välfärdspolitik och tillväxt

Den generella välfärden bygger på grundläggande värderingar om solidaritet, omtanke, rättvisa, jämlikhet och jämställdhet mellan kvinnor och män. Utformningen av välfärdspolitik har skett utifrån övertygelsen att medborgarna har vissa grundläggande sociala rättigheter och att det är ett offentligt ansvar att tillförsäkra medborgarna dessa rättigheter. Utgångspunkten för den generella välfärden är att den skall fördelas efter behov och inte efter ekonomiska resurser. Välfärdspolitik har i dag ett brett stöd.

Det råder ett ömsesidigt beroendeförhållande mellan välfärd och tillväxt. Utan tillväxt minskar de resurser som välfärdspolitik strävar efter att fördela rättvist. Det är emellertid inte bara välfärden som är beroende av tillväxt, även det motsatta gäller. För att alla skall kunna vara med och bidra till tillväxten är välfärd i form av barnomsorg, utbildning och sjukvård av god och likvärdig kvalitet en förutsättning. För allt fler individer och företag i vårt land är den service som kommuner och landsting svarar för en viktig konkurrensfaktor. Målet för politiken måste därför vara att välfärden, i form av goda levnadsvillkor och en fungerande service med likvärdig kvalitet, säkras i hela landet. Därtill medför detta mål, oaktat nivån på den ekonomiska tillväxten, krav på att de resurser som kommer samhällsorganisationen tillgodo används på ett kostnadseffektivt sätt.

Den svenska förvaltningsmodellen

Det finns visserligen inte någon oomtvistad definition av vad som kännetecknar den svenska förvaltningsmodellen. Likväl är det vissa särdrag som återkommer mer frekvent än andra när modellen beskrivs. Till dessa hör det något paradoxala förhållandet att Sverige är en enhetsstat med en stark statsmakt som i princip har befogenhet att uttrycka sin vilja inom alla verksamhetsområden, oavsett uppgiftsfördelningen. Samtidigt har vi en långtgående kommunal självstyrelse med ett mycket vidsträckt ansvarsområde.

Ett annat särdrag utgörs av den s.k. dualismen, vilken innebär att de statliga myndigheterna visserligen lyder under regeringen men till skillnad mot i andra länder inte utgör en del av regeringskansliet. De fattar på grundval av lagstiftning och regeringens direktiv sina beslut på eget ansvar och regeringens ledamöter har i formell mening inte något politiskt ansvar för besluten inför riksdagen. Självständigheten i förhållande till regeringen gäller i alla ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda eller mot kommuner eller som rör tillämpning av lag. Bortsett från denna begränsning finns inga hinder för regeringen att styra den statliga förvaltningen.

Struktur och uppgiftsfördelning

Enligt regeringsformen har riksdag och regering det yttersta ansvaret för den offentliga verksamheten och för det politiska beslutsfattandet. Det är emellertid inte praktiskt möjligt för riksdag och regering att själva utföra alla de uppgifter som krävs för att den beslutade politiken skall kunna genomföras. Därtill finns det i Sverige ett grundläggande samförstånd om att det politiska ansvaret för olika uppgifter behöver fördelas mellan olika nivåer.

I samband med uppbyggnaden och utvecklandet av det moderna välfärdssamhället har kommunernas uppgifter successivt ökat. Genom att skapa större och resursmässigt starkare kommuner har det varit möjligt att låta en stor del av samhällets serviceproduktion ske i kommunerna. För landstingen har främst sjukvårdens utbyggnad inneburit en alltmer omfattande verksamhet.

Vissa delar av den offentliga verksamheten anses emellertid utifrån mer principiella ställningstaganden vara statliga uppgifter. Det gäller uppgifter med anknytning till hela riket där enhetlighet och överblick fordras, t.ex. utrikespolitiken, försvaret, rättsväsendet, socialförsäkringen samt arbetsmarknads- och delar av näringspolitiken. Inom flera av dessa områden spelar dock den kommunala nivån en viktig roll och det har på senare tid blivit mer betydelsefullt att uppgifterna inom skilda områden löses i samverkan mellan stat, kommun och landsting.

Några tydliga generella regler för strukturen och uppgiftsfördelningen inom samhällsorganisationen finns inte, vare sig när det gäller verksamhetsområden eller verksamhetsformer. Särskilt uppgiftsfördelningen är en fråga som ofta innebär komplicerade avvägningar mellan olika värden och intressen. I ett lite längre tidsperspektiv har olika principer, modeller, avvägningar och resultat av kompromisser lagrats på varandra.

Behovet av en översyn

Samhället genomgår i dag stora förändringar. Nya beteenden och behov, ekonomiska, demografiska och teknologiska faktorer, liksom EU-medlemskapet och internationaliseringen i stort, ställer samhällsorganisationen inför betydande utmaningar. Samtidigt skapar dessa förändringar förutsättningar för en dynamisk utveckling. Kraven på flexibilitet ökar. Förändringarna har också inneburit att den rådande uppgiftsfördelningen mellan staten, kommunerna och landstingen allt oftare kommit att diskuteras och ifrågasättas. I första hand genom EU-medlemskapet har också en av grundpelarna i den svenska förvaltningsmodellen, den organisatoriska uppdelningen i relativt små politikutförande departement och organisatoriskt fristående myndigheter, kommit att ifrågasättas.

De uppgifter som staten, kommuner och landsting har att utföra är av olika karaktär. I varierande utsträckning har dessa uppgifter påverkats av pågående samhällsförändringar. Det finns ett behov av att identifiera vilka samhällsförändringar som inverkar eller kan komma

att få stor inverkan på strukturen och uppgiftsfördelningen. Nedan ges några exempel på förändringar som är betydelsefulla i det sammanhanget.

Demografi och ekonomi

Den demografiska situationen i Sverige genomgår en snabb förändring. Befolkningen i stora delar av landet minskar, bl.a. genom att unga kvinnor söker sig till utbildning i universitets- och storstäderna. Befolkningsminskningen tillsammans med en allt högre genomsnittsålder påverkar skatteintäkter, statsbidrag och kostnader. En minskande befolkning innebär också att det kan bli svårt att upprätthålla grundläggande samhällsservice med god kvalitet, t.ex. sjukvård, utbildning och dagligvaruhandel. Samtidigt öppnar teknikutvecklingen för en bibehållen, eller rent av ökad, servicenivå inom vissa områden.

Uppgiften att upprätthålla en grundläggande samhällsservice i glesbefolkade områden innebär en betydande utmaning för staten, kommunerna och landstingen. För att ge alla kommuner och landsting likvärdiga ekonomiska förutsättningar i syfte att bibehålla och utveckla nivån på välfärd och service finns också ett utjämningsystem som tillsammans med ökad samverkan och nya alternativa lösningar används för att klara olika samhällsåtaganden.

Utvecklingen inom landet tenderar också att allt mer skilja sig åt. I storstadsområdena, vissa residensstäder, universitetsstäder och på den tätortsnära landsbygden ökar befolkningen. En i grunden positiv utveckling för dessa områden har dock lett till påfrestningar för kommuner och landsting inom bostadssektorn och infrastrukturen. Inom storstadsregionerna finns också stora sociala och ekonomiska skillnader.

Befolkningssammansättningen i Sverige har förändrats. Allt fler invånare har utländsk bakgrund. Den etniska, kulturella och religiösa mångfalden i samhället har ökat, vilket är en resurs som måste tas till vara och som ställer nya krav på samhällsorganisationen.

Den förestående generationsväxlingen innebär en stor prövning för den offentliga sektorn och inte minst för staten. Närmare en fjär-

dedel av de statsanställda kan förväntas pensioneras inom de närmaste 10-15 åren. Det finns därmed risk för stora kompetensförluster.

Behovet av vård och omsorg kan också förväntas att öka, bl.a. beroende på en allt större andel äldre. Detta medför i sin tur en växande belastning på de offentliga utgifterna då en ökad andel äldre skall försörjas av en minskad andel i förvärvsaktiv ålder. Sammantaget innebär den demografiska utvecklingen stora utmaningar för de offentliga verksamheterna.

Förändrade behov och beteenden

Det pågår en förskjutning i människors attityder och beteenden som innebär en minskad auktoritetstro och en ökad självständighet. Utvecklingen ställer stora krav på samhällsorganisationen att anpassa investeringar, kommunikationer och service till medborgarnas förändrade behov och allt större krav när det gäller olika samhällstjänsters kvalitet och tillgänglighet.

I dagens samhälle fördelar människor allt oftare boende, arbete och fritid mellan olika kommuner. Dessutom sker detta inom allt större geografiska områden – de lokala arbetsmarknadsregionerna tenderar att växa. Samtidigt är den offentliga verksamheten ofta organiserad utifrån traditionella administrativa gränser. De administrativa regionerna har stor betydelse, här tas beslut om viktiga offentliga investeringar inom bl.a. utbildning, infrastruktur och näringspolitik. Den ekonomiska tillväxtens mekanismer sammanfaller dock sällan med de administrativa regionernas indelning. Det finns också exempel på gräns- och nivåövergripande samarbete, t.ex. i vissa läns arbete med de regionala tillväxtavtalen, i strukturfondsarbetet, i olika former av länsövergripande kommunal samverkan samt i de lokala utvecklingsavtalen inom storstadspolitik.

Sammantaget har behovet av samplanering över de administrativa gränserna ökat, liksom behovet av att i ökad utsträckning leva upp till medborgarnas högt ställda krav. Detta gäller inom många olika områden, t.ex. bostäder, kommunikationer, näringsliv och miljö.

Internationalisering och EU-medlemskap

Sverige påverkas alltmer av omvärlden. Detta sker framför allt genom medlemskapet i Europeiska unionen. Det fördjupade samarbetet inom EU påverkar i grunden förutsättningarna för utvecklingen inom många områden. Inom exempelvis hälso- och sjukvården har samarbetet mellan medlemsstaterna intensifierats. En diskussion pågår om hur patienternas valfrihet skall kunna öka och resurserna utnyttjas effektivare. Ett annat exempel är det gränsregionala samarbetet inom det ekonomiska och sociala området som sker inom ramen för EU-kommissionens gemenskapsinitiativ. Behovet av samarbete över nationsgränserna kommer dessutom att öka genom att unionen år 2004 utökas med ett antal nya länder.

Det ökade och fördjupade EU-samarbetet har också aktualiserat frågan huruvida den svenska förvaltningsmodellen är väl anpassad för de krav som EU-medlemskapet ställer. Bland annat har det ifrågasatts om det är en lämplig och effektiv ordning att Sverige i förhandlingsarbetet inom unionen ofta företräds av myndighetstjänstemän, när andra länder representeras av tjänstemän från sina ministerier.

För staten, kommuner och landsting har 1990-talet inneburit en kraftig ökning av internationella kontakter och internationellt inriktat arbete. Exempel på detta är vänortssamarbetets utveckling och de insatser i Östersjöregionen som kommuner och landsting genomför. EU-medlemskapet har främst genom strukturfondsarbetet givit kommuner och landsting ett ökat ansvar tillsammans med staten för den lokala och regionala utvecklingen.

Inom EU finns ett flertal olika förslag och idéer som innebär en ökad roll för de regionala och lokala nivåerna i EU-arbetet. I kommissionens vitbok om nya styrelseformer föreslås en rad åtgärder bl.a. en flexiblare lagstiftning, den s.k. öppna samordningsmetoden, samreglering och trepartsavtal.

Genom främst EU-medlemskapet har den regionala nivån hamnat i fokus för diskussioner om struktur och uppgiftsfördelning. Detta gäller inte bara i Sverige utan även i flera andra medlemsländer. För Sveriges del har bl.a. strukturfondsarbetet, demokratiseringssträvan-

dena i ansökarländerna och insatser i Östersjöområdet spelat en stor roll för denna utveckling. I Sverige har regionaliseringen kommit i fokus genom de s.k. regionförsöken med överföring av vissa uppgifter från länsstyrelsen till självstyrelseorganen i Skåne, Västra Götalands, Kalmar och Gotlands län. Möjligheten att överta vissa uppgifter från länsstyrelsen har nu utsträckts till att gälla hela landet. Riksdagen beslöt med anledning av regeringens förslag i propositionen om regional samverkan och statlig länsförvaltning (prop. 2001/02:7, bet. 2001/02:KU7, rskr. 2001/02:138) att det skall vara möjligt att i samtliga län bilda kommunala samverkansorgan. Ett samverkansorgan utgörs av ett kommunalförbund där samtliga kommuner i ett län är medlemmar och där även landstinget kan vara medlem.

Teknikutveckling

Den allt snabbare teknikutvecklingen påverkar de grundläggande förutsättningarna för många verksamhetsområden. Ett exempel är hälso- och sjukvårdsområdet där de medicinska och medicintekniska landvinningarna samt utvecklingen på IT-området skapar helt nya förutsättningar att förebygga sjukdom samt erbjuda behandling och vård. För att de möjligheter som öppnas på bästa sätt skall kunnas tas till vara måste hälso- och sjukvårdens grundläggande struktur och inriktning kontinuerligt utvecklas. Samtidigt som denna utveckling kommer att medföra stora välfärdsvinster för den enskilde kommer den också att medföra krav på ett ökat resursutrymme för sektorn.

Informations- och kommunikationstekniken är ett viktigt instrument för ökad tillgänglighet och bättre service i den offentliga verksamheten. Utvecklingen av brukarorienterade elektroniska tjänster ställer ökade krav på samverkan inom den offentliga sektorn. Vidare innebär en utveckling där traditionella hierarkiska organisationsstrukturer allt oftare ersätts av nätverk en stor utmaning för samhällsorganisationen. Utvecklingen skapar emellertid också stora möjligheter.

Förändrad styrning

Styrningen inom den offentliga verksamheten har förändrats under de senaste decennierna. Bland annat har rättighets- och ramlagstiftningen samt EU-medlemskapet givit förvaltningsmyndigheter, domstolar och EU ett större inflytande över lagstiftningen och dess tillämpning. Från kommuner och landsting har det framförts kritik mot den utvecklingen och vad man uppfattar som en ökad detaljreglering som inskränker den kommunala självstyrelsen och dessutom ger kommuner och landsting betydligt ökade utgifter för verksamheten. När det gäller beslutsfattandet inom EU har därför önskemål framförts från den kommunala nivån om större insyn och inflytande i processen.

Den alltmer utvecklade resultatstyrningen har vidare ökat kraven på uppföljning och utvärdering. Resultatstyrningen och EU-medlemskapet har också bidragit till att de informella kontakterna mellan departement och myndigheter har ökat i omfattning. Vidare har inslaget av marknadsorienterade styr- och organisationsmodeller i den offentliga verksamheten ökat, t.ex. i form av bolagisering och köp av service av privata entreprenörer.

Nya arbetssätt har tillkommit i form av nationella och internationella partnerskap, nätverk och andra mer informella samverkansformer. Detta har inneburit att en mångfald av styrmodeller och organisationsstrukturer utvecklats. Sett i stort har samhällsstrukturen blivit mer komplex, vilket leder till krav på tydligare roller och synliga gränser för den offentliga verksamheten bl.a. för att inte insyn och ansvarsutkrävande skall försvåras. Vidare är en så enkel och tydlig samhällsorganisation som möjligt på alla nivåer av största intresse både för medborgare och näringsliv för att undvika att viktiga samhällsekonomiska vinster går förlorade.

Syftet med översynen

Syftet med översynen är att undersöka den nuvarande samhällsorganisationens förutsättningar att klara välfärdsåtagandena i perspektivet av de stora samhällsförändringar som Sverige genomgår samt

där det är motiverat föreslå förändringar med avseende på strukturen och uppgiftsfördelningen inom samhällsorganisationen. Ytterst är detta ett demokratiskt uppdrag. Det gäller att ge de folkvalda organen bättre förutsättningar att få genomslag för politiken och medborgarna bättre förutsättningar till inflytande, insyn och ansvarsutkrävande.

En utgångspunkt är att en långtgående kommunal självstyrelse skall upprätthållas inom ramen för ett starkt nationellt ansvar för medborgarnas rätt till likvärdig välfärd i hela landet, utan att därför det yttersta ansvaret rubbas hos riksdag och regering för den offentliga verksamheten och för det politiska beslutsfattandet.

Medborgarna skall även fortsättningsvis tillförsäkras likvärdiga förutsättningar oavsett bostadsort. En grundläggande princip för översynen är en fortsatt solidarisk finansiering av samhällets välfärdsåtaganden.

Det är också väsentligt att den framtida samhällstrukturen klarar att skapa tillväxtförutsättningar samt att effektivt utnyttja samhällets resurser och tillvarata de möjligheter som finns t.ex. när det gäller teknikutveckling, internationalisering och främjandet av en hållbar utveckling som leder till en god miljö.

Uppdraget

En parlamentarisk kommitté skall, i ett första skede, identifiera, belysa och övergripande analysera de samhällsförändringar som inverkar på och skulle kunna föranleda förändringar av strukturen och uppgiftsfördelningen i relationen mellan staten, landstingen och kommunerna. Kommittén skall även identifiera, belysa och övergripande analysera de samhällsförändringar som inverkar på och skulle kunna föranleda förändringar av strukturen och uppgiftsfördelningen i relationen mellan regeringen och de statliga förvaltningsmyndigheterna. Kommitténs skall i sitt arbete utgå från en övergripande beskrivning av rådande struktur och uppgiftsfördelning, där såväl brister som förtjänster med nuvarande ordning identifieras.

I sitt arbete skall kommittén särskilt uppmärksamma följande: Hur klarar kommuner och landsting sina välfärdsåtaganden utifrån

demografiska, samhällsekonomiska och teknologiska förändringar? Hur väl anpassad är den nuvarande kommun- och länsindelningen till dessa förändrade förutsättningar? Vilka konsekvenser har denna indelning för en effektiv samplanering när medborgarnas rörelsemönster förändras och bostads- och arbetsmarknadsregionerna blir allt större?

Hur påverkar internationaliseringen, särskilt samarbetet inom EU, det svenska politiska och administrativa systemet? Det gäller såväl den geografiska indelningen som behovet av tyngdpunktsförskjutningar inom samhällsorganisationen. Särskild uppmärksamhet skall ägnas åt den regionala nivåns roll. I det här sammanhanget bör också kommuners och landstings insyn och inflytande i EU:s beslutsfattande uppmärksammas.

En central frågeställning är om den svenska förvaltningsmodellen behöver anpassas till bl.a. de särskilda förutsättningar som EU-medlemskapet skapar.

På vilket sätt har den förändrade styrningen av den offentliga verksamhet, bl.a. utvecklingen när det gäller rättighets- och ramlagstiftningen, samt nya driftsformer och samarbetsmönster påverkat de folkvalda organens möjligheter att få genomslag för politiken? Hur påverkas förutsättningarna att fördjupa demokratin och medborgarnas möjligheter till inflytande, insyn och ansvarsutkrävande? Hur påverkas förutsättningarna för riksdagen och regeringen att ta och utkräva ansvar?

På vilket sätt påverkar strukturen och uppgiftsfördelningen inom samhällsorganisationen förutsättningarna att identifiera och åtgärda bristande jämställdhet?

Kommittén skall inte överväga uppgiftsfördelningen i sig mellan statliga myndigheter.

Utredningsarbetet

Det första steget av uppdraget med belysning och övergripande analys skall redovisas i ett delbetänkande senast den 15 december 2003. Regeringen avser att återkomma i frågan om det fortsatta

arbetets omfattning och inriktning.

Kommittén skall i etapp ett av sitt arbete företrädesvis utnyttja befintlig kunskap. Kommittén bör utnyttja olika öppna arbetsformer som frågepaneler, referensgrupper och seminarier.

Kommittén skall även ta del av erfarenheter från och följa utvecklingen i de län där det regionala utvecklingsansvaret överförs från länsstyrelsen till regionala självstyrelseorgan eller till kommunala samverkansorgan.

Kommittén skall vidare ta del av erfarenheter från och följa utvecklingen i de nordiska länderna.

I arbetet skall kommittén ha kontakt med berörda statliga kommittéer, särskilda utredare, projekt och organisationer, såsom den parlamentariska kommittén för översyn av det kommunala statsbidrags- och utjämningsystemet (dir. 2001:73), utredningen om tydligare och effektivare statlig tillsyn (dir. 2000:62) och det inom Socialdepartementet inrättade projektet för en översyn av den högspecialiserade vården (S 2002:D). Kommittén skall även ha kontakt med den utredning med uppdrag att utvärdera vården och omsorgen av äldre personer som regeringen avser att tillsätta inom kort.

(Finansdepartementet)

Sven Winnell:

Samhällsplaneringens problem.

Hur ska man kunna förbättra världen?

Ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter.
Kunskaper om verksamheterna och deras samband
för bättre demokrati och bättre framtid i en gemensam värld.
(Sven Winnells hemsida <http://winnell.com/>)

När man ser ut över världen finner man lätt på både nära och långt håll kriser och elände som leder till olycka för många. Människorna försöker alltid lösa sina problem, med deras olika grader av komplexitet, olika rumsliga dimensioner (lokala - nationella- globala), olika tidsperspektiv (kortsiktiga - långsiktiga), mer eller mindre välinformerade om verkligheten som omger dem. Ofta med oförändrade förhållanden som resultat och inte sällan till det sämre.

Några viktiga frågor i samband med mänskliga verksamheter:

- * Hur kan man undvika svåra konflikter mellan grupper av människor och mellan individer?
- * Hur kan man göra det lättare för människor med olika bakgrund och olika yrken att kommunicera?
- * Hur kan man lösa detaljerna utan att förlora de stora sammanhangen ?
- * Hur kan man minska informationsstressen, en ny svensk folksjukdom?
- * Hur kan man bli litet mer förutseende så att man undviker sorgligheterna?
- * Kan man inte planera och styra utvecklingen på ett förnuftigt sätt så att man når lyckligare förhållanden? Det är utgångspunkten .

För att få svar på detta har forskningsarbetet gått efter fyra vägar :

1. Undersökningar och beskrivningar om världen och alla dess problem med tillstånd och förändringar.
2. Konstruktion och beskrivning av ett beskrivningssystem eller ett klassifikationssystem som på ett systematiskt sätt redovisar eller ger en bild av världen och dess problem. I systemet klassificeras problemen in så att de och deras samband kan förstås och så att systemet kan bli ett hjälpmedel för styrningar mot framtiden.
3. Undersökningar och beskrivningar om planeringar som medel att förbättra världen och om beskrivningssystemet-klassifikationssystemet som ett hjälpmedel för planeringar.
4. Förslag om slutsatser och åtgärder som kan förbättra utvecklingen. Några påpekanden och förslag som är särskilt viktiga och av grundläggande betydelse.

Det finns ett behov av att sortera upp all information så att den blir hanterlig och så att man får hjälp att forma framtiden på bra sätt.

En sådan sortering görs i det här redovisade klassifikationssystemet. Systemet är uppbyggt med utgångspunkt från världens största system för klassifikation av dokument, det mer än 100 år gamla amerikanska bibliotekssystemet DC, Dewey Classification, och det på det systemet senare byggda DK, eller som det också heter UDK, Universella Decimalklassifikationen.

Men det uppgjorda klassifikationssystemet är i första hand ett system för klassifikation av mänskliga verksamheter, och är uppgjort med tanke på att utvecklingen i världen huvudsakligen beror av dessa verksamheter.

Systemet har följande avdelningar på högsta nivå:

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter.
2. Religiösa verksamheter o d.
3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.
5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.
6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.

Människornas levnadsvillkor beror av fyra föränderbara faktorer :

Individens kroppsliga förhållanden, dvs individens kroppsliga status och personliga hjälpmedel för de kroppsliga behoven.

Individens psykiska förhållanden, dvs individens olika psykiska tillstånd och aktiviteter, individens inre verklighet.

Individens fysiska miljö - fysiska samhälle. De fysiska miljöerna gäller det fysiska i omgivningarna. De fysiska miljöerna kan gälla:

- * De fysiska miljöerna som estetiska objekt med kulturella värden och funktioner.
- * De fysiska miljöerna som materiella objekt med ekonomiska värden och teknologiska funktioner.

Individens sociala miljö - sociala samhälle, dvs människornas psykiska samspel, de sociala miljöerna .

Förändringsprocesserna i världen hålls i de mest väsentliga avseendena igång av människornas verksamheter :

Individernas viljor.

Kollektiva viljor. (Politik).

Handlingar för kroppen (ekonomiska- teknologiska handlingar).

Handlingar för psyket (informationshandlingar- kulturella handlingar).

Verksamheterna påverkar varandra i en påverkanskedja utan slut.

Människorna påverkar genom verksamheter i fyra olika roller i livet:

A.Huvudroll: allmän levnadsroll lekmannaroll-fritidsroll.

A1: att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.

A2: att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.

B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.

B1: att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.

B2: att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få utträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Individer och samhällen planerar framtiden.

Planeringar går ut på att finna vad man bör vilja och innehåller fyra planeringsmoment som kan redovisas på många olika sätt alltefter omständigheterna i varje planeringsfall :

Hur var det ? Kunskaper och erfarenheter från det förgångna.

Hur är det ? Riktiga kunskaper om rådande förhållanden.

Hur kan det bli ? Vilka alternativ är möjliga i framtiden ?

Hur bör det bli ? Vilket eller vilka alternativ bör man välja ?

Dessa frågor bör ställas ifråga om alla mänskliga verksamheter.

Man bör utforma svaren på frågorna om hur det bör bli med hänsyn till effekterna, sedda i jämlikhetsperspektiv, på individernas levnadsvillkor, som ges av psykiska och kroppsliga förhållanden och av deras fysiska och sociala miljöer.

Vill man förbättra världen - göra världen till en bättre plats - måste man arbeta på alla de fyra områdena om psykiska och kroppsliga förhållanden och fysiska och sociala miljöer. De fyra områdena påverkar varandra och direkt eller indirekt slutmålet: tillfredsställelse för individen.

Ska man gemensamt kunna åstadkomma en bättre framtid i världen måste man ha gemensamma framtidsvisioner, det kräver gemensamma viljor och gemensamma planeringar. I en demokrati är alla medansvariga för utvecklingen och får försöka bilda sig uppfattningar och ta ställning och försöka påverka verksamheterna inklusive samverkansverksamheterna i lämplig riktning. I en demokrati är det viktigt att alla medborgare är så väl informerade att de kan delta i styrningarna mot framtiden. Det ställer stora krav på informationssystemen.

Resonemangen leder till att man bör göra allt som är möjligt för att till alla genom utbildning och information sprida ut kunskaper om världsförbättringsproblemen, dvs kunskaper om hur det var och är, kan bli och bör bli. För att ha något att sprida ut måste man hålla igång forskningar, utredningar och planeringar. För att hålla ihop allt detta måste man hålla igång även kontinuerliga planeringar om forskning, utredning, utbildning, information och planeringar.

Planeringar bör finnas dels för en mängd ämnesområden-verksamhetsområden, dels för geografiska områden av olika storlekar. För alla planeringar bör finnas flera framtida tidshorisonter. Både tillstånd och framför allt processer bör planeras. Man bör alltså ha planeringar för tillstånd i rummet vid olika tidpunkter och planeringar för processer som fördelar i rummet och förändrar med tiden.

Man bör noga skilja mellan planeringar och beslut. Planeringar är beslutsunderlag. När alla fått alla informationer i planeringsprocesserna ska allas åsikter slussas igenom i hierarkierna till dem som fått makt att besluta, och det är också informationsprocesser som ingår i samhällsplaneringens problem.

Till problemen hör också informationsprocesserna från beslut till det slutliga verkställandet. Samhällsplaneringsprocesserna bildar ett jättelikt informationssystem som rymmer alla informationsflöden. I själva verket är det så att de förekommande informationsprocesserna bildar eller utgör de förekommande planerings- och beslutsprocesserna.

Samhällsplaneringsprocessernas och beslutsprocessernas problem kan ses som en mängd informationsproblem med ca 6 miljarder personers, dvs världsbefolkningens, inre informationsproblem i psykiska processer och ett yttre informationsproblem med

informationsutbyten mellan alla dessa personer. Samhällsplanering innebär bl a konstruktion av förslag till framtider, då det konstruktiva arbetet utförs i de psykiska processerna med hjälp av kunskapsmaterial som tillkommer genom både inre och yttre informationsflöden.

Förändringsprocesserna hålls igång av informationsflöden i och mellan människorna, och därför övergår förändringsproblemen och samhällsplaneringens problem i ett stort problem om produktion och spridning av kunskaper och värderingar, som leder till handlingar som förändrar världen.

Vill man förbättra världen bör man i första hand förbättra individernas inre verkligheter och viljor och förbättra de politiska-demokratiska styrningsprocesserna. Det kan man göra genom åtgärder på planerings-, forsknings-, utrednings-, utbildnings- och informationsområdena.

Arbetet om samhällsplaneringens problem vänder sig till dem som har makten över förändrings- och fördelningsprocesserna på olika nivåer och i synnerhet på de politiska nivåerna. Eftersom Sverige är en demokrati har i princip folket makten. Arbetet vänder sig därför till folket, men då den s k representativa demokratin tillämpas har de förtroendevalda politikerna makten och arbetet vänder sig därför främst till dem.

Men det vänder sig också i hög grad till alla som på ledande sätt på opolitiska nivåer medverkar vid förändring av individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och deras fysiska och sociala miljöer, och de finns inom alla delar av systemet. Arbetet vänder sig i hög grad till alla som sysslar med utbildning och information.

De nio verksamhetsområdena har delats upp så att det blir

129 verksamhetsområden:

1-4: 44 områden. 5-6: 41 och 7-9 45 områden. Varje sådant område är vanligen mycket innehållsrikt och kan delas upp i mindre områden, men för förståelsen av det hela är det lämpligt med just de 129 förtecknade områdena.

Verksamheterna är inte i alla områden av samma karaktär. Man kan säga att det i huvudområdena 1-4 i grunden är fråga om tankeverksamheter och registrering av tankeverksamheter o d. Område 5 gäller i grunden naturforskningsverksamheter och 6 teknologisk-ekonomisk användning av naturforskningens rön till kroppslig-materiell nytta. Områden 7-9 kan anses gälla kulturella verksamheter, där man visserligen använder materiella ting, men där huvudsyftet är nytta för psyket, verksamheterna kan beskrivas som informationsverksamheter med olika slags uttrycksmedel.

Den uppgjorda förteckningen över verksamheterna är grundad på mycket långa studier där verksamheterna hämtats från från etablerade system och klassifikationer för näringsgrenar, yrken, utbildningar, forskningar och bibliotekssystemens dokument mm. Utgångspunkten för huvudupplägget är det mer än 100 år gamla bibliotekssystemet DC, som dock i väsentliga avseenden reviderats med hänsyn till de under de många åren inträffade samhällsförändringarna. I några delar stämmer systemt mer med DK och det udda svenska bibliotekssystemet SAB .

I det följande först en sida med en sammanfattning av områdena 1-9.

Sedan två sidor med något utförligare om 1-9 och därefter två sidor med de 129 områdena.

1 Filosofiska och psykologiska verksamheter o d

10 Övergripande samhällkunskap. 101 Arkiv. 102 Bibliotek. 103-107 Encyklopedier mm 108 Samhällsguiden od. 109 Filosofihistoria od. 11-19 Individens inre verklighet.

2 Religiösa verksamheter. Dogmer . Regler.

3 Politiska vetenskaper och verksamheter.

4 Sambandsforskning. Infostruktur.

5 Naturforskning och matematik.

6 Teknologiska/ekonomiska verksamheter

61 Hälso- o sjukvård 62 Ingenjörsvetenskap 63 Biologisk produktion 641-642 Mathållning. 643 Boende. 644 Energi- o hygienförsörjning. 645 Utrustning. 646 Personlig hygien 647 Hushållsekonomi . 648 Tvätt Städning. 649 Hemsjukvård . 651 Kontorsverksamheter Datoranvändning. 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning. 6525-629 Militärt . 653 Handel. 654 Tele. Internet. 655 Förlag. 656. Transporter 657 Penningverksamheter. 658 Företagsekonomi Arbetskraft .659 Reklam. 66-69 Tillverkning av varor, byggnader och anläggningar.

7 Formgivning av fysiska o sociala miljöer.

70 Allmänt om konst o kultur. 71 Planering av fysiska miljöer. 72 Formgivning av byggnader anläggningar. 73 Museer. 74 Formgivning av föremål. 75-77 Bildkonst. 78 Musik.

7911-7913 Seder o bruk. 7914-7919 Film Radio TV o d. 792 Teater od. 793 Sällskapsnöjen. Lek. Hobby. Fritid. 794 Spel. Lotteri. Tips.

7951 Socialtjänst. 7952-7956 Sociala miljöer 7957 Undervisning. Forskning. 7958 Sociala miljöer i boendet. 7959 Grupper o d.

796-799 Sport Idrott o d. Motion.

8 Språk. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.

9 Saklitterärt. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.

90 Tidningar. Tidskrifter. Journalistik. 91 Allmän geografi. Reseskildring. Lokalhistoria. 92 Biografi. Släkthistoria. Memoarer. 93-99 Allmän historia.

Filosofiska och psykologiska verksamheter o d

10 Övergripande samhällkunskap och övergripande värderingar.
101 Arkiv. 102 Bibliotek. 103-107 Encyklopedier mm
108 Samhällsguiden od. 109 Filosofi- idé- och lärdomshistoria.

11-19 Individens inre verklighet. 11 Kunskaper. Erfarenheter.
12 Framtidsvisioner. 13 Känslor. Värderingar. 14 Ideologi.
15 Psyke. 16 Logik. 17 Moral.

2 Religiösa verksamheter. Dogmer . Regler.

3 Politiska vetenskaper och verksamheter.

31 Statistik. Demografi.
32 Statssystem. Demokrati. Val. Folkomröstning.
33 Nationalekonomi. Internationell ekonomi.
34 Lagar. Förordningar. Traktat. Konventioner. Juridik.
35 Demokratiska församlingar.
351 Riksdagen. 352 Kommuner. 353 Regeringen. 354 EU, FN o d.
36-39 Politiska krav

4 Sambandsforskning. Infostruktur.

5 Naturforskning och matematik.

50 Allmän naturkunskap.
51 Matematik.
52 Astronomi. Rymdforskning. 53 Fysik. 54 Kemi.
55 Geologi. Klimat. 56 Paleontologi. Arkeologi.
57 Biologi. Mikrobiologi. Ekologi. Naturgeografi. Utvecklingslära.
58 Botanik. 59 Zoologi.

6 Teknologiska/ekonomiska verksamheter

60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter
61 Hälso- och sjukvård. Räddningstjänst. Veterinärverksamhet. Djurförsök.
62 Ingenjörsvetenskap : Maskiner. El Elektronik. Apparater. Gruvor. Militärt. Byggnader. Väg o vatten. Hygien. Transportmedel.
63 Biologisk produktion. Jordbruk. Skogsbruk. Trädgård. Djurhållning. Jakt. Fiske.
64 Hushållsverksamheter.
641-642 Matlagning. Servering.
643 Boende.
644 Energi- o hygienförsörjning.
645 Utrustning. 646 Personlig hygien
647 Hushållsekonomi Fastighetsförvaltning.
648 Tvätt Städning. 649 Hemsjukvård. Hemvård i allmänhet.

651 Kontorsverksamheter. Datoranvändning.
6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
6525-629 Militära verksamheter.
653 Handel.
654 Telekommunikationer. Internet.
655 Förlag. Informationsspridning.
656. Transporter. Resebyrå. Lagring.
657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
658 Företagsekonomi. Arbetskraft. Arbetsförmedling. Arbeterskydd.
659 Marknadsföring. Reklam.

66-68 Tillverkning av varor.
69 Tillverkning – byggande av byggnader och anläggningar.

7 Formgivning av fysiska o sociala miljöer.

70 Allmänt om konst o kultur.

71 Planering av fysiska miljöer.

72 Formgivning av byggnader o anläggningar. Arkitektur

73 Skulptur. Museer. Utställningar.

74 Konsthantverk. Formgivning av bruksföremål.

Industridesign. Inredning.

75-77 Bildkonst. 75 Måleri. 76 Grafiskt .Teckenkonst. 77 Foto.

78 Musik.

79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks.Sport

7911-7913 Seder o bruk. Etnologi. Etnografi. Mode .Livscykeln.

Familjebildning. Takt. Kvinnorörelser. Folktro. Folkminnen.

7914-7919 Film. Radio. TV o d. Offentliga fester o d.

792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.

793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek. Hobby. Fritid.

794 Skicklighets- o turspel. Lotteri. Tips.

795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.

7951 Sociologi. Socialvård. Socialtjänst.

7952-7956 Sociala miljöer i olika fysiska miljöer. Polis

Kriminalvård o d. Integration.

7957 Undervisning. Forskning. Dagis.

7958 Sociala miljöer i boendet.

7959 Sociala miljöer o verksamheter i grupper o d.

796-799 Sport. Idrott o d. Motion.

8 Språk. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.

80 Språk. 801 Allmänt. 802 Engelska.

803 Germanska. Tyska. Svenska mm.

804 Franska od. 805 Italienska o d. 806 Spanska. Portugisiska o d.

807 Latin. Grekiska.

808 Slaviska o baltiska.

809 Orientaliska o övriga språk.

81 Litteraturvetenskap.

82-89 Skönlitteratur.

9 Saklitterärt. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.

90 Tidningar. Tidskrifter .Journalistik.

91 Allmän geografi. Reseskildring. Lokalhistoria.

92 Biografi. Släkthistoria. Memoarer.

93-99 Allmän historia.

93 Världshistoria. Forntidshistoria.

94-99 Medeltid o nyare tid.

94 Allmänt o Europa.

95 Asien.

96 Afrika.

97 Nord- o Mellanamerika.

98 Sydamerika.

99 Oceanien. Polarområdena. Rymden.

Klassifikationssystem för verksamheter.

O....1 Psykologiska och filosofiska verksamheter

O....10 Övergripande samhällskunskap. Övergripande värderingar
O....101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
O....102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
O....103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar
O....104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband
O....105 Övergripande om forskning
O....106 Övergripande om ekonomiska verksamheter
O....107 Övergripande filosofier om utbildning o d.
O....108 Samhällskunskap. Samhällsguiden.
O....109 Ide- filosofi- och lärdoms historia.

O....11/19 Individernas inre verkligheter.
O....11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.
O....12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
O....13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.
O....14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.
O....15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.
O....16 Individens logik. Vetenskapsteori o d.
O....17 Individens moral och uppfattningar om moral.
O....18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

O....2 Religiösa verksamheter o d

O....20 Övergripande religiösa verksamheter o d
O....21 Allmän religionsvetenskap
O....22/28 Kristna religioner
O....29 Icke kristna religioner o d

O....3 Politikvetenskaper. Politiska verksamheter.

O....31 Statistik och demografi
O....32 Statsvetenskap
O....33 Nationalekonomi, internationell ekonomi
O....34 Lagar o förordningar, traktat, juridik

O....35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
O....351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
O....352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
O....353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
O....354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d)

O....36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
O....36...om individernas kroppsliga förhållanden.
O....37...om utbildning o d.
O....38...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.
O....39...om sociala miljöer, nöjen, sport o d

O....4 Sambandsforskningsverksamheter.

O....40. 41-49. Systemvetenskap. Infostruktur.

O....5 Naturforskning. Matematikverksamheter.

O....50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap
O....51 Matematik
O....52 Astronomi, rymdforskning
O....53 Fysik o d
O....54 Kemi o d
O....55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d
O....56 Paleontologi, arkeologi o d
O....57 Biologi, ekologi. Naturgeogr. Utv.lära, ärftlighet
O....58 Botanik.
O....59 Zoologi

O....6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

O....60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter
O....61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks
O....62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
O....63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske
O....64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
O....641 Matlagning. 642 Måltider, servering, restauranger.
O....643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
O....644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
O....645 Användning av inventarier o d.

O....646 Personlig hygien o d, klädvård (utom 648 tvätt o d).
O....647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter
O....648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
O....649 Personvård: barn, hemsjukvård, allm. hushållsarbete.

O....65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d
O....651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning
O....6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
O....6525-6529 Militära verksamheter
O....653 Handelsverksamheter.
O....654 Telekommunikationsverksamheter.
O....655 Förlagsverksamheter o d.
O....656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
O....657 Penningverksamheter.Finans Försäkring.Skatter.
O....658 Allm.företagsekonomi,Arbetsförmedling o-marknad
O....659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

O....66/68 Tillverkning av varor
O....66 Tillverkning av kemivaror o d
O....67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
O....68 Tillverkning av komplexvaror
O....69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar

O....7 Formgivning av fysiska o sociala miljöer.
O....70 Allmänt om konst o kultur.
O....71 Övergripande planering av fysiska miljöer
O....72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur
O....73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning
O....74 Konsthantverk,formgivn.bruksföremål.Inredning
O....75/77 Bildkonst.75 Måleri.76 Grafiskt, 77 Foto
O....78 Musik (konserter o d 792)

O....79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks.Sport
O....7911-7913 Seder och bruk .
O....7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
O....792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
O....793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.

O....794 Spel. Skicklighets-och turspel Lotteri. Lotto. Tips

O....795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
O....7951 Sociologi. Socialvård. Kriminologi.
O....7952/7956 Sociala miljöer o verks. i fysiska miljöer
O....7957 Undervisning o d.
O....7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet
O....7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d

O....796/799 Sport, idrott o d.

O....8 Språk. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
O....80 Språk.Språkliga verksamh. 802/809 motsv. 82/89.
O....81 Litteraturvetenskap-historia. 812/819 motsv. 82/89.

O....82/89 Skönlitteratur på olika språk
O....82 Engelsk skönlitteratur o d.
O....83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt.
O....84 Fransk skönlitteratur o d
O....85 Italiensk skönlitteratur o d
O....86 Spansk och portugisisk skönlitteratur o d
O....87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d
O....88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d
O....89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d

O....9 Saklitterärt.Allm.geografi, historia.Biogr.
O....90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen
O....91 Allm. geografi, reseskildr.913/919 motsv. 93/99.
O....92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d

O....93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
O....93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshist.
O....94 Medeltidens o nya tidens hist. i allmänhet och i Europa
O....95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.
O....96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.
O....97 Medeltidens o nya tidens hist i Nord- o Mellanamerika
O....98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika
O....99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Rymden

Människorna har olika behov av information i de olika rollerna.

Var får man tag på den information man behöver?

Man kan gå till biblioteken och söka i böcker eller köpa böcker i bokhandeln. Man kan läsa i tidningar och tidskrifter, höra radio, se på TV, uppsöka forsknings- och utbildningsanstalter och organisationer osv. Men idag kan man sedan ett tiotal år söka på Internet som nu vuxit så att de flesta svenska betydande organisationer har hemsidor där. Ännu är dock dess hemsidor ofta ofullkomliga.

Med utländska hemsidor kan svenskarna nu på Internet finna miljontals sidor med objektiva fakta och subjektiva åsikter. Om man är skicklig och har tur kan man på Internet hitta svar på många frågor som rör detaljer. Men det är mycket svårt att hitta svar på frågor om hur allting hänger samman och svar på frågor om konsekvenserna av åtgärder som förespråkas på Internet.

Det finns på Internet hjälpmedel med vilka man kan söka sig fram. Det finns många sökanordningar med fasta ämnesindelningar som man kan gå in i, men ämnena tycks vanligen tämligen godtyckligt valda och ordnade. Man kan också i en del fall söka ämnen på ord i bokstavsordning, ödlor klassas då ihop med öron, öglor, Öregrund och annat på Ö, vilket inte ger någon överblick över ämnenas sammanhang.

Informationsfloden är enorm, vilket är ett skäl till uppbyggnaden av klassifikationssystemet för verksamheter. Genom att ha verksamheter som ingångar kan man avsevärt minska antalet ingångar och öka hanterbarheten jämfört med ett system som byggs upp efter ämnen. Vill man veta något frågar man sig vilka personer eller organisationer som kan veta något och går på det.

I rollen A1 behöver man information så att man klarar det dagliga livet. I den rollen kan man ställas inför problem var man ska köpa varor bäst, hur man lagar bra mat, hur man kan resa bäst, hur man gör för att bota krämpor, vart man vänder sig när man blir sjuk, hur man knypplar, vad aktierna står i, vad de ger på bio och teater, vem som vann fotbollsmatcherna etc etc. I den rollen vet man vad man vill efterfråga och det kan då vara bra med en söktjänst där man bara skriver in text "fotbollsmatcher" eller "magont". I ett väl utvecklat nät ska man då få "träffar" som beskriver det man är ute efter.

I rollen B1 gäller det att hitta ett bra jobb man trivs med och man får betalt för så mycket man vill ha. I den rollen måste man välja utbildning om man inte har någon man tycker räcker och då får man söka på utbildningar och lediga jobb.

I rollen B2 gäller det att göra jobbet bra, dvs man måste göra det på bästa sätt och på rätt tid. Vill man använda Internet för den här rollen får man söka på det yrke man valt och se om man kan få några tips om hur man bör göra. Arbetsgivarna bör tala om hur arbetet ska skötas och anställda och specialister och forskare kan komma med förslag till förbättring av arbetsrutinerna.

Rollen A2 är den verkligt svåra rollen : Att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och fysiska och sociala miljöer. Klassifikationssystemet som redovisas här är uppbyggt i första hand med hänsyn till rollen A2, men tillfredsställer automatiskt informationsbehoven i de andra rollerna eftersom man i rollen A2 behöver veta bland annat allt som man behöver veta i de andra rollerna. Det som man ytterligare behöver veta i rollen A2 är hur alla verksamheter påverkar varandra och behöver veta vad man ska sträva mot, dvs veta vilka verksamheter som behövs och hur de bör vara fördelade.

Information för rollen A2 kan man inte få genom att söka på ett enda ord utan man måste orientera sig i hela informationsutbudet. För att inte drunkna i all information måste man ha hjälp att få ordning på frågorna, och den hjälpen får man med det uppgjorda klassifikationssystemet för verksamheter.

Informationsstress vår nya folksjukdom.

Under 1900-talet har kommunikationstekniken för varu- och persontransporter och för överföring av meddelanden utvecklats mycket kraftigt. I början av seklet kom bilar, flygmaskiner, radio och rörliga bilder på biografer. Efter andra världskriget har tillkommit TV, kommunikationssatelliter och datorer och faxar som kan kopplas in i världsomspännade kommunikationsnät. Bilder och meddelanden förmedlas med blixstens hastighet. Handel med värdepapper mellan motsatta delar av jordklotet kan ske på några sekunder och varje dag handlas med skyhöga belopp.

Varuhandeln över klotet är mycket betydande. En stor del av svenskarnas elektroniska produkter och kläder kommer från Ostasien, en stor del av våra underhållningsprodukter kommer från USA.

Människorna i världen är inflätade i ett stort nät av samband och byten där alla är beroende av varandra. Några vinner på det som händer i det stora nätet, några förlorar. Konkurrensen mellan människorna och folken leder lätt till konflikter som i värsta fall leder till krig. Det gäller att hålla reda på det som händer så att man kan göra rätt och inte hamnar bland förlorarna.

Det har blivit så mycket att hålla reda på att människor drabbas av informationsstress. Psykologiprofessor Marianne Frankenhaeuser (1925-okt 2005) menar, att informationsstressen är en ny svensk folksjukdom.

I Dagens Nyheter den 22 maj 1995 på sid A14 fanns följande notis från TT om den nya folksjukdomen: ” Har du svårt att koncentrera dig? Känner dig förvirrad? Kanske stänger du av omvärlden en stund för att du inte orkar ta in mer ? Då kan du ha drabbats av den nya folksjukdomen: informationsstress.

- Väldigt stora grupper människor går omkring med känslan av att här händer det en massa saker som de borde ta till sig, men de maktar

inte med, säger Marianne Frankenhaeuser, professor emeritus vid Stockholms universitet. Hela sitt yrkesliv har hon forskat i frågor som rör människor och deras förhållande till stress. Hon ser en ökad klyfta mellan högutbildade och lågutbildade i framtiden.

- När man bombarderas med ett sådant flöde av impulser gäller det att sovra och tolka den information man tar emot för att få fram det som är värdefullt, säger hon. Här har de högutbildade ett övertag, eftersom de kan placera in informationen i ett sammanhang där den får mening, och de kan därmed också sortera bort det överflödiga och oväsentliga. Hur yttrar sig informationsstressen ?

- Först tappar man förmågan att koncentrera sig och börjar känna sig förvirrad, man kanske stänger av omvärlden en stund för att man inte orkar ta in mer. Om detta får fortsätta, obearbetat, kommer man ohjälpligt in i nästa stadium, det farliga. När situationen blir övermäktig ger man upp. Då är risken för likgiltighet stor. Man blundar och slår dövörat till istället och slutar engagera sig i omvärlden.

Marianne Frankenhaeuser anser att fördelarna med den nya tekniken är påtagliga, men att problemet ligger i att människan inte vill gå med på de biologiska begränsningarna. Inbyggt i nervsystemet finns en gräns för hur mycket information och intryck man kan ta till sig.

Hon menar att det är en illusion att människor skulle fatta klokare beslut ju mer information de får. Upp till en viss gräns stämmer det, men sedan växer inte klokheten utan bara förvirringen. På senare tid har hon sysslat mycket med överstimulans, hur människan reagerar om hon får för många intryck. Enligt Frankenhaeuser fungerar nervsystemet och hjärnan optimalt med lagom mycket stimulans. Både för mycket och för lite stimulans mår man dåligt av.”

Det finns ett behov av att sortera upp all information så att den blir hanterlig. En sådan sortering görs i klassifikationssystemet för verksamheter.

Klassifikationssystemet för verksamheter och bibliotekssystemen

Det uppgjorda klassifikationssystemet är ett system för klassifikation av mänskliga verksamheter, och är uppgjort med tanke på att utvecklingen i världen huvudsakligen beror av dessa verksamheter.

Verksamheterna är infogade i ett system med 9 huvudområden betecknade 1-9. Varje sådant område delas upp i 10 delområden, i princip enligt en decimalprincip, så att man erhåller 90 områden betecknade 10-99. Vart och ett av dessa områden delas sedan in i 10 områden så att man får 900 områden 100-999. Därefter kan delas in i områden med 4 siffror 1000-9999, etc.

Fördelningen av verksamheterna på de 9 huvudområdena innebär en mycket grov sortering som bara ger en första överblick. Indelningen på nivån med tre siffror och 900 områden innebär fler områden än man kan hålla i huvudet.

Nivån med 90 områden 10-99 innebär en indelning som på någorlunda fattbart sätt ger en överblick över verksamheterna samtidigt som områdena på det hela taget motsvarar vanligen förekommande områdesindelningar och således inte blir för grov.

En del av områdena 10-99 är dock så omfattande att en längre gående uppdelning måste göras om man vill ha en klarare uppfattning om verksamheterna.

Systemet är uppbyggt med utgångspunkt från världens största system för klassifikation av dokument, det mer än 100 år gamla amerikanska bibliotekssystemet DC, Dewey Classification, och det på det systemet senare byggda DK, eller som det också heter UDK, Universella Decimalklassifikationen.

DC- och DKsystemen har mycket stora likheter, men har också skillnader. De klassificerar med hjälp av siffror ungefär som systemet här. Systemen är uppgjorda för **klassifikation av dokument**, medan systemet här avser **klassifikation av verksamheter**. Det är en väsentlig skillnad, men klassifikationerna i systemet här överensstämmer i stor utsträckning med klassifikationerna i DC och DK. Vilka skillnaderna är förbigås nu.

I den svenska nationalbibliografin, den officiella förteckningen över svenska dokument, och i svenska forskningsbibliotek och folkbibliotek används i första hand för klassifikation av dokument ett svenskt system, som är mycket udda i jämförelse med system som används i andra länder, SAB:s klassifikationssystem, upprättat 1921 av Sveriges Allmänna Biblioteksförening, senare reviderat.

SAB-systemet klassificerar med hjälp av bokstäver och har huvudområden betecknade med "stora" boksäver A-Å (versaler). Som indelningsgrund därefter används "små" bokstäver (gemena). Siffror används ibland som tilläggsbeteckningar.

DC, DK och SAB har samma dokument att klassificera och områdena i de olika systemen har ofta samma omfång, men med olika beteckningar. Som exempel kan nämnas, att område 2 i DC och DK gäller religion, medan i SAB religion betecknas C.

Allmänt kan sägas, att DC-och DK-systemen har fördelar framför SAB-systemet, men att en övergång till DC eller DK i svenska nationalbibliografin och i svenska bibliotek inte varit möjlig på grund av att så mycket sedan 1921 är klassificerat enligt SAB.

I systemet för verksamheter har klassifikationerna för dokument så att säga översatts till klassifikationer för verksamheter, tonvikten har lagts vid de verksamheter som dokumenten beskriver eller är resultat av.

Åtta bilder med samband mellan områdena 1-9 mm.

* Schema över påverkans -och förändringdproblem.

Människornas kroppar
Människornas psyken
Fysiska miljöer
Sociala miljöer

* Den fundamentala påverkanskedjan och ett schema med pilar som visar påverkan mellan områdena.

* Schema med politiska och opolitiska planeringar.

* Bild med pilar för påverkan mellan olika områden.

1/2 Individernas inre verklighet (i psyket) sedd som medel.
Vilja och förmåga att förändra.

3/4 Politiska styrningar i den yttre verkligheten (medel).

5/6 Ekonomiska handlingar i den yttre verkligheten (medel till kroppslig nytta).

7/9 Kulturella handlingar i den yttre verkligheten (medel till psykisk nytta).

1/2 Individens inre verklighet (i psyket) sedd som mål.
Upplevelse av tillfredsställelse.

* Omvärldsanalys. Ett schema med alla områden.

* Schema om inre och yttre verkligheter och verksamheter.

* Hjärnan. Inåtgående och utåtgående funktioner.

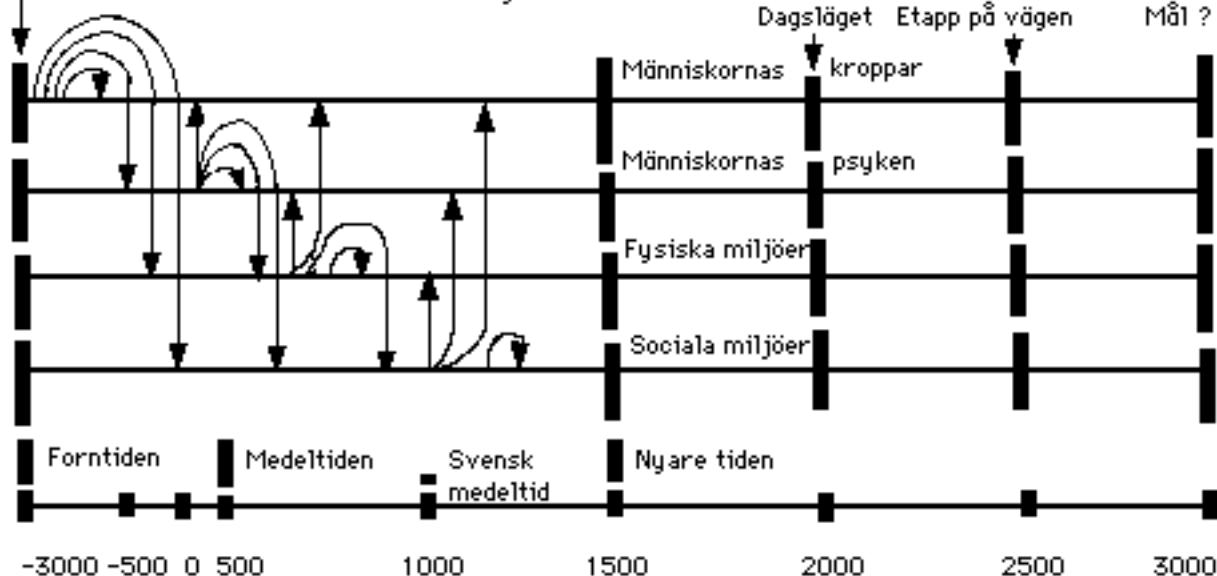
* Hjärnan. De inre delarna.

Schema över påverkans- och förändringsproblem.

Tillstånd vid den historiska tidens början.

Tillstånd vid det framtida "paradiset" på jorden

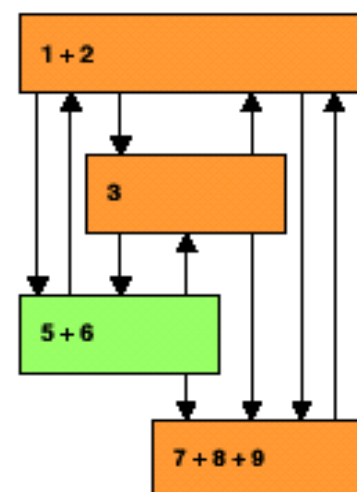
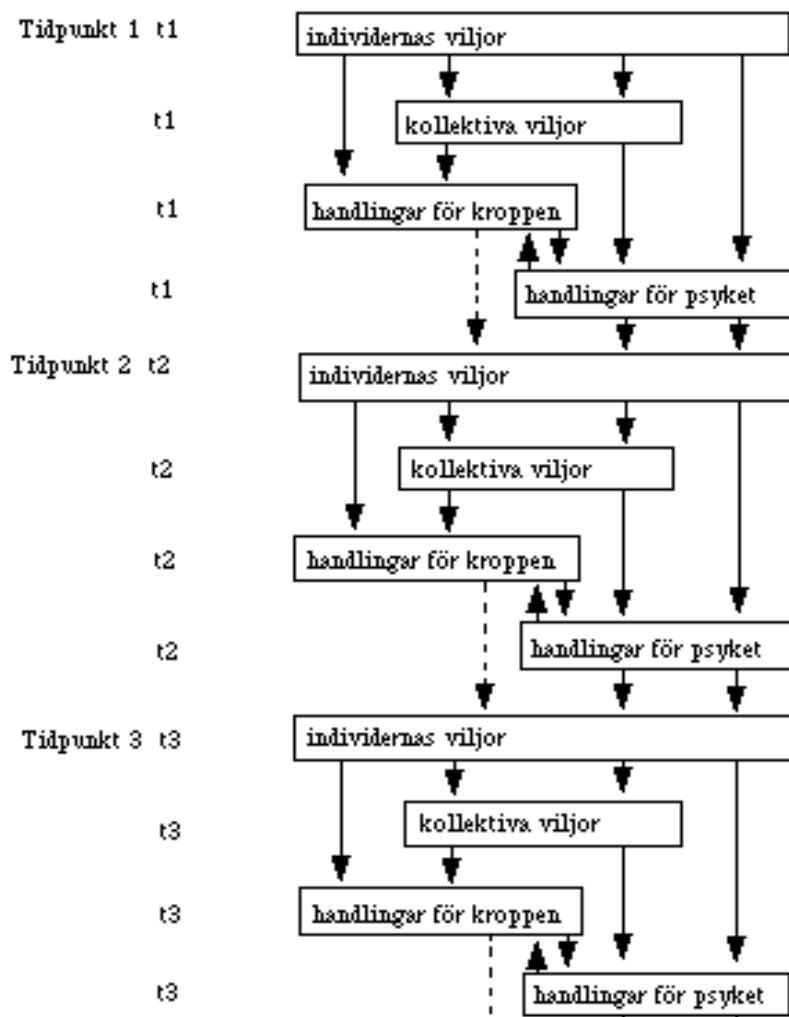
Dagsläget   Etapp på vägen   Mål ?

16 pilar med direkta och indirekta påverkansmöjligheter.

Hur kan och bör människorna påverka utvecklingen, medvetet och omedvetet ?

Den fundamentala påverkanskedjan

1-2 Filosofiska, psykologiska och religiösa verksamheter.

3 Politiska vetenskaper och politiska verksamheter.

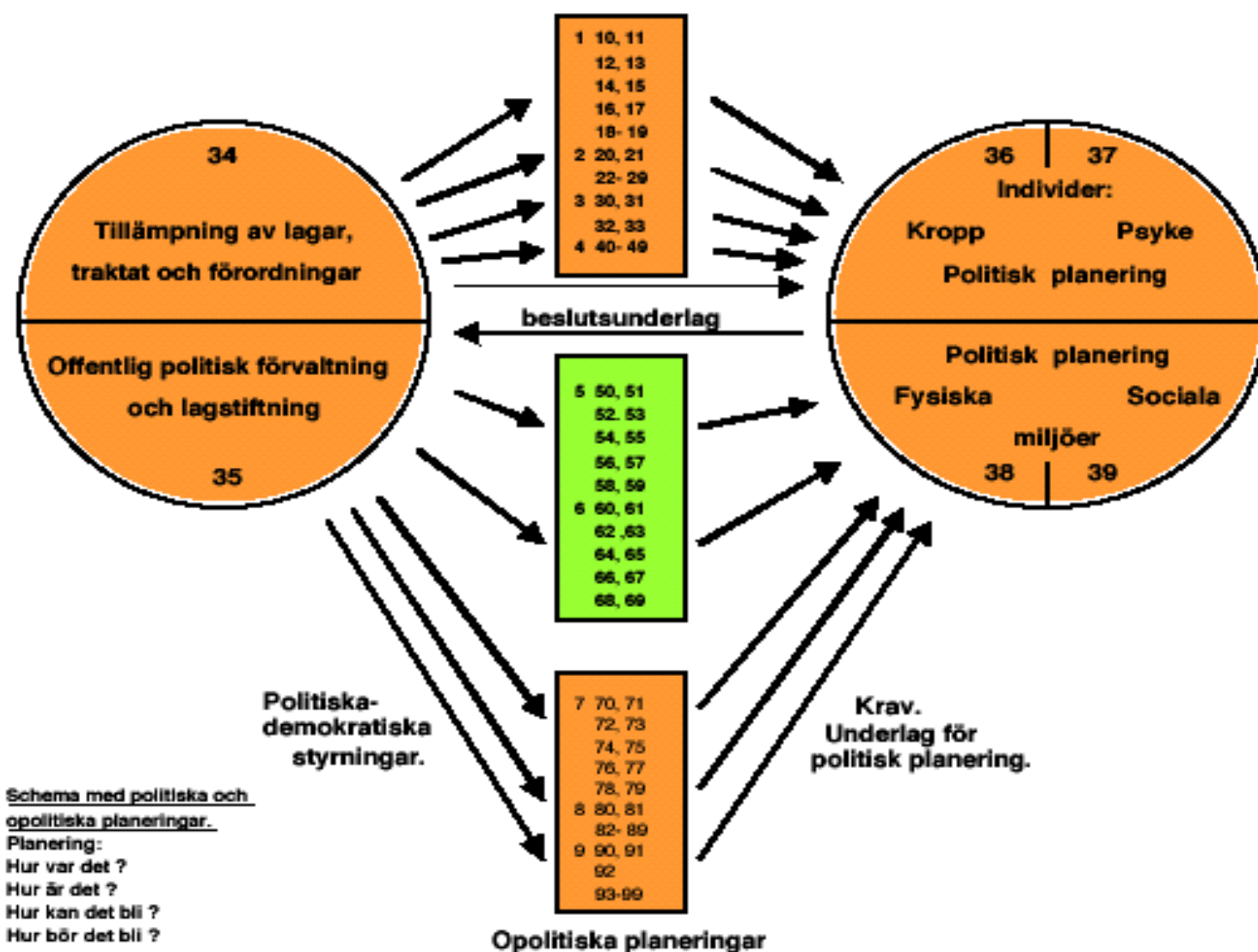
5-6 Naturforskning och teknologiska/ekonomiska verksamheter.

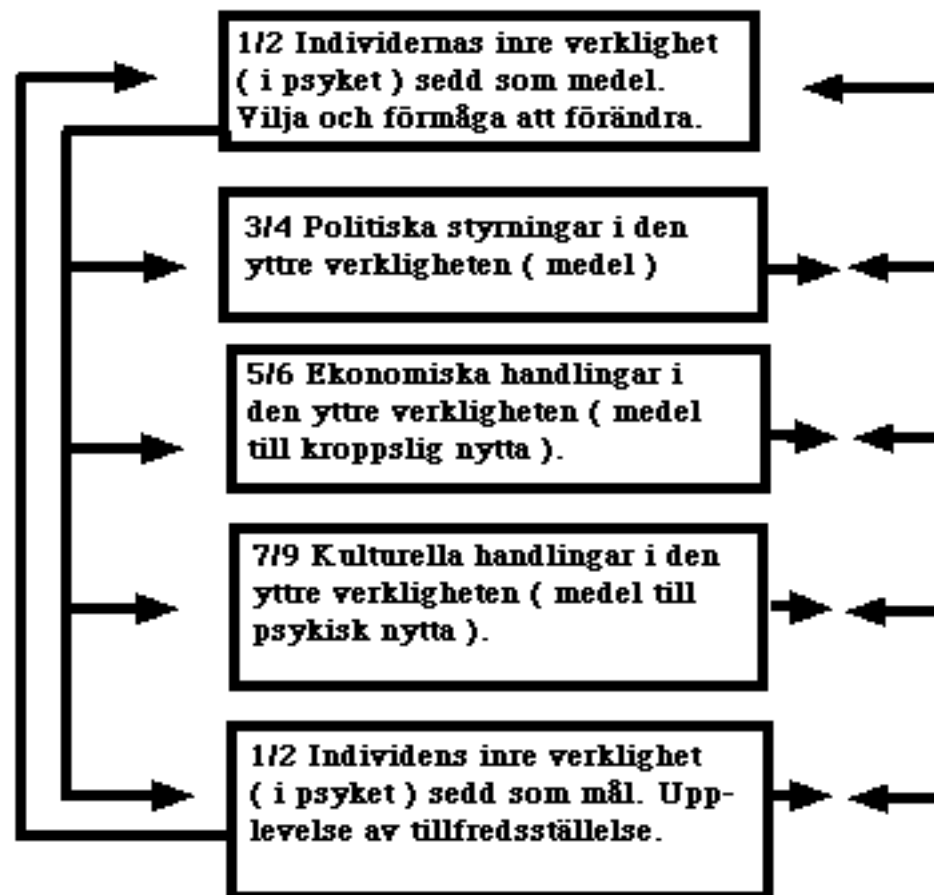
7-9 Kulturella verksamheter.

4 Bakgrundens med pilarna: Sambandsforskning på samhällsnivå.

Påverkan enligt pilarna sker direkt eller indirekt.

020130

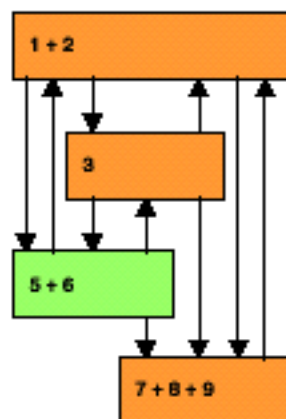

Omvärldsanalys

Alla mänskliga verksamheter kan finnas i följande lista som innehåller verksamheter motsvarande de kortfattade beteckningarna. En person eller ett företag på ett ställe har alla andra verksamheter som omvärld.

Orange övre delen = filosofiska, psykologiska och religiösa verksamheter samt politiska vetenskaper och politiska verksamheter,
Grönt = naturvetenskap och teknologiska / ekonomiska verksamheter,
Orange nedre delen = kulturella verksamheter.

010503 Sven Wimmell

4 = bakgrunden med pilarna.
Påverkan enligt pilarna sker direkt eller indirekt.

10 Samhällets samlade kunskaper och övergripande värderingar. Arkiv. Bibliotek. Filosofi- idé- och lärdoms historia.

11-19 Individens inre verklighet. Kunskaper. Erfarenheter. Framtidsvisioner. Känslor. Värderingar. Ideologi. Psyke. Logik. Moral.

2 Religiösa verksamheter. Dogmer. Regler.

31 Statistik. Demografi. 32 Statssystem. Demokrati. Val. Folkomröstning. 33 Nationalekonomi. Internationell ekonomi.

34 Lagar. Förordningar. Traktat. Konventioner. Juridik.

35 Demokratiska församlingar. 351 Riksdagen. 352 Kommuner. 353 Regeringen. 354 EU, FN o.d. 36-39 Politiska krav
4 Sambandsforskning.

50 Allmän naturkunskap. 51 Matematik. 52 Astronomi. Rymdforskning. 53 Fysik. 54 Kemi. 55 Geologi. Klimat.
56 Paleontologi. Arkeologi. 57 Biologi. Mikrobiologi. Ekologi. Naturgeografi. Utvecklingslära. 58 Botanik. 59 Zoologi.
61 Hälso- och sjukvård. Räddningstjänst. Veterinärverksamhet. Djurförsök.

62 Ingenjörsvetenskap: Maskiner. El. Elektronik. Apparater. Gruvor. Militärt. Byggnader. Våg o. vatten. Hygien. Transportmedel.
63 Biologisk produktion. Jordbruk. Skogsbruk. Trädgård. Djurhållning. Jakt. Fiske.

64 Hushåll. 641-642 Matlagning. Servering. 643 Boende. 644 Energi- o. hygienförsörjning. 645 Utrustning. 646 Personlig hygien.
647 Hushållsekonomi. Fastighetsförvaltning. 648 Tvätt. Städning. 649 Hemsjukvård. Hemvård i allmänhet.

651 Kontorsverksamheter. Datoranvändning. 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning. 6525-6529 Militära verksamheter.

653 Handel. 654 Telekomunikationer. Internet. 655 Förlag. Informations spridning. 656. Transporter. Resebyrå. Lagring.
657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter. 658 Företagsekonomi. Arbetskraft. Arbetsförmedling. Arbetskydd.
659 Marknadsföring. Reklam. 66-68 Tillverkning av varor. 69 Tillverkning - byggande av byggnader och anläggningar.

70 Allmänt om konst o. kultur. 71 Planering av fysiska miljöer. 72 Formgivning av byggnader o. anläggningar. Arkitektur.
73 Skulptur. Museer. Utställningar. 74 Konsthantverk. Formgivning av bruksföremål. Industridesign. Inredning.
75-77 Bildkonst. 75 Måleri. 76 Grafiskt. Teckenkonst. 77 Foto. 78 Musik.

7911-7913 Seder o. bruk. Etnologi. Etnografi. Mode. Livscykeln. Familjebildning. Takt. Kvinnorörelser. Folketro. Folkminnen.
7914-7919 Film. Radio. TV o. d. Offentliga fester o. d. 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek. Hobby. Fritid. 794 Skicklighets- o. turspel. Lotteri. Tips.

7951 Sociologi. Socialvård. Socialtjänst. 7952-7956 Sociala miljöer i olika fysiska miljöer. Polis. Kriminalvård o. d. Integration.
7957 Undervisning. Forskning. Dagis. 7958 Sociala miljöer i boendet. 7959 Sociala miljöer o. verksamheter i grupper o. d.
796-799 Sport. Idrott o. d. Motion.

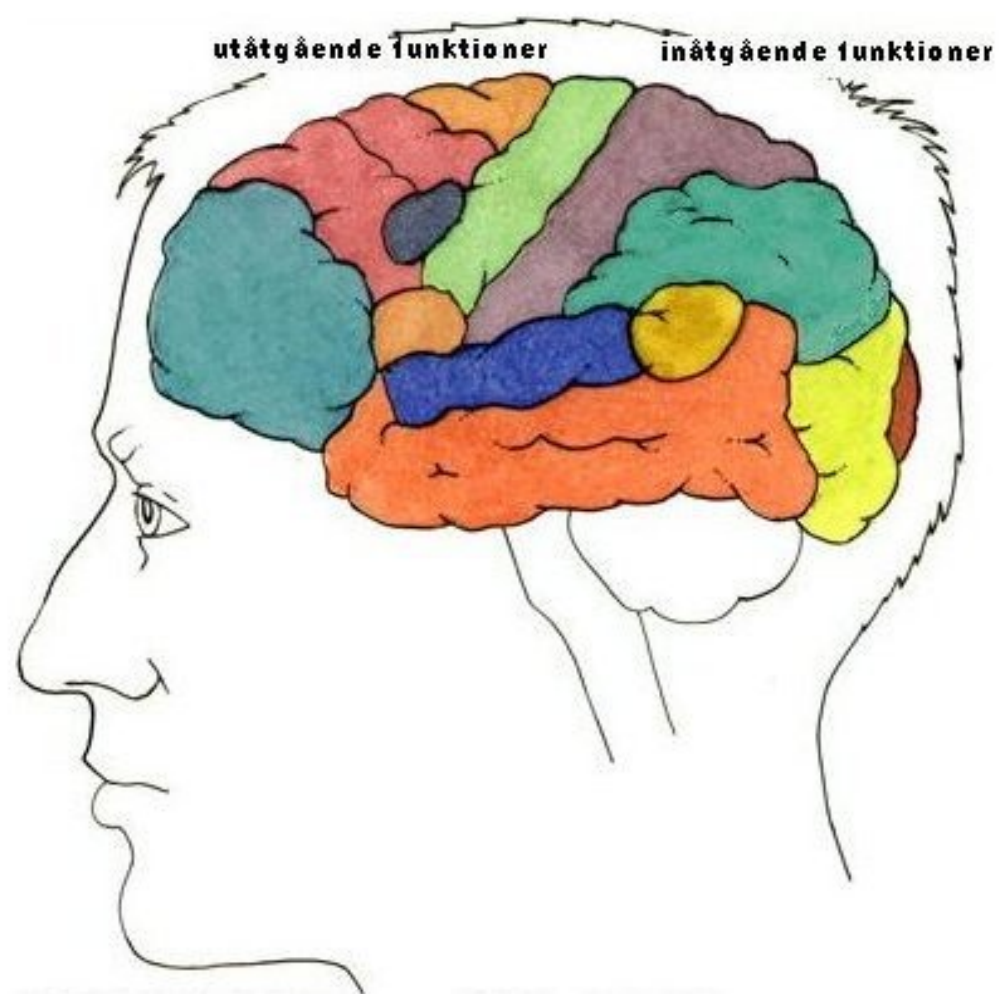
80 Språk. 801 Allmänt. 802 Engelska. 803 Germanska. Tyska. Svenska mm. 804 Franska o. d. 805 Italienska o. d.
806 Spanska. Portugisiska o. d. 807 Latin. Grekiska. 808 Slaviska o. baltiska. 809 Orientaliska o. övriga språk.
81 Litteraturvetenskap. 82-89 Skönlitteratur.

90 Tidningar. Tidskrifter. Journalistik. 91 Allmän geografi. Reseskildring. Lokalhistoria. 92 Biografi. Släkthistoria. Memoarer.
93-99 Allmän historia. 93 Världshistoria. Förtidshistoria. 94-99 Medeltid o. nyare tid. 94 Allmänt o. Europa. 95 Asien.
96 Afrika. 97 Nord- o. Mellanamerika. 98 Sydamerika. 99 Oceanien. Polarområdena. Rymden.

Schema om inre och yttre verkligheter och verksamheter.

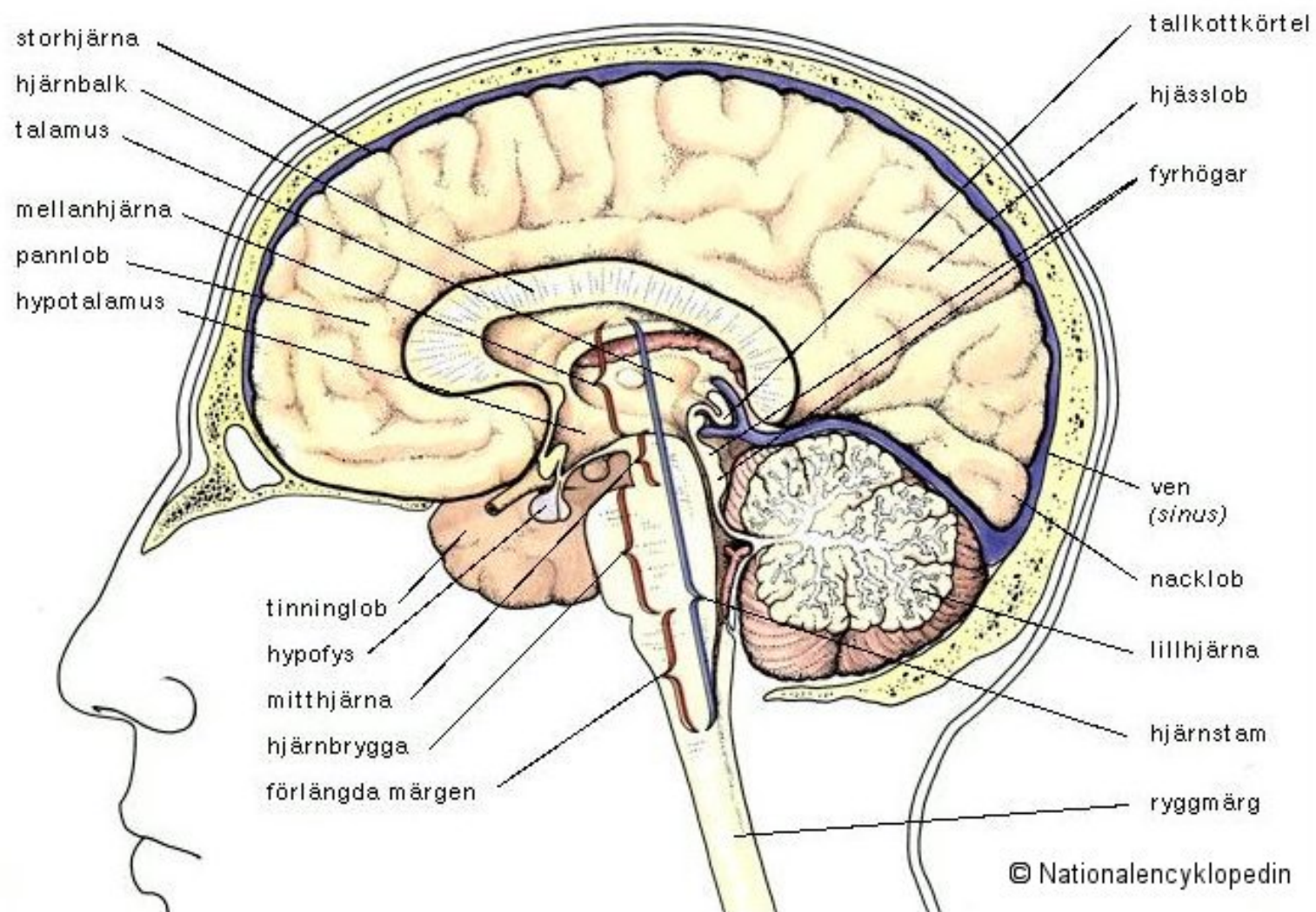

inåtgående funktioner

- hörsel
- talförståelse
- minne
- hudkänsl
- rumsorientering
- bearbetning av synintryck
- syn

utåtgående funktioner

- primära motoriska centra
- sammansatta rörelser
- ögonrörelser
- tal
- socialt beteende, ambitioner, livsmål

Den fundamentala påverkanskedjan.

Det är viktigt att observera den fundamentala påverkanskedjan, där individernas inre verkligheter ger viljor som styr världens utveckling. Viljorna styr de kollektiva politiska viljorna och individernas viljor och de politiska kollektiva viljorna styr tillsammans handlingarna i den yttre verkligheten.

Handlingarna styr dels ekonomiska/teknologiska verksamheter till kroppslig nytta (eller onytta), dels kulturella verksamheter som är informationsverksamheter med olika uttrycksmedel - till psykisk nytta (eller onytta).

De kulturella verksamheterna påverkar individernas inre verkligheter som i sin tur ger upphov till nya viljor, nya kollektiva viljor och och nya ekonomiska och kulturella handlingar.

Vill man förbättra världen måste man se till att individernas inre verkligheter blir lämpliga, vilket kan göras bara med hjälp av lämpliga kulturella verksamheter.

Man kan säga att individernas inre verkligheter och viljor idag på det hela taget är olämpliga, hur ska man då kunna åstadkomma lämpliga kulturella verksamheter? Bland de kulturella verksamheterna finns de offentliga utbildningssystemen (grundskola, gymnasium etc) som genom årtal av förändringar i teorin blivit tämligen bra, i Sverige. I världen för övrigt finns många dåliga utbildningssystem eller inga alls.

Men utbildningssystemen är bara en liten del av alla kulturella verksamheter. Verksamheter som påverkar individernas inre verkligheter och viljor finns också i alla andra kulturella verksamheter: i nöjesindustrin, i reklamindustrin, i tidningar, tidskrifter, radio, TV, video etc, i konst- och designvärlden, överallt. Dessa verksamheter översvämmas av informationer och program som visar livsstilar som inte befrämjar uppkomsten av lämpliga inre verkligheter och lämpliga viljor.

Nere på kontinenten ser man spritförsäljning som en kommersiell verksamhet som inte får störas av restriktioner som förhindrar fylleri. I Sverige har man observerat spritkonsumtionens skadlighet och har haft regler som reducerar spritens skadliga verkningar, nu är det efter inträde i EU i stort sett slut med de reduceringarna.

De kollektiva viljorna, dvs politiken, styrs av individernas viljor och politiken blir då också via individernas inre verkligheter på gott och ont beroende av de kulturella verksamheterna.

Nu råder i Sverige förbud mot den proffsboxning, som går ut på att boxarna ska skada varandra, vilket kan ske med obotliga svåra skador som följd. Nu finns förslag om att ta bort förbudet, bl av kommersiella skäl, och om så sker kommer slagsmål i boxningsringen att ge nya olämpliga livsstilsförebilder.

De ekonomiska/teknologiska verksamheterna är beroende av individernas inre verkligheter och viljor och av de kollektiva/politiska viljorna. Det innebär idag fördelning av produktion och konsumtion av varor och tjänster som är mer ojämlig än den behövde vara. Den nvarande fördelningen är resultat av de bilder av livsstilar som de kulturella verksamheterna förmedlar.

Individernas inre verkligheter och deras viljor, politiken, de ekonomiska verksamheterna och de kulturella verksamheterna bildar alltså fyra stora problemkomplex, som påverkar varandra i ständigt pågående påverkanskedjor.

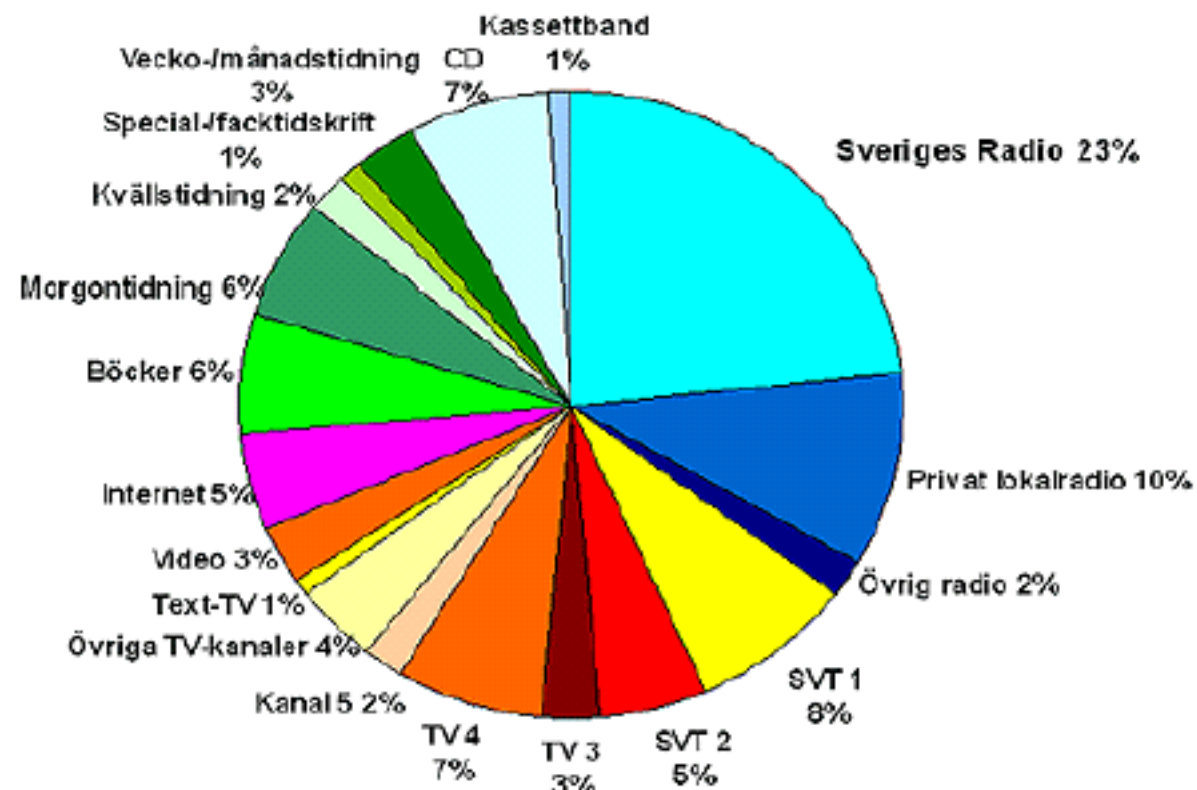
Komplexen innehåller många skevheter som borde rättas till.

Värderingar.

Vill man rätta till skevheter i de fyra komplexen bör man ha lämpliga värderingar som utgångspunkt. Eftersom hela jordklotet bildar ett enda stort system bör man ha värderingar som gäller överallt.

Det som då finns att tillgå är FN:s mänskliga rättigheter med komplement som bl a Rio-deklarationen och Agenda 21.

De olika mediernas andel av befolkningens (9-79 år) genomsnittliga mediekonsumtion

Källa: Mediebarometern 2002

Från Sveriges Radios public serviceredovisning 2003

Informations- och kunskapsflöden.

Bilden på föregående sida visar olika mediers andel av befolkningens (9-79 år) genomsnittliga mediekonsumtion, i Sverige:

Sveriges radio. Privat lokalradio. Övrig radio. SVT 1. SVT 2. TV3. TV 4. Kanal 5. Övriga TV-kanaler. Text-TV. Video. Internet. Böcker. Morgontidning. Kvällstidning. Special-/facktidsskrift. Vecko-/månadstidning. CD. Kassetband.

Men människor utsätts för påverkan också från annat:

Samtal i alla möjliga situationer, direktreklam, skyltar och anslag, varuutbud i butiker, skyltfönster, fysiska miljöer med alla deras innehåll av föremål från det minsta till det största, museer, utställningar, nöjeställningar, biografier, bibliotek, föredrag, kurser, sammankomster, fester, lekar, skolor av alla slag.

Det som förmedlas i flödena är fakta och åsikter. Vad bör informationsflödena innehålla ?

Svar: de fakta och värderingar som behövs för rollerna A1, B1, B2 och A2, och det upprepas här.

Och sedan ska var och en åstadkomma ekonomiska och kulturella handlingar på lämpligt sätt som var och en själv bestämmer innanför lagarnas och förordningarnas ramar.

I rollen A1 behöver man information så att man klarar det dagliga livet. I den rollen kan man ställas inför problem var man ska köpa varor bäst, hur man lagar bra mat, hur man kan resa bäst, hur man gör för att bota krämpor, vart man vänder sig när man blir sjuk, hur man knypplar, vad aktierna står i, vad de ger på bio och teater, vem som vann fotbollsmatcherna etc etc. I den rollen vet man vad man vill efterfråga och det kan då vara bra med en söktjänst där man bara skriver in text "fotbollsmatcher" eller "magont". I ett väl utvecklat nät ska man då få "träffar" som beskriver det man är ute efter.

I rollen B1 gäller det att hitta ett bra jobb man trivs med och man får betalt för så mycket man vill ha. I den rollen måste man välja utbildning om man inte har någon man tycker räcker och då får man söka på utbildningar och lediga jobb.

I rollen B2 gäller det att göra jobbet bra, dvs man måste göra det på bästa sätt och på rätt tid. Vill man använda Internet för den här rollen får man söka på det yrke man valt och se om man kan få några tips om hur man bör göra. Arbetsgivarna bör tala om hur arbetet ska skötas och anställda och specialister och forskare kan komma med förslag till förbättring av arbetsrutinerna.

Rollen A2 är den verkligt svåra rollen : Att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och fysiska och sociala miljöer. Klassifikationssystemet som redovisas här är uppbyggt i första hand med hänsyn till rollen A2, men tillfredsställer automatiskt informationsbehoven i de andra rollerna eftersom man i rollen A2 behöver veta bland annat allt som man behöver veta i de andra rollerna. Det som man ytterligare behöver veta i rollen A2 är hur alla verksamheter påverkar varandra och behöver veta vad man ska sträva mot, dvs veta vilka verksamheter som behövs och hur de bör vara fördelade.

Information för rollen A2 kan man inte få genom att söka på ett enda ord utan man måste orientera sig i hela informationsutbudet. För att inte drunkna i all information måste man ha hjälp att få ordning på frågorna, och den hjälpen får man med det uppgjorda klassifikationssystemet för verksamheter.

Ansvarskommittén (SOU 2003:123): Utvecklingskraft för hållbar välfärd.

Till statsrådet Pär Nuder

Regeringen beslutade den 23 januari 2003 att tillkalla en parlamentarisk kommitté med uppdrag att se över strukturen och uppgiftsfördelningen inom samhällsorganisationen.

Som ordförande förordnade regeringen den 23 januari 2003 landshövdingen Mats Svegfors. Den 20 februari 2003 förordnades som ledamöter f.d. riksdagsledamoten Hans Andersson (v), kommunalrådet Acko Ankarberg Johansson (kd), riksdagsledamoten Britt Bohlin (s), f.d. finansborgarrådet Carl Cederschiöld (m), kommunalrådet Peter Hultqvist (s), f.d. landstingsrådet Elaine Kristensson (s), riksdagsledamoten Göran Magnusson (s), riksdagsledamoten Fredrik Reinfeldt (m), Europaparlamentarikern Olle Schmidt (fp), riksdagsledamoten Åsa Torstensson (c), partisekreteraren Håkan Wåhlstedt (mp) och rektorn Ulla Ölvebro (s). Den 30 oktober 2003 entledigades Fredrik Reinfeldt.

Utredningen har antagit namnet Ansvarskommittén.

Att som sakkunniga delta i kommitténs arbete förordnades den 13 mars 2003 ämnesrådet Peter Ehn, departementsrådet Håkan Färm, kanslirådet Henrik Källsbo, ämnesrådet Roger Petersson, ämnesrådet Fredrik Lennartsson, ekonomen Björn Sundström och projektledaren Åsa Ehinger Berling. Den 18 mars 2003 förordnades som sakkunnig budgetchefen Ulf Bengtsson. Den 2 juni 2003 förordnades som sakkunnig departementsrådet Brita Saxton.

Som experter förordnades den 28 april 2003 direktören Thomas Pålsson och biträdande avdelningschefen Roger Molin. Den 2 juni 2003 förordnades som expert departementsrådet Ulf Lundin.

Kommitténs sekretariat utsågs den 13 mars 2003. Som huvudsekreterare förordnades överdirektören Jan Landahl, som sekreterare kommundirektören Marie Pernebring, docenten Inger Rydén Bergen-

dahl, utredaren Jörgen Olsson och som assistent Åsa Dahlqvist.

Kommittén har hållit tio egna sammanträden, anordnat två interna seminarier dit experter och forskare inbjudits för att framföra synpunkter och fyra externa seminarier för drygt 650 deltagare från stat, kommun och landsting samt andra intresserade.

Kommittén får härmed överlämna sitt delbetänkande, Utvecklingskraft för hållbar välfärd (SOU 2003:123).

En reservation har avgetts av ledamoten Åsa Torstensson. Ett särskilt yttrande har avgetts av ledamoten Hans Andersson.

Stockholm i december 2003

Mats Svegfors

Hans Andersson   Acko Ankarberg Johansson   Britt Bohlin

Carl Cederschiöld   Peter Hultqvist   Elaine Kristensson

Göran Magnusson   Olle Schmidt   Ulla Ölvebro

Åsa Torstensson   Håkan Wåhlstedt

/ Jan Landahl

Marie Pernebring Inger Rydén Bergendahl Jörgen Olsson

Åsa Dahlqvist

Innehåll

Sammanfattning.....	7
1 Uppdraget.....	19
1.1 Bakgrunden till regeringens direktiv.....	19
1.2 Regeringens direktiv.....	19
1.3 Utredningsarbetet.....	21
1.4 Utgångspunkter.....	23
1.5 Betänkandets uppläggning.....	25
2 Nya förutsättningar för välfärds- och tillväxtpolitik.....	27
2.1 Vår omvärld förändras.....	27
2.2 ... och vi med den.....	37
2.3 Framtida förutsättningar för den offentliga välfärden.....	57
2.4 Summering.....	68
3 Hur har vi ordnat det idag?.....	73
3.1 Medborgaren – uppdragsgivare, brukare och finansiär.....	73
3.2 De offentliga verksamheterna.....	77
3.3 Samhällsorganisationen.....	85
3.4 Styrning och samverkan.....	97
3.5 En europeisk utblick.....	124
4 Vi behöver en robust modell.....	137
4.1 Sammanfattande observationer.....	137
4.2 Två ytterlighetsalternativ.....	147
5 Överväganden och förslag.....	155
5.1 Inledning.....	155
5.2 Kriterier för ansvarsfördelning.....	156
5.3 Förutsättningar för framtida utveckling.....	158
5.4 Kommitténs förslag och fortsatta utredningsarbete.....	163
Reservationer och särskilda yttranden.....	173
Referenser.....	179
Bilaga Kommittédirektiv.....	191

Sammanfattning

Kommitténs förslag

Ansvarskommittén föreslår regeringen att det fortsatta utredningsarbetet utgår från en strävan att åstadkomma en likvärdig samhällsservice i en samhällsorganisation med hög demokratisk legitimitet och närhet till medborgarna. För att förverkliga detta i en framtid som kännetecknas av betydande problem i balansen mellan resurser och anspråk bör i ett första steg tre strategier utvecklas:

- en strategi för en tydligare ansvarsfördelning i samhällsorganisationen vid flernivåstyrning där en renodling av ansvaret inte är möjlig eller lämplig och som tar sikte på ökad utvecklingskraft,
- en strategi för ökad utvecklingskraft på kommunal nivå, som bygger på en tydlig ansvarsfördelning mellan kommunal och statlig nivå, samt
- en strategi för ökad utvecklingskraft på statlig nivå, som innefattar tvärsektoriell utveckling av statlig verksamhet och statlig styrning.

I ett andra steg vill kommittén pröva angelägna samhällsområden gentemot de nämnda tre strategierna för att finna balanspunkterna mellan olika samhällsnivåer. Det innebär att kommittén kommer att överväga struktur och uppgiftsfördelning för tunga samhällsområden. De primära frågorna är förhållandet mellan regeringen och myndigheterna samt ansvarsfördelningen mellan staten och den kommunala nivån. Beroende på hur den senare besvaras övervägs därefter frågan om en eller två kommunala nivåer samt hur dessa bör organiseras och indelas.

Dessutom föreslår kommittén att följande konkreta frågeställningar ges särskild prioritet i det fortsatta utredningsarbetet:

- det samlade kommunala uppdraget inklusive en fördjupad kommunal samverkan,

- utformningen av den regionala samhällsorganisationen,
- förutsättningarna för riksdagens och regeringens styrning och kontroll,
- likvärdighet i välfärdstjänsterna och rättighetsregleringen,
- vilka effekter alternativa driftsformer i offentlig verksamhet har på berörda välfärdstjänster, samt
- EU:s påverkan på den svenska samhällsorganisationen.

Som stöd för dessa överväganden avser kommittén, redan i avvaktan på tilläggsdirektiv, att inleda fördjupade analyser av:

- den offentliga sektorns ekonomi på längre sikt och då främst i kommunerna och landstingen,
- produktivitetsutveckling och utvecklingskraft i offentlig verksamhet,
- medborgarnas eget ansvar, kapacitet och engagemang i välfärdsproduktionen,
- behovet av förändringar eller begränsningar av det offentliga åtagandet, inklusive tillämpningen av finansieringsprincipen,
- användningen av nya driftsformer, samt
- hur ansvarsfördelning och strukturer kan påverka förutsättningarna för tillväxt.

Uppdraget

Regeringen har givit Ansvarskommittén i uppdrag att i en första etapp identifiera, belysa och övergripande analysera de samhällsförändringar som inverkar på och skulle kunna föranleda förändringar av strukturen och uppgiftsfördelningen i relationen mellan staten, kommunerna och landstingen. Kommittén skall i sitt arbete utgå från en beskrivning av rådande förhållanden där såväl brister som förtjänster identifieras. I en andra etapp skall kommittén, efter tilläggsdirektiv, göra en fördjupad analys och bedömning av strukturen och uppgiftsfördelningen och lämna förslag i de delar där kommittén finner det motiverat. Det är den första etappen som nu avrapporteras.

Utgångspunkter

Ansvarskommittén har valt att anlägga ett medborgarperspektiv. Vi betraktar medborgarna som aktiva och ansvarstagande individer. Vi försöker fånga medborgarnas förväntningar och krav i ett längre tidsperspektiv. Demografiska förändringar, värderingsförändringar och teknikutvecklingen pekar sammantaget mot fortsatt växande anspråk på den offentliga välfärden. Det blir svårt att fullgöra det offentliga åtagandet om inte medborgarna på ett annat sätt än idag är delaktiga och i vissa fall själva tar ett större ansvar.

Kärnan i det offentliga åtagandet är att det skall ge alla medborgare en likvärdig service och en likvärdig behandling. De offentliga verksamheternas legitimitet är beroende av att medborgarna uppfattar att de beslut som fattas är rättvisa i förhållandet mellan olika grupper och individer.

Den offentliga sektorns uppbyggnad har stor betydelse för människors vilja och möjligheter till delaktighet och medskapande. Om det är svårt att förstå verksamheternas uppbyggnad och ansvarsförhållanden, riskeras legitimiteten i förhållande till medborgarna. En översyn av samhällsorganisationen är därför ytterst ett demokratiskt uppdrag, vars syfte måste vara att ge medborgarna bättre förutsättningar till inflytande, insyn och ansvarsutkrävande.

Det offentliga åtagandet måste grundas i en offentlig ekonomi i balans med ordning och reda vad gäller både utgifter och intäkter på samhällets olika nivåer. Utan en sund ekonomisk bas riskeras de åtaganden som görs.

Nya förutsättningar för välfärds- och tillväxtpolitik

Ett flertal faktorer pekar mot fortsatt växande anspråk på offentligt finansierad välfärd. Andelen mycket gamla ökar, vilket leder till ökande behov av vård och omsorg. Likaså skapar den tekniska utvecklingen nya möjligheter att hjälpa människor och därmed växande anspråk, inte minst på hälso- och sjukvården. Samhällsutvecklingen i sig tenderar också att generera nya behov, med åtföljande anspråk på samhälleliga åtaganden. Undersökningar av människors attityder och

levnadsvanor tyder på att de samlade förväntningarna på den offentligt finansierade välfärden stadigt ökar. Vilken den samlade effekten av dessa faktorer blir är omöjlig att uppskatta i kvantitativa termer. Att de reella anspråken på den offentligt finansierade välfärden påtagligt kommer att överstiga de behov en rak demografisk framskrivning ger vid handen förefaller dock klart.

I betänkandet diskuteras också vilka resurser för att finansiera den offentliga välfärden vi i framtiden kommer att förfoga över. På kort sikt finns alltid möjligheten att förändra skattebaser och skattesatser, men ju mer långsiktigt perspektiv vi anlägger desto mer beror resurstillgången på tillväxten i den samlade ekonomin. Det är därför oroande att tillväxten på några decenniers sikt antas avta och att den totala arbetstiden tros minska. Beaktar man även kostnadsökningen inom offentlig verksamhet medför det att de totala resurserna för exempelvis den kommunala verksamheten stagnerar eller till och med minskar efter 2020. En förutsättning för att öka tillväxten, och därmed resurserna för den offentligt finansierade välfärden, är att få fler i arbete. Nyckelgrupper i detta sammanhang är såväl de äldre som de arbetslösa, de långtidssjukskrivna och de förtidspensionerade. Avgörande är att man genom en effektiv integrationspolitik kan öka sysselsättningen bland utlandsfödda. En långsiktigt hållbar utveckling förutsätter dessutom resurshushållning och ekologisk balans så att framtida generationers levnadsbetingelser inte undergrävs.

De allmänna villkoren för att bedriva offentlig verksamhet förändras i snabb takt. Den ekonomiska globaliseringen har påtagligt beskurit utrymmet för en självständig nationell politik, inte minst inom skatteområdet. Detta utgör en begränsning i finansieringen av det offentliga åtagandet. Samtidigt har globaliseringen stimulerat den europeiska integrationen, vilket å ena sidan har givit oss nya verktyg för att nyttja och reglera marknadskrafterna, men å andra sidan begränsar den enskilda medlemsstatens handlingsutrymme och kräver anpassning av såväl regelverk som samhällsorganisation. På motsvarande sätt har den tekniska utvecklingen bidragit till att utveckla välfärden och skapa nya kontaktytor gentemot medborgarna,

men tenderar samtidigt att vara kostnadsdrivande.

Också förutsättningarna för tillväxtpolitiken har förändrats. Genom regionförstoring växer lokala arbets- och servicemarknader långt ut över kommun- och länsgränser och flätas in i varandra. Det kräver ett vidare regionalt perspektiv på näringslivsutveckling, infrastruktur och kollektivtrafik, såväl som på planering av bostäder och olika typer av service. Därutöver har EU-medlemskapet drivit på utvecklingen mot flernivåstyrning och förhandlingsekonomi inom tillväxtpolitikens område.

Samhällsutvecklingen föder även nya politikområden och ger gamla frågor ny aktualitet. Aktuella exempel är jämställdhet, integration och hållbar utveckling, liksom ohälsoproblemen. Även en växande otrygghet i samhället och den ökade sårbarhet, som teknikutvecklingen och globaliseringen skapar, pockar på politisk uppmärksamhet. Nya politikområden tenderar att skapa oklara ansvarsförhållanden innan fasta strukturer hunnit växa fram. De är i allmänhet också kostnadsdrivande, i och med att de sällan motsvaras av att andra offentliga åtaganden upphör eller minskar i omfattning.

En nyckelfråga för den offentliga verksamheten är hur den i framtiden skall klara personalförsörjningen. När den stora 40-talsgenerationen snart börjar gå i pension kommer konkurrensen om arbetskraften att öka ytterligare. Det kommer att ställas utomordentligt stora krav på förnyelse och på arbetsförhållanden, som tilltalar de generationer som kommande decennier inträder på arbetsmarknaden, om offentlig sektor i framtiden skall klara sin personal- och kompetensförsörjning.

Hur har vi ordnat det idag?

I betänkandet beskrivs översiktligt dagens offentliga verksamheter och samhällsorganisation. Vi betraktar inledningsvis den offentliga verksamheten ur medborgarens perspektiv och diskuterar medborgarnas olika roller som uppdragsgivare, brukare respektive finansiär av den offentliga verksamheten. Därefter sätts fokus på huvudaktörerna – staten, kommunerna, landstingen och Europeiska unionen

– som utgångspunkt för en analys av ansvarsfördelning, styrsystem och viktigare ansvarsskiften.

Såväl i den allmänna debatten som i olika forskningsrapporter ges ofta bilden av en fortgående decentralisering från staten till den kommunala nivån. En genomgång av faktiska riksdagsbeslut under perioden 1970–2003 ger en delvis annan bild. Flertalet av de 17 verksamheter som överfördes från staten till den kommunala nivån var mycket små. Under samma period överfördes också 28 verksamheter från kommuner och landsting till staten. Mer entydig är decentraliseringen av verksamhetsansvar inom vård- och omsorgsområdet från landsting till kommuner.

Den offentliga verksamheten har genomgått betydande förändringar under 1990-talet. Inom den kommunala barnomsorgen ökade tillgången på platser samtidigt som resurserna tunnades ut. Inom äldreomsorgen och inom handikappområdet har resurserna koncentrerats till personer med de största behoven. Systemen för försörjningsstöd och socialförsäkring har stramats upp. Dessutom har den högre utbildningen byggts ut markant. Vidare har medborgarnas kontakt med statsförvaltningen successivt förändrats till följd av nya möjligheter i IT-revolutionens spår. I samband med omorganisationer inom statsförvaltningen har tillgängligheten i vissa fall dock snarast minskat.

Den statliga styrningen av kommuner och landsting utgår från att alla i hela landet skall ges en god och likvärdig samhällsservice. Den utgår från regeringsformen och regleras, förutom av kommunallagen, av speciallagstiftning inom de viktigaste välfärdsområdena samt därutöver genom mer än 1 500 andra lagar, förordningar och myndighetsregler. Inte minst har ramlagstiftningen givit myndigheter möjlighet att komplettera lagarna med tillämpningsföreskrifter. Merparten av de propositioner som under perioden 1993–2003 preciserade ansvarsfördelningen i samhällsorganisationen inskränkte också kommunernas och landstingens handlingsfrihet, medan endast en fjärdedel vidgade densamma. Därutöver styr staten kommuner och landsting:

- genom statsbidragens utformning och storlek. Under 1990-talet var de specialdestinerade statsbidragen på väg att mönstras ut till förmån för ett generellt statsbidrag. På senare år har dock nya specialdestinerade bidrag införts, bland annat med syfte att öka personaltätheten inom vård, skola och omsorg,

- genom bestämmelser om kommunal budget i balans och genom utformningen av skatte- och avgiftsregler. Staten har periodvis infört kommunalt skattestopp och reglerar vilka tjänster som får avgiftsbeläggas. Under senare år har staten även beslutat om maxtaxa för tjänster inom barnomsorg och äldreomsorg,

- i tillämpningen av finansieringsprincipen. Den innebär att när kommuner och landsting åläggs nya uppgifter skall de samtidigt få möjlighet att finansiera dessa med andra medel än höjda skatter. Tolkningen och efterlevnaden av finansieringsprincipen är omstridd,

- genom så kallad finansiell samordning, där statliga och kommunala aktörer disponerar en gemensam medelsram. Syftet är att på ett bättre sätt kunna hjälpa personer som är i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser,

- genom nationella handlingsplaner, där staten lägger fast en gemensam ambitionsnivå och ofta även tillför specialdestinerade bidrag för att genomföra handlingsplanen, samt

- genom tidsbegränsade projekt, ibland i kombination med krav på egenfinansiering. Detta har blivit vanligt på senare tid.

Medlemskapet i EU tillför nya dimensioner till den svenska samhällsorganisationen och dess sätt att fungera. Som medlemsstat i unionen deltar Sverige i en samverkan med både mellanstatliga och överstatliga dimensioner med andra stater som i många avseenden har organiserat sina offentliga verksamheter enligt andra principer än vi.

Sveriges medverkan i det europeiska samarbetet är inte enbart en fråga om att påverka centrala beslut i unionen utan även om att genomföra dem. Medlemskapet medför nya verksamheter. EU-regler skall införas i svensk rättskipning. Det är inte bara sakinnehållet i ett politikområde som förändras utan även formerna för den offentliga förvaltningen.

Det har funnits farhågor om att det tudelade ansvaret mellan regeringen och självständiga myndigheter skulle innebära problem. Dessa farhågor synes ha varit överdrivna. Nästa steg i mognadsprocessen är att andra delar av det svenska samhället, inte minst kommuner, landsting och regioner, får bättre möjligheter att medverka i EU-samarbetet.

Bilden av samhällsorganisationen är komplex. Inom de flesta politikområden delas ansvaret av flera nivåer. Ohälsan illustrerar hur de ekonomiska förutsättningarna inom ett område också påverkar andra politikområden och samhällsnivåer. Man möter med andra ord en hög grad av invävdhet i samhällsorganisationen. Det går heller inte att urskilja någon sammanhållen statlig styrningsstrategi. Det gör det svårt för medborgaren att överblicka samhällsorganisationen och veta var och hur man skall utkräva ansvar. Man kan även se framväxten av politiska samordningsinitiativ som en indikator på att den hittillsvarande sektors- och ansvarsfördelningen behöver förändras. En central fråga för kommittén är således att överväga om denna flernivåstyrning är motiverad eller om det går att renodla roller och ansvarsfördelning.

Vi behöver en robust modell

Kommittén redovisar ett antal observationer som bakgrund till de resonemang som förs om vilka behov av förändringar som närmare bör utredas:

1. Den svenska samhällsmodellen uppvisar betydande styrka.

2. Den demografiska utvecklingen leder till en växande obalans mellan behov av och resurser för den offentliga välfärden. Därmed

ställer den stat, kommuner och landsting inför en stor finansiell och verksamhetsmässig utmaning.

3. En väl fungerande arbetsmarknad och ett ökat arbetskraftsutbud är avgörande förutsättningar för att den offentliga välfärden i framtiden skall kunna finansieras.

4. De höga ohälsotalen medför stora samhälleliga kostnader och innebär att betydande resurser inte tas tillvara på arbetsmarknaden.

5. Sett ur ett medborgarperspektiv har de offentliga verksamheterna förändrats i flera avseenden under senare år. Tillgången på barnomsorg har ökat samtidigt som resurserna per barn har tunnats ut. Inom äldreomsorgen och handikappområdet har resurserna alltmer inriktats på dem som har störst behov. Tillgången på högre utbildning har ökat markant. Systemen för försörjningsstöd och socialförsäkring har stramats upp.

6. Vård och omsorg sköts i dag i betydande utsträckning av anhöriga, främst kvinnor. Det är varken rimligt eller troligt att de i framtiden accepterar att i samma utsträckning som i dag ta hand om sina äldre och funktionshindrade anhöriga.

7. Intresset för samhällsfrågor förefaller att öka men söker sig delvis andra vägar än tidigare. Samtidigt kan förhållandet mellan samhällsorganisationen och medborgarna aldrig förstås eller analyseras utan att beakta de politiska partierna.

8. Uppslutningen bland medborgarna bakom en skattefinansierad välfärd är oförändrat stor, oberoende av ålder och generation.

9. Medborgarnas önskemål och behov blir allt mer sammansatta, med de senaste årens ökade sjukfrånvaro som ett exempel. Uppdelningen av ansvar i samhällsorganisationen riskerar att försvåra insättandet av åtgärder i rätt tid och på rätt sätt.

10. Dagens strukturer har en begränsad förmåga att ta hand om och anpassa sig till nyuppkomna behov, exempelvis miljöhot och invandrades bristande integration i samhället.

11. Kommittén noterar kritik från den kommunala nivån som går ut på att initiativen från central nivå är för många, att de präglas av sektorsinitiativ och att de inte är koordinerade.

12. Kommuner och landsting uppvisar stora skillnader sinsemellan vad gäller ambitionsnivå, tillgänglighet och kvalitet i den välfärds-service de erbjuder.

13. En framtidsfråga, mot bakgrund av hur de ekonomiska möjligheterna förändras, rör omprövning, förändring eller avveckling av offentliga åtaganden.

14. Kommittén noterar en utbredd diskussion om principen att ansvaret och resurserna skall följas åt dvs. utformningen och tillämpningen av den s.k. finansieringsprincipen.

15. Rättighetslagstiftningen har ökat i omfattning. Den innebär att beslut fattade av kommun- och landstingspolitiker kan ändras eller upphävas av domstolar, vars utslag också blir normerande för framtida kommunala beslut. I gengäld stärks den enskilde medborgarens ställning i förhållande till lokala politiker.

16. Begreppen likvärdighet och likformighet behöver utredas närmare.

17. En diskussion bör föras om det är lämpligt och skall vara tillåtet att ha skilda uppgiftskataloger eller ansvar i olika kommuner och landsting.

18. Det bör utredas om en ökad samverkan kan ses som alternativ till sammanslagning av kommuner eller landsting.

19. Den framtida ansvars- och uppgiftsfördelningen för hälso- och sjukvården bör vara en prioriterad fråga i de fortsatta diskussionerna om samhällsorganisationen.

20. Utformningen av den regionala samhällsorganisationen är också avhängig av hur ansvaret för att skapa goda tillväxtbetingelser fördelas. Det är idag spritt på många aktörer.

21. Medlemskapet i EU ger nya förutsättningar för den statliga och kommunala nivåns arbete och behov av samverkan.

Two ytterlighetsalternativ

Kommitténs sekretariat har tecknat två ytterlighetsalternativ i scenarioform. Det ena innebär ett direkt statligt ansvar för de offentliga välfärdstjänsterna, medan det andra innebär ett mer självständigt kommunalt uppdrag. Båda alternativen renodlar ansvar och roller i syfte att åskådliggöra de frågeställningar som kommittén står inför.

Kriterier för ansvarsfördelning

Kommittén diskuterar ett antal kriterier som kan tjäna som måttstockar i överväganden om uppgifts- och ansvarsfördelningen för olika samhällsområden. Ett första kriterium rör demokrati och legitimitet. På vilken nivå får medborgaren bäst överblick, kunskap och möjlighet till delaktighet i olika offentliga verksamheter? I detta sammanhang är det även viktigt att överväga vilka principer för finansieringen av olika verksamheter som bör råda samt vilken struktur och uppgiftsfördelning som bäst tillgodoser rättssäkerheten.

Ett grundläggande kriterium är vilken grad av likvärdighet som är önskvärd för olika tjänster. Andra kriterier rör kraven på hushållning och effektivitet. Beslut inom en enskild verksamhet bör även fattas på lägsta effektiva nivå.

Förslag om en långsiktig fördelning av ansvar måste följas av en redovisning av hur avvägningen gjorts mellan dessa kriterier och hur målkonflikterna mellan dem har behandlats.

Förutsättningar för framtida utveckling

Kommittén redovisar även fyra viktiga förutsättningar för att klara det offentliga åtagandet i framtiden. I första hand är kommitténs uppdrag att diskutera en tydligare ansvarsfördelning som en avgörande faktor för att utveckla de offentliga verksamheterna och göra dem mer överskådliga för medborgarna. Som en andra avgörande förutsättning diskuterar kommittén vikten av att motverka de problem som hänger samman med den starka sektoriseringen inom den svenska samhällsorganisationen. Den försvårar samverkan mellan olika nivåer och sektorer och försvårar en helhetssyn på medborgarnas och den enskildes behov.

Vi vill även föra in begreppet utvecklingskraft i diskussionen om offentlig verksamhet. Med detta avser vi förutsättningarna för produktivt utveckling men också förmågan till successiv anpassning och förändring av verksamheten till nya förutsättningar och krav. Vi diskuterar också medskapande som en viktig faktor i utvecklingen av välfärdstjänsterna. I ett snävare perspektiv handlar det om att enskilda individer och grupper i betydande utsträckning själva påverkar behovet och utformningen av den offentliga insatsen. I ett vidare perspektiv handlar medskapandet om att medborgarna även är väljare, skattebetalare och huvudmän för den organisation som tillhandahåller de offentliga tjänsterna.

Avslutningsvis

Utgångspunkten för kommitténs förslag är den allt starkare ekonomiska press som den offentliga verksamheten kommer att tvingas arbeta under. En robust samhällsorganisation måste kunna hantera en ansträngd resurssituation och samtidigt möta nya anspråk från medborgarna. Det är viktigt att de offentliga verksamheterna utvecklas och förnyas samt bidrar till en långsiktigt hållbar utveckling. En bristande förändringsförmåga och utvecklingskraft i den offentliga sektorn betyder att vi på längre sikt inte kommer att kunna upprätthålla den välfärdsnivå som människor förväntar sig.

Tilläggsdirektiv till Ansvarskommittén (Fi2003:02) Dir.2004:93

Beslut vid regeringssammanträde den 23 juni 2004.

Sammanfattning av uppdraget

Kommittén skall i den andra etappen av sitt uppdrag analysera och bedöma om struktur och uppgiftsfördelning inom staten och mellan staten, landstingen och kommunerna behöver förändras. Syftet är dels att förbättra samhällsorganisationens möjligheter att hantera framtidens välfärdsåtaganden och bidra till ökad tillväxt inom ramen för hållbar utveckling, dels att förbättra medborgarnas möjligheter till inflytande, insyn och ansvarsutkrävande genom att skapa en tydligare samhällsorganisation. Kommittén skall där den finner det motiverat föreslå förändringar.

Utgångspunkten för kommitténs arbete skall vara en välfärd på lika villkor och efter behov som styrs demokratiskt och är solidariskt skattefinansierad. Kommittén skall utifrån ett medborgarperspektiv i alla delar av sitt uppdrag analysera och definiera praktiskt tillämpbara principer av begreppet likvärdighet.

Det samlade kommunala uppdraget

Kommittén skall lämna förslag på vilka uppgifter som den kommunala nivån bör ansvara för. Om kommittén finner det motiverat skall den lämna övergripande förslag på förändringar av nuvarande kommun-, landstings- och länsindelning. Utifrån en samlad analys skall kommittén föreslå en övergripande samhällsorganisation samt principer för relationen mellan staten och den kommunala nivån.

Hälso- och sjukvård, regional utveckling och regional samhällsorganisation

Kommittén skall analysera och vid behov föreslå förändringar av hälso- och sjukvårdens struktur och nuvarande uppgiftsfördelning mellan staten, landstingen och kommunerna.

Kommittén skall lämna förslag på hur ansvaret för uppgifter med anknytning till regional utveckling skall fördelas mellan staten och den kommunala nivån. I kommitténs uppdrag ingår att analysera och lämna förslag avseende försöksverksamheten med ändrad regional ansvarsfördelning i Skåne och Västra Götalands län.

Den statliga styrningen av samhällsorganisationen

Kommittén skall se över och analysera vissa centrala delar av den statliga styrningen av samhällsorganisationen. Detta berör både relationen mellan regeringen och de statliga myndigheterna och mellan staten och den kommunala nivån. I uppdraget ingår bl.a. att lämna förslag på hur den statliga verksamheten på regional nivå skall utformas, att utarbeta principer för den centrala myndighetsstrukturen, att se över myndigheternas normgivning, att övergripande analysera konsekvenserna av den lagstiftning som ålägger kommuner och landsting att tillhandahålla individuella ekonomiska och sociala rättigheter, att analysera regeringens och statliga myndigheters kontrollverksamhet samt att övergripande analysera vissa centrala delar av regeringens ekonomiska styrning av de kommunala verksamheterna.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 23 januari 2003 att tillkalla en parlamentarisk kommitté med uppdrag att se över strukturen och uppgiftsfördelningen inom samhällsorganisationen (dir. 2003:10). Kommitténs arbete skall enligt direktiven bedrivas i två etapper. För uppdragets andra etapp aviserade regeringen att den kommer att lämna tilläggsdirektiv.

Kommittén har antagit namnet Ansvarskommittén.

Kommittén överlämnade i december 2003 delbetänkandet Utvecklingskraft för hållbar välfärd (SOU 2003:123). Betänkandet har under våren 2004 varit utsänt för synpunkter till över 460 instanser. En sammanställning av synpunkterna finns tillgänglig i Finansdepartementet (dnr Fi2003/6563).

Kommittén har utifrån ett medborgarperspektiv gjort en bred

genomgång av förändringar i omvärlden av betydelse för den framtida samhällsorganisationen. Kommitténs perspektiv är långsiktigt, och analys och förslag i delbetänkandet är av övergripande och principiell karaktär. Kommittén bedömer att det i ett längre perspektiv kommer att uppstå en stark obalans mellan behov och tillgängliga resurser. I delbetänkandet anges ett antal förutsättningar för att det offentliga åtagandet skall klaras i framtiden.

I delbetänkandet redovisas också förslag till inriktning av det fortsatta utredningsarbetet. Dessa förslag har, tillsammans med de synpunkter på delbetänkandet som inkommit samt kommitténs ursprungliga direktiv, utgjort utgångspunkt för regeringens beslut om inriktningen på kommitténs fortsatta utredningsuppdrag.

Uppdraget

I kommitténs ursprungliga direktiv anger regeringen bakgrund, behov och syfte med kommitténs uppdrag. Ursprungsdirektiven är i dessa delar fortfarande giltiga.

Kommitténs arbete är en del av en omfattande och komplex reformprocess. Skall denna ge de eftersträlvade resultaten förutsätter detta ett öppet arbetssätt och en nära dialog med dem som berörs av utredningsarbetet. Av stor vikt är därvidlag att kommittén, med utgångspunkt i delbetänkandets analys och problembeskrivning, tillgodogör sig och utnyttjar de synpunkter som förts fram av myndigheter och organisationer.

Det svenska välfärdssystemet besitter en betydande styrka, men står också inför stora utmaningar. För att den offentliga välfärdsnivån vi har i dag skall kunna behållas och utvecklas är det av avgörande betydelse att åstadkomma en hållbar tillväxt och en god sysselsättningsutveckling inom ramen för en hållbar utveckling. Dessutom måste resurserna inom den offentliga verksamheten fördelas ändamålsenligt, vara samhällsekonomiskt effektiva och därmed användas kostnadseffektivt utifrån de politiska prioriteringar som görs. En förutsättning för detta är att de offentliga välfärdssystemen kontinuerligt kan utveckla organisation och verksamhet.

Den offentliga samhällsorganisationen skall kännetecknas av hög demokratisk legitimitet, effektivitet och rättssäkerhet. Med en tydlig ansvarsfördelning mellan nivåer ges de folkvalda organen bättre förutsättningar att få genomslag för politiken och medborgarna bättre förutsättningar till inflytande, insyn och ansvarsutkrävande. Principen att ansvar och resurser i möjligaste mån bör följas åt skall gälla.

I takt med att samhället förändras växer nya önskemål och behov fram. Det är därför viktigt att på alla nivåer ständigt pröva vad som skall rymmas inom det offentliga åtagandet. Mot bakgrund av medborgarnas skilda villkor i samhället är det angeläget att i detta sammanhang genomgående anlägga ett fördelningspolitiskt, jämställdhets- och integrationsperspektiv samt att belysa konsekvenser för olika grupper av kvinnor och män. Ambitionen skall vara att minska de ekonomiska och sociala klyftorna.

De möjligheter som informationstekniken erbjuder i form av nya förutsättningar för demokratiskt deltagande och för effektivisering bör beaktas.

Sverige är en enhetsstat med en långtgående kommunal självstyrelse inom ramen för ett starkt nationellt ansvar för medborgarnas rätt till likvärdig välfärd. Detta innebär att riksdagen ytterst är ansvarig, men att uppgifterna fördelas mellan staten och den kommunala nivån. De olika nivåerna har därmed ett gemensamt sammanhållet ansvar för de offentliga verksamheterna.

Syfte och övergripande utgångspunkter

Kommittén skall i den andra etappen av sitt uppdrag analysera och bedöma om struktur och uppgiftsfördelning inom staten och mellan staten, landstingen och kommunerna behöver förändras. Syftet är dels att förbättra samhällsorganisationens möjligheter att hantera framtidens välfärdsåtaganden och bidra till ökad tillväxt inom ramen för hållbar utveckling, dels att förbättra medborgarnas möjligheter till inflytande, insyn och ansvarsutkrävande genom att skapa en tydligare samhällsorganisation. Kommittén skall där den finner det motiverat föreslå förändringar.

Utgångspunkten för kommitténs arbete skall vara en välfärd på lika villkor och efter behov som styrs demokratiskt och är solidariskt skattefinansierad. I detta sammanhang är begreppet likvärdighet centralt. Innebörden i begreppet är dock inte entydig. Kommittén skall därför i alla delar av sitt uppdrag analysera och definiera praktiskt tillämpbara principer av begreppet likvärdighet. I det arbetet skall en bedömning göras av vilka eventuella variationer som kan accepteras inom ramen för en likvärdig samhällsservice och vilka som inte kan accepteras. Kommittén skall i detta sammanhang beakta de internationella åtaganden som Sverige har genom bl.a. avtal och konventioner, t.ex. vad avser mänskliga rättigheter.

Kommittén skall i sitt arbete anlägga ett tydligt medborgarperspektiv. Kommittén skall därvid beakta enskilda medborgares skilda förutsättningar, behov, förväntningar och rättigheter.

Kommitténs uppgift är att föreslå strukturella åtgärder som svar på problem som är strukturellt betingade. Det är av stor vikt att kommittén koncentrerar sig på vad som faktiskt är strukturella problem och skiljer ut problem som har andra orsaker.

Fördelningen av ansvar mellan staten, landstingen och kommunerna är inte en gång för alla given. Det är därför viktigt att kommittén genom sina förslag skapar förutsättningar för en struktur och uppgiftsfördelning som främjar hållbar utveckling och som möjliggör en anpassning i takt med samhällsutvecklingen.

Om kommittén finner att förslag som den avser att lämna nödvändiggör ändringar av grundlag eller annan författning som rör konstitutionella ämnen, skall den anmäla detta till regeringen.

Det samlade kommunala uppdraget

Kommittén skall analysera och lämna förslag på vilka uppgifter som den kommunala nivån bör ansvara för. Analysen skall koncentreras till ett begränsat antal viktiga samhällsområden som dels samverkar sinsemellan, dels har stor ekonomisk och välfärdsässig betydelse. Analysen skall utgå från respektive områdes karaktär, förutsättningar och mål. Kommittén skall inom de samhällsområden

som analyseras särskilt beakta hur Sveriges medlemskap i EU påverkar verksamheten och om medlemskapet medför behov av förändringar i strukturen, uppgiftsfördelningen och samspelet mellan de olika nivåerna. I detta sammanhang bör kommittén beakta de krav som EU:s lagstiftning ställer på samordning och styrning av bl.a. tillsynsverksamheten. Kommuners och landstings inflytande i det svenska EU-arbetet bör också uppmärksammas.

Kommittén skall pröva alternativa sätt att strukturera och fördela de offentliga uppgifterna mellan staten och den kommunala nivån samt redovisa konsekvenser, inklusive finansiella sådana, av de olika alternativen. Kommittén skall också översiktligt belysa de långsiktiga fördelningspolitiska konsekvenserna av de olika alternativen.

Kommittén skall särskilt analysera och bedöma:

- om det samlade kommunala uppdraget skall vara fördelat på en eller två direktvalda nivåer. Om kommittén finner att två kommunala nivåer är det mest ändamålsenliga skall den överväga hur relationen mellan de två nivåerna skall se ut,

- om kommunal samverkan, också mellan kommuner och landsting, kan vara ett effektivt och lämpligt alternativ och komplement till förändringar av struktur och uppgiftsfördelning,

- om det kan finnas behov av en differentiering av uppgifter och struktur mellan olika kommuner och landsting. I det sammanhanget bör kommittén överväga de särskilda behov som finns i olika delar av landet. Kommittén bör här bl.a. uppmärksamma regeringens storstadsarbete. Om kommittén finner att förutsättningarna finns skall den lämna förslag på principer för en uppgiftsdifferentiering.

Om kommittén utifrån sina analyser och bedömningar finner det motiverat skall den lämna övergripande förslag på förändringar av nuvarande kommun-, landstings- och länsindelning. Kommittén skall i sina överväganden beakta konsekvenser avseende antalet förtroendevalda på kommunal nivå.

Utifrån de samlade analyserna och bedömningarna av det kommunala uppdraget skall kommittén föreslå en övergripande samhällsorganisation samt principer för relationen mellan staten och den kom-

munala nivån. I det uppdraget ingår även att principiellt analysera vad det kommunala ansvaret innebär i relation till såväl medborgare som staten. I det sammanhanget är det viktigt att genomgående anlägga ett jämställdhets- och integrationsperspektiv.

Hälso- och sjukvårdens struktur och uppgiftsfördelning

Hälso- och sjukvården utgör en stor och central del av välfärden. Det huvudsakliga ansvaret för verksamheten ligger på landstingen, men även staten och kommunerna har viktiga uppgifter. Hälso- och sjukvården utgör ett exempel på en komplex flernivåstyrd verksamhet. Val av struktur och fördelning av ansvar och uppgifter har därför en avgörande betydelse för möjligheten att skapa en effektiv och tydlig samhällsorganisation.

Kommittén skall analysera och bedöma hur strukturen och uppgiftsfördelningen mellan stat, landsting och kommuner påverkar förutsättningarna att styra hälso- och sjukvården. Kommittén skall också om den finner det motiverat föreslå förändringar av nuvarande struktur och uppgiftsfördelning för att förbättra styrningen och därigenom skapa bästa möjliga förutsättningar för att utveckla vårdens kvalitet, tillgänglighet och effektivitet. Kommittén skall särskilt beakta behovet av att underlätta samspelet mellan de olika nivåerna i samhällsorganisationen samt med näraliggande välfärdssystem, såsom äldreomsorgen.

En utgångspunkt för kommitténs analyser och förslag skall vara att hälso- och sjukvårdssystemet skall vara heltäckande och vården ges efter behov.

Regional utveckling och den regionala samhällsorganisationen

Samhällsorganisationen på regional nivå är komplex med många statliga och kommunala aktörer. Det finns också en stor geografisk variation när det gäller olika aktörers regionala indelning. Detta gäller särskilt statliga myndigheter. Den regionala nivån har beskrivits som svår att överblicka. Samtidigt har dess betydelse för att åstadkomma hållbar utveckling och tillväxt alltmer kommit att uppmärksammas.

Riksdag och regering har också etablerat ett politikområde – Regional utvecklingspolitik – för att mer effektivt kunna ta till vara de förutsättningar för hållbar utveckling och tillväxt som finns lokalt och regionalt.

Kommittén skall analysera och lämna förslag på hur ansvaret för uppgifter med anknytning till regional utveckling, inklusive regionalt samarbete över nationsgränser, skall fördelas mellan staten och den kommunala nivån. I det uppdraget ingår att bedöma för- och nackdelar med en direkt respektive indirekt vald regional nivå med ansvar för regionala utvecklingsfrågor. Kommittén skall också överväga om den regionala nivån kan se olika ut i skilda delar av landet när det gäller fördelningen av ansvar för uppgifter med anknytning till regional utveckling. Här är det också viktigt att kommittén uppmärksammar å ena sidan det stora behov av flexibilitet och en öppenhet för att hantera frågor inom skilda samarbetskonstellationer som finns inom det regionala utvecklingsområdet, å andra sidan medborgarnas möjligheter till inflytande, insyn och ansvarsutkrävande. Underlag för kommitténs bedömning bör bl.a. utgöras av de utvärderingar av försöksverksamheten med ändrad regional ansvarsfördelning i Skåne och Västra Götalands län som Högskolan i Halmstad (Fi2003/6216) och Statskontoret (Fi2003/6217) genomför samt de erfarenheter som överföringen av vissa regionala utvecklingsuppgifter från länsstyrelsen till kommunala samverkansorgan för regional utveckling har givit. Kommittén skall analysera och lämna förslag avseende försöksverksamheten med ändrad regional ansvarsfördelning i Skåne och Västra Götalands län.

Den statliga styrningen av samhällsorganisationen

Regeringens styrning av de statliga myndigheterna uppfattas ibland som otydlig och samordningen mellan de olika sektorerna och myndigheterna som bristfällig. Sektoriseringen har visserligen utgjort en positiv kraft bakom den offentliga verksamhetens utveckling och kan vara ändamålsenlig. En stark sektorisering beskrivs dock allt oftare som ett hinder för hållbar utveckling och tillväxt. Kommittén

skall analysera och lämna förslag på hur en förbättrad styrning och samordning av den statliga verksamheten skall åstadkommas. Kommittén skall också utarbeta principer för den centrala myndighetsstrukturen. I detta uppdrag ingår att överväga hur samordningen av statliga myndigheters verksamhet på central nivå kan förbättras, t.ex. genom en sammanhållen styrning av verksamhet som berör flera myndigheter eller genom en organisatorisk samordning eller sammanläggning. Kommittén skall särskilt beakta hur det svenska medlemskapet i EU påverkar förutsättningarna för regeringens styrning av de statliga myndigheterna.

Även på regional nivå uppfattas ibland samordningen mellan de olika sektorerna och myndigheterna som bristfällig. Kommittén skall kartlägga hur de statliga regionala uppgifterna är fördelade på länsstyrelser och andra regionala organ och med utgångspunkt i denna kartläggning lämna förslag på hur den statliga verksamheten på regional nivå skall utformas. Kommittén skall särskilt uppmärksamma behovet av ett samlat och kraftfullt agerande från statens sida. I det sammanhanget har länsstyrelsen en mycket viktig roll. Länsstyrelsens roll och förutsättningar som samordnare av den statliga verksamheten på regional nivå skall analyseras. I kommitténs uppdrag ingår också att analysera och bedöma vilka konsekvenser de statliga myndigheternas skilda regionala indelning och organisatoriska status på regional nivå har för samordning och ett samlat statligt agerande.

Kommittén skall föreslå principer för den geografiska indelningen av de statliga myndigheternas verksamhet på regional nivå.

Förutsättningarna för Regeringskansliets arbete och för regeringens möjligheter att styra den offentliga verksamheten förändras kontinuerligt, bl.a. som en konsekvens av samarbetet inom EU. Informations- och kunskapshanteringens utveckling har också förändrat förutsättningarna för styrning och samordning. Kommittén skall överväga regeringens och de statliga myndigheternas resurser och institutionella stöd för strategisk analys och strategisk styrning av den offentliga verksamheten. I det sammanhanget bör kommittén undersöka tillgången på resurser för kvalificerad kunskapsbildning

och hur dessa bör vara fördelade mellan Regeringskansliet och statliga myndigheter. Kommittén skall beakta behovet av att säkerställa en samlad strategisk kunskap om den kommunala verksamheten samt hur detta behov skulle kunna tillgodoses.

Användningen av s.k. ramlagar har ökat i omfattning. Bakom denna utveckling ligger bl.a. riksdagens och regeringens behov av att ha ett flexibelt regelsystem. Det finns dock en risk att ramlagstiftningen leder till oönskad detaljreglering genom de föreskrifter som statliga myndigheter utfärdar för att precisera ramlagstiftningen. Kommittén skall övergripande analysera för- och nackdelar med myndigheternas normgivning och bedöma behovet av förändringar.

Under de senaste tjugofem åren har användningen av rättighetslagstiftning ökat i omfattning. Kommittén skall övergripande analysera för- och nackdelar med den lagstiftning som ålägger kommuner och landsting att tillhandahålla individuella ekonomiska och sociala rättigheter.

Under de senaste decennierna har förutsättningarna för och inriktningen på den statliga styrningen förändrats. Även om bilden inte är entydig har utvecklingen gått mot att kommuner, landsting och statliga myndigheter har fått ökad frihet att bestämma över organisation, regeltillämpning och användningen av ekonomiska resurser. Dessutom har offentliga verksamheter i ökad utsträckning kommit att utföras av offentligt ägda företag och privata aktörer av olika slag. Förändringarna gör att det ställs större krav på regeringens styrning och kontroll i form av bl.a. tillsyn, uppföljning och utvärdering. Även EU-medlemskapet har bidragit till denna utveckling. Utan en fungerande kontroll riskerar regeringens styrförmåga att urholkas. Statens styrning av de kommunala verksamheterna är bl.a. till för att garantera hög kvalitet, effektivt resursutnyttjande, nationell likvärdighet och nationella mål. Kommittén skall analysera regeringens och statliga myndigheters kontrollverksamhet och om den finner det motiverat lämna principiella förslag på hur denna verksamhet skall organiseras för att åstadkomma en effektiv och samtidigt demokratisk väl förankrad kontroll av den offentligt finansierade verksamheten. I det

uppdraget ingår att överväga hur staten och den kommunala nivån gemensamt kan utveckla former för uppföljning och utvärdering av den kommunala verksamheten. Kommittén skall i detta sammanhang beakta de förslag som Tillsynsutredningen (dir. 2003:70) kommer att lämna. Kommittén skall även beakta erfarenheter och förslag från andra utredningar, t.ex. en kommande översyn av organisationen av socialtjänstens tillsyn, eller från andra initiativ inom detta område som regeringen kan komma att ta under tiden för kommitténs utredningsuppdrag.

Ekonomiska styrmedel utgör viktiga komponenter i den statliga styrningen av kommuner och landsting. Kommittén skall i denna del av uppdraget övergripande analysera riksdagens och regeringens styrning av de kommunala verksamheterna med hjälp av generella respektive specialdestinerade statsbidrag. En utgångspunkt för kommitténs uppdrag är att styrning med hjälp av generella statsbidrag utgör en huvudprincip, men att det kan finnas situationer när specialdestinerade statsbidrag är att föredra. Kommittén bör klargöra när respektive bidrag är mest lämpat att använda. I detta sammanhang har tillämpningen av den kommunala finansieringsprincipen, dvs. att kommuner och landsting inte skall åläggas nya uppgifter utan att de samtidigt får möjlighet att finansiera dessa med andra medel än höjda skatter, blivit omdiskuterad. Kommittén bör göra en övergripande analys av finansieringsprincipens tillämpning i enlighet med de av riksdagen fastställda riktlinjerna och om den anser det motiverat lämna förslag på hur tillämpningen av denna princip skulle kunna tydliggöras.

Samverkan mellan stat och kommun ökar i omfattning. Ofta sker denna samverkan i mer informell form, t.ex. nätverk eller partnerskap. Dessa samverkansformer kräver dock konsensus och kan därmed inte hantera situationer när enighet inte nås. Kommittén bör analysera och bedöma behovet av att utveckla former för samverkan mellan den statliga och kommunala nivån som möjliggör ett gemensamt beslutsfattande.

Utredningsarbetet

Kommittén bör ha en öppen dialog med olika aktörer i samhällsorganisationen. Kommittén skall utnyttja olika öppna arbetsformer som exempelvis frågepaneler, arbets- och referensgrupper samt seminarier.

Kommittén skall ta del av erfarenheter från och följa den internationella utvecklingen. Särskild uppmärksamhet bör ägnas de nordiska länderna.

I arbetet skall kommittén ha kontakt med berörda statliga kommittéer, särskilda utredare, delegationer och organisationer.

Kommittén skall redovisa resultaten av sitt arbete senast den 28 februari 2007.

(Finansdepartementet)

Ansvarskommittén: Sveriges regionala indelning

– om tillväxtperspektivet får råda

Innehåll

Förord	2
Sammanfattning.....	3
Innehåll	9
1. Kan starka regioner gynna tillväxten?	10
1.1 Frågeställningar.....	10
1.2 Metod och rapportstruktur	12
2. Staten i geografin	13
2.1 Statlig politik har stor betydelse överallt	13
2.2 Några politikområden med regionala konsekvenser.....	14
3. Tillväxtens geografi.....	19
3.1 Tillväxtens källor	19
3.2 Storlek och avstånd	25
3.3 Anpassning och identitet.....	32
3.4 Förutsättningar för ett territoriellt ansvar.....	38
3.5 Varje uppgift har sin egen geografi	44
4. Politikområden för regional tillväxt.....	45
4.1 Regional utvecklingspolitik	46
4.2 Fysisk och ekonomisk samhällsplanering.....	55
4.3 Transport- och kommunikationsområdet.....	57
4.4 Utbildning och kompetensförsörjning	63
4.5 Högskolans regionala dimensioner	66
4.6 Arbetsmarknadspolitik	73
4.7 Regional anpassning är svårt	77
5. Varje myndighet har sin egen geografi.....	81
5.1 Sveriges regionala indelning förändras.....	81
5.2 Statliga myndigheter i geografin.....	82
5.3 Statliga myndigheters regionala indelning.....	85
5.4 Svåra villkor för regional samordning	90
5.5 Det saknas territoriella helhetsperspektiv	92

6. En regional indelning av Sverige	94
6.1 Behov av territoriellt förankrade sektorsbeslut.....	94
6.2 Premisser och kriterier för indelning	100
6.3 Tre alternativa kartor.....	104
6.4 Tillväxtens geografi i nio regioner.....	113
Referenser.....	11
Bilaga: Högskolornas influensområden.....	120

Förord

Regionfrågan har länge diskuterats intensivt, bl a av Indelningsutredningen för 31 år sedan och Regionutredningen för 13 år sedan. Varken dessa eller andra utredningar har medfört någon genomgripande reform av regionindelningen eller av uppgiftsfördelningen mellan staten och kommunerna/landstingen. Utredarna menade redan då att länsindelningen var otidsenlig, en slutsats som är lika korrekt nu, och diskussionen fortsätter. Antalet län reducerades genom att regionerna Skåne och Västra Götaland etablerades, och försök pågår med ändringar i uppgiftsfördelningen mellan stat och regioner/kommuner. Någon helhetlig lösning har Sverige ännu inte fått.

Den stora frågan om en mer genomgripande förvaltningsreform diskuteras nu i Ansvarskommittén. Föreliggande rapport är utarbetad på uppdrag av Ansvarskommittén, som ett av tre projekt som behandlar möjliga regionala indelningar av landet. Uppdraget har varit att analysera den geografiska logiken för uppgifter som har anknytning till regional utveckling och utifrån detta presentera några möjliga kartor för hur en ny svensk regionindelning kan tänkas se ut.

Rapporten tar utgångspunkt i de uppgifter som den statliga förvaltningen ansvarar för, och fokuserar på utvecklingspolitikens uppgifter i vid bemärkelse. Andra parallella projekt har studerat hälso- och sjukvårdens geografiska dimensioner. Hälso- och sjukvården är emellertid intressant också från ett tillväxtperspektiv, vilket berörs i denna rapport.

Arbetet är utfört av Nordregio och EuroFutures. I projektgruppen

har ingått Ole Damsgaard från Nordregio och Hallgeir Aalbu, Jenny Björinge, Dan Hjalmarsson, Olof Linde, Micael Sandberg och Tomas Stavbom från EuroFutures. Projektledare har varit Hallgeir Aalbu.

Projektgruppen har givits möjlighet att diskutera frågeställningarna med en rad personer inom statlig förvaltning samt kommunala och regionala företrädare. En *hearing* i regi av Ansvarskommittén har också givit inspiration. Nordregio och EuroFutures tackar alla som har bidragit med uppgifter och idéer under arbetets gång. Projektgruppen svarar emellertid själv för resonemang och slutsatser. Stockholm, oktober 2005

Sammanfattning

Sveriges regionala indelning – om tillväxtperspektivet får råda

Denna rapport handlar om hur Sveriges regionala indelning kan utformas om tillväxtens logik används som utgångspunkt. Är det möjligt att organisera samhället på ett annorlunda sätt, och därigenom få ett bättre utnyttjande av landets ekonomiska resurser och högre ekonomisk tillväxt? Hur många regioner ska vi ha?

Tre alternativa förslag

Vi har tagit fram tre alternativa regionindelningar, med sex, nio och fjorton regioner. Kommunerna utgör de grundläggande byggstenarna i förslagen.

Kriterier för regionindelning

Efter en genomgång av tillväxtens geografiska dimensioner samt analyser av olika myndigheters och politikområdets geografiska utfall har vi identifierat tre olika kriterier som bör utgöra grund för en regionindelning. Dessa är storlek, avstånd och identitet.

Storlek

Analysen visar att regionerna måste vara tillräckligt stora för att kunna bära det ansvar som en tillväxtpolitik medför. Stora regioner har fler

resurser och bättre möjligheter till strategiska investeringar och internationell positionering, möjlighet till effektivare utnyttjande av resurser och bättre förutsättningar för specialisering och kompetensutveckling i egen organisation. I stora regioner finns båda centrum och periferi, vilket ger möjlighet till att tänka helhet och ta ett territoriellt ansvar.

Avstånd

Regionerna bör samtidigt vara tillräckligt små för att tillgängligheten ska vara acceptabel. Ytmässigt stora regioner blir inte funktionsella arenor för politiska beslut och inomregional samverkan. Att skapa regioner med mer än ett centrum kan vara en väg att finna en kompromiss på de många gånger svårförenliga kraven på storlek och närhet.

Identitet

Eftersom tvärsektoriella beslut kräver förankring bör det finnas en känsla av gemenskap inom varje region som grund för den politiska offentlighet som ska utvecklas. Det är en fördel om regionerna bygger på redan etablerade politiska regioner, samverkansmönster eller andra identitetsgrundande förhållanden som människor kan identifiera sig med.

Dessa tre inledande kriterier mynnar ut i möjligheterna att anpassa politiken efter regionala förhållanden och behov. En anpassning innebär att prioriteringar kan se olika ut från region till region och över tid. En tillväxtpolitik som tar sin utgångspunkt i de olika regionala förutsättningarna fordrar att beslut kan fattas som påverkar flera sektorer. Det är med andra ord nödvändigt att inom tillväxtpolitiken skapa möjlighet till prioritering på regional nivå, vilket i praktiken innebär en allokering och kraftsamling av resurser samt politisk förankring på denna nivå.

Behovet av ökad politisk förankring ska ses mot bakgrund av flernivåstyrningen genom partnerskap som blivit allt vanligare efter

EU-inträdet. Partnerskapet har sina förtjänster i att aktörer från flera samhällssektorer ges möjlighet att påverka utvecklingspolitikens inriktning. Det blir samtidigt allt mer uppenbart att partnerskapet som konstruktion brister i demokratisk förankring. Partnerskapens formella status och ansvar är inte tydligt reglerad. Principen om att makt ska följas av möjligheter till ansvarsutkrävande är inte uppfylld i de nuvarande partnerskapen.

Det är alltså en *förankrad regional anpassning* som är nyckelbegreppet i sammanhangen. Vi betonar att det är sammanhangen i de politiska prioriteringarna i ett territoriellt perspektiv som är viktiga, inte huvudmannaskapet för institutioner och myndigheter.

En indelning i nio regioner tillfredsställer kriterierna

Vi menar att en indelning i nio regioner är det som bäst svarar mot kriterierna. Då kan storlekskriteriet uppfyllas i betydande utsträckning, samtidigt som regionerna utifrån tillgänglighets-, identitets- och anpassningssynpunkt kan anses vara legitima.

En indelning i sex regioner ger stora avstånd och ur identitetsynpunkt svagare regioner. Fjorton regioner medför i sin tur flera regioner som är så små att de inte kan anses vara bärkraftiga enheter för ett delegerat ansvar för tillväxtpolitiken.

Frågan är då om nio regioner är den optimala avvägningen mellan de olika indelningskriterierna, eller om någon fler eller något färre regioner skulle vara en än mer stabil grund för regionindelning?

Åtta regioner innebär att en sammanslagning måste ske av hela eller delar av två eller flera regioner. Närmast till hands ligger att se till mellersta Sverige och sydöstra Sverige. I dessa områden skapar ytterligare sammanslagningar sannolikt en mindre legitim grund för regionindelningen ur identitetshänseende och i mellersta Sverige ökar därtill avståndsproblematiken nämnvärt. Fördelen är att man vinner en del i storlek för en eller flera regioner med tämligen svagt befolkningsunderlag. Vår bedömning är att de legitimitetsmässiga förlusterna överstiger de storleksmässiga förtjänsterna i förhållande till nio regioner.

Tio regioner skulle i sin tur innebära att en eller flera regioner bryts upp i mindre beståndsdelar. Utrymmet skulle exempelvis kunna användas för att låta Gotland, Halland eller Blekinge utgöra egna regioner, men alla dessa faller på att storlekskriteriet inte kan anses vara uppfyllt.

En annan infallsvinkel är att bryta upp någon av storstads-regionerna i två storleksmässigt jämbördiga regioner, men detta skulle enbart medföra en försvagning av tämligen logiska funktionella enheter till nackdel för landets sammanlagda konkurrenskraft och tillväxtpotential. Det finns ur tillväxtskympunkt ingen rimlig logik i att dra gränser genom existerande funktionella regioner. Detta leder endast till att naturlig samverkan försvåras och att tillväxtpotentialen i dessa områden inte kan tillgodogöras fullt ut.

Återstår att göra något i området sydöstra Sverige eller i mellersta och norra Sverige, men alla dessa områden har redan i alternativet nio regioner ett befolkningsunderlag på gränsen till vad som krävs för att uppfylla storlekskriteriet. Tio regioner skulle förvärpa situationen utan att ge några avgörande vinster ur avstånds- identitets- eller anpassningsskympunkt.

Vår slutsats är således att nio regioner kan vara lämpligt för en ny regional indelning av Sverige och ett delegerat ansvar för tillväxtpolitiken. Huvuddragen i gränsdragningen mellan dessa regioner gör på intet sätt anspråk på att vara en slutgiltig och definitiv lösning. Exakta gränsdragningar bör göras utifrån kommunvisa avvägningar och i viss mån baseras på förhandling. I ett sådant arbete är det emellertid synnerligen viktigt att ha huvuddragen klara i vad som är målet med den regionala indelningen och vilka utgångspunkter som inte är förhandlingsbara. Om inte riskerar regionstrukturen bli ett lapptäcke utan den funktionella logik som bör vara vägledande för att skapa långlivade, legitima och livskraftiga tillväxtregioner.

Behov av en regional tillväxtpolitik

I rapporten visar vi att alla statliga politikområden har betydelse för utvecklingen av Sverige. Några har ett medvetet geografisk fokus,

men för de flesta är det territoriella utfallet av politiken en mer omedveten konsekvens av en nationell politik.

Staten driver en *allmän välfärdspolitik* som i första hand är inriktad mot individer, och intäktsystemet för kommunerna är antagligen den enskilda faktor som har störst betydelse för den regionala utvecklingen. Arbetsmarknadspolitiken och försäkringskassan är nationella system med tydliga regionalt omfördelande effekter. Staten driver också en *regional kompensationspolitik* riktad mot landets norra och glesbygda delar. Under senare år har fokus flyttats från kompensation till tillväxt. *Tillväxtpolitiken* är nationell, men har ändå ett tydligt regionalt element i och med att tillväxtförutsättningarna skiljer sig så markant åt mellan olika delar av landet.

Sverige behöver också en tydligare *regional tillväxtpolitik* som bättre kan anpassa insatser inom olika politikområden till de tillväxtförutsättningar som råder i de olika delarna av landet.

Tillväxtens källor och arenor

I denna rapport definieras tillväxt i ekonomiska termer. Tillväxt behövs för att få fler i arbete, vilket är grunden för att ge människor välfärd och handlingsfrihet och för att finansiera välfärdssystemen i framtiden. Att entydigt definiera den ekonomiska tillväxtens källor är emellertid svårt, i och med att förutsättningarna varierar från plats till plats och över tiden. Eftersom det är nya idéer som skapar tillväxt är det svårt att planera utifrån befintliga erfarenheter.

Tillväxt är direkt eller indirekt knuten till företag på marknader. Företag och människor är lokaliserade någonstans. Tillväxt uppkommer genom beslut om att investera och förnya, beslut som påverkas av lokala och regionala förhållanden och strukturer. Kommuner och regioner kan skapa arenor som bäddar för att människor ska kunna, vilja och har rätt att starta och expandera företag. Det behövs entreprenörer, arbetskraft och service för att kunna investera, incitament och vilja att göra det, samt regelverk och marknadsförutsättningar som tillåter nya verksamheter, produkter och tjänster att växa fram.

Konkurrensen är i ökande grad global och de ekonomiska spel-

reglerna sätts allt mer på den internationella arenan. Den nationella tillväxtpolitiken syftar till att ge förutsättningar för att konkurrera internationellt. Den regionala utvecklingspolitiken har som utgångspunkt att varje region ska ha så god konkurrenskraft som möjligt. Det finns inget färdigt recept för regioner med blomstrande näringsliv. Utvecklingen formas av en komplex uppsättning av sam- och motverkande krafter. Styrkan i olika krafter varierar över tiden och mellan regioner. Tillväxtpolitik handlar därför om att se sammanhang och skapa arenor för tillväxt i alla delar av landet.

Denna utveckling förstärks av de senaste decenniernas omdaning av näringslivet. Det som tidigare var expansiva orter präglade av industrisamhällets framväxt minskar i betydelse, medan andra orter med attraktiva livsmiljöer i större städers närhet får en allt större betydelse. En fortsatt framgång för tjänstesektorn kommer därför att förstärka den pågående regionförstoringen. Detta innebär att ju mer tjänstesektorn går framåt, desto större tyngdpunkt kommer att hamna på starka befolkningscentra och dess omland.

Dagens stuprörsorganisering hämmar tillväxten

Hur ser då förutsättningarna ut för en anpassning av statlig sektorspolitik till regionala utmaningar? Det finns för närvarande ca 550 myndigheter i Sverige. De flesta är specialiserade och arbetar nationellt. Det är få politikområden som hanteras utifrån någon geografisk logik. De nationella perspektiven dominerar också inom områden där en regional anpassning är nödvändig för att lösa olika uppgifter.

Förvaltningsutvecklingen internationellt pekar i riktning av fler och smalare stuprör, och Sverige är här inget undantag. Sektoriseringen har sannolikt bidragit till en effektivisering av myndigheternas verksamhet, men har samtidigt lett till att villkoren för statlig styrning har ändrats. Det blir allt svårare att ta tvärgående hänsyn och det har blivit svårare att samordna sektorer.

För att bygga ”hängrännor” mellan de allt fler stuprören inom statsförvaltningen har en rad försök till sektorsamordning prövats, men med ringa resultat. Alla myndigheter är likställda och ingen kan

prioritera någon uppgift framför en annan utifrån regionala hänsyn. Att överlåta i grunden politiska prioriteringar till ett frivilligt förhandlingsspel mellan statliga myndigheter begränsar transparensen och den politiska styrningen.

Varje myndighet sin egen geografi

Myndigheter som fått frihet att utforma sin regionala organisation efter vad som är rationellt utifrån egen verksamhet väljer i allt större utsträckning större områden än dagens län. Vid en ändring av geografisk indelning står ofta verksamhetsrationalitet mot behov av närhet till målgrupper. Regionerna behöver vara så pass stora att varje region kan tillföras den kompetens som erfordras. Länsindelningen blir alltmer inaktuell och förlorar i betydelse.

Vi har analyserat den rumsliga organiseringen av ett 40-tal statliga myndigheter som har bäring på den regionala utvecklingspolitiken. Av dessa är det bara 14 som har en regional indelning – och ingen av dem har *samma* indelning. Antalet regioner varierar från 21 (den befintliga länsindelningen) till fem. Med undantag för infrastrukturmyndigheterna utnyttjas länen genomgående som byggstenar i organisationen.

Denna mångfald i organisering utgör inte ett problem för myndigheterna själva, men den försvårar uppenbart den regionala samordningen. Med exempel från Uppsala och Södermanlands län visar vi att länen blir svåradministrerade när samverkansparterna tillhör olika regioner och sitter på olika orter. Myndigheternas regionala organisation stämmer sämst i de delar av landet där länen är små och onaturliga i förhållande till arbetsmarknadsregioner eller andra funktionella samband. För Skåne och Västra Götaland är skillnaderna mindre.

Förankrad regional anpassning

Tillväxtens geografi är dels internationell/global i form av konkurrensförhållanden, multinationella företag och produktionskedjor, dels lokal med människor och kunskap som den minst mobila pro-

duktionsfaktorn och i hög grad bunden till arbetsmarknader och kommunikationsmöjligheter. Konkurrensförutsättningarna ser olika ut i olika delar av landet, vilket dagens stuprörsorganisering har svårt att utnyttja.

Tillväxten växer fram av det nya. En tillväxtpolitik måste verka för förändringar. Men förändringar kräver förmåga att prioritera. Frågan är var dessa prioriteringar kan göras mest effektivt så att tillväxtförutsättningar bättre kan tas tillvara. I dagens läge är det endast riksdag och regering som kan fatta tvärssektoriella beslut. Sverige har en mycket svag regional nivå.

På flera områden finns fördelar att hämta med ett större inslag av regionala anpassningar. Detta gäller kommunikationsområdet där planeringen sker för varje trafikslag, och för den fysiska planeringen där det saknas en helhetsbild över administrativa gränser. Utbildnings- och forskningsområdet präglas av bristande förmåga att prioritera resurserna på ett sätt som säkrar profilering och samarbete mellan utbildning/ forskning och näringslivets utveckling. Inom arbetsmarknadspolitiken har vi både ett nationellt försäkringssystem och en omfattande utvecklingsinsats, men utvecklingsinsatsen är svagt kopplat till övriga insatser regionalt. På det näringspolitiska området finns ett stort antal aktörer med smala och specialiserade uppgifter och en betydande potential för samordning.

Utifrån tillväxtperspektivet är det mycket som talar för att inrätta regionstyrelser med politiskt mandat att prioritera utvecklingsinsatserna, så att statens ekonomiska resurser i större utsträckning leds via regionerna. Kanske kan man också tänka sig att prioriteringen av uppgifter som i dag är kommunala men som har betydelse ut över detta förs över till regionerna.

Ansvarskommittén: Sektor möter region – men hur och var?

En studie av territorium och funktion i svensk politik på uppdrag av Ansvarskommittén. Av Göran Hallin.

Innehåll

1 Inledning.....	5
2 Politikområdenas uppgifter och geografisk nivå.....	9
2.1 Regional utvecklingspolitik.....	10
2.2 Näringspolitik.....	10
2.3 Landsbygdpolitik.....	12
2.4 Arbetsmarknadspolitiken.....	12
2.5 Fysisk planering.....	13
2.6 Kollektivtrafik.....	13
2.7 Investeringar och drift i transportinfrastruktur.....	13
2.8 Gymnasieskolan.....	14
2.9 Högskolan.....	14
2.10 Forskningspolitiken.....	14
2.11 Kulturpolitik.....	15
2.12 Miljöpolitik.....	15
2.13 Sammanfattning.....	15
3 Kluster av politikområden.....	17
3.1 Lokalt arbetsmarknadspolitiskt kluster.....	17
3.2 Tillväxtpolitiska regioner.....	17
4 Politikklustrens regionala logik.....	19
5 Slutsatser.....	25
Referenser.....	27

1 Inledning

Uppdraget syftar till att identifiera på vilken geografisk nivå ett givet politikområde bäst hör hemma. I uppdragsunderlaget identifieras deluppdrag 1 som att avgöra vilka uppgifter som huvudsakligen har en lokal eller nationell karaktär och vilka som har en nivå däremellan. Som deluppdrag 2 beskrivs att försöka avgöra – för de uppgifter vilka

återfinns på en mellannivå, vilken geografisk avgränsning denna mellannivå har.

En viktig avgränsning för detta uppdrag är frågan om den regionala maktfördelningen. I denna studie förs ingen explicit diskussion om huruvida det skall vara statliga eller kommunala organ som ska svara för genomförandet av de politiska funktionerna, utan frågan rör endast huruvida det finns behov av en regional nivå och vilken geografisk logik som är den mest lämpliga i så fall.

Bakgrund

Uppdraget rör samhällets organisation i djupaste mening. Grundfrågan rör kopplingen mellan det forskningen brukar kalla funktion och territorium. Funktion svarar mot samhällets behov av vertikal funktionsuppdelning, medan territorium handlar om behovet av en territoriell organisatorisk uppdelning. Annorlunda uttryckt kan man säga att uppdraget handlar om mötet mellan sektor och region.

Hanteringen av såväl funktion som territorium har åtminstone två huvudaspekter. För det första handlar det om rationalitet och effektivitet. Både funktionella och territoriella indelningar syftar till att öka effektiviteten. Komplexiteten kräver uppdelning. Uppdelningen skapar möjlighet att hantera det komplexa. Allt för långtgående uppdelning riskerar å andra sidan att hämma effektiviteten, då kommunikations- och samordningsproblemen istället växer. Uppdelningen skapar komplexitet.

För det andra handlar det om legitimitet. Legitimitetsaspekten är tydligast när det gäller territorium – uppdelningen av ett territorium handlar om att flytta kontroll och ansvar närmare de berörda, i syfte att öka politikens – eller maktens – legitimitet. Detta tar sig många uttryck – allt från EU:s så kallade subsidiaritetsprincip, över olika staters sätt att dela in och styra det egna territoriet till kommunalnämnder och liknande lokala organ. Men, vilket ofta förbises, legitimitetsbegreppet är relevant även när man talar om funktionella indelningar. Hur vi väljer att dela in samhällets funktioner vertikalt syftar inte bara till en så effektiv eller rationell lösning som möjligt.

Det handlar i stor utsträckning också om en indelning som ger grupper av intressen olika tillgång till och inflytande över samhället och staten. Härigenom kan staten även med den funktionella indelningen bidra till en ökad legitimitet för politiken. Vår avgränsning i denna rapport innebär att legitimitetsaspekten avhandlas i mycket begränsad utsträckning.

Sverige är en enhetsstat med den konstitutionella makten starkt förankrad i riksdag och regering. Genom politiska beslut har betydande makt och resurser flyttats över till den kommunala nivån – främst det som brukar kallas för den primärkommunala nivån. Svenska kommuner och landsting brukar i ett internationellt perspektiv beskrivas som starka (t.ex. Montin 2004). Skälet till denna karakteristik ligger till stor del i den kommunala beskattningsrätten. Stora delar av inkomstskatterna insamlas av kommuner och landsting – medan statens inkomster till stor del härrör ur andra skatter. Staten har även en regional representation – i form av länsstyrelserna. Länsstyrelsernas konstruktion bildar emellertid en blandning av kommunal och central makt (jmf t.ex. Gustafsson 1998; Hammarlund 2004). Fokus i det följande ligger emellertid inte på själva maktfördelningen mellan stat och kommun, utan på den geografiska indelningen.

Den nuvarande geografiska indelningen etablerades i allt väsentligt i mitten av 1970-talet då den senaste reformen av den kommunala strukturen genomfördes. Vi fick då en struktur med knappa 300 kommuner med betydande ansvar för social omsorg, lokal teknisk infrastruktur och senare också utbildning. Landstingsnivån som i följer länsindelningens tjugutal regioner ansvarar för frågor med en tyngd i sjukvården. Den statliga regionala nivån, länsstyrelserna svarar för tillsyn inom natur- och miljöområdena, mellankommunala tvistefrågor, etc. Länsstyrelser har även ett ansvar för de regionala utvecklingsfrågorna – även om delar av detta ansvar under senare tid förflyttats till kommunal eller landstingskommunal nivå.

Ansvarskommitténs uppdrag är naturligtvis formulerat mot bakgrund av att den samhällsstruktur som etablerades för drygt trettio år

sen och som i stora delar bygger vidare på en flerhundraårig tradition behöver ses över i en tid då kommunikationer och levnadsvanor ändras både snabbt och i grunden. Ytterligare en viktig bakgrund är förstås en allt överskuggande internationalisering¹. (För översikter över det förändringstryck som en ökande internationell konkurrens och en teknisk och social omdaning av samhällsstrukturer innebär för den regionala nivån se t.ex: Maskell & Malmberg 1999; Krantz 2002) Många forskare hävdar att ett av det sena 1900-talets och tidiga 2000-talets mest framträdande drag är att den globala konkurrensen i ökande utsträckning handlar om en växande konkurrens inte främst länder emellan utan en konkurrens mellan olika stadsregioner (t.ex. Castells 1996, Florida, 2002; 2005; Hansen m.fl. 2005): Det är inte Sverige som konkurrerar med Danmark, utan snarare Stockholms-Mälardalsregionen som konkurrerar med Öresundsregionen – där den senare som ett uttryck för den förlorade betydelse som nationalstaten går till mötes i globaliseringens tid också går på tvärs över nationsgränserna.

Investeringarna väljer i mindre utsträckning mellan Danmark och Sverige och funderar i växande grad på om det är Stockholms-Mälardalsregionen eller Öresundsregionen som kommer att vara centrum för ett nordligt central/östeuropa (Öresundsinstitutet 2004). I takt med att länderna utjämnar skillnader i bolagsskatter, moms-satser, inkomstskatter, löner och valutor så kommer frågor som regionalt tillgängliga resurser som människors kompetens, högskolor, lokal och regional infrastruktur etc att i ökande grad avgöra till vems fördel investeringsbesluten faller. Detsamma gäller även människors strategiska val av boende och liv.

Metod

ITPS uppdrag från ansvarskommittén är att utreda eventuella behov av regionala indelningar för ett antal politikområden. Den metod vi anlägger för detta har vi kallat funktionella regioner – dvs, den syftar till att kartlägga den geografiska räckvidden för respektive politikområdes huvudfunktion 2.(2 Det finns en lång teoretisk och

empirisk tradition av att hantera begrepp och praktik kring funktionella regioner. Klassisk teori utvecklades i 1930-talets Tyskland av Christaller 1937 genom den så kallade centralortsteorin. Utifrån städernas storlek beräknades deras geografiska omland. I arbetet med den svenska kommunreformen under 1970-talet tillämpades centralortsteorin i praktiken.) Det idag tydligaste uttrycket för en funktionell region är kopplat till arbetsmarknaden och arbetsmarknadsfunktionen. Nutek har under 2005 omdefinierat dessa funktionella regioner och kallar dem numera för funktionella analysregioner, s.k. FA-regioner (Nutek 2005).

Definitionen av FA-regioner utgår från administrativa regioner – dvs. kommuner. En lokal arbetsmarknad definieras i termer av den andel av de sysselsatta som pendlar till arbete på andra sidan kommungränsen. Om man vill använda funktionella regioner för olika typer av funktioner, skapar denna metod ett problem. Ett alternativ är då att utgå från så kallade isokronberäkningar. Detta innebär att man utgår från funktionens centrala utbudspunkt: den plats eller ort där en viss funktion erbjuds – t.ex. arbetsplatsen, vård- eller servicefunktionen.

Med utbudspunkten i centrum beräknas sedan hur långt ”ut från” denna punkt som tjänsten kan konsumeras inom ett givet tidsintervall (lika tid – isokron). Vi får då en kartbild som visar vilket område vi når inom en och samma restid. Vi kan sedan beräkna olika isokroner för olika givna tidsintervall. Vi kan t.ex. använda den restid som vi vanligen uppger som den acceptabla när det gäller daglig arbetspendling – 45 minuter (Vilhelmsson 2000). Vi får då en kartbild med en så kallad 45-minutersisokron. Det vill säga en bild av det område vi inom 45 minuters restid kan nå med bil från den aktuella utbudspunkten. På samma sätt kan vi beräkna vilka områden vi skulle nå från utbudspunkter för tjänster vilka vi skulle kunna tänka oss att acceptera längre restider - exempelvis deltagande i högre utbildning eller för ett forskningssamarbete mellan företag och universitet.

I denna studie har vi använt isokronmetoden för att schematiskt skissera räckvidder för olika typer av funktioner – hur långt ”ut” når

olika typer av funktioner. Dessa isokronkartor har sedan använts för att föra preliminära diskussioner omkring lämpliga regionstorlekar för olika typer av funktioner. För att avgöra rimliga restider för olika funktioner förs ett i allt väsentligt teoretiskt/hypotetiskt resonemang. Den största svårigheten har varit att avgöra vad slags behov av fysiska kontakter eller möten som över huvud taget är nödvändiga i ett samhälle som präglas av digitala kommunikationsformer för allt större delar av de samhällsfunktioner som bygger upp politikområdena (Jmf t.ex. Castells 1996).

2 Politikområdenas uppgifter och geografisk nivå

De politikområden, eller politiska uppgifter, som anges i uppdraget till ITPS är:

- Regional utvecklingspolitik
- Näringspolitik
- Landsbygdspolitik
- Arbetsmarknadspolitik
- Fysisk planering
- Investeringar och drift i transportinfrastruktur
- Kollektivtrafik
- Gymnasieskola
- Högskola Forskningspolitik
- Kulturpolitik
- Miljöpolitik

ITPS har utgått från att det i allt väsentligt är politikområden som avses. Det finns knappt femtio sådana politikområden definierade i statsbudgeten. Politikområdenas karaktär är heterogen, dvs. de innehåller inom sig olika och starkt skiftande uppgifter. Det mest heterogena politikområdet är kanske den regionala utvecklingspolitiken. Politikområdena samlas i statsbudgeten till så kallade utgiftsområden. Många politikområden återfinns dessutom inom flera olika utgiftsområden vilket innebär att frågorna kan vara delade mellan olika departement eller olika ministrar. Vanligen finns också flera myndigheter knutna till regeringen för att svara för politikens genomförande

inom vart och ett av politikområdena. Forskningspolitiken är det kanske tydligaste exemplet på detta – där politikområdet återfinns inom inte mindre än sex olika utgiftsområden och där många olika myndigheter delar ansvaret för politikområdets praktik.

(www.regeringen.se (statsbudgeten för 2005))

ITPS metod innebär att först diskutera politikområdenas karaktär och uppgifter var och en för sig. I vilken utsträckning innebär det aktuella politikområdet en nationell uppgift? I vilken grad är det en lokal/regional? Naturligtvis kommer resonemangen här att också handla om enskilda delar eller uppgifter i ett givet politikområde. Steg tre i analysen blir att med hjälp av en klustermetod identifiera uppgifter och områden med en liknande logik. Parallellt med klusteridentifikationen förs en diskussion omkring vilken geografisk räckvidd som är den mest logiska. I nästa steg omsätts denna diskussion i isokronkartor för de klusterfunktioner som identifierats. Utifrån isokronbilderna förs en preliminär diskussion kring regionstorlekar och gränsdragningar.

Det som presenteras här är främst att betrakta som teoretiskt och empiriskt underbyggda idéer och skisser. De kartor som presenteras ska främst betraktas som skisser i syfte att fungera som diskussionsunderlag.

2.1 Regional utvecklingspolitik

Regional utvecklingspolitik formades som politikområde 2001 då den tidigare regionala näringspolitiken som var en del av politikområdet näringspolitik fördes samman med det sen tidigare existerande regionalpolitiska området. Politikområdet består av tre huvudsakliga delar: särskilda regionalpolitiska insatser, programlagd utvecklingsverksamhet och regional sektorssamordning vad gäller övriga politikområden. Till detta kommer ett ansvar för att besluta om en mellanregional resursfördelning.

Regional utvecklingspolitik, består således av en del som syftar till en tydlig målformulering för Sveriges regionala utveckling, mellanregional utjämning och resursfördelning. Detta är frågor som rimligen

inte kan läggas någon annanstans än på regeringen och dess nationella myndigheter. Det är därför frågor som bör utgöra ett nationellt ansvar och handhas på nationell nivå. Vi väljer i det följande att kalla denna nivå för Nivå 0 (dvs det finns inget behov av en regional nivå – utan endast en nationell).

När det gäller hanteringen av regionala stöd och program är det svårare att nivåbestämma dessa. Merparten av dessa stöd är idag knutna till program vilka i sin tur är kopplade till ett regionalt strategiarbete – strukturfondsprogram, regionala tillväxtprogram eller regionala utvecklingsprogram. Även om insatserna är av heterogen karaktär kan man tala om att det finns en kärna av strategisk näringslivsutveckling i dem (ITPS 2005). Denna kärna spänner över områden som har med investeringsfinansiering och nätverksbyggande att göra. Detta pekar mot en förankring i vad som skulle kunna beskrivas som regionala finansierings- och innovationssystem – eller regionala tillväxtpolitiska system. Vad som skulle bilda den geografiska utgångspunkten för regioner av detta slag kan naturligtvis variera. Vi har valt att låta universitet och högskolor med forskningsresurser bilda en utgångspunkt för våra analyser. Bakgrunden är att vi ser innovationsfrågorna och företagsfinansieringsfrågorna som starkt länkade till varandra (ITPS 2005b; ITPS 2004). Sådana regioner skulle utgå från universitet och högskolor med betydande forskningsresurser. Vi kallar denna regionnivå för nivå 2-regioner.

Den regionala utvecklingspolitikens tredje uppgift är att svara för sektorssamordning. Denna sektorssamordning rör i stort sett alla politikområden – naturligtvis även de som nämns ovan och den behandlas därför i samband med att vi diskuterar dessa var för sig.

2.2 Näringspolitik

Näringspolitiken kan delas in i flera uppgifter. Näringspolitikens främsta uppgifter är att stödja en struktumvandling som möjliggör ett effektivt resursutnyttjande och som understödjer en produktivitetsdriven tillväxt. De delar i politikområdet som kan identifieras här är

- en kontinuerlig översyn av skatter och regelverk för att skapa rättvisa och konkurrenskraftiga förhållanden för svenska företag, (ej något särskilt utgiftsområde)

- initiativ för att med riktade resurser uppmuntra till en framåt-syftande och konkurrenskraftig forskning inom valda nyckelsektorer, (forskningspolitik, totalt cirka 3,2 miljarder)

- initiativ för en innovationsprocess där forskningsresurser kombineras med företagens utvecklingsresurser i syfte att starta nya forskningsbaserade företag, sprida kunskap från forskning i näringslivet eller att på annat sätt kommersialisera forskningsresultat. (cirka 1,2 miljarder)

- initiativ för att stimulera ett utvecklingsinriktat samarbete mellan företag

- initiativ för att främja och stimulera investeringar i befintliga och nya företag inklusive kapitalförsörjning (cirka 2,4 miljarder)

De flesta skatter och regler utformas av den nationella nivån. Huvudansvaret för denna del i näringspolitiken bör sannolikt ligga på nationell nivå, eller Nivå 0. Därmed inte sagt att även lokala och regionala initiativ kan vara av vikt här. En uppgift för den nationella nivån är dock att utforma ett regelverk som förhindrar att lokala och regionala aktörer på ett otillbörligt sätt tillämpar och tolkar regler så att detta skapar orättvisa eller konkurrenssnedvridande villkor.

Initiativ för en riktad forskning är en uppgift där statens ansvar centralt måste vara starkt i ett land av så begränsad storlek och i ett internationellt perspektiv begränsade resurser. Huvudansvaret för denna del av forskningspolitiken bör därför ligga på nivå 0. Däremot bör systemet medge utrymme för en regional specialisering och prioritering som är större än idag. En forskning som utan att leda till suboptimering knyter an till en regional näringslivs- och kompetensstruktur är enligt många forskare nyckeln till regional och därmed också nationell dynamik och tillväxt. Denna del av politiken bör därför bedrivas i ett nära samspel mellan nivå 0 och nivå 2.

Initiativen för innovationsprocessen bör i hög grad kopplas till ett regionalt näringsliv. Vi vet dock att det svenska innovationssystemet i allt väsentligt är ett nationellt och inte ett regionalt innovationssystem 3.(3 För en kunskapsöversikt, se Nilsson & Uhlin 2001) Detta hänger samman med landets litenhet och systemets starka beroende till ett fåtal stora och FoU-intensiva företag. Dock finns ett embryo till regionala innovationssystem även med utgångspunkter i de stora tekniska och medicinska forskningsuniversiteten i Stockholm, Göteborg, Linköping, Lund och Uppsala där kopplingar till det regionalt närvarande näringslivet ändå finns. Det huvudsakliga ansvaret för denna politik bör knytas till en regionnivå med utgångspunkt i de större universiteten och högskolorna med egna forskningsresurser. Detta skapar en grund för en politik som hör hemma på Nivå 2. Behoven av offentliga resurser kan dock variera avsevärt mellan regioner varför det sannolikt krävs någon form av nationell eller nivå 0 koordinering för området.

När det gäller initiativ till utökat samarbete är detta ett tydligt exempel på att detta med fördel kan skötas på de regionala nivåerna. Förutom på regionnivå 2, finns också behov av ett mer lokalt arbete här. Denna nivå är en annan än de strategiska regioner som diskuterats ovan. Här är det de dagliga kontakterna som är de avgörande. En sådan regionnivå bör sannolikt ta sin utgångspunkt i hur människor reser och färdas till sina dagliga arbeten. Med andra ord, grunden bör ligga i väl fungerande arbetsmarknadsregioner. Vi kallar detta i det följande för nivå 1-regioner.

Investeringsfrämjande kan bestå av flera olika typer av insatser. Det kan handla om att ge särskilda stöd till vissa regioner eller näringar – inom ramen för vad statsstödsreglerna inom det europeiska samarbetet tillåter. Men det kan också handla om initiativ för att främja utländska direktinvesteringar. En tredje del av investeringsfrämjande handlar om att bistå med kapitalförsörjning till företagsinvesteringar – sådana som inte direkt är kopplade innovationspolitiken. Här handlar det sannolikt om att se över, komplettera och förbättra det marknadsmässiga kapitalförsörjningssystemet. Här finns

uppgifter för olika nivåer. En betydande tillsyn är sannolikt nödvändig från den nationella nivån, men denna kan i huvudsak ske genom ett väl utformat regelverk. Vidare krävs sannolikt en viss volym för att verksamheten skall vara effektiv, samtidigt som regional närvaro sannolikt förbättrar anpassning och kunskapsläge. Nivå 0 och 2 är sannolikt båda lämpliga nivåer för dessa uppgifter.

Sammanfattning: Näringspolitik

Här finns en tydlig uppdelning av ansvaret mellan i första hand nivå 0 och nivå 2, dvs. nationell nivå och en något större regional nivå. Den nationella nivån bör fortsatt utgöra basen för prioriteringar av nationella strategiska forskningsresurser – här bör dock vara möjligt att införa mer av ett strategiskt regionalt tänkande. Den regionala nivån – nivå 2 – bör få ett större inflytande över initiativ för olika delar av innovationsfrämjande insatser. Nivå 0 har en koordinerande roll. Initiativ för främjande av samverkan mellan företag bör i huvudsak handhas på regional nivå 2. Investeringsfrämjande av flera slag bör delas mellan nivå 0 och 2.

2.3 Landsbygdspolitik

Insatserna inom landsbygdspolitiken syftar till en utveckling av områden med vissa gemensamma geografiska egenskaper. Bland de insatser det handlar om är genomförandet av miljö- och landsbygdsprogrammet och EU-initiativet LEADER +, samt särskilda insatser för jordbruket i norr och miljöåtgärder. Politiken omfattar cirka 4 miljarder kronor, exklusive EU:s medfinansiering. Ett problem i sammanhanget är att det saknas en gemensam definition av den svenska landsbygden. Landsbygdsprogrammet arbetar efter en definition, Leader + efter en annan och så vidare.

Syftet med landsbygdspolitiken är att bredda den näringsmässiga basen för delar av landsbygden. Samtidigt är det ett faktum att sysselsättningen inom jordbruket är väldigt liten även på landsbygden, varför det blir svårt att på ett tydligt sätt särskilja landsbygdspolitiken från den regionala utvecklingspolitiken. En regional utvecklingspolitik

bör utformas så att hänsyn till skiftande regionala förutsättningar kan tas.⁴ (4 Se ITPS remissvar på betänkandet Mot en ny landsbygds- politik SOU 2003:29, www.itps.se) Därför är en förankring på regional nivå (2) en bra grund för en sådan politik. Ansvar för generell resursfördelning och prioritering bör ligga på nationell nivå – som för den regionala utvecklingspolitiken. Vissa av insatserna kan sedan också med fördel hanteras på en regional nivå motsvarande nivå 1, men den strategiska planeringen bör samordnas med den regionala utvecklingspolitiken och genomföras på nivå 2.

2.4 Arbetsmarknadspolitiken

Arbetsmarknadspolitiken är budgetmässigt ett av de tyngsta politikområdena som ingår i detta uppdrag. Arbetsmarknadspolitiken och arbetslivspolitiken omfattar tillsammans cirka 71 miljarder (2005 års budget). I detta ingår arbetsförmedling, genomförande av olika utbildningar och program, bidrag till arbetslöshetsersättningar, arbetsrättsliga frågor och jämställdhetspolitik. Som för flera andra politikområden finns här ett delat ansvar. Den nationella nivån bör garantera individstöden och ansvara för dessa. Genom dessa bör staten också behålla möjligheterna att ställa krav på individen, t.ex. avseende krav på att flytta till arbeten på annan ort, för att hindra regionala inlåsnings effekter. Med ett regionalt ansvar skulle denna möjlighet riskera att urholkas. Andra delar av politiken – programmen kopplade till arbetsmarknadsutbildningar, praktik, arbetsplatsintroduktioner, etc. kan däremot kopplas till mer specialiserade behov på en lokal och regional arbetsmarknad. Det är inte givet vilken regional nivå som är den bäst lämpade för denna, men mycket tyder på att rörligheten är starkt begränsad och att en anpassning i första hand bör ske inom ramen för ett regionalt nivå 1-ansvar. Det samma kan också sägas gälla för förmedlingsfunktionen.

2.5 Fysisk planering

Fysisk planering är ett område som i en internationell jämförelse kommit att förlora i betydelse i Sverige de senaste 20-30 åren. Den

fysiska planeringen rör hur vi använder vårt territorium. Idag bedrivs planeringen på alla nivåer – från den nationella där Boverket har huvudansvaret över den regionala med länsstyrelserna som en viktig aktör med uppgiften att agera mellankommunal domare i planfrågor till den kanske för frågan viktigaste nivån – den kommunala.

EU-kommissionen har under en längre tid drivit på ett arbete för en gemensam fysisk planering på Europainivå.⁵ (5 Arbetet i EU samordnas genom ett INTERREG program kallad ESPON. För mer information se www.espon.lu) Här har frågorna handlat om de stora transportsystemen, samt om bebyggelse- och befolkningskoncentrationer.

Sverige behöver sannolikt även fortsatt ha ett nationellt ansvar för övergripande frågor om fysisk planering. Huvudansvaret bör sannolikt även fortsättningsvis hanteras på lokal nivå – merparten av frågorna hör hemma på en lägre regional nivå – nivå 1. Möjligen finns vissa typer av frågor som knyter an till markanvändning i anslutning till kommunikations- och infrastruktur användning och näringslivsutveckling eller allmänna regionala utvecklingsfrågor, vilka i så fall borde hanteras av en regional nivå 2. Men detta ansvar bör sannolikt vara starkt begränsat.

2.6 Kollektivtrafik

Kollektivtrafiken har en nyckelroll på många sätt. Statens ansvar är att se till att det finns förutsättningar för en kollektivtrafikförsörjning i alla delar av landet och till rimliga kostnader. Staten centralt borde rimligen svara för att ett nationellt kollektivtrafiksystem vidmakthålls, en uppgift som idag ligger på den statliga myndigheten Rikstrafiken. Däremot bör det vara de regionala aktörernas – på bägge nivåer – ansvar att svara för prioriteringar och överväganden som rör offentliga insatser för en regional kollektivtrafik. Denna bör således återfinnas även på nivåerna 1 och 2. Nivå 2-uppgiften består sannolikt i att uppmuntra ett skapande av regionala trafiksystem, liknande det som Trafik I Mälardalen etablerat under senare år och som knyter samman lokala trafiksystem i flera landsting (www.tim-trafik.se)

2.7 Investeringar och drift i transportinfrastruktur

Till transportinfrastruktur räknas hamnar, flygplatser, vägar och järnvägar. Idag är ansvarsfördelningen mellan olika aktörer tämligen splittrad. Kommunerna ansvarar för hamnarna. Merparten av de större flygplatserna ägs och drivs av staten som också svarar för investeringar i dessa. Kommunerna svarar för de mindre flygplatsernas drift. Ett antal privata flygplatser förekommer också, där Stockholm Skavsta är den viktigaste med endast 10 procent kommunalt ägande. Vägnätet är uppdelat i ett nationellt stomnät, ett länsvägnät och lokala gator och vägar samt enskilda vägar. Här finns en uppdelning av vägnätet vad gäller investering och underhåll mellan olika huvudmän från enskilda till staten. Bannätet är också det uppdelat i ett nationellt nät och ett regionalt. Här har emellertid staten ansvaret för all infrastruktur. Det regionala nätet, liksom enskilda sträckor på det nationella är dock öppet för konkurrens vad gäller trafiken.

Transportinfrastrukturen bör ges en tydligare samordning mellan trafikslagen. En strävan här vore att identifiera ett nationellt infrastrukturensystem – nivå 0; övergripande regionala infrastrukturensystem i lite större strategiska regioner – nivå 2 samt tydligt särskilja vad som är att betrakta som mer lokala infrastrukturensystem – nivå 1. Dessa regionala system bör i så stor utsträckning som möjligt vara gemensamma för olika typer av infrastrukturensystem. Det som kännetecknar dem bör vara att nivå 0 – är system för nationell och internationell kommunikation. Nivå 2 är system som i huvudsak knyter samman de lite större strategiska regionerna. Nivå 1 är infrastrukturensystemen som är avgörande för den dagliga arbetspendlingen i och kring de regionala arbetsmarknadernas centralorter. En modell som denna kräver sannolikt att de definitioner för nationella och regionala nät som idag används av de olika trafikverken ses över.

2.8 Gymnasieskolan

Ansaret för gymnasieskolan ligger idag på kommunerna. Här finns dels ett ansvar att se till att alla elever får en god utbildning som gör att man kan konkurrera på en framtida nationell och internationell

arbets- och utbildningsmarknad. Samtidigt kan det finnas goda argument för att anpassa delar av utbildningen till de regionala särdrag som det regionalt befintliga näringslivet har eller till de strategier för utveckling av detta näringsliv som i övrigt bedrivs. En sådan anpassning görs bäst på regionala nivåer – företrädesvis för nivå 1 regioner men för snävare strategiska specialiseringar kanske även för nivå 2 regioner.

2.9 Högskolan

Högskolan, liksom gymnasiet syftar till att förbereda individerna till en idag nationell och internationell arbetsmarknad. Detta bör emellertid inte hindra möjligheterna att pröva en utökad regional styrning av högskoleutbildningen och en möjlig anpassning till regionala förutsättningar och behov. En anpassad och efterfrågad utbildning rymmer flera intressanta möjligheter till snabb regional tillväxt. Här bör ett regionalt nivå 2-perspektiv dominera, samtidigt som prioritering och styrning naturligtvis behöver ske på nationell nivå.

2.10 Forskningspolitiken

Universitetsforskningen omfattar cirka 3.5 miljarder. Statliga forskningsråd svarar för merparten av de prioriteringar som görs. Staten avgör fördelningen mellan forskningsrådets inriktningar samt via beslut om forskningsanslag i forskningsråden i detalj vilka projekt vid vilket lärosäte som ska tilldelas medel.

Den nationella nivåns tydliga roll är även fortsättningsvis en viktig garant för att styra mot högsta kvalitet. Systemet med en nationell prövning av enskilda forskningsanslag till ofta mycket små belopp är dock ett kostbart system. Den direkta kontrollen och inflytandet vid den enskilda högskolan skulle kunna öka jämfört med dagens nivå. Universiteten och högskolorna skulle i större utsträckning än idag kunna tilldelas forskningsanslag på mer programmässiga ansökningar. Detta skulle innebära att den detaljerade styrningen av anslaget skulle ske på en regional nivå 2. Kopplingen till det lokala och regionala näringslivet blir härigenom tydlig.

Mindre forskningsinsatser återfinns även inom andra utgiftsområden: t.ex. energi eller kultur.

2.11 Kulturpolitik

Kulturpolitiken har flera roller – den viktigaste är att stimulera en utveckling av kulturlivet genom att främja och uppmuntra för investeringar och drift i kulturella institutioner (museer, teatrar, etc.). En annan viktig roll är att stödja produktionen av konst (kultur) genom filmstöd, stöd konstnärer etc. En tredje roll knyter an till utbildningsområdet och svarar för en stor del av de 9 miljarder som innefattas i den statliga kulturpolitiken rör utbildningen av konstnärer av olika slag. Utöver detta svarar kommuner och landsting för betydande medel till stöd för både investeringar i anläggningar och produktion.

I en parallell till diskussionen ovan om kommunikationsinfrastrukturen skulle man kunna hävda att här finns en nationell infrastruktur i form av nationella institutioner; museer, teatrar etc för vilka den nationella nivån bör ha ett övergripande ansvar. Här finns också en regional och lokal infrastruktur. Denna regionala och lokala infrastruktur bör sannolikt också spegla en lokal och regional variation.

Under slutet av 1980- och början av 1990-talet talades om kulturens roll för den regionala utvecklingen (Andersson, Å. E. 1988). Kopplingen var då främst omkring kulturen som attraktionskraft för människors boende och besök. Under senare tid har även ett samband kunnat iakttas, menar vissa forskare (t.ex. Florida 2002), mellan en vidare syn på kultur och regional utveckling. Här ses den regionala specialiseringen av de kulturbärande institutionerna ofta som en nyckel för en strategisk regional utveckling. Emellertid är det inte helt givet vilken roll kulturpolitiken skulle kunna spela för framväxten av sådana regionala kulturer (t.ex. ITPS 2004b).

2.12 Miljöpolitik

Miljöpolitiken innefattar områden som naturvård, vatten- och luftvård, biologisk mångfald, kärnkraftssäkerhet, etc. Dessutom återfinns en mindre del inom samhällsbyggnadsområdet. Tillsammans handlar politikområdet om cirka 3,5 miljarder kronor i statsbudgeten. I ett vidare perspektiv finns frågor som knyter an till utvecklingen av ny teknik för en hållbar utveckling eller delar av samhällsplaneringen som knyter an till en strategisk hantering inom en nivå 2-region. Men i det stora hela bör ansvaret sannolikt delas mellan en nationell nivå och en lokal – nivå 1.

2.13 Sammanfattning

Sammanfattar vi försöken att diskutera på vilka nivåer olika politikuppgifter hör hemma så ser vi en uppdelning mellan tre nivåer – en nivå 0, dvs en nationell nivå, en regionnivå 1 eller en lokal nivå definierad av den gemensamma arbetsmarknaden samt en nivå 2, en strategisk regional nivå utgående från näringspolitiska eller innovationspolitiska system – tillväxtpolitiska regioner kan vi kalla dem.

De flesta politikområdena sönderfaller i uppgifter som återfinns inom alla tre regionala nivåer. För så gott som alla politikområden finns uppgifter där den nationella nivån fortsatt är en naturlig arena för frågornas hantering. För många områden finns uppgifter som lättast avgränsas av eller kopplas till ett dagligt utbyte, för dessa frågor är den lokala arbetsmarknadsregionen den naturliga nivån. För andra områden kan en tydlig större regional nivå identifieras – vi har definierat denna med utgångspunkt i högskolor och universitet med betydande forskningsresurser. Andra utgångspunkter är naturligtvis också möjliga. Men tanken är att detta är en regional nivå där det varjedagliga utbytet inte är det avgörande men där täta och nära kontakter och nätverk ändå är kännetecknande för det regionala kittet.

Tabell 1 Politikområdenas geografiska logik

Utelämnas p g a sin storlek.

3 Kluster av politikområden

Granskar vi tabell 1 ovan finner vi att det finns betydande likheter mellan flera av de funktioner som vi menar bäst utförs på de olika nivåerna. På nivå 1 finner vi att det finns ett viktigt politiskt kluster kring hur de lokala arbetsmarknaderna fungerar. Här återfinns frågor som rör arbetsmarknadspolitiken, kollektivtrafiken, delar av näringspolitiken, delar av infrastrukturpolitiken, politiken för gymnasieskolan, vissa delar av regional- och näringspolitiken. Vi skulle kunna kalla dessa för lokalt arbetsmarknadspolitiskt kluster. I detta kluster av politikuppgifter ingår strategiska funktioner för att arbetsmarknaderna på lokal nivå skall fungera så smidigt och väl som möjligt. Uppgifterna inom detta kluster skiljer sig på ett tydligt sätt från de frågor där kommunerna idag har sin tyngdpunkt, dvs. inom utbildning och omsorg.

På nivå 2 finner vi ett annat kluster kring den strategiska regionala utvecklingspolitiken eller närings- och innovationspolitiken. Vi skulle kunna kalla dessa regioner för tillväxtpolitiska regioner – för att markera att tyngdpunkten ligger i skärningen mellan regionalpolitik/näringspolitik och forskningspolitik.

3.1 Lokalt arbetsmarknadspolitiskt kluster

Här bedrivs en strategisk politik för väl fungerande lokala arbetsmarknader. Här finns en kärna av arbetsmarknadspolitiska uppgifter där arbetsmarknadsutbildningar och program anpassas till det lokala näringslivet, där det finns ett väl utbyggt nätverk för att stimulera nyföretagande och nätverksbyggande mellan företag – häri ingår även lantbruksföretagen. Till politiken kopplas även funktioner som rör den lokala infrastrukturförsörjningen och kollektivtrafiken. Utbildningspolitiken har också uppgifter, främst inom gymnasieskolans områden, som hör hit och som innefattar en regional anpassning av vissa utbildningar.

I ekonomisk-teoretisk mening kan man hävda att uppgifterna för politiken i detta politikkluster handlar om att utnyttja befintliga resurser – i en regional avgränsning – så effektivt som möjligt.

3.2 Tillväxtpolitiska regioner

Här bedrivs en strategisk politik för regional tillväxt och konkurrenskraft. Politiken utgår från att den långsiktiga regionala utvecklingen är beroende av konkurrenskraftiga företag och näringslivets förmåga till strategisk förnyelse. Forsknings- och innovationspolitiken utgör en viktig kärna i detta politikkluster, i vissa regioner i nära kombination med den regionala utvecklingspolitikens program och incitament. Av stor vikt är också en regional anpassning av infrastrukturinvesteringar och investeringar i högre utbildning. Landsbygdspolitiken ingår också som en del i denna regionala tillväxtpolitik.

I ekonomisk-teoretisk mening kan man hävda att uppgiften för politiken inom detta politikkluster istället handlar om att öka de möjliga resurserna – att flytta produktionsfunktionen utåt genom en långsiktigt förnyelseinriktad politik.

4 Politikklustrens regionala logik

Det lokala arbetsmarknadspolitiska klustret - Nivå 1 – utgår från det dagliga arbetsresandets logik. Nutek räknar idag från att det finns ett 70-tal lokala arbetsmarknadsregioner i Sverige. Till dessa har man lagt vad man kallat ett antal regionala subcentra. Läger vi samman dessa får vi 96 regionala centra.

Vår modell har istället för att utgå från människors arbetsresande över de administrativa gränserna tagit utgångspunkten i ett alternativ där vi beräknat s.k. 45-minutersisokroner utifrån dessa 96 centra. För de flesta begränsas den regionala arbetsmarknaden av en 45-minutersgräns enligt resvaneundersökningar. Ser man till högutbildade och nyckelfunktioner, sådana som sannolikt har relativt sett stor betydelse för regionernas konkurrenskraft, kan man räkna med en fördubbling av denna tidsgräns dvs omkring 90 minuter, vilket utgör vårt andra alternativ i denna beräkning.

I den modell vi arbetar med har vi utgått från att det är bil som är det definierande färdmedlet 6.(6 För en detaljerad beskrivning av metoden bakom isokronberäkningarna hänvisas till www.itps.se)

Detta ger en kartbild för nivå 1-regionerna enligt figur 1. I figuren illustreras räckvidder för nivå 1 funktioner. De skarpare färgerna illustrerar en 45-minutersavgränsning, medan de blekare illustrerar en 90-minutersavgränsning. I söder uppstår härvid en kraftig överlappning av regioner med utgångspunkt i de 96 regionala centra. Överlappningen kan skattas till cirka 30 procent här vilket innebär att det totala antalet regioner på nivå 1 stannar kring cirka 70 – dvs. rimligt nära det antal Nutek använder i ursprungsversionen.

Figurerna 1-3 utelämnas p g a sin storlek.

5 Slutsatser

En genomgång av de politikområden som uppdraget innefattar visar på ett behov av en mer detaljerad analys av politikområdenas olika innehåll och uppgifter. För samtliga politikområden gäller att olika delar sannolikt hör hemma på olika geografiska nivåer.

En första preliminär analys pekar ut två strategiska kluster av politikområden vilkas uppgifter varken ligger på en nationell nivå eller på en lokal nivå som är liktydig med dagens kommuner.

Det första sådana klustret kan vi kalla för ett lokalt arbetsmarknadspolitiskt kluster. Här innefattas viktiga delar av arbetsmarknadspolitiken – rörande arbetsmarknadsutbildning, gymnasieskolan, viktiga delar av den lokala infrastrukturen och kollektivtrafiken och så vidare. Klustrets uppgift är att få tillstånd en väl fungerande lokal arbetsmarknad. Detta handlar att så effektivt som möjligt skapa förutsättningar för ett maximalt resursutnyttjande. Dessa uppgifter skiljer sig på flera viktiga punkter från de som kommunerna idag har. De innefattar dessutom flera uppgifter vilka idag sköts på nivåer över den kommunala. Vi har i vår analys pekat på att räckvidden för dessa regioner skulle kunna vara någonstans mellan 45 och 90 minuters restid ut från/in till de lokala arbetsmarknadernas centra. Detta skulle ge någonstans i storleksordningen 60- 100 regioner.

Det andra klustret rör den strategiska näringspolitiken – eller som vi kallat dem i denna pm – tillväxtpolitiska regioner. Här återfinns vi

viktiga delar av den regionala utvecklingspolitiken, näringspolitiken, forskningspolitiken samt politiken för högre utbildning och infrastruktur. Utgångspunkter för dessa regioner bör större universitet och högskolor vara. Vi har här räknat med att dessa punkter utgör noder i ett regionalt nätverksbyggande som skall vara tätt och dynamiskt men där utgångspunkten inte på samma sätt som för arbetsmarknadsregionerna behöver vara det dagliga resandet. Vi har därför räknat på åtkomsttider mellan 120 och 180 minuter. Den mycket preliminära analysen identifierar tolv sådana tillväxtpolitiska regioner.

Slutsatsen är dock att det finns skäl att beakta åtminstone två olika regionala logiker för de politikområden som analyserats. En mer lokal, uppbyggt kring viktiga arbetsmarknadspolitiska funktioner samt ett större regional, uppbyggd kring ett nav av tillväxtpolitiska uppgifter inom forsknings-, närings- och regionalpolitiken. Det är också en slutsats att dessa två regionala logiker inte helt enkelt låter sig föras samman.

Avslutningsvis vill vi påminna om att frågan om vem som bör ansvara för dessa regionala nivåer inte har inkluderats i vårt uppdrag. Vi kan notera att de två regionnivåer som identifierats varken överensstämmer med dagens kommunala nivå eller med dagens regionala nivå – annat än i något fall. Vår bedömning är att båda dessa regionnivåer är förenliga med olika sätt att hantera ansvarsfrågan. Avgörande för framgång blir att bygga en ansvarsfördelning som möjliggör ett effektivt samspel mellan nivåerna – minns att en viktig slutsats av denna genomgång är att alla politikområden har uppgifter som hör hemma på flera olika nivåer.

Socialstyrelsen: "God vård på lika villkor" Geografi, demografi, volym & kvalitet.

Socialstyrelsen klassificerar sin utgivning i olika dokumenttyper. Detta är en *Skrivelse*. Det innebär att den innehåller nya eller ändrade ställningstaganden från Socialstyrelsen i form av ett meddelande eller en avrapportering. Den kan också innehålla förfrågningar eller begäran/ anhållan om yttranden eller synpunkter på t.ex. remissversioner. Skrivelser är riktade till en eller flera tydliga adressater, t.ex. regeringen, landsting, kommuner, vårdgivare m.fl. Artikelnr 2005-107-13
Publicering www.socialstyrelsen.se, oktober 2005

Förord

På uppdrag av Ansvarskommittén har Socialstyrelsen i samverkan med Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) undersökt om det finns underlag som visar eller tyder på att det i Sverige finns optimala geografiska baser för hälso- och sjukvårdens verksamheter. De frågeställningar som berörts gäller huvudsakligen eventuella samband mellan volym och resultat och vilka vårdflöden som sker mellan sjukvårdshuvudmännen.

Arbetet har genomförts utifrån ett renodlat hälso- och sjukvårdsperspektiv. Inom den tid som stått till förfogande har också arbetet måst begränsas, varför fokus ligger på den specialiserade vården.

Helena Dahlgren, SBU, har sammanställt det vetenskapliga underlaget för samband mellan volym och kvalitet inom sjukvården.

Arbetet har letts av *Bo Lindblom*, chef för hälso- och sjukvårdsavdelningen och enhetschef *Monica Albertsson*. *Stig Almqvist* har varit projektledare.

Inom Socialstyrelsen har *Måns Rosén*, *Anders Åberg*, *Max Köster*, *Rikard Lindqvist*, *Stefan Håkansson*, *Sonja Cederberg* och *Bengt Göran Emtinger* bidragit med underlag. F.d. sjukhusdirektören *Gudmar Lundqvist* har medverkat som extern sakkunnig.

Från den medicinska professionen har underlag erhållits från dels nationella kvalitetsregister, dels specialitetsföreningar inom Svenska Läkarsällskapet. Kjell Asplund Generaldirektör

Innehåll

Förord 3

Sammanfattning 7

Inledning 10

Uppdraget 10

Bakgrund 10

Problemställning 11

Metod och genomförande 11

Utvecklingstendenser i den svenska hälso- och sjukvården 13

Vårdnivåer och vårdvolym 13

Primärvård 14

Länssjukvård 14

Regionvård 14

Rikssjukvård 15

EU 15

Patientrörelser mellan landstingen 16

Förändrad sjukvårdsstruktur 18

Närsjukvård 19

Omvandling av specialiserad vård 20

Utvecklad sjukvårdsrådgivning på telefon 21

Ekonomi 22

Sjukvårdskostnadernas utveckling åren 1993–2003 22

Landstingens ekonomi 23

Befolkningens vårdkontakter 24

Besök i öppen vård 24

Inneliggande på sjukhus 24

Befolkningsstruktur och kostnader 26

Övergripande förutsättningar 27

Demografi 27

Befolkningsutvecklingen åren 2005–2030. 27

Resursbehov 31

Kompetensförsörjning 34

Grundutbildning 34

Specialistutbildning 34

Kunskapsstyrd vård och koppling till klinisk forskning/utbildning 35

Fysiska resurser – byggnader, utrustning 37

Informationsteknologi	38
EU använder begreppet e-hälsa	39
Strukturförändringar i omvärlden	41
Norge	41
Danmark	43
Gränsöverskridande vård inom EU	46
OECD:s studie av svensk sjukvård.	47
Finns samband mellan en verksamhets omfattning och dess resultat?	49
SBU – Vetenskapligt underlag	49
Diskussion	50
Slutsatser	52
Nationella Kvalitetsregister	52
RIKS-HIA	53
Nationellt kvalitetsregister för behandling av tjocktarms- och ändtarmscancer (cancer recti-kirurgi)	53
RIKSHÖFT	54
Nationella knäplastikregistret	54
Specialitetsföreningar	54
Dermatologi och venerologi	55
Svenska Endokrinologföreningen	55
Svenska Psykiatriska Föreningen	55
Svensk Föreningen för Rehabilitering och Fysikalisk Medicin	55
Svensk Handkirurgisk Förening	56
Svenska Barnläkarföreningen	56
Socialstyrelsen	57
Uppföljning av dödlighet efter kranskärlsinterventioner bland Sveriges sjukhus	57
Krisberedskapsbehov	61
Tillsyn	62
Överväganden och slutsatser	64
Kunskapsstyrd vård, klinisk forskning och utbildning	65
Patientströmmar och vårdnivåer	67
Volym och kvalitet	68
Referenser	69
Bilaga 1 – Tre exempel på förändrad sjukvårdsstruktur	70
Bilaga 2 – Volym och kvalitet i vården – en förstudie	74

Sammanfattning

På uppdrag av Ansvarskommittén har Socialstyrelsen i samarbete med Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) undersökt om det, mot bakgrund av nuvarande kunskapsläge, finns underlag som visar eller tyder på att det i Sverige finns en ”optimal geografisk logik” för hälso- och sjukvårdens verksamheter. Fokus ligger på den specialiserade vården. För primärvård/ närsjukvård gäller olika lokala planeringsförutsättningar. Den geografiska logiken varierar inte bara med lokala förhållanden utan också med vad som innefattas i begreppet primärvård/närsjukvård.

I arbetet har många aktörer och tillgängliga kunskapskällor engagerats. Den medicinska professionen har bidragit med underlag genom dels nationella kvalitetsregister, dels specialitetsföreningar inom Svenska Läkarsällskapet. Inom Socialstyrelsen har vissa bearbetningar av de nationella hälsodataregistren vid Epidemiologiskt Centrum (EpC) genomförts. Vidare har enheten för krisberedskap bidragit med underlag utifrån krisberedskapsbehov och utifrån några tillsyns- ärenden har vissa analyser gjorts om samband mellan kvalitet, särskilt patientsäkerhet, och volymer inom olika delar av vården.

SBU har, i form av en förstudie, undersökt om det finns evidens för samband mellan olika verksamheters omfattning och dess resultat. SBU konstaterar att det vetenskapliga underlaget för samband mellan volym och kvalitet inte ger något entydigt resultat. Det finns visst vetenskapligt stöd för en ytterligare koncentration av verksamheten för vissa kirurgiska åtgärder, men för flertalet sådana och för andra åtgärder finns ingen sådan evidens. Bearbetningarna av de nationella hälsodataregistren och av några nationella kvalitetsregister ger heller inte något stöd för ett samband mellan en verksamhets omfattning och resultat i termer av kvalitet. För omfattande verksamhetsområden t.ex. psykiatri, primärvård, barnmedicin och neurologi saknas idag kunskap om eventuella samband mellan volym och kvalitet. Dagens kunskaper om volym och kvalitet ger alltså i sig inga argument för att förändra den administrativa vårdstrukturen även om vissa sällan förekommande åtgärder borde koncentreras.

Det är stora skillnader mellan dagens landsting när det gäller antalet invånare. I de tre största bor ganska exakt hälften (50,6 %) av landets nio miljoner invånare. Tre landsting har mellan drygt 300 000 och 400 000 invånare. De flesta, elva landsting, har mellan 234 000 och 284 000 invånare, medan tre har färre än 178 000 invånare. På Gotland bor det 58 000 personer. Det finns också skillnader mellan landstingen vad gäller nettokostnaden per invånare för hälso- och sjukvård. Dessa skillnader var år 2004 dock inte av den omfattningen att något statistiskt samband mellan invånarantal och nettokostnaden för hälso- och sjukvård per invånare kan påvisas. Detta gäller vare sig nettokostnaderna beräknas utifrån det s.k. behovsindexet eller faktiska kostnader. 1 (1 Indexet tar hänsyn till att det av geografiska skäl kan kosta mer att tillhandahålla sjukvård i olika delar av landet, främst då i norra delen av Sverige med långa avstånd och svagt befolkningsunderlag. Indexet tar också hänsyn till behov som följer av sjuklighet i några vårdtunga grupper samt hur befolkningens sociodemografiska struktur ser ut.)

Socialstyrelsen ser det som ett viktigt mål att vården blir allt mer kunskapsstyrd. Detta är en viktig utgångspunkt när man diskuterar hur vården ska organiseras. Socialstyrelsen anser att det krävs en regional nivå för kunskapsstyrning av hälso- och sjukvården. Patienterna ska, oavsett bostadsort, ha tillgång till likvärdig vård av hög kvalitet, baserad på tillgänglig forskning, kunskap och erfarenhet. Men så är i dag inte fallet. Hur vården organiseras, hur man bygger system för att omsätta kunskap i verksamheterna och hur kunskap och information integreras mellan olika vårdnivåer är i detta sammanhang av avgörande betydelse. Mottagarstrukturens vana att ta till sig vetenskapliga rön i ett utvecklingsinriktat klimat är t.ex. en viktig förutsättning för ett snabbare genomslag av kunskapsunderlag för kliniskt beslutsfattande.

Samverkan kring klinisk forskning har de senaste åren stärkts inom sjukvårdsregionerna. I denna process är oftast de medicinska fakulteterna engagerade. Det finns en samsyn om behoven av att skapa breda patientunderlag genom samverkan mellan sjukhus/-

vårdrättningar i den kliniska forskningen för att nå bästa möjliga verkningsgrad för insatta resurser. En utveckling av nära relationer mellan de medicinska fakulteterna och landstingens lokala FoU-organisationer som nu växer fram i Uppsala/Örebro och Norra sjukvårdsregionerna är exempel, där sjukvårdsregionerna blir en allt viktigare bas för den kliniska forskningen.

Socialstyrelsen anser att ett begränsat antal regionala kunskapscentra, som i samverkan med nationella organ och olika vårdverksamheter samlar in, bearbetar och förmedlar kunskap och erfarenheter inom olika vårdområden och vårdnivåer, skulle fylla en mycket viktig funktion i utvecklingen av kunskapsstyrd vård mot bakgrund av en allt intensivare kunskapsutveckling. Det är naturligt att sådana strukturer har koppling till den kompetens som idag finns på regional nivå närmast i form av de samlade FoU-resurserna vid universitetssjukhusen. Mot bakgrund av den allt intensivare kunskapsutvecklingen torde det vara utomordentligt svårt att skapa tillräckligt starka miljöer för detta arbete på länsnivå.

I den intensiva kunskapsutvecklingen spelar informationsteknologin en viktig roll. Nationell planering av gemensamma grundförutsättningar för att tillämpa informationsteknologi som hjälpmedel i vården är angelägen och pågår (vårdokumentation, beslutsstöd, resultatuppföljning, öppen information).

De sex sjukvårdsregionerna för samordning av högspecialiserad vård har med vissa förändringar funnits sedan mitten av 1900-talet. Vid en eventuell tydligare indelning av Sverige i regioner ser Socialstyrelsen, ur ett strikt hälso- och sjukvårdsperspektiv, stora fördelar för hälso- och sjukvården om den nuvarande indelningen i sjukvårdsregioner i stort kan följas. Detta innebär ett befolkningsunderlag på en till två miljoner invånare per region under perioden 2005–2030. Former för samverkan är väl upparbetade, inte minst mellan länssjukhus och regionsjukhus. Stora investeringar som under årens lopp genomförts i en rad avseenden kan dessutom tas tillvara. (De sex sjukvårdsregionerna består i dag av: Norra, Uppsala/Örebro, Västsvenska, Stockholm/Gotland, Sydöstra och Södra sjukvårdsregionen)

Statskontoret:Sektorisering inom offentlig förvaltning

2004-12-20 Till Ansvarskommittén

Uppdrag om sektorisering inom offentlig förvaltning

Enligt Ansvarskommittén är kunskapen om sektorisering inom offentlig förvaltning begränsad. Mot den bakgrunden fick Statskontoret den 11 maj 2004 i uppdrag av kommittén att analysera sektorisering som företeelse och dess konsekvenser för förvaltningens utveckling. I uppdraget har ingått att beskriva och söka definiera begreppet sektorisering. Utifrån en given definition har uppgiften, i en första etapp, vidare varit att belysa:

- Sektoriseringens historiska utveckling samt drivkrafterna bakom och vinsterna med denna utveckling
- Sektoriseringens mekanismer och konsekvenser

Statskontoret överlämnar redovisningen Sektorisering inom offentlig förvaltning.

Generaldirektör Knut Rexed har beslutat i detta ärende. Direktör Thomas Pålsson, chef för Enheten för styrningsfrågor, organisationsdirektör Michael Borchers, organisationsdirektör Margareta Hart och avdelningsdirektör Gunnar Gustafsson, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Enligt Statskontorets beslut
Gunnar Gustafsson

Innehåll

Sammanfattning	7
1 Inledning	11
2 Några utmärkande drag i den förvaltningspolitiska utvecklingen	13
3 Sektorer, sektorisering och sektoriseringsproblem	19
3.1 Vad är en sektor?	19
3.2 Är sektorisering ett problem?	20
3.3 Sektorisering som syndabock	22
3.4 Sektoriseringsproblem—problem som beror på sektoriseringen	25
3.5 När uppstår problemen?	29
3.6 För vem är sektorisering ett problem?	30
4 Hur uppträder och uppfattas sektorisering på olika samhällsnivåer?	33
4.1 Regeringskansliet	34
4.2 Statliga myndigheter	41
4.3 Regional nivå	48
4.4 Kommunal nivå	57
4.5 Sektorisering som problem för medborgare	66
5 Fallbeskrivningar	75
5.1 Vuxenutbildning	75
5.2 Arbetslivsinriktad rehabilitering	80
6 Statskontorets sammanfattande bedömningar	89
6.1 Sektoriseringsbegreppet	89
6.2 Sektoriseringsproblemen	90
6.3 När och för vem?	91
6.4 Specifika problem och specifika lösningar	92
Bilaga 1 Uppdraget	101
Bilaga 2 Sektorisering och konsolidering - Två utvecklingstendenser i svensk samhällsförvaltning	105

Sammanfattning

Ansvarskommittén har gett Statskontoret i uppdrag att analysera sektoriseringen inom offentlig förvaltning. Bakgrunden är bl.a. att kunskapen om sektoriseringen och dess konsekvenser är bristfälliga.

En slutsats är att sektorisering ofta får klä skott för andra saker

som uppfattas som problem i förvaltningen, t.ex. statlig detaljstyrning och politiska ambitioner på olika områden. Ofta har begreppet fått en uttalat negativ klang. Vi har valt att inte utgå från sektorisering som ett problem utan från en tämligen förutsättningslös och neutral ansats.

Det faktum att samhället är organiserat i ett visst antal sektorer behöver inte vara ett problem i sig. Detsamma gäller det faktum att fler sektorer eller politikområden skapas. Förekomsten av ett stort antal relativt autonoma statliga organ som är organiserade efter sektorsprincipen kan dock innebära att problem uppstår med överblickbarhet och styrbarhet. Ju fler sektorer, desto större risk att problem uppstår i gränssnitten mellan dem.

Sektorisering bör dock inte ses som ett generellt problem inom förvaltningen. Problem med sektorisering uppstår främst när en sektor består av ett verksamhetsområde som har blivit särskilt starkt, sammankittat och autonomt genom att det stöds och hålls samman av flera överlagrade styrsystem. Det kitt som håller ihop sektorn är normering, ekonomisk styrning, organisation, kunskap och värderingar.

Problem med sektorisering är primärt kopplat till situationer och frågor som berör ett flertal komplexa sektorer eller politikområden och som kräver sektorsövergripande lösningar. Vidare uppstår problemen oftast kring frågor som berör individer med sammansatta behov som kräver lösningar över sektorsgränser.

Ju fler sektorer, desto större risk för dubbelarbete. Det kan i sin tur leda till oklart ansvar och slöseri med resurser. Särskilt allvarligt blir det om sektorerna börjar motarbeta varandra. Motsatsen är när frågor faller mellan stolarna, vilket kan skapa stora problem för de medborgare som drabbas. Suboptimering kan uppstå när en fråga berör flera sektorer. Om varje enskild sektor hanterar frågan på det sätt som den själv tycker är bäst, utan att ta hänsyn till att det kan försvåra för de andra sektorerna, så kan det leda till förseningar, krångel och onödigt höga kostnader.

En sektor kan också vara felaktigt avgränsad i förhållande till de uppgifter den förväntas utföra, t.ex. därför att uppgifterna har ändrat karaktär sedan sektorn skapades.

Allmänt gäller inom många sektorer att företrädare för dessa har en stark ställning i förhållande till Regeringskansliet och kommuner. En risk med detta är att policies, problem, mål etc. i alltför hög utsträckning kommer att formuleras på myndighetsnivå. Det är därför i många fall angeläget att samhället är organiserat så att sektoriseringens negativa konsekvenser motverkas.

Regeringskansliet har en central roll för att motverka problem som beror på sektorisering. En viktig uppgift är att samordna olika sektorsperspektiv och politikområden. En utmaning är att förena detta med de organisationsprinciper som i hög grad styr dagens förvaltningspolitik. Renodling samt mål- och resultatstyrning riskerar ju att öka snarare än minska det sektoriella perspektivet inom förvaltningen.

Det är inte alltid önskvärt att söka lösa sektoriseringsproblem. Det kan tvärtom vara värdefullt att olika sektorsaspekter öppet möts och konfronteras. Då blir det lättare att bryta olika perspektiv mot varandra och fatta tydliga beslut om vilket som ska väga tyngst. I sådana fall är det inte önskvärt att försöka organisera bort problemen eller gömma undan dem på andra sätt.

Eftersom det knappast finns några generella sektoriseringsproblem så finns det heller inga generella åtgärder för att lösa problemen. I stället måste problemen kartläggas och analyseras i varje enskilt fall och lösningar formas som tar sikte på de brister som upplevs som allvarliga.

En fortsatt granskning av sektorisering som fenomen bör enligt vår mening ta sin utgångspunkt i något av de problem som kan identifieras och kopplas specifikt till sektorisering. Vi pekar på ett antal åtgärder som kan motverka sektorisering och bidra till en ökad integration av förvaltningen. Exempel är att skapa hierarkier och samordnande organ, nätverkslösningar, finansiell samordning m.fl.

Fortsatta studier av sektoriseringen skulle t.ex. kunna fokusera resultatstyrningens konsekvenser i ett sektoriseringsperspektiv, omfattningen och konsekvenserna av myndigheternas normgivning eller Regeringskansliets förmåga att styra förvaltningen utifrån ett helhetsperspektiv.

Ansvarskommitténs hemsida på internet.

Från Internet 060122. Sidan uppdaterad 060103.

(<http://www.sou.gov.se/ansvar/>)

Vårt uppdrag

Vi är en parlamentarisk kommitté som skall undersöka den nuvarande samhällsorganisationens förutsättningar att klara de offentliga välfärdsåtagandena. Där det är motiverat skall vi föreslå förändringar av strukturen och uppgiftsfördelningen. Förslagen skall ge de folkvalda organen bättre förutsättningar att få genomslag för politiken och medborgarna bättre förutsättningar till inflytande, insyn och utkrävande av ansvar.

Utgångspunkter

En utgångspunkt är att en långtgående kommunal självstyrelse inom ramen för ett starkt nationellt ansvar för likvärdig välfärd i hela landet skall bibehållas. Det yttersta ansvaret för den offentliga verksamheten hos riksdagen och regeringen skall inte rubbas. Vi har att beakta en fortsatt solidarisk finansiering av samhällets välfärdsåtaganden. Samtidigt skall en framtida samhällsstruktur skapa goda tillväxtförutsättningar, kunna tillvarata de möjligheter som ligger i teknik-utveckling och internationalisering samt främja en hållbar utveckling.

Delbetänkande ute för synpunkter under våren 2004

Kommitténs arbete är indelat i två etapper. Den första etappen, en belysning och en övergripande analys är avslutad. Den redovisas i delbetänkandet Utvecklingskraft för hållbar välfärd (SOU 2003:123), som överlämnades till regeringen den 18 december 2003. Betänkandet och en sammanfattning finns under rubriken delbetänkande.

Betänkandet har under våren 2004 varit utskickat för synpunkter. Finansdepartementet inbjöd många intressenter att vara med. Ett stort antal statliga myndigheter, samtliga länsstyrelser, alla kommuner och landsting, andra statliga kommittéer och flera olika slag av intresse-

organisationer hade till och med den 15 april på sig för att ge sin syn på det som redovisades i betänkandet. Cirka 340 svar kom in och dessa synpunkter från olika delar av samhället var ett viktigt underlag för regeringens tilläggsdirektiv till kommittén.

Under rubriken PM och Remisser finns Finansdepartementets sammanställning av inkomna synpunkterna.

Påverka det fortsatta arbetet!

Även kommittén har tagit del av synpunkterna på delbetänkandet och förväntningarna på det fortsatta arbetet. För kommitténs räkning har sekretariatet gjort en sammanställning som finns under fliken PM och remisser.

Kommittén vill arbeta så öppet som möjligt. Vi välkomnar både organisationer och enskilda, som anser sig ha intressant kunskap eller relevanta synpunkter, att kontakta kommittén. Ett sätt är genom att använda brevlådan här intill.

Tilläggsdirektiv

Regeringen tog vid sammanträdet den 23 juni 2004 beslut om tilläggsdirektiv för kommittén. Av dessa framgår vilka huvudområden det fortsatta arbetet ska avse. Det är

Det samlade kommunala uppdraget - vilka uppgifter den kommunala nivån ska ansvara för.

Hälsö- och sjukvård - struktur- och uppgiftsfördelning mellan staten, landstingen och kommunerna

Regional utveckling och regional samhällsorganisation - fördelning av uppgifter mellan staten och den kommunala nivå

Den statliga styrningen av samhällsorganisationen - både relationen mellan regeringen och de statliga myndigheterna och mellan staten och den kommunala nivån.

Tilläggsdirektiven i sin helhet finns under fliken direktiv.

Kommitténs Arbetsplan för perioden 2004-2007 finns under fliken Aktuellt. Kommittén ska redovisa resultaten av sitt arbete senast den 28 februari 2007.

De tre rapporterna från Nordregio/-EuroFutures respektive ITPS och Socialstyrelsen är viktiga underlag. Se också nedanstående pressmeddelanden från Ansvarskommittén respektive Socialstyrelsen.

För kommentarer: Mats Svegfors 0705-93 79 97

Pressmeddelanden

Finansdepartementet Ansvarskommittén
Socialstyrelsen

Rapporterna

Sveriges regionala indelning Nordregio/EuroFutures
Geografisk logik ITPS

God vård på lika villkor Socialstyrelsen

Ordförande Mats Svegfors, 021-19 50 00

E-post: mats.svegfors@finance.ministry.se

PM och remisser (Uppdaterad: 06 december 2005)

Nedanstående promemorior är framtagna som underlagsmaterial för kommittén i den första fasen av arbetet som avslutades genom delbetänkandet Utvecklingskraft för hållbar välfärd, december 2003. Innehållet i promemoriorna har diskuterats i kommittén men inte varit föremål för ställningstagande.

Från ansvarsskiften till samordning

Natura2000 - svensk ansvarsfördelning

Livsstils- och attitydförändringar bland svenskar

Hälso- och sjukvården och dess utmaningar

Tillväxt och regionalisering – några utgångspunkter för en diskussion

Bilaga 1 Politikområden av betydelse för regional utveckling

Bilaga 2 Partnerskap och flernivåstyrning

Bilaga 3 Regionaliseringens drivkrafter

Bilaga 4 Regionfrågan i rikspolitiken

Bilaga 5 Regionfrågan i de enskilda länen

EUs påverkan på svensk förvaltning

Hur styr staten kommunerna

Skolan - samhällsorganisation, ansvar och styrning

Vård och omsorg om äldre

Remisser

Analys av inkomna synpunkter på delbetänkandet - promemoria från kommitténs sekretariat 2004-05-19

Yttrande från Ansvarskommittén till Utbildningsdepartementet över betänkandet Innovativa processer 2004-05-19

Sammanställning av inkomna synpunkter på Ansvarskommitténs delbetänkande - Finansdepartementet 2004-06-22

Finansdepartementets remissammanställning

Aktuellt (Uppdaterad: 10 januari 2006)

Dokumentation från Ansvarskommitténs regionala samrådskonferenser den 11 och 14 oktober.

Regionala samrådskonferenser 2005

Dokumentation från nationella sjukvårdskonferenserna

Nationella sjukvårdskonferenserna

Ansvarskommitténs arbetsplan för 2004-2007

Arbetsplan Bilaga 1 Bilaga 2 Bilaga 3 OH-bilder A-plan

Regionala frågor

Uppdrag överlämnade från Finansdepartementet

Regionalt ansvar på försök i Skåne och Västra Götaland, Statskontoret 2004:32

Regionförsök och demokrati, Högskolan i Halmstad

Redovisning externa uppdrag Redovisningar från Statskontoret

Styrning

Varför begränsar eller ökar staten kommunernas handlingsutrymme? del 1, 2004

Statens styrning av hälso- och sjukvården del 2, januari 2005

Modeller för styrning Förslag om hur staten kan styra kommuner och landsting del 3, januari 2005

Statliga myndigheters reglering av kommunal verksamhet 051208

Reglering och styrmedel 051208

Sektorisering

Sektorisering inom offentlig förvaltning, januari 2005

SOU 2005:104 Sverige och tsunamin – granskning och förslag. Huvudrapport.

Huvudrapport från 2005 års katastrofkommission. Stockholm 2005

Till statsrådet och chefen för Finansdepartementet

Regeringen beslutade, efter överläggningar med riksdagens partier, den 13 januari 2005 att tillkalla en oberoende kommission med uppgift att bland annat utvärdera vårt samhälles förmåga att hantera de påfrestningar som naturkatastrofen i Asien inneburit och klargöra på vilket sätt de erfarenheterna kan tas till vara.

Samma dag förordnades hovrättspresidenten i Svea hovrätt Johan Hirschfeldt som ordförande i kommissionen. Som övriga ledamöter förordnades professorn i statsvetenskap vid Umeå universitet Gunnel Gustafsson, dåvarande ordföranden i Svenska Röda Korset numera nationelle psykiatrisamordnaren Anders Milton, ordföranden i Posten AB Marianne Nivert och översten 1. graden Bo Pellnäs.

Den 25 januari förordnades teknologie doktorn Per Molander som huvudsekreterare. Karin Mostad förordnades den 7 februari som biträdande utredningssekreterare och Annika Olofsdotter den 18 februari som informationsansvarig. Som sekreterare förordnades från och med den 1 mars hovrättsassessorn Sanna Viklund och från och med den 14 april hovrättsassessorn Charlotte Kugelberg. Chefssekreteraren Solveig Grunéus har biträtt kansliet i dess arbete. Behjälpliga med slutredigeringen har varit Siv Milton, Monica Berglund, Ann-Britt Backell Wicklund, Camilla Karlsson och Ann-Charlotte McCarthy.

Kommissionen, som antagit namnet 2005 års katastrofkommission, får härmed överlämna betänkandet Sverige och tsunamin – granskning och förslag (SOU 2005:104). Utredningsuppdraget är därmed slutfört.

Stockholm den 1 december 2005

Johan Hirschfeldt

Gunnel Gustafsson Anders Milton Marianne Nivert Bo Pellnäs

/Per Molander Charlotte Kugelberg Karin Mostad

Annika Olofsdotter Sanna Viklund

Innehåll

Sammanfattning	11
1 Uppdrag, arbetsformer och grundläggande begrepp	37
1.1 Vad är en kommission?.....	38
1.2 Avgränsningen av uppdraget	40
1.3 Arbetets uppläggning.....	41
1.3.1 Inledande arbete och externa kontakter.....	41
1.3.2 En sekretessfråga	42
1.3.3 Hemsidan	43
1.3.4 Inhämtande av uppgifter från myndigheter och tjänstemän ...	43
1.3.5 Insamlande av uppgifter från enskilda personer, organisationer och företag	45
1.3.6 Utländska kontakter.....	46
1.3.7 Experterna.....	47
1.4 Rapportens struktur.....	47
1.5 Kommissionens uppgift att granska, utvärdera och göra en ansvarsanalys	49
1.5.1 Uppdragets nyckelbegrepp	50
1.5.2 Utvärderingens problem och metoder	52
1.6 Konstitutionen.....	53
1.6.1 Regeringens befogenheter.....	54
1.6.2 Granskning och ansvar från konstitutionell utgångspunkt ...	57
1.7 Ansvarsbegreppen.....	60
1.7.1 Närmare om olika ansvarsbegrepp	60
1.7.2 Ett materiellt ansvarsbegrepp för den svenska förvaltningen.	66
2 Det offentliga åtagandet beträffande svenskar i utlandet...	73
2.1 Inledande anmärkningar	73
2.2 Den enskildes ansvar	74
2.3 De privata aktörernas ansvar	74
2.3.1 Researrangörernas ansvar	74
2.3.2 Försäkringsbolagens ansvar.....	80
2.3.3 Förhållanden i andra länder	83
2.4 Det offentliga ansvar	83

2.4.1 Konsulärt bistånd.....	83
2.4.2 Konsulärt ekonomiskt bistånd.....	85
2.4.3 Förhållanden i några andra länder.....	89
2.5 Större olyckor i utlandet: överväganden.....	92
2.5.1 Olika former för det offentliga åtagandet	92
2.5.2 Försäkringsproblemets karaktär	94
2.5.3 Överväganden.....	95
3 Händelseförloppet	101
3.1 Händelseförloppet i regionen – de drabbades perspektiv.....	101
3.1.1 Katastrofplatser i Thailand	103
3.1.2 Evakuering från katastrofområdena.....	107
3.1.3 Sjukhusen och templen.....	108
3.1.4 Den svenska representationen i Phuket	112
3.1.5 Bangkok.....	117
3.1.6 Evakueringen vidare till Sverige	119
3.1.7 Sri Lanka	121
3.1.8 Bilder av Sverige och Thailand	123
3.2 Händelseförloppet i Sverige.....	124
3.2.1 De första dygnet.....	124
3.2.2 Hemkomst.....	132
3.2.3 Identifiering och hemtagning.....	134
3.3 Myndigheternas respons	134
3.3.1 Berörda myndigheter	135
3.3.2 Det första skedet.....	139
3.3.3 Inledande respons och första insatser.....	149
3.3.4 Räddningsverkets insats i Sri Lanka.....	150
3.3.5 Räddningsverkets insats i Thailand	151
3.3.6 Sjukvård.....	154
3.3.7 Transporter	156
3.3.8 Mottagning och inledande stödinsatser	158
3.3.9 Registrering och identifiering av avlidna.....	165
3.4 Händelseförloppet i några andra länder.....	169
3.4.1 De nordiska länderna.....	169
3.4.2 Andra europeiska länder.....	175

4 Utvärdering	183
4.1 Ledning.....	184
4.1.1 Analys.....	184
4.1.2 Beslutsfattande och handling	189
4.2 Information, kommunikation och massmediekontakter	199
4.2.1 I regionen	199
4.2.2 I Sverige.....	201
4.3 Sjukvård	203
4.3.1 Regelverket.....	203
4.3.2 Insatsbehov och resurser efter tsunamin	207
4.3.3 Den svenska insatsen.....	208
4.4 Räddningsverkets insats	215
4.5 Logistik och transporter.....	216
4.5.1 Behov och resurser	216
4.5.2 Den statliga insatsen.....	218
4.5.3 Sammanfattande bedömning.....	222
4.6 Konsulära frågor exklusive registrering och identifiering	223
4.6.1 I regionen	223
4.6.2 I Sverige.....	227
4.7 Registrering och identifiering	228
4.7.1 Regelverket.....	228
4.7.2 Registrering.....	231
4.7.3 Identifiering	235
4.7.4 Användning av PKU-biobanken för identifiering av avlidna	237
4.8 Samarbete med andra länder	241
4.8.1 I regionen.....	241
4.8.2 I Sverige	242
4.8.3 Inom EU.....	244
4.9 Samarbete med icke-offentliga aktörer	245
4.10 Finansieringsfrågor	250
4.11 Sammanfattning.....	253
5 Sammanfattande diagnos och fördelning av ansvaret.....	265
5.1 Regeringskansliet saknade en fungerande krishanteringsorganisation	265

Ansvar	267
5.2 Departementens jourberedskap var otillräcklig	269
Ansvar	270
5.3 De nationella sjukvårdsorganen var otillräckligt förberedda för insatser utomlands	273
Ansvar	275
5.4 Det konsulära systemet hade inte tillräcklig beredskap för större katastrofer.....	276
Ansvar	278
6 Åtgärder	281
6.1 Utgångspunkter.....	281
6.1.1 Medborgarnas förväntningar och statens åtagande	281
6.1.2 Svagheter i nuvarande organisation.....	282
6.1.3 Tidigare utredningar som har tagit upp frågor om central krisledning.....	285
6.2 Principer för krishantering	294
6.2.1 Nu gällande principer	294
6.2.2 Förutsättningar för en framgångsrik krishantering.....	297
6.2.3 Kompletterande principer	299
6.3 Central krisledning	301
6.3.1 Uppgifter och placering	301
6.3.2 Rättslig reglering.....	308
6.3.3 Uppgifter och bemanning	320
6.4 Särskilda frågor.....	326
6.4.1 Utrikesdepartementets roll och konsulära frågor	326
6.4.2 Registrering och identifiering	330
6.4.3 Räddningstjänst	332
6.4.4 Sjukvård.....	332
6.4.5 Logistik och transporter.....	335
6.4.6 Information, kommunikation, massmedia.....	336
6.4.7 Statens samordning med icke-offentliga aktörer.....	338
6.4.8 Samordning med andra länder	341
6.4.9 Finansieringsfrågor.....	343
Efterord	349

Berättelser	353
Del 1	
1 Katastrofplatser i Thailand	355
2 Evakuering från katastrofområdena.....	362
3 Situationen på sjukhusen.....	367
4 Drabbades behov av hjälp.....	376
5 Den svenska representationen i Phuket	381
6 Templen.....	405
7 Phukets flygplats.....	407
8 Bangkoks flygplats.....	409
9 Ambassaden i Bangkok.....	412
10 Sri Lanka.....	419
11 Mottagande på Arlanda/Landvetter/Skurup.....	422
12 Psykiska effekter och psykologiskt stöd i Sverige.....	423
13 Identifiering.....	427
14 Händelseförloppet i Sverige	429
15 Förändrad bild av Sverige?	435
16 Tacksamheten över frivilliga insatser.....	438
Del 2	
Enskilda personers berättelser.....	440
Bilagor	
Bilaga 1 Kommittédirektiv	473
Bilaga 2 Myndigheter som lämnat in redogörelser	481
Bilaga 3 Genomförda utfrågningar	483
Bilaga 4 Organisationer och företag som lämnat in redogörelser ..	487
Bilaga 5 Ansvarsbegreppen i ett vidare perspektiv	489
Summary.....	509

Sammanfattning

Katastrofen i Sydostasien ledde till ett oerhört fysiskt och psykiskt lidande, dödsfall och materiell förstörelse. På plats inleddes hjälparbetet av de drabbade själva, av frivilliga krafter och av lokala myndigheter. Reseföretagen och försäkringsbolagen började sitt arbete utifrån sina lag- och avtalsenliga skyldigheter i förhållande till resenärer och försäkringstagare. Biståndsorgan och frivilligorganisationer kom till hjälp. I kommissionens utvärdering är huvudfrågan hur de svenska statliga myndigheterna skötte sin del av hjälpsatserna för de drabbade svenskarna i katastrofområdet. Nedan sammanfattas konsekvenserna av bristerna i den svenska statsförvaltningens hantering. Det handlar om sådana konsekvenser som enligt kommissionens bedömning hade kunnat undvikas med bättre förberedelser eller inom ramen för givna förutsättningar. Denna bedömning bygger i vissa fall på jämförelser med andra länder, i andra fall på överväganden och bedömningar som kommissionen gjort.

Identifierade brister

Den grundläggande bristen i statsförvaltningen var att Regeringskansliet saknade en organisation för att hantera allvarliga kriser. Detta fick konsekvenser på en rad olika områden. Utvecklingen präglades under de första dygnen också av avsaknaden av en jour- och ledningsorganisation på chefsnivå. Den konsulära juren och pressjouren på Utrikesdepartementet fanns på plats och löste sina uppgifter, men chefer på mellannivå och högre nivå var i alltför stor utsträckning frånvarande. Förmågan att initiera och vidmakthålla goda externa kontakter blir allvarligt lidande när inte cheferna är på plats.

Den mest direkta och uppenbara konsekvensen av bristerna i planering och krishanteringsförmåga var en försening av olika insatser i regionen. Den första insatsen av personal för rekognoscering, stabsarbete och sjukvård hade kunnat göras två dygn tidigare än den faktiskt skedde. Konsekvenserna av denna försening blev kännbara på en rad områden.

Den katastrofmedicinska beredskapen för bedömning av läget på plats och initiala sjukvårdsinsatser var otillräcklig. Resurser för insatser – personal, materiel, transportkapacitet – fanns, men utnyttjades inte med den snabbhet som var möjlig och påkallad av situationen. Huvudkonsekvensen av de fördröjda sjukvårdsinsatserna var det lidande som svenska medborgare utsattes för och som kunnat undvikas även i den extrema bristsituation som rådde i den drabbade regionen. Vissa felgrepp i vården som gjordes hade troligen kunnat undvikas, om svenska sjukvårdsteam med katastrofmedicinskt kunnande hade fått förstärka de thailändska vårdinstitutionerna. Dessa medicinska felgrepp kan komma att leda till bestående men hos drabbade resenärer. I något fall fanns en uppenbar risk för dödsfall, som kunde undvikas endast på grund av att den drabbade själv hade sådant kunnande eller sådana kontakter att nödvändiga åtgärder kunde vidtas. Det framstår som högst sannolikt att många thailändska medborgare fått försämrad vård till följd av överbelastningen på sjukvården och de prioriteringar som gjordes på platsen, och det kan inte uteslutas att thailändska medborgare har avlidit som en konsekvens av detta.

Den konsulära hanteringen anpassades alltför långsamt till den situation som rådde efter katastrofen. Personalförstärkningarna inledningsvis otillräckliga. Från många håll har rapporterats om en brist på empati med de i vissa fall mycket hårt drabbade resenärerna. Rutinerna för registrering av saknade var outvecklade och ledde i vissa fall till grava misstag, trots en kraftig förstärkning av personalen och hårt arbete från dennas sida. Kommunikationen med allmänheten fungerade illa. Att resurserna blev otillräckliga i den extrema situation som rådde är förståeligt, men med bättre förberedelser hade skadorna kunnat begränsas.

De offentliga insatserna på logistik- och transportområdet var otillräckliga och för svagt samordnade. Detta ledde till att ett antal resenärer, skadade såväl som oskadda, kom hem senare än vad som hade behövt vara fallet.

Samarbetet med andra länder – då framför allt bilateralt samarbete – hade kunnat vara mer utvecklat. Även samarbetet med ickestatliga aktörer – volontärer, frivilligorganisationer, reseföretag och andra berörda – kunde ha fungerat bättre med bättre förberedelser.

Ytterligare en konsekvens av betydelse var att tilltron till den svenska staten som yttersta garant för trygghet och säkerhet kom att skadas. Att ambitionsnivån inte kan vara densamma i avlägsna länder som i hemlandet och att belastningen på Sverige med många turister i området blev särskilt stor är alla överens om, men man kan ändå konstatera att Sverige i viktiga avseenden hävdade sig dåligt i jämförelse med länder som hade en bättre fungerande krishantering. Denna effekt på tilltron är svår att uppskatta, men den finns och sträcker sig långt utöver den grupp svenskar som var direkt involverade i katastrofen, som drabbade eller anhöriga.

Orsaker till bristerna

Regeringskansliet saknade en fungerande krishanteringsorganisation

Den grundläggande bristen i statsförvaltningens organisation var avsaknaden av en fungerande organisation för krishantering. Detta förklarar åtskilliga tillkortakommanden hos Regeringskansliet och dess departement, utrikesförvaltningen och myndigheterna i fråga om den sena uppfattningen av katastrofens natur och omfattning, svårigheterna att samla information, samordna analys och identifiera relevanta åtgärder både inom Regeringskansliet och i samspelet mellan departement och myndigheter, liksom problemen med att verkställa åtgärder på ett effektivt sätt.

Några beslut i frågor av betydelse för krisledningen i inledningskedet fattades inte av regeringen, som inte heller sammankallades i inledningsskedet. I stället förlitade man sig på att det för krisledningen var tillräckligt med åtgärder inom den normala ordningen för Regeringskansliet och utrikesförvaltningen, kompletterad med till-

fälliga statssekreterar- och statsrådsgrupper.

Ledningsförhållandena i umgänget mellan departementen var under denna kris oklara. UD tog rollen som ledande departement, eftersom katastrofen inträffade utomlands och den första informationen om katastrofen nådde Regeringskansliet via UD:s konsulära jourhavande. Detta eliminerade dock inte de oklarheter beträffande auktoritetsförhållanden som råder mellan departementen. Statssekreterargruppen ansåg sig vara samordnande men kan inte ses som någon grupp för egentlig krisledning. Där fattades inte beslut, och protokoll fördes inte heller vid sammanträdena. Dessa förhållanden gjorde att många oklarheter i ansvarsförhållandena kvarstod. Problemen med att hantera frågor som berör mer än ett departement illustreras bland annat av den segdragna hanteringen av Räddningsverkets insats i Thailand.

Med den lösa ordning som rådde inom Regeringskansliet och UD var det svårt att identifiera den punkt där en konsulär regim för handläggningen skulle lämnas för att ersättas av en mera kraftfull krishantering. När så väl skedde, skickades informella signaler ut i organisationen om att finansieringsfrågorna i sammanhanget inte skulle vara något problem. Denna fråga borde i ett tidigt skede ha blivit föremål för ett formellt beslut vid ett regeringssammanträde för att regeringens ansvar och viktiga roll tydligare skulle ha markerats.

En tillfällig organisation byggd på en vag princip om ledande är helt otillräcklig för att hantera kriser av större omfattning. Erfarenheterna från tsunamin har på ett kraftfullt sätt kullkastat föreställningen att det går att lösa uppgiften utan en formell organisation för krisledning under regeringen.

Departementens jourberedskap var otillräcklig

Larmet om jordskalvet i Indiska Oceanen nådde UD via den konsulära jouren, och mycket snart var såväl pressjouren som UD:s vakthavande engagerade i arbetet. Detta första led i jourorganisationen fungerade väl. Vad som fungerade sämre var jourorganisationen i nästa led. De närmast berörda cheferna på mellannivå och högre nivå

– gruppchefen för konsulära ärenden, chefen för konsulära enheten och expeditionschefen – befann sig på ledighet och tog mellan ett och drygt två dygn på sig att infinna sig på departementet – en oacceptabel fördröjning. Både gruppchefen och enhetschefen gick i arbete under annandagen men på distans via telefon. Som en följd av detta blev arbetsledningen på departementet svag under mer än ett dygn. Först med fysisk chefsnärvaro kan någon egentlig effektiv uppbyggnad av verksamheten – personellt och strukturellt – i inledningsfasen av en kris som denna.

Till detta kommer att det inom UD förefaller ha rått osäkerhet om vem som är högste operativt ansvarige för krisinsatser av det slag som blev nödvändiga – kabinetssekreteraren eller expeditionschefen. De flesta tycks ha betraktat kabinetssekreteraren som den som självklart borde ha denna roll, men denne uppfattade inte sin roll på detta sätt.

En stor del av problemen förklaras av de bristfälliga rutinerna för delgivning av information inom departementet. Med bättre rutiner för informationsspridning och analys hade organisationen kommit i gång snabbare med krishanteringsarbetet, även med den ofullgångna jourorganisation som rådde på mellannivå. Det hade bland annat kunnat leda till att aktiva kontakter tagits med andra huvudstäder. Tröskeln att direkt larma högre nivåer inom tjänstemannahierarkin måste vara låg när det gäller information av akut natur. Den ordning med det så kallade ministerkansliet som inrättats som en länk mellan statsråd och kabinetssekreterare och mellan departementsledning och sakansvariga delar av departementet rymmer problem. Kansliet riskerar att i stället bli till ett filter.

Inom Försvarsdepartementet fungerande larmfunktionen tack vare initiativ från en enskild tjänsteman. Försvarsdepartementets rutin med en jourhavande tjänsteman i beredskap i bostaden under icke tjänstetid var sedan sommaren 2004 indragen. Den jourhavande tjänstemannen har återinförts efter tsunamin. Någon oklarhet beträffande vem som hade det operativa huvudansvaret inom detta departement förefaller inte ha rått.

De nationella sjukvårdsorganen var otillräckligt förberedda för insatser utomlands

En tidig och kraftfull svensk sjukvårdsinsats var motiverad. Den höga belastningen på den thailändska sjukvården sträckte sig över många dygn och hade kunnat lindras genom svenska insatser. Därigenom hade det fysiska och psykiska lidandet för såväl svenska som thailändska medborgare kunnat minskas. En tidigare och större insats hade dessutom behövts för att planera och effektivt genomföra evakueringen av skadade.

Socialstyrelsen har vid kriser och katastrofer skyldighet att hålla regeringen informerad om händelseutvecklingen, tillståndet och den förväntade utvecklingen inom sitt ansvarsområde. Om risk föreligger för att ett större antal svenskar kan förväntas anlända till hemlandet och kräva kvalificerad sjukvård, får det sägas ligga inom ramen för denna uppgift att på platsen informera sig om antal patienter, skadelage med mera. Den lämpliga vägen att göra detta är via bedömnings-team som skickas till katastrofområdet. Om detta hade gjorts, hade sådana team med all sannolikhet tagit sig an sjukvårdande uppgifter och dessutom omedelbart begärt förstärkning från hemlandet.

Den nationellt ansvariga instansen, Socialstyrelsen med dess enhet för krisberedskap, reagerade sent och var dessutom underbemannad under den första veckan efter katastrofen, trots att personal fanns tillgänglig. Enheten kunde också ha förstärkts med katastrofmedicinsk expertis från något av de kunskapscentra på området som skapats under medverkan av Socialstyrelsen. Någon brist på personal med katastrofmedicinsk utbildning rådde inte, och många av dem som deltagit i katastrofmedicinsk utbildning var beredda att med kort varsel göra en insats i Thailand. Det har till och med funnits en ordning med personliga kontrakt för insatser även utomlands.

När krisen hanteras av ett departement (i detta fall UD) som inte har expertis på det medicinska området, drar mobiliseringen av resurser ut på tiden. Socialdepartementet hade ett samordnande ansvar för området men tog detta i praktiken först den 29 december, mer än tre dygn efter katastrofen – en oacceptabel fördröjning i den rådande situationen.

Det konsulära systemet hade otillräcklig beredskap för större katastrofer

Katastrofen i Sydostasien var exceptionell till sin karaktär, och det är inte rimligt att kräva en plan anpassad till en så extrem händelse. Samtidigt levde beredskapen på det konsulära området inte heller upp till mer måttliga anspråk. UD kan sägas ha bekräftat denna bedömning i och med den långa rad av förändringar som har aviserats och vidtagits under tiden efter tsunamin.

Det i all hast tillkomna systemet för registrering av data om saknade personer innehöll alltför många felkällor. De metoder som användes innebar risker för grava fel, som också kom att begås med i några fall allvarliga konsekvenser. Mobiliseringen av personal för registrering av personuppgifter borde ha skett snabbare, inte minst på ledningsnivå. Personal från den konsulära enheten blev upptagen med enskilda konsulära ärenden i stället för att leda arbetet med registreringen, som delvis kom att utföras av personal utan erfarenheter av sådana uppgifter. Det hade varit en fördel om en del av personalförstärkningen hade hämtats från polisen, som har denna erfarenhet. UD tog inte tillräckligt snabbt och på lämpligt sätt till vara det expertstöd och bistånd som kunde ha fåtts av myndigheter som polisen och Skatteverket, delvis på grund av brister i kommunikationen mellan departementet och polisen.

Beredskapen att förstärka personalen på krisdrabbade orter var också otillräcklig. Ambassaden i Bangkok hade före katastrofen vidtagit förberedelser för större olyckor och var sannolikt i det avseendet i och för sig bättre rustad än många andra ambassader. Förstärkningen från UD i Stockholm och från andra ambassader skedde för långsamt för att man under den första veckan skulle kunna få kontroll över situationen i vare sig Phuket eller Bangkok.

Ambassadör Hafström vidtog sina första åtgärder enligt gällande regler och krisplanen. Det kan diskuteras om hans instruktioner var tillräckliga för att säkerställa ledningsfunktionen på ambassaden i hans frånvaro. Problem med ledningsfunktionen uppkom också i Phuket.

Rapporteringen hem till UD blev otillräcklig. Hafström borde den första natten efter ankomsten till Phuket inte ha nöjt sig med att följa ordinarie rutiner utan direkt ha kontaktat kabinetssekreteraren eller utrikesministern för att informera dem om det allvarliga läget, sina tilltänkta åtgärder och det akuta behovet av personalförstärkning.

Många drabbade och anhöriga har för kommissionen beskrivit vad de uppfattat som en brist på empati hos utrikesförvaltningen både i regionen och hemma i Sverige. Det konsulära stödet på plats i - präglades av ett fasthållande vid det konsulära regelverket utan hänsyn till den extraordinära situationen. Till bilden hör att den nya, tämligen stramt skrivna lagen om konsulärt ekonomiskt bistånd från år 2003 antogs av en enig riksdag. Det är enligt kommissionens uppfattning klart att denna lag kom att prägla uppträdandet hos många av tjänstemännen inom utrikesförvaltningen under den första tiden efter katastrofen.

Fördelning av ansvaret

Regeringskansliets otillräckliga förmåga att hantera kriser

Regeringskansliet har till uppgift att bereda regeringsärenden och att i övrigt biträda regeringen och statsråden i deras verksamhet. Statsministern är chef för både Regeringskansliet och Statsrådsberedningen. Ansvaret för Regeringskansliets organisation, och därmed för närvaron eller frånvaron av en krisorganisation, liksom för dess struktur, ligger i realiteten på statsministern. Någon delegering från statsministern av detta ansvar för frågan är inte möjlig, eftersom den till sin natur gäller Regeringskansliet i sin helhet.

Några omständigheter som skulle motivera en annan bedömning av var ansvaret ligger finns enligt kommissionens uppfattning inte. Väljer man att fördela ansvaret efter ansvarsprincipen, blir resultatet detsamma; den som har ansvar för en verksamhet under normala förhållanden – i detta fall statsministern – har det även under kris och katastrof.

Statsminister Göran Persson hade då tsunamin inträffade innehaft sitt ämbete under mer än åtta år. Frågan om krisledning har - i olika sammanhang, främst i samband med beredningen av Sårbarhets- och säkerhetsutredningens betänkande och de propositioner som regeringen presenterade med denna utredning som underlag. Att Regeringskansliet saknade en krishanteringsfunktion vid tiden för - berodde alltså inte på att frågan inte hade aktualiserats utan på ett medvetet ställningstagande.

Till bilden hör att den övervägande delen av remissinstanserna var positiva till förslaget om en nationell krishanteringsorganisation. Regeringen anförde i den aktuella propositionen bland annat konstitutionella skäl mot förslaget. Dessa argument var beaktansvärda som skäl mot vissa inslag i förslaget men förefaller kommissionen vara svaga som hinder mot införandet av en krisledningsfunktion som, med vissa justeringar, byggts på förslaget. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag; frågor om Regeringskansliets organisation anses traditionellt vara en inre angelägenhet för regeringen, ytterst statsministern. I ärendet hade dock Förvarsutskottet gjort vissa uttalanden i saken till förmån för utredningens förslag.

Det är enligt kommissionens uppfattning statsminister Göran Persson som har det övergripande ansvaret för Regeringskansliets tillkortakommanden i hanteringen av tsunamins konsekvenser.

Den otillräckliga jourberedskapen

Vad gäller de diskuterade ansvarsförhållandena mellan kabinetssekreteraren och expeditionschefen finns viss ledning i Regeringskansliets föreskrifter med arbetsordning för Utrikesdepartementet och den övriga utrikesförvaltningen. Arbetet samordnas närmast under departementschefen av kabinetssekreteraren. Expeditionschefen svarar under kabinetssekreteraren för ledningen av utrikesförvaltningen i administrativt hänseende.

Ledningen av en större operation till följd av en naturkatastrof är inte med normalt språkbruk en "administrativ" uppgift. Det finns knappast utrymme för någon annan bedömning än att kabinets-

sekreteraren är att betrakta som den operativt huvudansvarige i situationer som denna. I den rådande situationen under annandagen och den därpå närmast följande tiden kan han inte sägas ha uppfyllt de förväntningar som följer med ett sådant ansvar.

Expeditionschefen ansvarar för beredskapsplaneringen inom utrikesförvaltningen. Detta ansvar omfattar dels en fullgod ordning med ersättare vid egen och underställda chefers frånvaro från arbetsplatsen, dels instruktioner för jourhavande och annan underställd personal om vad som skall iaktas vid händelser av allvarig natur. Expeditionschefen kan dock inte anses ensam bära ansvaret vad gäller andra chefers tillgänglighet och andra beredskapsfunktioner. Det ligger ett ledningsansvar också på högre nivå. Departementets ledning har ansvaret för att organisationen har sådan stadga att dess - är tillräcklig.

Till detta skall läggas att varje chef på de olika nivåerna i en organisation också har ett personligt ansvar för att vara tillgänglig på arbetsplatsen när arbetsuppgifterna och situationen fordrar det. Enhetschefer leder och fördelar arbetet inom sina enheter. De har huvudmans ansvar för sitt sakområde och skall - enligt de bestämmelser som gäller inom hela Regeringskansliet - hålla departementschefen, övriga statsråd i departementet och chefstjänstemännen underlättade om frågor som är av större vikt.

I arbetsordningen för Utrikesdepartementet finns dessutom en föreskrift om delgivning av information. Närmare rutiner för detta är såvitt känt för kommissionen inte dokumenterade; de synes bygga på praxis.

Enligt kommissionens bedömning fördelar sig ansvaret för den otillräckliga jourberedskapen på följande sätt:

- Kabinetssekreteraren Hans Dahlgren hade ansvaret att leda Utrikesdepartementets och därmed Regeringskansliets hantering av kata-strofinsatsen, och bär därmed en stor del av ansvaret för den sena reaktionen, bland annat genom att inte aktivt med sin organisation ha sökt egen information om katastrofen och tidigt upprättat kontakt med andra huvudstäder. Räddningsverkets första insats hade då kunnat bli både snabbare och mera ändamålsenlig. Han borde vidare ha sökt

förklaringar till att så många ringde till UD och förhört sig om vad de berättade. I och med att så inte skedde, fick man på ansvarig nivå inte någon tidig uppfattning om det allvarliga läget.

– Utrikesminister Laila Freivalds är ansvarig för att de föreskrifter som gällde om beredskapsorganisation och chefsuppgifter i det sammanhanget inte var tillräckliga för att säkerställa en god krisberedskap i departementet. Vad gäller bristerna i beredskapsplanläggningen bär vidare expeditionschefen Per Thöresson en väsentlig del av ansvaret.

– Departementschefen har ansvaret för att de delgivningsrutiner som faktiskt tillämpades var otillräckliga. Hon har att säkerställa sitt ministerkanslis funktionsduglighet, eftersom detta kansli är hennes länk till utrikesförvaltningen. Kabinettssekreterare Hans Dahlgren bör kritiseras för att inte ha informerat utrikesministern under det första dygnet. Även chefen för konsulära enheten Jan Nordlander bör som huvudman kritiseras för att inte direkt eller indirekt ha säkerställt att grundläggande information som fanns om det allvarliga läget fördes vidare till kabinettssekreteraren och utrikesministern.

– Såväl Per Thöresson som Jan Nordlander och gruppchefen Christina Palm bör kritiseras för att ha stannat kvar för länge på sina respektive vistelseorter. Åtminstone någon av dem borde omgående ha avbrutit sin ledighet för att bege sig till departementet för att leda verksamheten därifrån. Thöresson skulle ha agerat för att säkerställa detta.

– Kommissionen finner det anmärkningsvärt att Försvarsdepartementets ledning hade lagt ned funktionen som jourhavande tjänsteman och vid tidpunkten för tsunamin alltså förlitade sig på andra delgivningsrutiner eller frivilliga insatser av tjänstemän utom tjänstetid.

Sjukvårdsorganisationen

Det är berättigat att från ett medborgerligt perspektiv ställa krav på en kraftfull och tydlig sjukvårdsinsats. Det är möjligt att en sådan sjukvårdsinsats hade underlättats om en tydlig reglering av det natio-

nella beredskapsansvaret hade funnits på plats, eventuellt kompletterad med avtal mellan staten och landstingen. Det måste dock beaktas att man här stod inför en situation som en sådan reglering knappast skulle ha siktat in sig på. Beredskapsförfattningens perspektiv var i första hand nationellt. Om å andra sidan en central krisledningsinstans med dess samlade överblick hade funnits inrättad, är det troligt att behovet av handling på sjukvårdsområdet snabbare hade identifierats även i avsaknad av en gällande författning på området.

Även utan en sådan författning och en samlad krisledning fanns det utrymme för ett mycket mer aktivt förhållningssätt från Socialdepartementets sida. För denna passivitet bör statssekreterare Mikael Sjöberg och sjukvårdsminister Ylva Johansson anses ansvariga. Ansvaret för den försenade och inledningsvis underdimensionerade insatsen faller vidare på Socialstyrelsen och dess enhet för krisberedskap.

Det konsulära systemet

Expeditionschefen har som tidigare nämnts ansvaret för beredskapsplanläggningen inom Utrikesdepartementet. Övergripande frågor rörande dimensioneringen av den konsulära verksamheten är dock snarast av politisk natur och faller därmed närmast på kabinettssekreterarens och utrikesministerns ansvar. Kommissionen har under sina utfrågningar fått intrycket att de konsulära frågorna under längre tid givits låg prioritet inom ramen för Utrikesdepartementets verksamhet. Departementsledningen har vidare ansvaret för att vid rekrytering och i utbildning tydliggöra att stöd och medkännande hör till utrikesförvaltningens uppdrag.

Åtgärder

I kommissionens uppdrag har ingått att peka på behov av förändringar av organisation, rutiner för samverkan, styrning, informationsfrågor och övriga rutiner för krishantering. Syftet med denna del av uppdraget är att stärka beredskapen och samhällets förmåga att

hantera sådana händelser som drabbar ett stort antal svenskar även utanför vårt land. Kommissionen har valt att koncentrera denna del av uppdraget på landets centrala krisledningsförmåga.

Utgångspunkter

Sverige i världen

Regeringsformens formulering att den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd skall vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten är utgångspunkt för en diskussion av vad som är rimliga förväntningar på det offentliga i en krissituation.

Kommissionens slutsatser innebär i huvudsak förtydliganden, och inga väsentliga förändringar, av den grundläggande ansvarsfördelning som råder mellan den enskilda medborgaren, de privata aktörerna och staten. Även om den enskildes och de privata aktörernas primära ansvar ligger fast, anser kommissionen att staten med utgångspunkt i medborgarnas förväntningar har ett ansvar som yttersta garant för medborgarnas säkerhet och trygghet.

Den första rimliga förväntningen gäller den rumsliga avgränsningen av förvaltningens uppdrag. Det offentliga åtagandet beträffande svenskar utomlands måste enligt kommissionens mening ges en delvis ny innebörd till följd av internationaliseringen. Det finns omkring en halv miljon utlandssvenskar i världen – människor som bor och arbetar tillfälligt eller mer varaktigt i andra länder. Varje månad befinner sig i genomsnitt mer än tvåhundra tusen svenskar på resa utomlands. Mot den bakgrunden kan man inte längre knyta den offentliga förvaltningens uppgift snävt till Sveriges territorium. Förmågan att värna svenska medborgare och deras intressen utanför landets gränser måste utvecklas. Detta innebär inte i sig någon förändring av den grundläggande ansvarsfördelningen mellan individ och stat utan är en anpassning till nya förutsättningar.

Den offentliga förvaltningens förmåga att möta en kris skall för det andra inte vara allvarligt nedsatt därför att krisen inträffar under en

helg. Om politiska beslutsfattare och högre tjänstemän definierar sitt uppdrag på ett sådant sätt att de är svårtillgängliga vid vissa tidpunkter på året eller dygnet, måste en effektiv jourorganisation finnas på plats för att hantera detta.

Principer för krishantering

Statsförvaltningens hantering av tsunamins konsekvenser visar på flera svagheter i den svenska förvaltningens uppbyggnad: avsaknaden av en central krishanteringsfunktion, illa fungerande delgivning av information även inom departementen, hämmande gränser mellan olika sektorer och det oklara gränssnittet mellan Regeringskansliet och myndigheterna. En ny organisation måste undanröja dessa svagheter.

I officiella dokument rörande totalförsvars- och krisplaneringen hänvisas ofta till ansvarsprincipen, som innebär att den (myndighet) som har ansvar för en verksamhet under normala förhållanden skall ha det även under kris eller krig. Principen låter rimlig men är otydlig och riskerar till och med att försämra en organisations krishantering. Om man starkt hävdar att ansvarsprincipen skall styra krishanteringen, fördröjs signalerna till omvärlden från den myndighet som inte förmår lösa en kris på egen hand. Organisationen riskerar att hamna i en situation där den hanterar verksamheter som den inte har kompetens för. Ett av krishanteringens centrala problem är att avgöra när man har nått den punkt när en kris är av en sådan omfattning att man måste övergå till andra rutiner än de normala för att framgångsrikt kunna hantera situationen. Det är denna förmåga hos statsförvaltningen som måste utvecklas. Detta kräver att man tonar ner ansvarsprincipen som vägledande för planeringen till förmån för andra, i sammanhanget mer adekvata, principer.

Enligt kommissionens uppfattning krävs två nya principer, en enkelhetsprincip och en försiktighetsprincip. Enkelhet är ett fundamentalt krav på en organisationsstruktur för krishantering. Med de villkor som råder för arbetet i en organisation under svår stress måste det stå klart för var och en hur det egna arbetet passar in i den

övergripande strukturen, vart information skall skickas, vem som har beslutsansvaret och vem som ansvarar för förverkligandet av fattade beslut. I en krisorganisation måste finnas ett tydligt centrum, där information bearbetas och analyseras, där beslut fattas och varifrån direktiv beträffande förverkligandet av fattade beslut utgår. Avsaknaden av ett sådant centrum för krishantering var en fundamental brist efter tsunamin.

Att det finns ett centrum med ansvar för bearbetning och analys av information, för beslutsfattande och direktiv beträffande implementeringen betyder inte att all kompetens och alla resurser skall finnas samlade på denna punkt. Varje framgångsrik krishantering förutsätter nätverk, både nationella och internationella, men samordningen mellan de olika myndigheter och andra organisationer som ingår i detta nätverk måste vara förberedd.

Att i en osäker situation sätta in större resurser än vad som kanske kan komma att behövas kan ses som en tillämpning av försiktighetsprincipen, som gäller som grundregel för riskhanteringen inom en rad områden med anknytning till hälsa och miljö. Om det finns välgrundad anledning att tro att en insats kan behövas, bör en sådan insats också göras. På ett vardagligt plan styr denna princip räddnings- och brandförvarsinsatser i våra kommuner.

En central krisledning – uppgifter och placering

Grundläggande krav och uppgifter

De hot och risker som samhället står inför är sammansatta och därmed ofta sektorövergripande. Nya risker byggs successivt in i samhället, och kriser infaller ofta utan eller med mycket kort förvarning. Det kan röra sig om både större nationella kriser, vilka kan definieras som nationella angelägenheter, och internationella kriser som drabbar ett stort antal svenskar.

Regeringen har en mångfald uppgifter att lösa i situationer av det här slaget. Den skall bilda sig en korrekt bild av läget som underlag

för de beslut som skall fattas. Den behöver identifiera de hot som situationen representerar, antingen man har att göra med naturkatastrofer eller medvetet tillfogade skador. Den måste identifiera vilka åtgärder som skall vidtagas, vilka som kräver formella regeringsbeslut och vilka som eventuellt kan kräva ny lagstiftning som behöver snabbbehandlas av riksdagen. En viktig aspekt är hur finansieringen av nödvändiga åtgärder skall garanteras, så att tvivel eller diskussioner på denna punkt inte onödigtvis fördröjer handläggningen. Viktiga aktörer på regional och lokal nivå, organisationer utanför den offentliga sfären och allmänheten behöver informeras om läget och vilka åtgärder regeringen avser att vidta. Kontakter med andra länders regeringar behöver upprätthållas för att samordna aktioner och undvika konflikter.

Kommissionen föreslår att en krisenhet inrättas i Regeringskansliet. Krisenhetens övergripande uppgift är att vara regeringen behjälplig med dessa uppgifter genom att vara dess huvudinstrument för strategisk ledning av förvaltningen under en kris. Inriktningen är alltså strategisk, men i uppdraget kommer också att ligga operativa uppgifter i krisens inledningsskede för att tid inte skall gå förlorad. Till sådana tidiga operativa uppgifter kan höra att sätta i gång räddnings- och akutsjukvårdsinsatser, beställa transportkapacitet, förbereda en informationsinsats och mobilisera bevakningsresurser.

Till uppgifterna i det inledande skedet hör också att få i gång arbetet på berörda departement. En statsrådsgrupp bör bildas med minst fem ledamöter, så att den har möjlighet att fatta regeringsbeslut där så är nödvändigt. Så snart krisen har en utrikesdimension, skall utrikesministern ingå i denna grupp. Under krisen bör berörda departement ha representanter på departementsrådsnivå stationerade i krisenheten.

Efter att ha fattat beslut om inledande åtgärder skall krisenheten också ha en verkställande funktion. Den måste se till att fattade beslut genomförs och att insatserna samordnas. Är det fråga om kriser med internationella aspekter, måste utrikesförvaltningens resurser ingå i krisenhetens stab för att bereda vägen för planerade åtgärder.

På Utrikesdepartementet måste det finnas en tydlig ledningsfunktion för krisfrågor. En särskild tjänst som utrikesråd för krisfrågor bör – som departementet självt planerar – inrättas. I operativt hänseende bör utrikesrådet för krisfrågor vara direkt underställd kabinettssekreteraren för att understryka dennes övergripande ansvar på Utrikesdepartementet. Denne skall i sin tur vara underställd chefen för krisenheten vid en stor kris utomlands som berör många svenskar.

Placering av en central krisledning

En central krisledning måste för att kunna agera effektivt ha möjligheter att ge direktiv till andra myndigheter och departement. För att kunna göra detta krävs politisk auktoritet; kriser i samhället har nästan alltid politiska implikationer. Vissa kriser förutsätter ett samarbete med andra länder. När sådana kontakter skall etableras, sker det natur-ligen på departementsnivå och då företrädesvis med en där belägen krisenhet. En placering av en nationell krisledningsfunktion i Rege-ringskansliet faller sig även mot denna bakgrund som naturlig. Stats-rådsberedningen har redan nu en samordnande funktion i Regerings-kansliet. Även närheten till statsministern är av stor vikt för att ge krisledningen auktoritet i relationen till berörda fackdepartement. Denna slutsats gäller även vid en eventuell förändring av departe-mentsindelningen och myndighetsstrukturen.

Bemanning

Krisenheten bör ha en kärngrupp på kanske sex eller sju personer, med höga kvalifikationer inom relevanta kunskapsområden och bred allmänbildning. Uppgiften för denna kärna är att genomföra den första analysen av läget och att avgöra vilka åtgärder som är mest angelägna att fatta beträffande transporter, sjukvård, räddningsinsatser och så vidare. Gruppens uppgift är därefter att leda krisenheten och garantera kontinuitet och uthållighet under det akuta skedet.

Krisgruppens ledning måste ha direkt access till statsministern (eller ersättare som statsministern har utsett med fullt mandat), i syfte att få klartecken till de mest prioriterade åtgärderna om krisen bedöms

vara av allvarlig natur. I de prioriterade åtgärderna ingår att snarast få till stånd ett regeringssammanträde, där en av huvuduppgifterna blir att fatta beslut om finansiering av de åtgärder som kan krävas i det korta och medelsiktiga perspektivet.

I krisenheten ingår vidare en grupp med ansvar för informations-sökning och analys. På den vilar uppgiften att inom ramen för en jourorganisation larma krisenhetens ledning, som får göra en bedömning av läget på basis av befintlig information och sådan kompletterande information som snabbt kan inhämtas. I lägesbedömningen ingår både en uppskattning av krisens omfattning, dess allvar och hur angeläget det är med snabba åtgärder.

Gruppen bör vidare ha ett nätverk av experter som med kort varsel kan mobiliseras för tjänstgöring vid krisenheten från myndigheter, organisationer eller företag med relevant kompetens.

Rättslig reglering

Kommissionen föreslår inte ändringar av de fundamentala lagliga förutsättningarna, utan övervägandena görs inom ramen för gällande regeringsform. Maktutövningen även i en kris skall vara lagbunden, varför särskilda regler för krishantering inte skall bygga på den så kallade konstitutionella nödrätten.

Lagen om skydd mot olyckor reglerar räddningstjänsten, det vill säga de räddningsinsatser som staten och kommunerna skall vidta för att hindra och begränsa skador på människor, egendom eller miljö vid olyckor eller överhängande fara för olyckor. Med olyckshändelser avses plötsligt inträffade händelser som har medfört eller kan befaras medföra skada, antingen de beror på företeelser i naturen eller på människors handlande, uppsåtliga eller ej. Skyddet gäller för närvarande inom Sveriges gränser. Lagen gäller inte hälso- och sjukvård eller sjuktransporter. Det allmänna skall ingripa endast om den enskilde inte själv eller med hjälp av någon annan kan klara av en olyckssituation.

Det finns enligt lagen en möjlighet att låta en statlig myndighet ta ansvaret för omfattande kommunala räddningsinsatser. Bestämmelsen

ger utrymme för regeringen att själv ta över ansvaret och utse räddningsledare.

En räddningsledare har långtgående befogenheter, såsom att beordra tjänsteplikt, ta i anspråk utrustning och annan egendom som fordon, maskiner eller fartyg som kan användas i räddningstjänsten, antingen de finns hos myndigheter eller i den privata sfären.

Eftersom olyckslagen syftar till att skapa ett skydd mot olyckor som drabbar enskilda på svenskt territorium, bör den kompletteras med ett tillägg om att befogenheter att agera inom Sverige skall finnas också när en olycka drabbar ett stort antal svenskar utomlands. I sådana utlandsfall skulle räddningsledaren ha samma möjligheter att agera inom Sverige som han eller hon skulle ha om det hade varit en uteslutande nationell räddningsaktion under olyckslagen.

Räddningsledaren kan dock inte ges samma befogenheter för insatserna vid en sådan olycka på plats i utlandet. Detta område är komplicerat att reglera, eftersom det bygger på mottagarlandets eventuella godkännande av svensk myndighetsutövning eller faktiskt hand-lande på det landets territorium. Ambassader och andra utrikesrepresentationer har dock enligt den internationella rätten viss möjlighet att skydda sina medborgares intressen utomlands. Det finns möjligheter att i en krissituation ta in ytterligare personalresurser inom ambassadens organisation. Det finns vidare alltid möjlighet att skicka i väg grupper för bedömning eller andra insatser. Därutöver blir det en diplomatisk förhandlingsfråga med berörd stat i varje enskilt fall. Här får utrikesförvaltningen en central roll.

Så länge insatsen äger rum i Sverige, står alltså tvångsmöjligheter till buds. När insatsen i anledning av olyckan görs utomlands, gäller inte samma ordning utan vidare. Enligt kommissionens mening bör avtalslösningar användas för att uppnå önskade resultat. Den personal som kan behöva anlitas bör ha skrivit på avtal i förväg så att det är helt klart vilka personer som räddningsledaren kan kontakta vid en räddningsinsats utomlands, med de villkor som därmed följer. På motsvarande sätt bör förberedelser kunna göras i fråga om materiella resurser.

Det är på den vanliga myndighetsnivån som de operativa funktionerna – bland annat räddningstjänsten, polisen och sjukvården – finns. Här finns ett samordningsbehov. Regeringskansliet/krisenheten har därför under regeringen en viktig roll i att åstadkomma en samordnad och sammanhållen ledning vid alla stora kriser. Denna uppgift kan fullgöras genom informella kontakter mellan krisenheten och myndighetscheferna eller med stöd av bestämmelser av både allmän och mera direkt implementerande karaktär.

För att möjliggöra en snabb insats vid en stor katastrof bör chefen för krisenheten ha befogenhet att initiera vissa insatser i avvaktan på att regeringen sammankallas.

Löpande uppgifter

I beredskapsplaneringen bör ingå – förutom planer för den egna enhetens mobilisering – skapandet av en uppsättning stabsgrupper som med mycket kort varsel kan sändas till platser inom landet eller utomlands. Vid utrikesinsatser krävs samordning med UD:s planerade insatsgrupper, vars kompetens de kan komplettera i viktiga avseenden. Materiella resurser som transportkapacitet och snabbt gripbara resurser för sjukvårdsinsatser behöver man hålla sig löpande informerad om. Kontakter med andra länder är en viktig del av krisenhetens organisatoriska infrastruktur. Krisenheten skall representera Sverige i det internationella nätverk som delvis redan är etablerat mellan krisenheterna i vissa EU-länder. Där sådana kontakter inte finns etablerade, blir utrikesförvaltningen den förmedlande länken. En callcenter-funktion är av vital betydelse så snart stora grupper i samhället bli involverade antingen som direkt berörda eller som anhängare.

Krisenheten bör vara ansvarig för övningsverksamheten inom Regeringskansliet. Övningsverksamhet är dock inte tillräcklig för att upprätthålla den kapacitet som kan komma att krävas under allvarliga kriser. Man bör därför överväga att utnyttja krisenheten också i andra sammanhang än de rent krisrelaterade för att i full skala testa organisationen när många myndigheter och icke-offentliga aktörer samarbetar. Exempel på sådana händelser är politiska evenemang på

hög nivå, internationella idrottsevenemang och liknande.

Krisenheten kan också fungera som kravställare gentemot myndigheter i beredskapshänseende. Ovanstående slutsatser förändras inte även om man skulle välja att förändra departements- eller myndig-hetsstrukturen inom krisberedskaps- och totalförsvarsområdet på något genomgripande sätt. Behovet av en central krisledning i Regeringskansliet kvarstår, både för att säkerställa funktionen i sig och för att skapa fungerande motpart och kravställare i Regeringskansliet till myndighetsnivån.

Andra åtgärder

Utrikesdepartementets roll och konsulära frågor

När det inträffar en katastrof utomlands, blir denna omgående en angelägenhet för de svenska utlandsmyndigheterna på plats. Samtliga myndighetskontakter bör i normalfallet inledningsvis kanaliseras genom utrikesförvaltningen. Utrikesförvaltningen måste såväl i Sverige som utomlands förstärka sina kontakter med reseföretag och med försäkringsbolag. Interninformationen inom utrikesförvaltningen måste förbättras; inte minst måste berörda utlandsmyndigheter få snabbare information om vilka beslut som fattas i Stockholm under en kris- eller katastrofsituation.

De konsulära resurserna behöver förstärkas på Utrikesdepartementet för att möta det kraftigt ökade behov av information och hjälp som uppstår vid en stor kris. Det konsulära arbetet måste ges den vikt och prioritet det förtjänar.

Utrikesdepartementet är beroende av en välfungerande vakthav-andefunktion som larmar organisationen. En chefsjour bör omfatta kabinettssekreteraren och andra chefstjänstemän. Jourkravet bör innebära att vederbörande skall kunna infinna sig på departementet inom en timma. Därutöver bör varje geografisk och vissa funktionella enheter ha ett eget jourssystem inom sina ansvarsområden.

Utrikesdepartementets eget förslag att inrätta en beredskapsstyrka

bör genomföras. Dess insatser bör samordnas med Räddningsverkets och andra berörda myndigheters. En viktig åtgärd för departementet vid en större krissituation med ett oklart läge behöver vara att omgående skicka en erfaren tjänsteman för att göra en första bedömning och bistå utlandsmyndigheten på platsen.

Departementet bör fortsätta arbetet med en mall för utlandsmyndigheternas beredskapsplaner. Varje utlandsmyndighet bör ha förbättr en särskild krisgrupp med deltagande av ett tillräckligt antal personer ur svensk kolonin i landet. Även honorärkonsulaten, som ofta ligger i turisttöta områden och förestås av en person som väl känner de lokala myndigheterna, folket, språket och omgivningarna, bör av respektive ambassad på ett konkret sätt engageras i beredskapsarbetet.

I dag har ambassaderna relativt begränsade möjligheter att själva göra avsteg från de gängse bestämmelserna om konsulärt bistånd. Utrikesdepartementet bör delegera mer konsulära befogenheter till utlandsmyndigheterna, till exempel beträffande tolkningen av det konsulära regelverket. Regelverket bör i denna del kompletteras med regler för extraordinära situationer som kan aktiveras efter ett lokalt beslut av ambassaden.

Registrering och identifiering

Polisen bör ha det grundläggande ansvaret för registrering av saknade personer, oavsett om de saknas i hemlandet eller utomlands. Allmänhetens kontakter för att lämna uppgifter eller ställa frågor om saknade bör dirigeras till polisen, inte till Regeringskansliet. Beslut om mobilisering av ID-kommissionen bör fattas av Rikspolisstyrelsen. Underlaget för detta beslut kan komma från UD men också från andra underrättelsekällor. När det gäller enstaka dödsfall i utlandet med naturliga orsaker behöver inga större förändringar ske.

Tekniken för identifiering av omkomna utvecklas för närvarande snabbt. DNA-baserade tekniker får en allt viktigare roll, i synnerhet då kvarlevorna till följd av katastrofens karaktär är svårt skadade och då tanddata saknas som fallet normalt är med barn. Mycket står att vinna på ökad snabbhet och bättre anpassade insatser direkt efter olyckor

för att säkerställa DNA av hög kvalitet. Sverige bör internationellt verka för utvecklingen av dessa tekniker och en anpassning av rutinerna för att omhänderta kvarlevorna efter omkomna. Lagstiftningen beträffande biobanker bör därutöver anpassas, så att akuta lagstiftningsinsatser efter större olyckor i framtiden inte blir nödvändiga.

Räddningstjänst

Räddningsverket arbetar på regeringens uppdrag med att utveckla sin kapacitet för insatser utomlands. Uppdraget går ut på att i ett inledande skede av en kris med kort varsel kunna stödja utlandsmyndigheter och nödställda svenskar. I den tänkta organisationen ingår en insatsstyrka som kan sändas till krisområdet för att rekognoscera och planera insatsen, etablera en samordningsstab, upprätta ett informationscenter samt ge sjukvård och krisstöd. För en snabb lägesanalys, behovsbedömning och återrapportering skall först en bedömningsenhet skickas ut (inom sex timmar efter beslut). Bedömningsenheten är en del av insatsstyrkan och skall påbörja etableringen av en samordningsstab till stöd för utlandsmyndigheten i området. Kommissionens intryck är att detta arbete fortlöper väl och bör fortsätta.

Sjukvård

Katastrofen i Sydostasien visade att svenska sjukvårdsinsatser i en eller annan form kan vara motiverade utanför svenskt territorium. En första uppgift för den nationellt ansvariga krisorganisationen är att planera insatser för några av de typfall som kan uppkomma. I uppgiften ingår också att garantera en beredskap för snabba insatser. Kravet på beredskap gäller dels den egna ledningsstaben, dels insatsgrupper som kan krävas för rekognoscering och initiala sjukvårdsinsatser i drabbade regioner som kan ligga på stort avstånd från Sverige.

Det operativa ansvaret bör knytas till ett utpekat landsting. På denna nivå finns en ständig beredskap för snabba insatser, ett brett spektrum av relevanta kompetenser och vana vid samordning av

resurser från mer än ett landsting. De erfarenheter som vinnas inom ramen för Socialstyrelsens nu aktuella uppdrag att utreda förutsättningarna för sjukvårdsinsatser utomlands bör kunna utnyttjas oavsett vilken organisationsform man väljer.

Logistik och transporter

Staten kan inte bygga upp en helt egen resurs för alla de kris-situationer som kan tänkas uppkomma; det är inom den privata transportsektorn som den absoluta huvuddelen av logistik- och transportresurserna finns. Antingen väljer man en privat lösning på basis av sedvanlig offentlig upphandling, eller också utser man en myndighet att utveckla ett sådant centrum. Den ansvariga instansen får genom avtal engagera den specialistkompetens som krävs för uppgiftens lösning via avtal med flygmäklare och andra aktörer inom transportsektorn.

Information, kommunikation, massmedia

Publicering av information på Internet, bredband och tredje generationens mobiltelefoni är inslag i bilden som helt förändrar förutsättningarna för både spridning av information och kommunikation mellan enskilda och myndigheter. Efter tsunamin uppstod mycket snabbt bloggar och så kallade wikis, där vilken Internetanvändare som helst kunde lägga ut information med exempelvis namn och bilder på saknade. I något fall skedde det som en direkt reaktion på att UD inte ansågs ge adekvat information om saknade och skadade personer. Med moderna mobiltelefoner går det också att sända bilder, vilket ökar genomslagskraften hos den information som förmedlas.

Den nya situationen kräver en omorientering av myndigheternas policy för information och kommunikation. Andra informationskällor än de traditionella måste bevakas, både som källor för den egna informationsförsörjningen och som oberoende centra för informations-spridning som förändrar förutsättningarna för opinionsbildning. Situationen kräver både ny teknik och delvis nya kompetenser.

Ett regeringskansli kan inte vara beroende av massmedia för att

bilda sig en uppfattning om en situation. För att uppfylla rimligt ställda krav på autonomi krävs dels kompletterande informationsflöden, dels en kapacitet för att aktivt söka information som inte förmedlas via traditionella massmedia. För detta krävs i sin tur en analyskapacitet, det vill säga en områdesspecifik kompetens för att avgöra vilken kompletterande information som bör sökas och var den bör sökas.

Den nya mediesituationen innebär förändrade förutsättningar också för myndigheternas val av informationsstrategi. Det kan bli nödvändigt att följa en öppnare informationsstrategi än vad man traditionellt har gjort.

Statens samordning med icke-offentliga aktörer

Utvärderingen har visat att icke-offentliga aktörer kan tas till vara i större utsträckning i krisberedskapen än vad som hittills har gjorts i Sverige. Samarbetet med privata och andra icke-offentliga aktörer kan vara nödvändigt både för inhämtning av information och för specifika insatser i en akut situation. Ett konkret exempel är att staten träffar avtal med bland andra researrangörer och svenska företag verksamma i utlandet för att få omedelbar tillgång till information om vilka svenskar som befinner sig i ett visst land. Uppgiften att knyta och upprätthålla sådana kontakter och träffa dylikaavtal bör ligga på den nationella krisledningen. Reseföretag, försäkringsbolag och larmorganisationer är också viktiga samarbetspartner för att få annan information om det aktuella läget och för att planera insatser som omhändertagande och hemtransport.

Även samarbetet med frivilligorganisationer är viktigt för att alla samhällets resurser skall kunna utnyttjas vid en kris. Också här är det givetvis av stor vikt att kontakter etableras i god tid före en kris för att samordning av insatser i det akuta läget skall fungera.

Vikten av att skapa nätverk med icke-offentliga aktörer är stor också i utlandet. För ett litet land som Sverige är det varken möjligt eller önskvärt att ha en sådan representation utomlands att man alltid kan garantera de resurser som kan tänkas behövas i en kris. Det är

därför en viktig uppgift för den svenska representationen på plats att knyta kontakter och etablera ett samarbete med företag, organisationer och enskilda.

Vid en större kris är det många frivilliga – som antingen befinner sig på platsen eller tar sig dit – som spontant engagerar sig i ett hjälparbete. Användandet av volontärer i krishanteringen är i stor utsträckning ett oreglerat område. Det får antas att ansvarig myndighet i ett nödläge kan projektanställa personal eller ingå avtal på annat sätt om särskilda tjänster från enskilda.

Samordning med andra länder

Det är inte realistiskt att EU inom överskådlig tid blir operativt ansvarigt för insatser av här aktuellt slag. I stället framstår informella nätverk mellan nationer som huvudkomplementet till den nationella beredskapen. Sverige måste i det sammanhanget vara en kompetent samarbetspart. En krisenhet av det slag som förordas är en förutsättning för att andra länders krisenheter skall ha en naturlig kontaktpunkt i akuta lägen. Den föreslagna krisenheten måste aktivt skapa goda kontaktnät över hela världen för att informellt utbyta information och eventuellt samordna olika insatser.

Vissa initiativ har tagits till ökat samarbete inom Norden. Bland annat skall samrådet mellan de nordiska huvudstäderna intensifieras och gemensamma hemtransporter från krisområden förberedas. Vidare skall nordiska ambassader och konsulat instrueras att gemensamt planera och framför allt att lokalt öva krisledning och krishantering.

Språket är en gemensam och viktig grund att bygga på. De nordiska utrikesförvaltningarna bör enligt kommissionens mening ha som riktmärke att behandla varandras medborgare som sina egna.

Finansieringsfrågor

Finansieringsfrågorna knutna till landets krishanteringsförmåga har två sidor. Dels gäller det regleringen av de skador som uppträder efter en större olycka eller i anslutning till en kris av mer utdragen

karaktär, dels gäller det finansieringen av den krisledning som skall förbättra förmågan att hantera kriser medan de pågår.

Någon grundläggande förändring av kostnadsansvaret för de skador som uppkommer i samband med större olyckor utomlands är inte motiverad. Det bör även fortsättningsvis vara den enskilde som genom privat finansierade försäkringar bär huvudsvaret för sitt eget skydd och säkerhet. Reseföretag och försäkringsbolag blir därmed de aktörer som i första hand får ta ansvar för akuta insatser för omhändertagande, sjukvård, hemtransporter etcetera i samband med mindre olyckor. Det offentliga roll blir att vid större olyckor och kriser inskrida för att förstärka de totala resurserna i samhället för att hantera situationen. Kostnadsfördelningen mellan det offentliga och den privata sfären i samband med sådana insatser är svår att på förhand ange med någon formel och torde på samma sätt som skett efter tsunamin komma att bli föremål för överläggningar mellan berörda parter.

Oavsett utfallet av sådana överläggningar kan man konstatera att de genomsnittliga årliga kostnaderna för staten blir begränsade. Några särskilda arrangemang för dessa kostnader torde knappast krävas; att man i statsbudgeten respekterar de ursprungliga intentionerna bakom budgeteringsmarginalen och reserverar ett rimligt utrymme under utgiftstaket är helt tillräckligt.

Kostnaderna för att upprätthålla en krisenhet av det slag som har skisserats beror av vilken ambitionsnivå som väljs. Ett alternativ baserat på en bemanning med omkring 30 personer kan beräknas motsvara 50 miljoner kronor årligen. Till detta kommer kostnader för externa avtal som är svåra att uppskatta. Finansieringen sker naturligen genom omprioritering inom politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar inom utgiftsområde 6 på statsbudgeten. Anslaget Krisberedskap inom detta politikområde ligger de kommande budgetåren på en nivå av omkring 1,8 miljarder kronor, och någon svårighet att finansiera den föreslagna krisledningen genom omprioriteringar inom detta anslag föreligger knappast.

Ett återupprättat förtroende

Många som drabbades av tsunamin har berättat om hur de upplevde en djup besvikelse. Mötet med en svag svensk representation i katastrofens land blev för chockade och utsatta svenska medborgare – ibland i splittrade familjer – en bitter och skakande erfarenhet. Ambassaden var inte den trygga plats man väntat sig, och förvaltningen i Stockholm motsvarande inte heller förväntningarna.

Också många tjänstemän har en stark känsla av att inte ha räckt till. Andra kan ha svårt att ta till sig kritiken. De kan uppfatta den som grundad på efterklokhet, som felaktig eller utan proportioner. Men utveckling förutsätter förmåga till omprövning.

Kommissionen har granskat våra samhällsorgans och ledande beslutsfattares arbete vad gäller förberedelser, vaksamhet och inledande respons. I rapporten tas ansvarsfrågan upp på några punkter när det gäller ledande politiska befattningshavare och tjänstemän. Detta är nödvändigt dels för att återställa och långsiktigt säkra förtroendet mellan medborgare och styrande, dels för att stärka förmågan att hantera kriser.

Kommissionen har lämnat ett bidrag till utvecklingen av beredskapen. Det bästa sättet att visa respekt för de drabbade är att nu skapa en krisberedskap byggd på ansvar och handlingskraft.

SOU 2005:104 Sverige och tsunamin – granskning och förslag. Expertrapporter.

Expertrapporter från 2005 års katastrofkommission Stockholm 2005

Innehåll

Samhällets behov av seismologisk kunskap i samband med geokatastrofer.....	9
1 Inledning.....	10
2 Geokatastrofer – vulkanutbrott, jordbävningar, jordskred och tsunamier.....	10
3 Vad önskar samhället av oss seismologer?	12
4 Var det möjligt att varna för katastrofen annandag jul?	14
5 Kan Sverige bidra i arbetet med varningssystem för geokatastrofer.....	15
6 Sammanfattning	17
Den svenska hanteringen av tsunamikatastrofen: fokus på Regeringskansliet.....	21
1 Inledning.....	22
2 Uppdraget.....	23
3 Uppvaknandet.....	24
4 Vad handlar flodvågskatastrofen om för svenskt vidkommande?	30
5 Det finns ingen arbetsledning på UD.....	37
6 Katastrofens omfattning klarnar, liksom hanteringsbrist på struktur	42
7 Räddningsverket till Thailand?	44
8 Registrering och uppföljning – hur och av vem?.....	50
9 Evakuering av svenskar är prioriterad	56
10 Omhändertagande av avlidna.....	60
11 Svenskar i Thailand behöver hjälp	66
12 Thailandsresenärer kommer hem	67
13 Reflektioner och iakttagelser.....	70
14 Källförteckning.....	74

Flodvågskatastrofen: massmedias och myndigheters framställningar av hanteringen.....	79
1 Inledning.....	80
2 Kontrastering av massmedias och myndigheters framställningar av hanteringen	83
3 Massmedias potentiella inverkan.....	99
4 Referenser	115
Den svenska sjukvårdens ledning och funktion i samband med tsunamikatastrofen i Sydostasien 26 december 2004.....	123
1 Sammanfattning.....	126
2 Bakgrund.....	128
3 Definition av uppdraget	129
4 Utredningens mål.....	129
5 Genomförande.....	130
6 Begränsningar	131
7 Metodik.....	132
8 Händelseförlopp och första larm	135
9 Konsekvenser av katastrofen	136
10 Den thailändska sjukvården.....	141
11 Evakuering av skadade	147
12 Mottagande av skadade i Sverige.....	150
13 Intervjuer med skadade svenska medborgare.....	153
14 Intervjuer med volontärer	159
15 Svensk sjukvårdsinsats i Thailand	162
16 Socialstyrelsens funktion vid katastrofen.....	177
17 Förslag till rekommendationer för förbättringar av beredskapen för framtida liknande händelser	181
18 Författarpresentation.....	187
19 Förteckning över bilagor	189
Rapport om Räddningsverkets insatser vid flodvågskatastrofen i Asien	193
1 Inledning.....	197
2 Syftet med undersökningen	198
3 Metodgenomgång	198

4 Resultat.....	201
5 Analys och diskussion	207
6 Rekommendationer	215
Logistikrelaterade frågor efter tsunamikatastrofen	219
1 Inledning.....	223
2 Situationsbeskrivning	223
3 Analys.....	227
4 Förslag till utveckling av statens förmåga att möta logistiska behov vid större olyckor och katastrofer	233
Bilaga 1	238
Bilaga 2	267
Bilaga 3	269
Bilaga 4	275
Bilaga 5	278
Bilaga 6	279
Bilaga 7	282
Identifieringsarbetet i Thailand efter tsunamikatastrofen i Sydostasien 2004	287
1 Bakgrund.....	289
2 Metodik.....	291
3 Provtagning och förvaring	300
4 Masskatastrofer	306
5 Tsunamikatastrofen.....	307
6 Kompetens i Sverige.....	319
7 Ny teknik.....	321
8 Slutsatser och förslag	323
Att utforma effektiva krishanteringsstrukturer.....	339
1 Inledning.....	341
2 Den moderna krisen – trender och utmaningar	342
3 Undvikbara misstag.....	345
4 Principer för en effektiv krishantering.....	348
5 Att bygga ett effektivare krishanteringssystem – diskussionspunkter.....	350
6 Viktigare litteratur.....	355

Frågor om utrikesförvaltningen och dess roll i krishantering med internationell bakgrund	361
1 Inledning och sammanfattning	362
2 Bakgrund	365
3 Principiella utgångspunkter.....	366
4 Statens ansvar	369
5 Krisberedskap.....	370
6 Praktiska frågor.....	373
7 Utlandssamarbete	377
8 Kontakter med allmänheten.....	378
Bilaga 1	380
Bilaga 2	382
Bilaga 3	383
EU och flodvågskatastrofen.....	387
1 Inledning.....	389
2 EU:s krisberedskap vid flodvågskatastrofen	391
3 EU:s insatser i samband med flodvågskatastrofen.....	405
4 Förslag till förändringar efter flodvågskatastrofen	408
5 Avslutning	414

Försvarsberedningen: En strategi för Sveriges säkerhet.

Försvarsberedningens förslag till reformer
Ds 2006:1 Försvarsdepartementet

Innehåll.

Förord	5
Missiv	7
Inledning	11
Del I En säkerhetsstrategi.....	15
Del II Förslag till reformer.....	25
Bilaga 1 Avvikande uppfattningar	57

Förord.

I denna rapport presenterar Försvarsberedningen ett förslag till strategi för Sveriges säkerhet. Strategin är resultatet av en lång process där synen på säkerhet gradvis har förändrats. Den tar ett samlat grepp om säkerhetsområdet och konstaterar att hoten mot och målen för vår säkerhet, samt våra medel för att stärka säkerheten är mer komplexa och mångdimensionella idag än tidigare.

Därigenom berör vår politik för säkerhet flera sektorer och aktörer. Detta ställer förändrade krav på det sätt som vi arbetar med säkerhet, såväl kontinuerligt som under en kris. Det får konsekvenser för samordning och ledning, resursanvändning, underrättelseverksamhet, forskning, informationshantering samt frågor rörande robusthet. Rapporten innehåller därför även förslag till reformer med konsekvenser för såväl Regeringskansliet som centrala myndigheter.

Missiv.

Från REGERINGSKANSLIET Försvarsdepartementet Försvarsberedningen. Till Statsrådet och chefen för Försvarsdepartementet
Leni Björklund

En strategi för Sveriges säkerhet

Försvarsberedningens förslag till reformer

Den 12 maj 1999 beslutade Regeringen att Försvarsberedningen även fortsättningsvis skulle svara för samråd mellan företrädare för regeringen och företrädare för riksdagspartierna om den långsiktiga inriktningen av försvars- och säkerhetspolitiken.

De närmare anvisningarna för Försvarsberedningens arbete beslutades av chefen för Försvarsdepartementet den 16 december 2004 och 16 augusti 2005.

I enlighet med detta uppdrag lämnar Försvarsberedningen i denna rapport sitt förslag till en säkerhetsstrategi, och föreslår ett antal reformer för att stärka samhällets säkerhet.

Arbetet har letts av riksdagsledamoten Håkan Juholt (s). Övriga ledamöter i Försvarsberedningen har varit riksdagsledamoten Tone Tingsgård (s), riksdagsledamoten Ola Sundell (m), f.d. riksdagsledamoten Lennart Rohdin (fp), riksdagsledamoten Else-Marie Lindgren (kd), riksdagsledamoten Berit Jóhannesson (v), f.d. riksdagsledamoten Anders Svärd (c), och f.d. riksdagsledamoten Annika Nordgren Christensen (mp).

Utrikesrådet Olof Skoog, departementsrådet Claes Kring och kansliet Michael Koch har varit sakkunniga i Försvarsberedningens arbete.

Generallöjtnant Claes-Göran Fant, kanslirådet Elinor Hammarskjöld och stabschefen Fredrik Hassel har varit experter i beredningen. Försvarsberedningens sekretariat har letts av departementsrådet Michael Mohr som huvudsekreterare, med ämnesrådet Ola Hedin som biträdande huvudsekreterare. Sekretariatet har i övrigt bestått av departementssekreterare Per Gundmark och Anja Stegen, ämnessakkunnig Annika Brändström, forskningsledare Helén Jarlsvik och assistent Anders Jacobsson.

Försvarsberedningens arbete bygger på omfattande underlag från många olika källor. Beredningen har också inhämtat underlag för sitt arbete genom särskilda redovisningar av och diskussioner med företrädare för Regeringskansliet, myndigheter, utredningar, och forskare, samt företrädare för ett antal länder i samband med utlandsbesök.

Försvarsberedningen är enig om säkerhetsstrategin och huvuddragen i rapporten. Inom vissa områden har dock ledamöterna Ola Sundell (m) och Berit Jóhannesson (v) anmält avvikande uppfattning. Dessa bifo-gas rapporten.

Stockholm den 15 januari

Håkan Juholt

Tone Tingsgård Ola Sundell Lennart Rohdin Else-Marie Lindgren
Berit Jóhannesson Anders Svärd Annika Nordgren Christensen
Michael Mohr Ola Hedin Per Gundmark Anja Stegen Annika
Brändström Helén Jarlsvik

Inledning.

Ytterst handlar säkerhet om att skydda värden, människor och självbestämmande, och om att upprätthålla tilltron till den demokratiska samhällsmodellen. Det välstånd vi åtnjuter och de möjligheter som teknikutvecklingen ger, ställer ökade krav på att skydda befolkningen mot hot. I ett alltmer avancerat samhälle kan toleransen också minska

mot att utsättas för risker och påfrestningar som härrör från tekniska sammanbrott och naturolyckor. Vi vill värna vårt moderna öppna samhälle, där demokrati, rättssäkerhet och respekt för mänskliga rättigheter är grundläggande värden.

Det är idag än svårare att skilja nationell och internationell säkerhet från varandra. Den gemensamma sårbarheten och de gränsöverskridande hoten innebär att svenska och internationella intressen alltmer sammanfaller. Vårt internationella agerande för att möta de globala hoten är centralt för att stärka Sveriges samlade säkerhet. Gränsöverskridande flöden av information, människor, varor och tjänster är en förutsättning för vårt välstånd och för vår säkerhet. I dagens värld är det lika viktigt att värna fria flöden som det tidigare var att skydda territoriella gränser.

De senaste årens händelser har med stor tydlighet visat att vi lever i en globaliserad värld och att öppna och moderna samhällen är mycket sårbara. Flodvågen i Sydostasien, som är av en av de största tragedierna i modern tid, drabbade även Sverige. Även stormar i Sverige har visat på en mycket sårbar infrastruktur och orsakat stor skada för enskilda. Förmågan att hantera den här typen av händelser är också viktig för tilltron till samhällets förmåga i sin helhet. Terroristattentaten i USA följdes av fruktansvärda terroristdåd världen över och är exempel på nya angreppsformer mot stater och grundläggande värden. Regionala väpnade konflikter och andra händelseutvecklingar långt borta kan få konsekvenser även för Sverige. Därtill kommer den osäkerhet som framtiden bär med sig, där ingen med säkerhet vet vad som drabbar oss närmast. Denna osäkerhet och breda syn på säkerhet är utgångspunkten för de förslag Försvarsberedningen här lämnar.

Vi arbetar aktivt, ofta i internationell samverkan, för att stärka vår säkerhet och har en bred uppsättning medel till vårt förfogande. Utformningen och användningen av dessa medel, och utvecklingen av nya, måste kontinuerligt ses över.

Den nationella krishanteringsförmågan behöver stärkas och vi behöver kunna använda samhällets resurser effektivare. Vi måste förbättra vår förmåga att identifiera ömsesidiga beroenden, sårbarheter och utmaningar och utveckla vår förmåga att hantera dem. Även det internationella systemet behöver kontinuerligt reformeras. Försvarsberedningen vill understryka att det är viktigt att Sverige spelar en aktiv och pådrivande roll i ett sådant reformarbete eftersom detta har stor betydelse för vårt nationella säkerhetsarbete.

I denna rapport presenterar Försvarsberedningen en strategi för Sveriges säkerhet, som sammanfattar vår syn på säkerhet. Försvarsberedningen lämnar också förslag på ett urval av särskilt prioriterade tvärsektoriella reformer i syfte att utveckla vår säkerhet.

Försvarsberedningen fokuserade i sin förra rapport *Försvar för en ny tid* (Ds 2004:30) på frågor rörande militära hot och det militära försvaret. Försvarsberedningen kvarstår vid de bedömningar som då gjordes varför dessa frågor inte behandlas i denna rapport.

Försvarsberedningen lämnar inte några kostnadsberäkningar men bedömer dock att de förändringar som innebär kostnadsökningar balanseras genom de kostnadsreduceringar som uppnås tack vare organisatorisk och verksamhetsmässig rationalisering och bättre tillvaratagande av synergieffekter.

Försvarsberedningen vill i detta sammanhang peka på vikten av att den säkerhetspolitiska utvecklingen, dess försvarspolitiska konsekvenser samt utvecklingen av säkerhetsfrågor fortlöpande följs upp, och att det även i fortsättningen är en fördel om detta uppföljningsarbete i största möjliga utsträckning kan ske med deltagande av företrädare för alla riksdagens partier.

Del I En säkerhetsstrategi.

En samlad syn på säkerhet

Säkerhet berör individen, samhället och det internationella samfundet. I denna säkerhetsstrategi ligger tyngdpunkten på säkerhet, dvs. händelser och förhållanden som enskilda individer saknar förutsättningar att själva hantera fullt ut och som skadar samhällets funktionalitet och överlevnad. Således handlar individens säkerhet i det här sammanhanget om sådant som går utöver vardagliga störningar och som berör det svenska samhället till väsentliga delar.

Att stärka samhällets säkerhet är en angelägenhet för flera aktörer; individer, företag, organisationer, kommuner, landsting, statliga myndigheter, regering och riksdag. Det som görs internationellt för att möta dagens hot, vår aktiva medverkan i exempelvis FN, EU och OSSE, liksom vårt samarbete med Nato, stärker också vår säkerhet.

Vi bär gemensamt ansvaret för vår säkerhet. Det är viktigt att skapa en balans mellan förväntningar och ansvar. Det offentliga har ett huvudansvar för Sveriges säkerhet. Enskilda individer och företag har även de ett ansvar och därmed en viktig roll i säkerhetsarbetet. Det offentliga har ett ansvar att tydliggöra, ta tillvara och att organisera detta på bästa sätt. Samtidigt måste individer och företag hålla sig själva informerade om relevanta risker och hot, och vilka krav det ställer.

Det internationella samfundets kollektiva ansvar för säkerheten så som det kommer till uttryck i bl.a. FN-stadgan, liksom den allt starkare internationella solidariteten, vilket inte minst EU:s mellanstatliga solidaritetsdeklaration är ett uttryck för, bör också understrykas. Kollektiv säkerhet är beroende av ett effektivt samarbete i enlighet med folkrätten för att hantera gränsöverskridande hot. Ingen stat kan stå ensam.

Det är viktigt att det fortsatta arbetet med att stärka vår säkerhet tar sin utgångspunkt i en samlad syn på målen för, och hoten mot vår säkerhet, samt på våra medel för att stärka denna. De tre delarna måste ses i ett sammanhang.

Mål för vår säkerhet

Försvarsberedningen föreslår att målen för vår säkerhet skall vara:

- att värna vår förmåga att upprätthålla våra grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter,
- att värna befolkningens liv och hälsa,
- att värna samhällets funktionalitet.

Den demokratiska rättsstaten, liksom hälso- och sjukvården, informations- och kommunikationssystemen, energiförsörjningen, flödena av varor och tjänster, och annan samhällsviktig verksamhet är förutsättningar för ett fungerande samhälle och får inte bryta samman.

Hot mot vår säkerhet

Hoten mot vår säkerhet förändras ständigt, nya risker och utmaningar tillkommer. Försvarsberedningens hotbilda-bedömning stämmer väl överens med de bedömningar som Sverige tillsammans med andra länder har gjort inom ramen för bl. a. EU och FN. Vår säkerhet har på ett genomgripande sätt stärkts genom den europeiska integrationen och utvecklingen i vårt närområde. Samtidigt finns det ett antal hot mot vår säkerhet av såväl antagonistisk som icke-antagonistisk karaktär. Hoten av idag är ofta gränslösa och komplexa.

Hot och händelserna kan få konsekvenser för och beröra flera samhällssektorer. Vid en terroristattack eller en omfattande naturkatastrof kan exempelvis både räddningsinsatser och konsulära insatser komma att efterfrågas. Ett större elavbrott innebär stora problem för tele- och IT-systemen, men påverkar även verksamheten inom bl.a. vård och omsorg, samt våra betalningssystem.

Hot kan sprida sig över nationsgränser. Regionala väpnade konflikter, terrorism och förekomsten av massförstörelsevapen hotar internationell säkerhet, och därmed också vår. Sviktande statsstrukturer kan utgöra en arena för illegal handel med vapen, trafficking och annan organiserad brottslighet, som kan sprida sig till andra länder.

Hot kan vara svåra att förutse och uppstå plötsligt. Ett utbrott av allvarlig smitta i andra delar av världen kan drabba Sverige inom ett par timmar. Det är viktigt att alltid bibehålla en öppenhet för vad som kan komma att bli ett hot framöver och förbereda sig för det oväntade.

Medel för att främja vår säkerhet

Ett brett säkerhetsarbete måste omfatta allt från orsaksförebyggande och sårbarhetsreducerande till förhindrande, hanterande och återuppbyggande åtgärder. Med denna kedja av säkerhetsbyggande blir det tydligt att vår politik för säkerhet berör många fler politikområden än försvarspolitik och utrikespolitik, som traditionellt sett varit centrala för vårt säkerhetsarbete. Nu berörs t.ex. även bistånds-, kriminal-, miljö-, social-, arbetsmarknads- och näringspolitiken.

Vi kan minska risken för regionala väpnade konflikter, terrorism och vissa naturkatastrofer genom riktade åtgärder mot krisernas grundorsaker inom ramen för arbetet för en rättvis och hållbar utveckling. FN:s säkerhetsråd har slagit fast behovet av att förebygga väpnade konflikter genom att angripa dess grundorsaker som fattigdom, brist på demokrati och mänskliga rättigheter, och utnyttjandet av naturresurser. Politiskt samarbete och insatser som stärker demokratiska institutioner och främjar långsiktig ekonomisk utveckling i vår omvärld måste fortgå. Det är också viktigt att vårt internationella engagemang ökar kvinnors delaktighet i arbetet med att förebygga, hantera och lösa konflikter.

Det är mycket angeläget att hjälpa stater att reformera sina säkerhetssektorer liksom att göra insatser för avväpning, demobilisering och

återintegrering av forna soldater. Åtgärder för att förhindra spridning av massförstörelsevapen är av allra största betydelse. Icke-spridningsfördraget och konventionerna om kemiska och biologiska vapen är legala hörnstenar i detta. Det är likaså avgörande att begränsa tillgängligheten till lätta vapen. En viktig del i det orsaksförebyggande arbetet är åtgärder för att hantera miljöproblem, bl.a. utarmning av jordar, klimatförändringar och vattenbrist, som kan hota global, nationell och mänsklig säkerhet. Sådana miljöproblem kan leda till konflikter, eller bidra till att förstärka andra faktorer, såsom fattigdom, sociala klyftor, spridning av smittsamma sjukdomar, vilka kan skapa instabilitet. Klimatförändringar kan på sikt påverka vattenflöden och skapa risk för översvämningar.

Brist på demokrati och brott mot mänskliga rättigheter är, vid sidan av resursknapphet, sned ekonomisk fördelning och bristen på deltagandeprocesser, en av de främsta orsakerna till interna konflikter. De tar sig ofta i uttryck i etniska och religiösa motsättningar.

Att människor har en draglig social och ekonomisk tillvaro är en viktig faktor som bidrar till politisk stabilitet. För ekonomiskt marginaliserade människor är fattigdom och frånvaro av mänsklig säkerhet intimt sammankopplade. Samtidigt utgör faktorer som är förknippade med fattigdom, t.ex. brist på rättigheter, makt och deltagande, också konkreta grogrunder till att konflikter växer fram och fortgår.

Åtgärder för att minska segregation, diskriminering och socialt utanförskap kan bidra till att motverka att sådana företeelser leder till eller utnyttjas som förevändning för att främja extremism och våldsanvändning riktade mot enskilda eller samhällets institutioner. Upploppen i franska förorter under hösten 2005 kan här tjäna som exempel.

Åtgärder som främjar dialog mellan människor med olika kulturell och etnisk bakgrund är viktiga instrument för att motverka processer

som kan leda till destruktiv radikalisering hos såväl grupper som individer, vilket i sin tur kan leda till våldsamma och beteenden med konsekvenser för samhällets säkerhet. Detta är ett fenomen som vi sett bl.a. i samband med terroristdåden i London sommaren 2005.

Sårbarheter i samhället kan minskas genom att våra system görs mer robusta och att olika säkerhets- och kontrollåtgärder vidtas. För att förhindra tekniska kollapser, oavsett vilken orsaken är, behöver vi stärka viktig infrastruktur i form av el- och telenät, IT-system och transportssystem. Det är mer kostnadseffektivt att beakta säkerhetsaspekter redan vid uppbyggandet av nya system än att åtgärda brister i efterhand. Vi måste vidare upprätthålla en beredskap för att kunna motverka spridningen av farliga ämnen och allvarlig smitta.

Kriser hanteras, förutom genom att förhindra en händelseutveckling som är på väg att inträffa, genom att bemöta deras konsekvenser när de väl når oss. Konsekvenshantering involverar med nödvändighet flera verksamheter som exempelvis räddningstjänst, akutsjukvård och polisinsatser. Därför är det viktigt att vi fortsätter att utveckla vår förmåga att genomföra sådana komplexa och sektorsövergripande insatser. Med effektivare underrättelse- och brottsbekämpande arbete, stärkt gränskontroll och åtgärder mot penningtvätt blir vi också bättre på att förhindra terroristattacker och organiserad brottslighet. Insatser som stärker rättssäkerheten och gränskontrollen i andra länder, kan dessutom på ett effektivt sätt bidra till att stärka Sveriges säkerhet.

Sverige har ett militärt försvar för att vi inte långsiktigt kan utesluta ett militärt angreppshot, med de utomordentligt allvarliga konsekvenser som ett sådant angrepp skulle få. Försvarsberedningen står kvar vid sin bedömning att ett enskilt militärt väpnat angrepp i alla dess former direkt riktat mot Sverige bedöms som osannolikt under överskådlig tid. Uppgifterna för vårt militära försvar har med detta som utgångspunkt förändrats, i syfte att bidra till fred och säkerhet genom ett ökat deltagande i internationella fredsfrämjande insatser, inklusive insatser

med kort varsel. Våra insatsförband måste vara välutbildade och övade för att vara användbara här och nu, både internationellt och nationellt. Det är angeläget att vi förbättrar vår förmåga att bidra till det breda spektrum av fredsfrämjande insatser som genomförs internationellt, inte minst multifunktionella insatser där samverkan mellan militära och civila komponenter är centralt. Därigenom bidrar vi också till fred och utveckling i vår omvärld.

Genom att verka för en bra övergång mellan akuta fredsfrämjande insatser och andra kapacitetsstärkande åtgärder för fred och utveckling tar vi ett ansvar för den långsiktiga återuppbyggnaden i ett konfliktområde. Bredden i EU:s instrument gör EU till en viktig aktör i gränssnittet mellan säkerhet och utveckling. Inrättandet av en fredsbyggandekommission inom FN kan också vara ett betydelsefullt bidrag till dessa ansträngningar. Återuppbyggnad kan också handla om att återställa raserad infrastruktur eller återskapa förtroendet i ett samhälle som drabbats av en naturkatastrof eller en terrorattack. Därigenom bidrar vi på sikt till att undanröja grogrunden för nya eller nygamla konflikter och kriser.

Ett förändrat sätt att arbeta med säkerhet

Nuvarande struktur för arbetet med Sveriges säkerhet är, trots de förändringar som genomförts under senare år, mycket komplex. Ansvaret för Sveriges säkerhet är fördelat på ett flertal departement, myndigheter och organisationer inom olika samhällssektorer. Sektorisering förstärks av det moderna samhällets allt högre krav på specialisering, kostnadseffektivitet, o.s.v. Emellertid kan en sektorisering försvåra möjligheterna att bedöma och begränsa konsekvenser av tvärsektoriell karaktär, liksom att göra avvägningar, prioriteringar och åtgärder utifrån den politiska ambitionen att stärka Sveriges säkerhet.

För att möta de förändrade krav som ställs och ta tillvara de möjligheter som ges, föreslår Försvarsberedningen ett förändrat sätt att fortlöpande arbeta med säkerhet.

Att organisera vårt kontinuerliga säkerhetsarbete

Vi måste organisera vårt kontinuerliga arbete så att en helhetssyn på säkerhet främjas. Förutsättningarna för att ta tillvara synergier och undvika onödig dubblering av aktörer och verksamheter måste förbättras.

Regeringskansliet har en central roll i den statliga förvaltningen för att motverka negativa effekter av sektoriseringen. Ett helhetsperspektiv i Regeringskansliet är en förutsättning för ett effektivt arbete med säkerhetsfrågor.

För att säkerställa auktoritet och genomslagskraft i arbetet med säkerhet är det av stor betydelse att säkerhetsfrågorna får en god organisatorisk och politisk förankring med kompetens och status. Därmed skapas förutsättningar för samordning mellan aktörer som arbetar med olika säkerhetsfrågor. Det finns flera olika alternativ för att åstadkomma ett sådant helhetsperspektiv i Regeringskansliet, men Försvarsberedningen anser särskilt att ansvarsfördelningen mellan departementen behöver övervägas, så att säkerhetsfrågor i större utsträckning kan hållas samman.

De frågor som Försvarsberedningen anser bör hållas samman är i första hand:

- en samlad bild av hot, risker och sårbarheter,
- mål och krav för Sveriges säkerhet,
- handlingsplaner för Sveriges säkerhet,
- samordning av statliga myndigheters förberedelser och hantering av komplexa krissituationer,
- samordning av operativa resurser för krishantering,
- samordning vid investeringar i sektorsövergripande system inom säkerhetsområdet,

- metoder och regelverk inom säkerhet och beredskap,
- prioritering, uppföljning och utvärdering av arbetet med säkerhet vid samhällsviktiga verksamheter och anläggningar
- tillsyn inom säkerhets- och beredskapsområdet,
- prioritering, uppföljning och utvärdering av arbetet med säkerhet och beredskap vid länsstyrelser och kommuner,
- samordning av forskning och teknikutveckling inom säkerhets- och beredskapsområdet, samt
- informationssäkerhet.

En utveckling där säkerhetsfrågor hanteras mer samlat ligger också i linje med utvecklingen inom EU, där ett mer helhetsorienterat system för unionens fortlöpande säkerhetsarbete håller på att växa fram, med bl.a. fler sektorsövergripande handlingsplaner och samordningsfunktioner. Därmed underlättas inte bara det nationella arbetet med säkerhetsfrågor, utan även ett aktivt och pådrivande svenskt engagemang i utvecklingen av EU:s säkerhetsarbete.

Samhällets säkerhet och krisberedskap är idag inte relaterat till krigsförhållanden i samma utsträckning som tidigare. För att möjliggöra en mer relevant styrning av verksamhet som syftar till att stärka samhällets säkerhet, kan indelningen av utgifts- och politikområden behöva ses över.

Att utveckla styrning och uppföljning av vårt kontinuerliga säkerhetsarbete

En utvecklad syn på säkerhet ställer höga krav på hur vi analyserar, inriktar och följer upp den verksamhet som sammantaget stärker vår säkerhet. Vi måste använda etablerade metoder bättre men också hitta nya former.

Säkerhet bör beaktas även när sektorsvisa strategier och handlingsplaner utformas för att uppnå andra mål. Biståndspolitik, där sambanden mellan utveckling och säkerhet betonas, är i detta avseende ett

bra exempel på hur säkerhet kan bli en integrerad del i en verksamhet även där säkerhet inte är huvudmålet. Dessutom bör handlingsplaner som specifikt behandlar säkerhet regelbundet tas fram inom alla berörda sektorer. Dessa sektorsvisa handlingsplaner bör sedan sammanställas och följas upp med skrivelser till riksdagen i den samlade process som beskrivits ovan. De sammanställda sektorsövergripande handlingsplanerna och skrivelserna kan både omfatta Sveriges samlade säkerhet men också mer specifika hot. I arbetet med att utarbeta handlingsplaner för Sveriges säkerhet bör alltid relevanta internationella handlingsplaner beaktas. Utvärderingar av hur handlingsplanerna genomförs är också viktiga.

Del II Förslag till reformer.

Ledning och samordning vid akuta kriser

Vår förmåga att leda och samordna insatser vid akuta kriser som inträffar plötsligt och som ställer krav på ett sektorsövergripande agerande måste utvecklas. I sin utvärdering av hanteringen av flodvågskatastrofen har Katastrofkommissionen identifierat brister i statsförvaltningen som även är av generell natur. Den mest allvarliga bristen är enligt kommissionen avsaknaden av en central krishanteringsfunktion. Det har också medfört en illa fungerande delgivning av information. Likaså har de negativa effekterna av den långt drivna sektoriseringen och det oklara gränssnittet mellan Regeringskansliet och myndigheterna blivit tydligt.

Försvarsberedningen delar de bedömningar som gjorts vad gäller strukturella brister i samhällets förmåga att hantera tvärsektoriella kriser, och anser att regeringens och Regeringskansliets förmåga och krishanteringsfunktion inte varit tillräcklig. Det fanns betydande brister i den centrala ledningen och samordningen av insatser, liksom förmedlingen av information till allmänhet och media. De åtgärder som genomförts i Regeringskansliet med syfte att stärka förmågan att hantera extrema situationer, bl.a. genom en ökad utbildnings- och övningsverksamhet, är enligt Försvarsberedningens mening inte tillräckliga för att klara allvarliga kriser. Därför föreslår Försvarsberedningen i denna rapport ett antal konkreta förändringar som stärker den nationella ledningsförmågan, både i Regeringskansliet och på central myndighetsnivå.

Vid kriser som kräver nationell ledning och samordning krävs en tydlig ansvars- och uppgiftsfördelning och en väl fungerande central organisation. Krisledning berör såväl regeringens ledning på strategisk och operativ nivå, som operativ ledning och samordning på myndighetsnivå. I den svenska förvaltningen avser regeringens ansvar

strategiska frågor, medan ansvaret för operativa åtgärder av nationell karaktär ligger på myndighetsnivå. Ett undantag är det direkta ansvar som regeringen och Regeringskansliet (UD) har på det konsulerområdet. Det bör dock noteras att det kan bli nödvändigt med krishantering på strategisk nivå utan att ledning och samordning av operativa åtgärder behöver ske på central myndighetsnivå.

På lokal och regional nivå, samt inom enskilda sektorer, fungerar det svenska systemet för ledning och samordning av insatser ofta bra. Den nationella nivån måste däremot på ett bättre sätt än idag kunna bistå den lokala och regionala nivån. Förmågan och formerna för att ta emot internationella förstärkningsresurser, samt att samarbeta med och bistå andra länder vid akuta kriser, är primärt ett ansvar för den nationella nivån och måste därför också utvecklas.

En viktig förutsättning för en snabb och effektiv ledningsförmåga är att det finns tydliga och tillämpade principer, och en enkel och välkänd organisatorisk struktur. Den svenska förvaltningen och det svenska krishanteringssystemet har hittills präglats av ansvars- likhets- och närhetsprinciperna. Även de kontaktvägar och organisationsstrukturer som skapas för särskilt allvarliga kriser, skall vara enkla, tydliga och lättförståeliga, samt underlätta att insatser snabbt kan göras så snart det finns en välgrundad anledning att tro att en sådan behövs.

Att utveckla den nationella krisledningsförmågan ändrar inte betydelsen av den särskilda och grundläggande betydelse ansvarsprincipen har, eller betydelsen av områdesansvaret på lokal och regional nivå. De aktörer och myndigheter som normalt har ansvar för en verksamhet kommer att ansvara för verksamheten även i en tvärsektoriell kris. Polisen kommer alltid att svara för polisverksamheten, räddningstjänsten för skadeavhjälpning, kraftbolagen för att säkerställa elleveransen etc. En annan avgörande förutsättning för att den nationella nivån – regering och centrala myndigheter – skall kunna fatta rätt beslut och vidta rätt åtgärder vid rätt tillfälle, är att det finns en tydlig

struktur för beslutsstöd, tvärsektoriell omvärldsbevakning och lägesbild, samt förutsättningar för snabb alarmering över sektorer och områdesgränser. I Sverige finns inom enskilda sektorer idag system för att samla lägesinformation och ta fram beslutsunderlag.

En utvecklad tvärsektoriell struktur kräver en samlad nationell lägesbild och en förmåga till sektorsövergripande analyser i en kris, vid Regeringskansliet för regeringens behov. Dessutom måste det finnas liknande förmåga på myndighetsnivå. För att undvika missuppfattningar mellan Regeringskansliet och myndigheter måste sådana funktioner samverka nära och kopplas samman tekniskt så att lägesinformation kan utbytas kontinuerligt. Därmed ökar möjligheten för snabba beslut baserade på relevanta och kända fakta.

En reformering av det svenska systemet i syfte att förbättra förmågan att hantera stora sektorsövergripande händelser kommer att underlätta kontakter gentemot EU. Där har nyligen beslutats om åtgärder för att befrämja tvärsektoriell samordning vid hanteringen av komplexa kriser som direkt berör befolkningen och viktiga samhällsfunktioner i EU:s medlemsländer, såväl inom som utanför dess gränser. Det är viktigt att följa denna utveckling och skapa former för samverkan mellan europeiska och svenska funktioner. En ny svensk tvärsektoriell struktur för omvärldsbevakning, lägesbild, alarmering och beslutsstöd måste exempelvis kunna förhålla sig till framtida funktioner inom EU som ges till uppgift att ta fram tvärsektoriella och medlemsstatsövergripande lägesbilder.

Krisledning på regeringsnivå

Regeringen skall utifrån sin uppgift att styra riket, med vissa undantag som bl.a. rör myndighetsutövning mot enskilda och tillämpning av lag, fatta beslut i avdomningsfrågor och vidta åtgärder för att åstadkomma nationell samordning. Regeringens uppgift som ytterst ansvarig avser bl.a. de regeringsbeslut som bedöms nödvändiga för att hantera kriser.

Regeringen, och därmed Regeringskansliet, måste ha en förmåga att:

- kontinuerligt och i samverkan med myndigheter bedriva omvärldsbevakning samt identifiera och analysera händelser som kan komma att utvecklas till kriser,
- snabbt kunna larma berörda,
- snabbt kunna sätta igång operativa insatser, som t.ex. transporter,
- snabbt kunna samarbeta med operativa funktioner vid centrala myndigheter och aktörer som behövs i den aktuella krisen,
- snabbt initiera arbetet på de berörda departementen,
- upprätthålla kommunikation med berörda aktörer inom och utom landet,
- informera allmänhet och media,
- besluta om att vid särskilt allvarliga kriser av tvärsektoriell karaktär ge en krisledningsfunktion på myndighetsnivå ett ledande ansvar för samhällets operativa insatser,
- besluta om att begära internationella förstärkningsresurser, om ett sådant behov uppstår, eller att bidra med svenska resurser internationellt,
- löpande följa och bedöma effekten av vidtagna åtgärder, samt
- besluta om prioriteringar.

Det måste alltid finnas en beredskap hos regeringen som innebär att den kan hantera kriser med orubbat förtroende och med ett effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser. Ledning måste kunna påbörjas även i situationer som karaktäriseras av vagt underlag, starkt yttre informationstryck, krav på snabba och målinriktade beslut och som kan komma att kräva annorlunda strukturer än de förberedda. Det innebär att beslutsfattare och andra nyckelpersoner behöver omedelbar tillgång till ett väl fungerande ledningsstöd. Statsrådsberedningen har, inte minst genom sin närhet till statsministern, en central roll i en allvarlig krissituation. Beroende på hur Regeringskansliet indelas kan även andra departement ha särskilt viktiga funktioner att fylla.

Regeringen har nyligen inrättat en krisenhet inom Statsrådsbered-

ningen, benämnd beredskaps- och analysenheten, vars uppgift är att biträda regeringen. Försvarsberedningen lämnar i det följande sin syn på vilka uppgifter en sådan enhet bör ha.

Vid kriser skall enheten löpande följa och bedöma effekten av vidtagna åtgärder och kunna föreslå prioriteringar. Enheten bör dessutom ansvara för nödvändiga förberedelser, t.ex. genom att utarbeta rutiner för beslut och informationsspridning. Relevanta myndigheter som har stor betydelse för krishantering bör omfattas av förberedelserna.

I enhetens uppdrag ingår även operativa uppgifter i ett inledningskede av en händelse som skulle kunna utvecklas till en kris, för att tid inte skall gå förlorad. Enheten skall snabbt kunna förse berörda beslutsfattare med nödvändigt underlag. Enheten skall också tjäna som larmklocka när det krävs extra snabbhet i regeringens beslutsfattande. Därför bör enheten ges sådana uppgifter och bemanning att den kan utnyttjas i regeringens kontinuerliga beredskapsverksamhet, som upprätthålls i samverkan med ansvariga myndigheter. Detta innebär som framgår ovan att Regeringskansliet också skall kunna identifiera och ha möjlighet att larma de aktörer som måste vidta åtgärder för att hantera krisen. Detta kräver en ständig omvärldsbevakning och ett nära och kontinuerligt samarbete med operativa aktörer, t.ex. polisen, SOS-alarm, Kustbevakningen, Försvarsmakten m.fl., samt andra aktörer som själva bedriver omvärldsbevakning och som är uppkopplade mot olika internationella informationssystem.

Rutiner för inhämtning och spridning av information måste därför utvecklas i förväg enligt fastställda informationskedjor. Övriga operativa aktörer måste, precis som idag, också kunna larma för att undvika en fördröjning av samhällets insatser. Under kriser är det enhetens uppgift att för regeringens behov, i samverkan med centrala myndigheter, löpande ta fram lägesbilder över tillstånd, förväntad utveckling, vidtagna åtgärder och tillgängliga resurser.

När en kris inträffar skall enheten kunna tillföras lednings- och

beredningskompetens från Regeringskansliets berörda enheter och berörda centrala myndigheter. Enheten skall även kunna nyttjas som ett stöd vid övergripande analyser och lägesredovisningar i Regeringskansliets ordinarie arbete. Enheten skall således kunna utnyttjas som ett gemensamt verktyg för ledningsstöd inom hela Regeringskansliet.

Regeringen kan vid behov delegera rätten att fatta beslut om prioriteringar till myndigheter. Regeringens viktigaste roll under en kris berör annars främst information för att upprätthålla förtroende och tillit till förmågan att värna befolkningens liv och hälsa, de grundläggande värdena och samhällets funktionalitet, samt om regeringens och Regeringskansliets egna åtgärder. Lägesbilden är av stor vikt för att regeringen skall kunna genomföra detta informationsansvar. Enheten bör därför ansvara för samordning av regeringens information till allmänhet och media.

Vid kriser som inträffar i ett annat land och som direkt drabbar personer med hemvist i Sverige är regeringen genom UD och utrikesförvaltningen alltid huvudansvarig. Katastrofkommissionen har behandlat behovet av att utveckla Utrikesdepartementets och utlandsmyndigheternas förmåga att hantera stora kris- och katastrofsituationer utomlands. Försvarsberedningen bejakar kommissionens förslag i dessa delar.

Krisledning på central myndighetsnivå

I den svenska förvaltningen ligger ansvaret för operativa åtgärder av nationell karaktär på central myndighetsnivå. Försvarsberedningen, anser att det finns ett samordningsbehov för dessa funktioner och lämnar ett förslag till en struktur för operativ ledning på central myndighetsnivå för att bättre kunna hantera kriser med sektorsövergripande konsekvenser. Som tidigare framgått behandlar Försvarsberedningen i detta sammanhang inte ledning av insatser med Försvarsmakten i krig. Sådana frågor behandlades av Försvarsberedningen under 2001.

Försvarsberedningen bedömer att de flesta kriser är av den karaktären att de kan ledas och samordnas av sektorsmyndigheter. Vid de sällan förekommande, men särskilt svåra kriserna med sektorsövergripande konsekvenser, kan dock den operativa verksamheten på central myndighetsnivå behöva ledas utifrån särskilda lösningar. Dessa kan utformas på flera olika sätt. Försvarsberedningen utvecklar nedan två principiellt skilda alternativ.

Å ena sidan kan den centrala myndighet som initialt är mest berörd av krisen leda krishanteringen även i de delar som faller utanför myndighetens normala kompetensområde. Ett exempel kan vara att Rikspolisstyrelsen ansvarar för den operativa samordningen av olika åtgärder vid en terroristattack, vilket förutom de polisära uppgifterna t.ex. kan omfatta transporter, information till allmänheten m.m. För att en viss myndighet skall bli krisledande i denna mening måste regeringen fatta beslut om detta. Fördelarna med ett sådant alternativ, ligger främst i att förvaltningens normala ansvarsfördelning kan följas. Den inbyggda flexibilitet som alternativet innebär kan dock även innebära svagheter. Den förutsätter planläggning och övningar vid alla de aktuella centrala myndigheterna som är kopplade till olika händelser. Ett flertal, upp till ett **30-tal**, centrala myndigheter kan utifrån sitt sektorsansvar tänkas få rollen som krisledande myndighet. Ett samordnat agerande under ledning av en myndighet kan fördröjas i avvaktan på regeringens beslut. Alternativet riskerar även att bli resurskrävande, om ett flertal myndigheter behöver bygga upp resurser för sektorsövergripande ledning och samordning.

Å andra sidan kan en och samma krisledningsfunktion på central myndighetsnivå ha som uppgift att leda krishanteringen. En sådan lösning träder i kraft när det är fråga om omfattande kriser där konsekvenserna är mycket allvarliga och sektorsövergripande. De främsta fördelarna med detta alternativ är att uppgifter och mandat är klara i förväg. Därmed skapas goda förutsättningar för nödvändiga förberedelser och övningsverksamhet. Relevanta resurser inom kris-

hanteringsområdet kan koncentreras till en och samma plats. Liksom det första alternativet är denna beroende av att regeringen fattar beslut om att krisledningsfunktionen skall leda den operativa verksamheten.

Varje alternativ har sålunda sina för- och nackdelar och uppräkningsen kan i bägge avseenden göras längre än vad som framgår ovan. Oavsett organisationsmodell är dessutom några problem gemensamma. Gränsdragningsproblem kan i bägge fallen uppstå mellan olika myndigheter, och mellan myndigheter respektive regeringen och Regeringskansliet. Tillhörande förvaltningsjuridiska problem kan likaså uppstå. De faktorer som emellertid väger tyngst i Försvarsberedningens bedömning framgår nedan.

- Behovet av operativ tvärspektoriell samordning i allvarliga kriser med sektorsövergripande konsekvenser.

Konsekvenserna av brister i denna samordning kan vara så pass svåra att de bör förebyggas genom att bästa möjliga förutsättningar för ett professionellt hanterande skapas. Detta pekar på att en aktör bör ha som huvuduppgift att förbereda och öva rutiner och handhavanden så långt som möjligt för att skapa en god krisledningsförmåga.

- Överväganden om var den tvärspektoriella operativa samordningen bäst kan ske.

I en centralförvaltning av s.k. ministeriemodell skulle uppgiften i sak väl kunna lämpa sig som en regerings- eller ministerieuppgift, med klara fördelar vad gäller koppling mellan strategisk och operativ nivå. I svensk förvaltningstradition är operativ samordning främst en myndighetsuppgift. Nackdelen som den svenska förvaltningsmodellen i detta sammanhang innebär, kan dock i viss mån kompenseras av vissa fördelar. Därför kan en lämplig gränsdragning mellan myndigheter och Regeringskansliet motverka att Regeringskansliet i en krissituation absorberas av frågor som kan ha hög grad av specialisering och strömma in från många avnämare.

- Var begränsade resurser kan användas bäst och till lägst kostnad.

Försvarsberedningen bedömer det som troligt att uppbyggnaden av en krisledningsfunktion kan ske mer kostnadseffektivt om den koncentreras. Av betydelse i det sammanhanget är även att en sådan koncentration skulle begränsa och förenkla kommuners, länsstyrelser, centrala myndigheters och andra aktörers samverkan, rapportering, övningsverksamhet m.m. väsentligt.

Försvarsberedningen anser att en sammanvägning av för- och nackdelar, med hänsyn tagen till nuvarande förvaltningsmodell och tillhörande författningsstöd, pekar på det andra alternativet som det mest lämpade vid sällan förekommande men särskilt svåra kriser med sektorsövergripande konsekvenser. Detta utesluter dock inte varianter av organisationsformer. Den enskilda faktor som är viktigast för beredningens ställningstagande är att uppgifter och resurser för en professionell ledning vid svåra och tvärsektoriella kriser följer en i förväg bestämd och tydlig rollfördelning, vilken kan förberedas och övas regelbundet. Försvarsberedningen vill understryka att en sådan lösning inte innebär ett upphävande av ansvarsprincipen utan är ett komplement till denna.

För att en krisledningsfunktion på central myndighetsnivå skall kunna leda, krävs regeringsbeslut. Krisledningsfunktionen har alltså inte ett generellt mandat att leda andra aktörer. Mandatet bör vila på ett regelverk som aktiveras med bemyndigande vid varje situation som kräver det. Bemyndigandet skall vara tidsbegränsat och upphöra när det inte längre finns behov av ledning av insatser för att förhindra, avhjälpa och mildra konsekvenserna av en kris. Bemyndigandet innebär att krisledningsfunktionen vid en allvarlig kris har uppgifterna att:

- ansvara för prioritering, samordning och ledning av den operativa krishanteringen på nationell nivå,
- samordna myndigheternas information till allmänhet och media,

- verka för ett effektivt resursutnyttjande av samhällets samtliga resurser,
- verka för ett effektivt resursutnyttjande av internationella förstärkningsresurser enligt etablerade rutiner för internationell resurssamverkan,
- koordinera stöd till den lokala och regionala nivån,
- besluta om åtgärder och prioriteringar i den utsträckning som det är nödvändigt med hänsyn till situationens art och omfattning, samt
- sammankalla berörda aktörer.

När extraordinära händelser inträffar skall krisledningsfunktionen leda tillsammans med kompetens från berörda centralmyndigheter. Det bör understrykas att företrädare för berörda myndigheter och aktörer måste delta i avvägningarna. Krisledningsfunktionen kommer därmed att, efter erhållna förstärkningar, operativt kunna leda samordnade insatser över sektorsgränser. Att samordning och beslut om de centrala operativa insatserna delegeras till myndighetsnivå förändrar inte regeringens yttersta ansvar på nationell nivå, utan är ett sätt att tydliggöra vikten av att krishanteringen bör ledas av experter.

För en effektiv operativ ledning på central myndighetsnivå krävs en förmåga att fortlöpande:

- med stöd av enheten inom Regeringskansliet bedriva omvärldsbevakning i nära samverkan med centrala myndigheter för att upptäcka och verifiera händelser som kan utvecklas till allvarliga kriser, och snabbt kunna larma och initiera arbetet hos berörda aktörer,
- sammanställa och analysera lägesinformation om tillstånd, förväntad utveckling, vidtagna åtgärder och tillgängliga resurser som stöd till berörda aktörer, samt
- upprätthålla kommunikation med, och förmedla en samlad nationell lägesbild till berörda aktörer, inte minst den lokala och regionala nivån, där merparten av de operativa åtgärderna vidtas.

Därutöver behöver självfallet även andra aktörer lägesfunktioner för

sitt egna interna bruk, vilka också skall lämna och få information från den nationella lägesfunktionen i Regeringskansliet.

För att den nationella krishanteringsförmågan skall kunna komma igång snabbare bör beredskapsnivåer införas som innebär att myndigheter vid varning om kris har en skyldighet att stärka ledningsorganisationen. Detta kräver jourhavande tjänstemän vid alla berörda myndigheter.

Information till allmänhet och massmedia under en kris

En effektiv och trovärdig krishantering är i allt högre grad beroende av det sätt på vilket verksamhetsansvariga informerar och kommunicerar med allmänhet och massmedia. Information är lika viktig såväl före som under och efter en kris. Det är angeläget att berörda samhällsaktörer upprätthåller ett högt förtroende hos allmänheten såväl under normala omständigheter som under kris.

Massmedia är viktiga förmedlare av information om händelser i samhället. Utvecklingen av ny och modern teknologi ger enskilda individer och organisationer möjlighet att snabbt inhämta och sprida information på olika sätt, ibland snabbare än både traditionella massmedier och myndigheter. Dessa förutsättningar ställer betydande krav på myndigheternas val av informations- och kommunikationsstrategier. Vidare är det av största vikt att det i samband med utdelande av koncessioner till mobiltelefonoperatörer ställs krav på funktions-säkerhet.

Berörda behöver under en kris få tillgång till information för att förstå vad som händer, men även som stöd för att agera på ett lämpligt sätt. Erfarenheter från händelser som exempelvis naturkatastrofen i Asien och orkanen Gudrun har understrukt betydelsen av att människor får korrekt information.

Kommunikation innebär att information utbyts mellan flera parter och ställer särskilda krav på en myndighets kompetens och kapacitet att kunna tillvarata information från allmänhet och media. Det är därmed

av stor vikt att vid behov snabbt kunna organisera en instans dit allmänheten kan hänvisas med sina frågor och där dessa kan besvaras på ett genomtänkt och korrekt sätt.

Det är viktigt att kommunikationen anpassas till medborgarnas behov så att behövlig information når alla grupper i samhället. Information måste exempelvis kunna:

- ske på lättillgänglig svenska och på flera olika språk,
- förmedlas med olika metoder, inklusive sådana som är anpassade till äldre och människor med olika funktionshinder,
- nå människor i hela landet, oavsett bostadsort (information måste t.ex. kunna nå människor bosatta i gränsområden där kommuner eller regioner möts).

Alla myndigheter har ett ansvar att före, under och efter en kris informera inom sitt eget ansvarsområde. Myndigheter skall även samarbeta om informationsinsatser och dela information med varandra då en kris har inträffat. Det är även viktigt att den egna organisationen får information om händelseutvecklingen under en kris.

Obligatorisk utbildning, övning och träning

Erfarenheter visar samstämmigt på betydelsen av regelbunden utbildning, övning och träning. Av särskild betydelse är övningar som tränar samverkan mellan olika aktörer, såväl över sektorsgränser som mellan olika ledningsnivåer. För att stärka samhällets krishanteringsförmåga skall utbildning, övning och träning i krishantering därför vara obligatorisk för alla aktörer som bedriver samhällsviktig verksamhet. Utbildningarna och övningarna bör innehålla så realistiska inslag som möjligt så att de kan analyseras, leda till förbättringar och därmed bidra till lärande och erfarenhetsöverföring. Forsvarsberedningen vill i detta sammanhang betona att det är viktigt att i all utbildning integrera kunskap om hur kvinnor och män kan drabbas olika vid kriser. För att

öka förmågan att ge eller ta emot internationell hjälp vid en krissituation bör andelen ledningsövningar med internationella inslag öka.

Kvalificerade nationella utbildnings- och övningsprogram för krishantering på alla nivåer kan genomföras av flera aktörer. Det är dock viktigt att säkerställa ett kvalitativt utbud av denna typ av utbildningar, vilket bör bevakas av en myndighet. Vi behöver även förstärka den statliga utbildningsorganisationen för att detta skall kunna realiseras. Verksamheten vid det nuvarande Institutet för högre totalförsvarsutbildning och den forsknings- och utbildningsverksamhet som äger rum inom bl.a. CRISMART är av betydelse i detta sammanhang. En annan instans som kan utveckla en ökad förmåga är Centrum för risk- och säkerhetsutbildning.

Finansiering vid katastrofer

Det är av stor vikt att frågan om ansvaret för finansieringen av insatser vid akuta kriser inte fördröjer ett effektivt och snabbt agerande från samhällets sida. Försvarsberedningen vill understryka att det är angeläget att identifiera i vilka situationer finansieringsansvaret eventuellt utgör ett problem. Om Sverige efterfrågar och får internationellt stöd vid en allvarlig krissituation måste tydliga och ändamålsenliga regler finnas som möjliggör en snabb finansiering av hjälpen. Vid en översyn av hur insatser vid nationella kriser skall finansieras, bör även finansieringsfrågor när vi ger hjälp till andra länder i kris beaktas.

Effektiv användning av våra resurser

Det finns betydande resurser i samhället som kan användas för att förebygga, hantera och lindra effekterna av en kris. Oavsett vem som äger eller bestämmer över samhällsviktiga resurser är det, ur medborgarens och samhällets perspektiv, resultatet av resursanvändningen som är det väsentliga. Om en offentligt finansierad resurs, personell eller materiell, finns tillgänglig och kan bidra till en effektiv kris-

hantering, bör den också kunna användas. De olika hinder som finns för en effektiv resursanvändning - t.ex. av organisatorisk karaktär, men också hinder som beror på praxis och skillnader i organisationskultur – måste tas bort.

Förändringar på central myndighetsnivå

De senaste årens händelser visar att gränsen mellan en olycka, allvarlig kris och en svår påfrestning blir allt mer diffus. I EU-sammanhang går utvecklingen från räddningstjänst mot ett bredare fokus på skydd och säkerhet. Idag ansvarar Krisberedskapsmyndigheten (KBM) och Statens räddningsverk (SRV) för frågor inom områdena skydd mot olyckor, svåra påfrestningar samt civilt försvar. Dessa områden har mycket gemensamt och skulle med fördel kunna hanteras som en helhet.

Att skapa en myndighet som hanterar ett brett spektrum från olyckor i vardagen till allvarliga kriser i samhället, kan ses som ett naturligt steg i den utveckling av krisberedskapsarbetet som bedrivits sedan mitten av 90-talet. Genom att nu ta ytterligare ett steg och lägga samman Krisberedskapsmyndigheten (KBM) och Statens räddningsverk (SRV), läggs fokus på samhällets säkerhet och krishantering i ett brett spektrum av tänkbara händelser.

Myndigheten skulle få stor trovärdighet genom att vara både planerande och operativt verksam, och också bli en naturlig kontaktpunkt i det internationella samarbetet. En sammanläggning skulle också ge betydande synergieffekter bl.a. när det gäller utbildnings- och övningsverksamhet, samt möjliggöra rationaliseringar och omprioriteringar som skulle kunna frigöra medel för annan verksamhet.

Vid en sådan förändring får landets kommuner en enda kontaktpunkt för frågor rörande skydd mot olyckor och extraordinära händelser. Detta skulle underlätta för kommunerna om de i mindre grad behöver göra skillnader i arbetet kring dessa frågor.

Försvarsberedningen lämnar i denna rapport förslag som pekar på behovet av att områden hålls samman på ett bredare sätt än tidigare, t.ex. utbildning och övning, information till allmänhet och media, samt samordnad omvärldsbevakning vid kris. I flera av dessa fall bedömer Försvarsberedningen att uppgifterna skulle kunna vara lämpliga för den sammanslagna myndigheten, men fortsatta överväganden och preciseringar krävs.

Gemensam användning av resurser – delade kostnader

För vissa kostnadskrävande resurser kan det vara rationellt och kostnadseffektivt att resursen samutnyttjas så att den utgör ett väsentligt bidrag till flera aktörers kärnverksamhet. Samutnyttjande av vissa resurser innebär också ofta en möjlighet till mer effektiva insatser.

Det gemensamma radiokommunikationssystemet för skydd och säkerhet, Rakel, är ett exempel på en resurs som ökar krishanteringsförmågan. Kretsen av permanenta användare har avgränsats till polisen, Kustbevakningen, Tullverket, kommunal räddningstjänst, akutsjukvården och Försvarsmakten. Det är inte rimligt att systemets potential går förlorad pga. att flera aktörer nekas åtkomst. Att utöka användarkretsen är därför nödvändig för att de verksamheter som behövs för att tillgodose allmän ordning, säkerhet och hälsa också skall kunna använda systemet. En bred anslutning till Rakel bland tänkta användare riskeras av att kostnader för systemet upplevs som betungande jämfört med dagens kostnader. Att utöka användarkretsen leder dock till en mer effektiv krishantering som även kan innebära något lägre kostnader för den enskilda användaren. Det är också viktigt med prioriteringsförmåga i samhällets ordinarie telekommunikationssystem för att åstadkomma en rikstäckande krisledningsfunktionalitet.

Samhällets användning av helikoptertjänster måste effektiviseras. Helikopterresurser finns hos sjukvårdshuvudmännen, polisen, Försvarsmakten, samt vid Sjöfartsverket och Luftfartsverkets entre-

prenörer för sjö- och flygräddningstjänst. Det finns relativt stor tillgång till helikoptrar, både i offentlig och i privat ägo. Däremot finns det skillnader i beredskap, bemanning, kapacitet och utrustning vilket innebär att helikoptrarna endast kan utföra vissa typer av insatser - insatser som är definierade utifrån den enskilda organisationens behov. Detta kräver en skyndsam översyn av hur respektive organisations helikopterresurser kan samutnyttjas, samfinansieras och lokaliseras i syfte att effektivisera användandet.

Användningen av Sveriges offentliga maritima resurser kan också effektiviseras. Kustbevakningen, Sjöfartsverket, polisen och Försvarsmakten har alla maritima uppgifter med bäring på säkerhet, allt från att kunna utföra väpnad strid till att hävda vår territoriella integritet, upprätthålla lag och ordning, stävja hot om terrorism, smuggling och trafficking, samt att bedriva sjö- och miljöräddningstjänst. Ett effektivt och flexibelt användande av samhällets resurser är ett nödvändigt krav i ett modernt samhälle. Det finns betydande synergier i att - utgående från uppgifter, förmågor och resurser - merutnyttja, samutnyttja respektive samordna berörda myndigheters kompetens, infrastruktur, ledningsresurser, materiel och personal samt verksamhetsplanering.

För att åstadkomma sådana synergier måste formen (t.ex. lagar och förordningar) för samverkan och samordning klargöras, formaliseras och regleras. Detta inkluderar även vem som skall ansvara för, respektive stödja, då händelseutvecklingen och uppgifterna förändras. Försvarsberedningen välkomnar de successiva steg som tagits inom det maritima området, men ser trots detta ett tydligt behov av en genomgripande översyn av utformningen av den maritima verksamheten, inklusive myndighetsstrukturer och myndighetsansvar. En effektivisering av användningen av våra maritima resurser måste också beakta möjligheterna till internationell resurssamverkan.

Vår förmåga att med mycket kort förvarning lämna understöd och hjälp inom ett katastrofområde bör utvecklas. Hjälpn skall kunna

lämnas under extrema förhållanden såväl inom som utom landet och verka som stöd och komplement till den drabbade regionen eller till internationella hjälporganisationer (FN-organ, Röda korset, etc.). Genom att utveckla Försvarsmaktens och Räddningsverkets förmåga till luftburna katastrofinsatser inom ramen för den humanitära samordningen, kan materiel och förnödenheter för överlevnad, förläggning, vattenrening och sjukvård mycket tidigt nå drabbade områden som inte kan nås genom sjö- eller vägtransporter.

Försvarsberedningen kan konstatera att den sammantagna förmågan till transporter vid insatser - internationellt, nationellt, civilt och militärt - inte är tillfyllest. Sverige, liksom övriga EULänder, behöver ha tillgång till en strategisk förmåga för snabba långsträckt flygtransporter som kan transportera tung materiel eller många skadade människor till och från områden med sargad infrastruktur. Syftet är att kunna stödja akuta och snabbt uppkomna transportbehov för flera aktörer i samhället, både nationellt och internationellt. Behov föranledda av internationella fredsfrämjande insatser, naturkatastrofer och humanitär verksamhet utgör de mest prioriterade. Det är inom den privatsektorn som den absoluta huvuddelen av logistik- och transportresurser finns, men Försvarsmaktens flygtransportsystem har också, även om de inte kan betraktas som en strategisk transportkapacitet, under lång tid utnyttjats som en betydande och speciell resurs för internationella operationer och stöd till humanitära insatser samt för samhället i övrigt. Det är enligt Försvarsberedningen viktigt att hitta tvärssektoriella lösningar och finansiering, genom att ta tillvara både nationella och internationella möjligheter till samordning och samutnyttjande av resurser. Försvarsmakten, med sin mångåriga erfarenhet på området, kan utgöra plattformen för en strategisk förmåga, och genom avtal med flygmäklare och andra aktörer engagera de resurser och den specialistkompetens som krävs.

Ansvaret för att förebygga, förhindra, hantera och lindra avsiktlig eller oavsiktlig spridning av ett CBRN-ämne (Kemiska, biologiska, radio-

logiska eller nukleära ämnen) ligger på flera aktörer: i första hand den kommunala räddningstjänsten, hälso- och sjukvården samt polisen, som alla har ett operativt ansvar. Utbildning och övning är en viktig förutsättning för en bättre förmåga och ökad effektivitet i insatserna. Hantering av CBRN-ämnen bör integreras i den ordinarie polis-, brandmanna- och katastrofmedicinsutbildningen. Samordningen av utbildnings- och övningsverksamhet inom CBRN-området bör stärkas, vilket också är en fördel vid svenskt deltagande i internationella övningar. För att kunna hantera uppkomna situationer krävs även expertis för att bedöma hotbilder och analysera olika ämnen samt deras effekter, vilket förutsätter forskning och kunskapsutveckling. Ett system har börjat byggas upp med utbildade och övade experter som snabbt kan ge stöd till de operativa instanserna, men förutsättningarna för det operativa arbetet att hantera CBRN-ämnen måste fortsatt vidareutvecklas. Det är viktigt att klargöra ansvaret för provtagning på skadeplats, transporter samt laboratorieberedskap, vilket ställer krav på en utvecklad organisation för laboratorieverksamheten. Försvarsberedningen anser att en ökad förmåga inom CBRN-området är så angelägen att nya lösningar behöver sökas och prövas. Synergier mellan verksamheter måste tillvaratas och onödig dubblering undvikas. I sammanhanget måste det totala behovet av expertis och resurser inom CBRN-området, såväl vid nationella krishanteringsinsatser som vid internationella fredsfrämjande insatser, övervägas. Pågående internationellt samarbete inom området bör också beaktas.

För att långsiktigt möjliggöra ett rationellt resursutnyttjande och teknisk samverkansförmåga behöver upphandling av materiel för säkerhet systematiseras och s.k. standards för materiel m.m. tas fram inom de områden där detta behövs. Ett lägsta krav är att bevaka att gemensamma standarder används vid tillskapandet av nya system t.ex. för telekommunikation. Även mer långtgående samordning vid upphandling, även internationell sådan bör övervägas, i de fall det skulle vara motiverat av ekonomiska eller tekniska skäl. I syfte att stärka samhällets säkerhet, och för att skapa förutsättningar för ett effektivt

resursutnyttjande är det enligt Försvarsberedningen viktigt att undvika svenska särlösningar. De organisatoriska formerna för denna typ av uppgifter bör kunna tillgodoses inom ramen för nuvarande statliga myndighetsstruktur.

Förstärkning vid kris

Vid sidan av de offentliga resurser som redan idag finns för krishantering, kan det bli aktuellt att använda olika förstärkningsresurser. Internationella resurser kan exempelvis utgöra en viktig förstärkning. Det finns idag ett relativt utbrett internationellt samarbete, såväl bilateralt som inom ramen för EU och andra multilaterala aktörers regi, om ömsesidigt stödande med resurser länder emellan vid allvarliga nationella kriser. Erfarenheter från bl.a. stormen Gudrun, då Sverige begärde stöd via EU och fick erbjudande om hjälp från ett antal medlemsländer, visar att en rad förhållanden måste klaras ut för att Sverige skall kunna tillvarata den internationella solidaritet och de samarbetsarrangemang som finns. Ledningsförhållanden vid sådana situationer, legala frågor om rätten att överlåta förvaltningsuppgifter till utländska aktörer, samt finansieringsfrågor måste klarläggas.

Vid kriser är allmänhetens vilja att hjälpa stor, både från enskilda och olika ideella organisationer. Detta engagemang är nödvändigt för samhällets krishantering. På lokal nivå har kommunerna ett särskilt ansvar för samarbetet med de frivilliga organisationerna, så att frivilliga på ett strukturerat och effektivt sätt kan bidra vid kriser. Etablerandet av Frivilliga resursgrupper (FRG) i många kommuner är mycket positivt och bör stimuleras. De kriser som drabbar har en stor spännvidd och kan beröra i stort sett alla samhällets sektorer. Med utgångspunkt i de positiva erfarenheterna från verksamheten inom de frivilliga försvarsorganisationerna bör nu alla organisationer som med uthållighet och kvalitet bidrar till samhällets krishanteringsförmåga kunna komma ifråga för ekonomiskt stöd.

Vid allvarliga kriser finns det ett stort behov av att kunna förstärka den ordinarie polisen. Det nuvarande systemet med beredskapspoliser

behöver reformeras eftersom insatser vid allvarliga kriser kräver en bred kompetens för att kunna fungera i skiftande sammanhang. En ny beredskapspolis bör skapas med sin bas i den nuvarande särskilda beredskapspolisen.

För allvarliga kriser som inträffar utanför Sveriges gränser kan det finnas behov av konsulära förstärkningsresurser. Försvarsberedningen välkomnar därför det program som antagits efter flodvågs-katastrofen i Asien, som bl.a. innehåller inrättandet av en beredskapsstyrka i ständig beredskap för att stärka det konsulära arbetet, och utvecklingen av ett tjugotal förstärkta konsulära stödpunkter vid utlandsmyndigheter. Det är fortsatt angeläget att stärka den konsulära beredskapen och krishanteringskompetensen ytterligare, vilket kräver att det internationella samarbetet inom EU och mellan de nordiska länderna fortsätter att utvecklas.

Försvarsmaktens stöd till polisen

Försvarsmakten förfogar över stora personella och materiella resurser för att kunna genomföra sin kärnuppgift väpnad strid, såväl nationellt som internationellt. De investeringar som nu görs i militära resurser skall vara inriktade mot denna kärnuppgift. Samtidigt är det i ett effektivitets- och samhällsekonomiskt perspektiv viktigt att Försvarsmaktens resurser kan merutnyttjas. Merutnyttjande av resurser handlar om befintliga och tillgängliga resurser. Att stödja och bistå med resurser vid en specifik händelse skall därför inte vara dimensionerande för Försvarsmakten, i den meningen att några nya resurser tillskjuts eller skapas för uppgiften att stödja andra myndigheter.

Försvarsberedningen anser att det, i likhet med exempelvis de övriga nordiska länderna, måste finnas en reglering som gör det möjligt att använda Försvarsmaktens resurser för att stödja polisen i samband med terrorism och annan liknande svår brottslighet. Det går inte att bortse från att även Sverige kan ställas inför sådana situationer där Försvarsmaktens förmågor blir nödvändiga att använda. Det bör

därför enligt lag vara möjligt för polisen att be om stöd. När Försvarsmakten deltar med personal och materiel vid terrorattacker och bekämpande av annan liknande svår brottslighet, skall det ske under polisens ledning.

Det är polisen som bedömer vilka behov som finns. En avvägning mellan risker och samhällets kostnader för de förberedande satsningar som detta kan komma att kräva, måste fortlöpande göras. Den grundläggande principen för medelstilldelning är att den eller de aktörer som har kärnansvaret för en uppgift också är de som skall tilldelas medel. Detta måste även präglade hur samhället stärker sin förmåga att hantera terrorism.

Internationella fredsfrämjande insatser

Internationella fredsfrämjande insatser är en viktig del i vårt arbete med att stärka vår egen såväl som den globala säkerheten. Därför är detta en prioriterad uppgift för Försvarsmakten och bör även fortsättningsvis genomsyra Försvarsmaktens förmågeutveckling.

Dagens fredsfrämjande insatser är ofta av multifunktionell karaktär, med både civila och militära komponenter. Det är angeläget att den höga ambitionsnivån för Sveriges deltagande i internationella fredsfrämjande insatser präglar det sätt på vilket myndigheter som tillhandahåller poliser, domare, åklagare, förvaltningsexperter, demokratiexperter, räddningstjänst och andra civila personalkategorier arbetar med internationella frågor.

En nödvändig förutsättning för att förbättra våra multifunktionella och civila insatser är att deltagande i sådana internationella insatser ges ett betydande meritvärde. Enskilda personers deltagande i denna typ av insatser skall uppmuntras och ses som meriterande av arbetsgivare. Försvarsberedningen förutsätter att en värderingsförändring i denna riktning sker inom alla sektorer som bidrar med resurser och kompetens.

Det är viktigt att fortsatt medvetet arbeta för en implementering av FN:s resolution 1325, och avsevärt öka kvinnors deltagande i både civila och militära insatser. Kvaliteten på insatserna höjs även genom att värdlandets kvinnor på ett tydligare vis omfattas av insatserna.

Kunskapsuppbyggnad och information

Vårt breda säkerhetsarbete måste kontinuerligt utvecklas och förbättras för att möta nya hot och utmaningar och för att tillvarata nya sätt att förebygga och hantera desamma. Det är viktigt att förbättra utbytet och samordningen av underrättelser och omvärldsanalys. Det är också viktigt att skapa en tvärspektoriell kunskapsuppbyggnad genom forskning och systematiserad erfarenhetsinhämtning, samt att samordna information till allmänheten om samhällets säkerhet.

Förbättrat utbyte och samordning av underrättelser och omvärldsanalys

Samhällets underrättelsefunktioner måste ses som en nationell tillgång och användas mer flexibelt och effektivt mot alla de hot som finns mot samhällets säkerhet. Samtidigt måste verksamheten, såväl inom Sverige som inom ramen för internationellt samarbete på underrättelsesområdet, styras av ett regelverk som säkerställer en adekvat demokratisk insyn och kontroll, rättssäkerhet samt respekt för den personliga integriteten, samt bedrivs i enlighet med internationell rätt.

I dag arbetar bl.a. Försvarsmakten (MUST), Försvarets radioanstalt och Säkerhetspolisen med underrättelse- och/eller säkerhetstjänst. Utöver detta finns ett antal myndigheter som i mindre omfattning arbetar med sådana frågor. Underrättelse- och/eller säkerhetstjänst i egen regi motiveras normalt utifrån myndigheternas specifika uppgifter. Sådana behov kommer även fortsättningsvis att finnas.

Försvarsberedningen ser dock fortsatta möjligheter till att utveckla formerna för och innehållet i inriktningen och styrningen av under-

rättelsetjänsten. Kopplingar mellan styrning och finansiering, prioritering mellan olika områden samt värdering av underrättelsernas nytta i relation till nedlagda kostnader kan förbättras. En ökad samordning på dessa punkter hindrar inte att olika typer av kompetens behövs i underrättelsetjänsten för att inte riskera en likriktning i utförda analyser.

Även andra faktorer talar enligt beredningen för en översyn. I dagens underrättelseverksamhet finns klara beröringspunkter mellan det som tidigare var tydligt uppdelat i militära respektive civila underrättelsebehov. Därtill behöver gränsdragningen mellan vad som är underrättelsetjänst och säkerhetstjänst tydliggöras.

Målet för en effektiv nationell underrättelsetjänst, med både militär och civil kompetens, måste vara att informationen kan utnyttjas av alla berörda.

En översyn av den svenska underrättelse- och säkerhetstjänsten bör också beakta utvecklingen inom EU där den externa omvärldsanalysfunktionen SITCEN nyligen har fått nya uppgifter med anledning av hotet från terrorismen, vilket ställer ökade krav på civil-militär samverkan.

Omvärldsanalyser, inklusive underrättelseverksamhetens produkter, bör som nyss nämnts få en tydligare koppling till den verksamhet som syftar till att skapa ett säkrare samhälle. Fler aktörer än vad dagens regelverk tillåter behöver få tillgång till underrättelser för att kunna vidta relevanta skyddsåtgärder. Det är av vikt att även analyser som genereras av andra internationella omvärldsanalysfunktioner sprids till samtliga berörda aktörer på nationell nivå. Detta kräver bl.a. säkra informationsdelningssystem.

Forskning och utveckling för säkerhet

Forskning, teknikutveckling och analysverksamhet av intresse för

säkerhetsområdet är under utveckling och uppvisar en stor bredd, både vad gäller utförare, användare och finansiärer.

För utförandet av grundforskning är det viktigt att många olika forskningsproducenter och miljöer, inte minst inom universitet och högskolor, kan bidra. Utöver grundforskning kan den typ av komplexa problem som de aktörer som arbetar med samhällets säkerhet ställs inför, även kräva behovsmotiverad forskning, teknikutveckling analys- och utredningsverksamhet samt expertstöd. Kompetens inom specifika områden, såväl militärt som civilt, bör kunna merutnyttjas av samhället i stort.

För att bättre kunna ta tillvara den kunskap som genereras bör regeringen se till att det finns ett tydligt sammanhållande ansvar för att kartlägga, följa upp och vissa fall beställa relevant behovsmotiverad forskning, utvecklings- och analysverksamhet m.m.

Det är också viktigt att stimulera samverkan mellan statligt finansierad forskning och den forskning och teknikutveckling som sker på kommersiell grund i industrin. Det bör finnas goda förutsättningar att skapa ett starkt nationellt innovationssystem för säkerhetsområdet med utgångspunkt i den kunskap som byggts upp inom svensk försvarsindustri genom åren.

Inom ramen för ett nationellt säkerhetsforskningsprogram som utformas strategiskt, med beaktande av såväl nationella styrkeområden som pågående internationella forskningssatsningar, bör förutsättningar skapas för att bidra till internationellt interoperabla säkerhetslösningar och tillgodogöra sig de forsknings- och utvecklingsinsatser som genomförs inom ramen för EU:s och USA:s säkerhetsforskningsprogram.

Att lära av inträffade kriser

Egna och andras erfarenheter från kriser är ett viktigt kunskapsunderlag för att stärka samhällets säkerhet och förbättra krishanterings-

förmågan. Oavsett om det är Sverige eller ett annat land som drabbas, och oavsett vilken typ av kris som inträffar t.ex. en terrorattack, pandemi, naturolycka, eller regional väpnad konflikt, kan erfarenheterna bidra till att identifiera möjliga problem och peka på lösningar för att stärka vår krishanteringsförmåga. Efter en allvarlig händelse finns ofta ett intensivt intresse för krisens förlopp, upprinnelse och konsekvenser. Trycket att vidta omedelbara åtgärder för att undvika att liknande problem uppstår igen, kräver en avvägning som inte alltid är möjlig i direkt anslutning till en kris. Det är därför angeläget att utveckla en struktur för att ta tillvara dokumentation och erfarenheter, och systematiskt och samlat lära av inträffade kriser. Viktiga komponenter i den utvecklingen är forskning om inträffade kriser, kunskap om lärande och utveckling av metoder för erfarenhetsåterföring i utbildnings- och övningsverksamhet. I alla offentliga och privata verksamheter bör vikten av att systematiskt ta tillvara erfarenheter betonas som ett led i att stärka säkerheten och krisberedskapen.

Försvarsberedningen anser att ett system med att systematiskt tillsätta en s.k. haveriutredning, i likhet med vad som sker vid fartygs- och flygolyckor, bör övervägas för situationer där den infrastrukturella säkerheten allvarligt har äventyrats. Detta kan på ett successivt och effektivt stärka vår säkerhet, genom att kunskapen kring sårbarheten i samhället ökar. Likaså ger detta förutsättningar för utbildning inom de aktuella områdena. Genom att ha ett system för denna typ av utredningar, kan offentliga såväl som privata aktörer successivt lära av dessa händelser, och stärka robustheten i dessa system.

Information om samhällets säkerhet

Det är viktigt att informera om potentiella risker och om säkerhetsfrämjande åtgärder så att enskilda individer och andra aktörer skaffar sig ett förhållningssätt till risker i sin omvärld som innefattar både förebyggande, förberedande och avhjälpande åtgärder mot upplevda risker. Det ger förutsättningar för en vilja till engagemang och en bred delaktighet från samhällets aktörer. Att involvera så många som

möjligt i samhällets säkerhet är en viktig del av statens förtroendeskapande åtgärder på detta område. För att nå många människor tidigt i livet bör särskilda resurser avsättas för grundskolans lärare och elever.

Informationssäkerhet

Informationssäkerhet i vid bemärkelse – både de tekniska och de administrativa aspekterna – är en viktig grundförutsättning för samhällsviktig verksamhet och vår förmåga att skapa en robusthet och säkerhet i vårt samhälle. Informationssäkerhet är i allra högsta grad gränsöverskridande, såväl över sektorer som geografiska gränser. Mot bakgrund av den snabba utvecklingen, med privata och offentliga aktörer, samt ansvar fördelat på flera olika departement, är det enligt Försvarsberedningen viktigt med en samlad strategi för informationssäkerhet. Genom att utveckla informationssäkerheten stärks även vår samlade säkerhet.

Tillgång till korrekt och säker information vid rätt tillfälle, är en förutsättning för tillväxt, konkurrens, utveckling, välfärd och trygghet i samhället. Informationssäkerhet gäller alla – medborgare, företag och offentlig verksamhet. Informationssäkerhet omfattar förebyggande, förberedande, förhindrande och hanterande verksamhet. Ett viktigt instrument för att kontinuerligt stärka informationssäkerheten är också uppföljning och genomförandet av revisioner.

Kunskap och kompetens är central för att skapa informationssäkerhet. Försvarsberedningen vill särskilt betona vikten av långsiktig kunskapsuppbyggnad, som skall börja redan på grundskolenivå, och utgöra naturlig del i såväl gymnasie- och högskoleutbildningar, men där det också måste finnas möjlighet till särskild specialisering inom området.

Informationssäkerhet berör idag fler områden än bara sådan verksamhet som är av betydelse för rikets säkerhet. Det saknas dock ett hel-

täckande och sammanhållet regelverk på informationssäkerhetsområdet, som motsvarar både de tekniska och administrativa delarna av informationssäkerhet. Försvarsberedningen ser ett behov av en heltäckande utredning inom området, i syfte att kunna skapa ett utvidgat regelverk.

Robusthet för ökad säkerhet

Ett av de övergripande målen för säkerhet är samhällets funktionalitet. Vissa verksamheter levererar tjänster som är nödvändiga för samhällets förmåga att förebygga och hantera kriser, men ytterst även samhällets möjlighet att fungera. Verksamheten kan därför beskrivas som samhällsviktig. För att de samhällsviktiga verksamheterna skall kunna leverera tjänster är de i sin tur beroende av infrastrukturer, anläggningar, nyckelpersonal och andra funktioner. Det är viktigt att skapa robusta och uthålliga system, så att inte en bristfälligt fungerande samhällsfunktion riskerar den enskildes liv och hälsa, eller möjligheten att värna vårt samhälles grundläggande värden. Att kontinuerligt stärka vår robusthet är en nödvändighet för att utveckla vår säkerhet.

Nya metoder för att värdera risker

Kunskap och metoder för att värdera risker finns idag inom enskilda sektorer. Det som behöver utvecklas är ett mer systematiskt och sektorsövergripande tillvägagångssätt för att bedöma om de risker som finns i samhällsviktiga verksamheter som är av allmänt intresse är acceptabla ur ett samhällsperspektiv. Det är angeläget att fastställa en för samhället lägsta acceptabla nivå på säkerhet. Detta ligger i linje med utvecklingen på EU-nivå där en sektorsövergripande struktur med syfte att stärka säkerheten i samhällsviktiga verksamheter kommer att inrättas. Aktörer inom bl.a. energiförsörjning, elektroniska kommunikationer, vattenförsörjningssystem samt finansiella system bör därför kartlägga och bedöma risk- och säkerhetsnivåer utifrån ett samhällsperspektiv. En myndighet bör få till uppgift att stödja

aktörerna med ett sektorsövergripande perspektiv i dessa bedömningar. Syftet är att säkerställa en tillräcklig funktion under störda förhållanden.

För att kontinuerligt kunna identifiera vad som är samhällsviktiga verksamheter, bör ett antal kriterier utvecklas och konkretiseras. En bedömning av konsekvenserna vid ett totalt eller visst bortfall av en verksamhet är exempel på ett kriterium som kan användas. Utifrån sådana kriterier bör de högst prioriterade samhällsviktiga verksamheterna analyseras och identifieras. Analyserna måste löpande utvecklas och uppdateras. För att garantera acceptabla grundnivåer på säkerhet kan författningsändringar komma att krävas. Utan en prioritering av behoven kan en resursfördelning inte ske på ett optimalt sätt.

Förbättrad privat-offentlig samverkan för ökad säkerhet

Stora delar av samhällsviktig verksamhet, framförallt teknisk infrastruktur som elförsörjning och elektronisk kommunikation, ägs och drivs idag i privaträttsliga former, främst som publika aktiebolag. Ofta är ägarna företag med huvudsaklig verksamhet i andra länder, men det finns också ett stort offentligt ägande. Verksamheten bedrivs med färre statliga regleringar jämfört med tidigare, men viss reglering utgör basen för marknaden. Kommersiella krav och ekonomiska incitament styr dock det vardagliga arbetet mer än tidigare.

Eftersom säkerheten i systemen byggs upp av både offentliga och privata aktörer är samverkan mellan dessa nödvändig. Genom en avtalsbaserad privat-offentlig samverkan som leder till överenskommelser, fördelas risker, information, ansvar och kostnader mellan de involverade privata och offentliga aktörerna. En god privat-offentlig samverkan ger också ökad kunskap hos alla parter, bättre ömsesidig förståelse, större tillgång till och utbyte av expertis samt större möjligheter för såväl den offentliga som privata sektorn att positivt påverka varandras utveckling. Samverkan leder också till god förankring av arbetsresultat och hållbara överenskommelser. Vidare kan det komma

fram idéer till kostnadseffektiva lösningar som också kan vara av kommer-siellt värde. En god privat-offentlig samverkan ger också en bättre grund för såväl företagen som staten att agera inom EU.

Det är önskvärt att det finns en balans mellan regler, incitament och frivilliga överenskommelser för att uppnå största möjliga effekt av de ekonomiska medel som sätts in i krishanteringssystemet och de åtgärder som vidtas. Privat-offentlig samverkan bör därför vara en i krishanteringssystemet integrerad process på såväl central som regional och lokal nivå. Den bör vara baserad på frivilliga avtal mellan likvärdiga parter och bedrivs med kvalitetssäkrade metoder, bland annat för säkert informationsutbyte, som tas fram inom ramen för samverkan.

Bilaga 1 Avvikande uppfattningar.

Avvikande uppfattning av Ola Sundell (m)

Sverige måste ha en väl fungerande krisberedskap för att kunna hantera allvarliga krissituationer. Försvarsberedningen har i bred enighet föreslagit att en krishanteringsfunktion skall inrättas i Regeringskansliet. En sådan krishanteringsfunktion måste också kunna agera i allvarliga krissituationer där berörda myndigheter och andra aktörer inte förväntas klara situationen på egen hand. Statsministern måste nu säkerställa att en sådan krishanteringsfunktion verkligen kommer på plats. Regeringen måste också återkomma med den handlingsplan som den sedan länge utlovat riksdagen. Handlingsplanen skall bl.a. precisera ansvar och roller i allvarliga krissituationer samt en väsentligt utökad och utvecklad utbildnings- och övningsverksamhet.

Moderata samlingspartiet ställer sig emellertid kritiskt till förslaget att lägga samman Krisberedskapsmyndigheten (KBM) och Statens räddningsverk (SRV), där den nya myndigheten skulle leda den operativa verksamheten i en allvarlig krissituation. Förslaget klargör inte tydligt var gränsen går mellan "normala" kriser och kriser där den

nya "supermyndigheten" skall träda i funktion. Därmed kan situationen bli än mer oklar än vid hanteringen av tsunamins konsekvenser och stormen Gudrun. Förslaget är också olyckligt eftersom det skapar en ny nivå mellan den som är ytterst ansvarig d.v.s. regeringen och Regeringskansliet, samt de myndigheter som i olika grad skall bidra till den faktiska och praktiska hanteringen av kriser och katastrofer. Byråkratisering i stället för ansvarstagande av regeringen blir följden och en redan bristfällig svensk krisberedskap på central nivå riskerar att ytterligare försvagas. Att skapa en "supermyndighet" är dessutom en olämplig författningsmässig lösning och riskerar att skapa onödigt friktion mellan myndigheter i en krissituation. Moderata samlingspartiet framhåller istället ansvarsprincipen som innebär att den myndighet som har ansvar för en verksamhet i fred även skall ha det i kris. Är besluten av sektorsövergripande karaktär bör regeringen besluta.

Avvikande uppfattning av Berit Jóhannesson (v)

Jag ställer mig i bakom den säkerhetsstrategi som Försvarsberedningen formulerat, men anmäler avvikande mening inom några områden. Under rubriken "Försvarsmaktens stöd till polisen" har beredningen formulerat ett positivt ställningstagande för en reglering enligt lag som gör det möjligt att använda Försvarsmaktens resurser för att stödja polisen i samband med terrorism och annan liknande svår brottslighet. Vänsterpartiet delar inte denna syn. Försvarsmakten skall enligt vår syn kunna ge polisen och andra myndigheter stöd, men detta skall ske med stöd av de nu gällande regelverk som innefattar grundsynen att Försvarsmakten aldrig får använda tvång och våld mot civila i fredstid. Denna syn och uppfattning är grundläggande även i frågan om att effektivt kunna använda t.ex. de olika myndigheternas marina resurser på ett effektivt sätt. Vänsterpartiet har i tidigare avvikande meningar till rapporter deklarerat sin negativa syn på och avståndstagande mot det samarbete som Sverige utvecklat med Nato. Denna vår ståndpunkt ligger fast.

Samhällsplaneringens problem.

Hur ska man kunna förbättra världen ?

Demokrati uppifrån och nedifrån.

Innehållet i fyra utredningar.

* Världshistorien och framtiden. Samhällsplaneringens problem.
Hur ska man kunna förbättra världen ?

* Mellanöstern, hela världen, Sverige och den strategiska IT-gruppen.

* Tillstånd och förändringar utomlands och i Sverige oroar. Vad göra? Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen?

* Det viktigaste problemet är: välfärden och välfärdsfördelningen, inte arbetslösheten.

Den demokratiska tanken är, att det är individerna som ska styra sina liv och samhällsutvecklingen, i en demokrati nedifrån. Alla behöver kunskaper om alla verksamheter och världsutvecklingen, och naturligtvis behöver isynnerhet makthavare och myndigheter det. Men myndigheterna bedriver demokratin mer uppifrån och missar viktiga delar.

Den första av de fyra utredningarna ger bl a en världshistoria som bakgrund. Den andra utgår från den långa krisen Palestina-Israel, den tredje gäller bl a Tsunami- och storm- katastroferna. I den fjärde menas att välfärden och välfärdsfördelningen är mer primär än arbetslösheten.

Efter det kommer en sammanställning som är en reviderad och kompletterad version av delar i den tredje utredningen.

Världshistorien och framtiden

har kort behandlats i:

Sven Winnell 050510+050610:

Världshistorien och framtiden.

Samhällsplaneringens problem.

Hur ska man kunna förbättra världen ?

Finns på Internet på <http://winnell.com/omr40y.pdf>

Innehåll:

- 3 Världskarta.
- 4 Världshistorien på nio sidor.
- 4 Forntiden. Till omkring 400.
- 4 Medeltiden. 400-1500.
- 5 Nya tiden . Från 1500.
- 5 Religionsstridernas tid 1500-1648 och tiden 1648-1815 med bl a oinskränkt furstemakt.
- 6 Genombrottstid för demokrati och industri, 1815-1914.
- 6 Första världskriget 1914-1918 och mellankrigstiden 1918-1939.
- 7 Andra världskriget 1939-1945.
- 7 Efterkrigstiden. Från 1945.
- 8 Nutid och framtid.
- 8 Världsbefolkningen.
- 9 Afrikas och Asiens äldsta historia.
- 10 Europeernas kolonier och utomeuropeisk historia.
- 11 Sveriges historia.
- 12 Källor till de historiska avsnitten.
- 12 Läget i världen. (April 2005)
- 13 Samhällsorienterande ämnen i skolan.
- 17 Samhällskunskap.
- 20 Historia (Grundskolan).
- 23 Historia. (Gymnasiet.).

26 Områdena kring östra Medelhavet. Från äldsta tid till 1930-talet.
29 Konsthistoria.
32 Industrin och utvecklingsprocesserna.
36 Teknikhistoria.
38 Medicinhistoria.
39 Några författare och titlar.
44 Filosofihistoria.
44 Idéhistoria.
62 Kunskapens makt (och maktens kunskap).
66 Världen byggdes om på 1900-talet.
66 Makt och sociala relationer i världen 1914.
67 Tänkesätten och de sociala relationerna.
68 Utdrag ur "Det svenska folklynnet" (1911).
70 Första världskriget.
70 Slutet på första världskriget.
71 Mellankrigstiden.
73 Andra världskriget.
74 Atombomberna 1945.
75 Världen under efterkrigstiden efter andra världskriget.
79 Asien.
79 Främre Orienten/mellanöstern.
79 Israel och Palestina.
79 Syrien och Libanon.
80 Jordan, Saudiarabien och småstaterna.
80 Irak och Iran. Kurder.
80 Främre Orienten/mellanöstern 1991.
81 Asien bortom Iran.
81 De engelska kolonierna.
81 De holländska kolonierna.
81 De franska kolonierna.
82 Kina.
82 Japan.
82 Korea, Filippinerna, Afghanistan mm.
83 Afrika.

84 Amerika.
85 Amerikas förenta stater/USA.
86 Oceanien, polarområdena och rymden.
86 Europa 1991.
86 Världens djur- och växtvärld.
86 Källor till historien på 1900-talet.
87 Världen efter 1990-1991.
88 Jugoslavien.
103 Irak.
110 1900-talet.
114 Sverige under 1900-talet.
118 50 år med FN.
123 Förenta Nationernas Millenniedeklaration.
131 Läget i världen 2002.
134 Samarbetsområden för EU och FN.
135 De mänskliga rättigheterna.
135 FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna.
140 Mänskliga rättigheter i världens länder.
142 Mänskliga rättigheter i USA 2003.
151 Svenska regeringens utrikesdeklaration i riksdagen 050209.

156 Framtiden.
157 Samhällsplaneringens problem.
Hur ska man kunna förbättra världen ?
Ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter.
Kunskaper om verksamheterna och deras samband
för bättre demokrati och bättre framtid i en gemensam värld.
(Sven Winnells hemsida
<http://w1.861.telia.com/~u86105430/>)
164 Klassifikationssystem för verksamheter. Områden 1-9.
166 Människorna har olika behov av information i olika roller.
167 Informationsstress vår nya folksjukdom.
168 Klassifikationssystemet för verksamheter
och bibliotekssystemen

- 169 Åtta bilder med samband mellan områdena 1-9 mm:
 170 Schema över påverkans -och förändringdproblem.
 171 Den fundamentala påverkanskedjan och ett schema
 med pilar som visar påverkan mellan områdena.
 172 Schema med politiska och opolitiska planeringar.
 173 Bild med pilar för påverkan mellan olika områden:
 1/2 Individernas inre verklighet (i psyket) sedd som
 medel. Vilja och förmåga att förändra.
 3/4 Politiska styrningar i den yttre verkligheten (medel).
 5/6 Ekonomiska handlingar i den yttre verkligheten (medel
 till kroppslig nytta).
 7/9 Kulturella handlingar i den yttre verkligheten (medel
 till psykisk nytta).
 1/2 Individens inre verklighet (i psyket) sedd som mål.
 Upplevelse av tillfredsställelse.
 174 Omvärldsanalys. Ett schema med alla områden.
 175 Schema om inre och yttre verkligheter och
 verksamheter.
 176 Hjärnan. Utåtgående och inåtgående funktioner.
 177 Hjärnan. De inre delarna.
 178 Den fundamentala påverkanskedjan.
 179 Mediekonsumtion
 180 Informations- och kunskapsflöden
 181 Sammanfattningar om SW-systemet för verksamheter och den
 mjuka infostrukturen.

Tillägg 050610:

- 190 Så blev världen som den är
 193 Mittens rike kan spricka på mitten
 200 USA - nu ännu bättre!
 201 Världens militärutgifter nära kalla krigets nivå.

Mellanöstern, hela världen, Sverige

Med utgångspunkt från problemen mellan Israel och Palestina har
 världsförbättringsproblemen behandlats i:

Sven Winnell 040308: **Mellanöstern, hela världen, Sverige** **och den strategiska IT-gruppen.**

Finns på Internet på <http://winnell.com/omr40e.pdf>

Innehåll

Sid

- 5 **040120-040223: Om Israel och Palestina.**
 7 Amassadören utnyttjar antisemitismens fobier.
 9 Bibeln. Gamla Testamentet.
 12 Palestina-Israel.
 19 Syrien avvisar invit från Israel.
 21 Sverige stöder fredsinitiativ.
 21 Sharon vill få bort bosättare i Gaza.
 23 EU måste förklara krig mot antisemitismen.
 24 Barriären som delar världssopinionen.
 25 Israels hökar är av många slag.
 26 **Om religioner.**
 26 Varning för religioner.
 28 Religionens återkomst är välfärdsstatens paradox.
 29 **EU och USA**
 30 Öppet brev till Bushs utmanare.
 31 Framtiden avgörs redan i november. USA-valet.
 32 Det är födelsetalen, dumskalle. USA-imperialismen.
 34 Haiti.

36 **De mänskliga rättigheterna.**

36 FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna.

41 Mänskliga rättigheter i Sverige.

42 Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik.

44 Mänskliga rättigheter i världens länder.

47 Om de mänskliga rättigheterna.

50 Mänskliga rättigheter på de palestinska områdena 2003.

61 Mänskliga rättigheter i Israel 2003.

67 Mänskliga rättigheter i USA 2003.

76 **Sverige i Sveriges omvärld.**

77 Regeringens utrikesdeklaration 2004.

84 UD om handel och utveckling.

88 Kritik av svensk integrationspolitik.

91 Svensk vård och omsorg.

92 Socialstyrelsen.

97 Valfärdsmått.

100 De politiska partierna.

105 Opinionsbildare i Sverige.

106 Valet till EU-parlamentet 2004.

108 **Makthavarna.**

108 Makthavare utomlands.

109 Sveriges riksdag.

116 Sveriges regering.

121 Sveriges kommuner.

122 Stockholms stad.

125 Stockholms läns landsting.

126 Svenska myndigheter mm.

133 Myndigheter mm i andra länder.

133 Företag och arbetsställen i Sverige.

140 Företag och arbetsställen i andra länder.

140 **Det behövs ett system för att få grepp om världens problem**

141 Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter.

145 Verksamheter, problem och system i de första hökulturen för 5000 år sedan.

151 Människorna har olika behov av information i olika roller.

152 Informationsstress vår nya folksjukdom.

153 Klassifikationssystemet för verksamheter och bibliotekssystemen.

154 Schema över påverkans- och förändringsproblem

155 Den fundamentala påverkanskedjan

156 Politiska och opolitiska planeringar

157 Samband mellan verksamheter

158 Omvärldsanalys

159 Schema om inre och yttre verkligheter och verksamheter

160 Den fundamentala påverkanskedjan.

161 Sammanfattningar om den mjuka infostrukturen och klassifikationssystemet för verksamheter.

164 031020: Om hård och mjuk infostruktur. Information, informationsteknik, informationssystem, tillväxt, välfärdsfördelning och demokrati och dylikt.

165 031105: Förslag till mjuk infostruktur på SverigeDirekt.

166 031205 med tillägg 031231: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter.

167 **Regeringens IT-politiska strategigrupp**
182 **Kommentarer till strategigruppens verksamhetsplan.**
187 SverigeDirekt. Myndigheter mm fördelade på områden 10-99
194 Antal arbetsställen 1998. Fördelade på 10-99.
197 Förvärvsarbete i Sverige. Fördelade på 10-99.
201 Svenska statistiknätet. Fördelat på 10-99.
203 Verksamhetsplanen.
207 Om välfärdsmått.
207 Vad ska demokratin användas till ?
210 -216 Några kommentarer om infostrukturen.

Sammanfattning om innehållet.

Sid 5-25 Om Israel och Palestina.

Världen har förändrats kraftigt de senaste hundra åren. Flyget har minskat avstånden. På 1930-talet var det här i Sverige en sensation att göra en flygtur på några minuter för tio kronor med Albin Ahrenberg när han hade uppstigningar med sitt lilla sjöflygplan. Kina var då för svenskarna avlägset nära nog som en annan planet. Det är annorlunda nu. Och med TV och Internet kan man ha omedelbar kontakt med hela världen.

Människornas tänkesätt har ändrats, men det finns kvar många fördomar och det finns stora brister i kunskaperna om världen och dess problem. Svenskarna ser sig nog som tämligen fördomsfria till skillnad från folk i världen utanför som har konstiga uppfattningar.

Konflikten Israel-Palestina har pågått hela efterkrigstiden och den blir bara värre och värre. Varför kan de inte komma överens? På de första sidorna nu undersöks konfliktens historia och hur Israelerna nu hanterar Golanhöjderna, Gazaremsan, Västbanken och bygger murar mot Palestinierna. Israelerna menar att Moses för tusentals år sedan hade en överenskommelse med en högre makt om att Israels barn ska ha de områden palestinierna nu har.

Judarnas religion innehåller fördomar som borde ha rensats bort för länge sedan.

Redovisningar om mänskliga rättigheternas ställning i Palestina och Israel finns i det följande på sidorna om de mänskliga rättigheterna.

26-28 Om religioner.

På de här sidorna finns några studier om religioner, som visar att det finns anledning varna för religionernas skadlighet.

29-35 EU och USA

Israel vill ha EUs hjälp, men EU har egna problem. Det anses att USA stödjer Israel. USA ses nu som den enda supermakten och vill styra världen. Världens öde avgörs i presidentvalet hösten 2004. Tänkesätten i USA skiljer sig från dem i Europa. Religionerna har tämligen stark ställning i USA och dödsstraffet i USA ogillas av européerna. Tänkesätten i USA påverkar dem i Sverige.

De mänskliga rättigheterna i USA redovisas på sidorna om de mänskliga rättigheterna.

Här också något om Haiti, där fattigdomen tycks vara grunden för konflikterna

36-75 De mänskliga rättigheterna.

FNs förklaring om de mänskliga rättigheterna återges, de är en grund att stå på när det gäller världens framtid. Svenska utrikesdepartementet har på sin hemsida redogörelser för de mänskliga rättigheternas ställning i nästan alla cirka 190-200 länder i världen. De kan laddas hem och det lär bli cirka 3000 sidor. Här återges redovisningarna för Palestina, Israel och USA. Man kan ana att det i världen på det hela taget är dålig med rättigheterna.

Här redovisas UD:s tankar kring de mänskliga rättigheterna som de framgår av UD:s hemsida på Internet.

76-107 Sverige i Sveriges omvärld

På de här sidorna börjas med Regeringens utrikesdeklaration 2004, som inte säger så mycket om Sveriges förhållande till världen utanför, men ändå är vad Sveriges makthavare menar. Här också vad UD anser om handel och utveckling.

Sedan följer kritik av integrationspolitik, som rymmer många lager av fördomar. Därefter något om svensk vård och omsorg, bl a utdrag från nyligen komna redovisningar från socialstyrelsen.

Efter det något om välfärds mått, sedan om de politiska partierna, opinionsbildare i Sverige och så något om valet till EU-parlamentet i juni 2004. (Välfärds mått se även sidorna efter 181) De här sidorna avser bara att ge några drag i svensk välfärd och svensk politik.

108-140 Makthavarna.

Det föregående har gett några drag i världens och Sveriges problem, med avsikten att de ska ge en påminnelse om att världen är stor, att Sverige är beroende av världen utanför och värderingarna där och måste finna sätt att skaffa kunskaper om världen och mer än hittills ta in yttrevärlden i svenska planeringar för framtiden.

Sverige har cirka 200 länder i världen att samarbeta med och det räcker inte med att bara ha klart för sig de mänskliga rättigheternas ställning därute. UD borde för alla länder redovisa också andra förhållanden som är av betydelse för Sveriges framtid: statsskick, tänkesätt, ekonomi, kultur mm.

Makthavare i världen finns för det första i stater, organisationer och företag utomlands och för det andra samma i Sverige. Här görs en översikt över riksdagen, regeringen, kommunerna, myndigheter och stora organisationer och företag i Sverige. Det är mycket och man kan undra hur man ska kunna få grepp om allt .

140-166 Det behövs ett system för att få grepp om världen.

Här redovisas kortfattat forskningsarbetet om samhällsplanerings problem, som går ut på att få grepp om allt. Innehållet framgår i korthet av innehållsförteckningen i det föregående.

167-181 Regeringens IT-politiska strategigrupp

Den strategiska IT-gruppens nyligen framlagda verksamhetsplan återges. Planen är tämligen omfattande och svåröverskådlig.

182-216 Kommentarer till strategigruppens verksamhetsplan, mm.

Till en början några enkla kommentarer om interna och utåtriktade verksamheter i organisationer av olika slag, där IT-gruppen skulle kunna göra insatser.

Sedan framförs påpekanden med hjälp av utdrag från forskningsarbetet om samhällsplaneringens problem.

Samhällsplaneringsprocesserna bildar ett jättelikt informationssystem som rymmer alla informationsflöden. I själva verket är det så att de förekommande informationsprocesserna bildar eller utgör de förekommande planerings- och beslutsprocesserna.

Förändringsprocesserna hålls igång av informationsflöden i och mellan människorna, och därför övergår förändringsproblemen och samhällsplaneringens problem i ett stort problem om produktion och spridning av kunskaper och värderingar, som leder till handlingar som förändrar världen.

Vill man förbättra världen bör man i första hand förbättra individernas inre verkligheter och viljor och förbättra de politiska-demokratiska styrningsprocesserna. Det kan man göra genom åtgärder på planerings-, forsknings-, utrednings-, utbildnings- och informationsområdena.

Människornas levnadsvillkor beror av fyra föränderbara faktorer : Individens kroppsliga förhållanden, psykiska förhållanden, fysiska miljö - fysiska samhälle och sociala miljö - sociala samhälle,

Förändringsprocesserna i världen hålls i de mest väsentliga avseendena igång av människornas verksamheter : Individernas viljor. Kollektiva viljor. Handlingar för kroppen. Handlingar för psyket

Människorna påverkar genom verksamheter i fyra olika roller:

A.Huvudroll: allmän levnadsroll lekmannaroll-fritidsroll.

A1: att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.

A2: att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.

B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.

B1: att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.

B2: att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få utträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Människorna har olika behov av information i de olika rollerna. Var får man tag på den information man behöver? För det behövs den infostruktur som finns i de uppgjorda klassifikationssystemet med alla mänskliga verksamheter ordnade överblickbart och logiskt. Några delar av systemet visas.

På Sven Wimmells hemsida <http://web.telia.com/~u86105430/> ges en relativt kort redovisning av ett forskningsarbete med titeln: " Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen." Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter .

Rubrik i den engelska introduktionen:

" Problems in Planning. How can we make the World a better place? An Encyclopedic Classification of Human Activities."

Redovisningen nu ingår i detta forskningsarbete och finns på (<http://web.telia.com/~u86119281/omr40e.pdf>)

Tillstånd och förändringar utomlands och i Sverige oroar. Vad göra?

I följande utredning har gjorts en sammanställning om samhällsplaneringens och politikens problem, hur man ska kunna förbättra världen:

Sven Winnell 051106+051109:

Tillstånd och förändringar utomlands och i Sverige oroar. Vad göra? Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen?

Ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter.

Kunskaper om verksamheterna och deras samband

för bättre demokrati och bättre framtid i en gemensam värld.

Finns på Internet på

<http://winnell.com/omr40z.pdf>

Kompletterar utredningarna om de borgerliga partiernas politik, isynnerhet de nya utredningarna på slutet.

Innehåll

4 **Tillstånd och förändringar utomlands och i Sverige oroar.**

4 **Världshistorien och framtiden.**

Finns på <http://winnell.com/omr40y.pdf>

6 **Världen behöver FN.**

10 **Sven Winnell. Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?**

(Sven Wimmells hemsida <http://winnell.com/>)

34 **Information om Sven Wimmells hemsida.**

37 **Naturkrafter och människors agerande.**

41 **Mellanöstern, hela världen, Sverige och den strategiska IT-gruppen.**

Finns på <http://wimnell.com/omr40e.pdf>

45 **Katastrof- och krisberedskap. Välfärdsfördelning.**

Finns på <http://wimnell.com/omr40u.pdf>.

45 Läget i världen.

57 Människornas verksamheter 10-99.

Krishantering. Välfärdsfördelning.

59 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.

66 2 Religiösa verksamheter o d.

66 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

70 4 Sambandsforskningsverksamheter.

70 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.

71 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

79 Konsumentverkets hushållsbudgetar för 2004 + bostadskostnader mm.

80 Månadskostnader, förvärvsarbetande icke-pensionärer:

81 Hushållsbudgetar för pensionärer.

82 Från Riksskatteverkets preliminärskattetabeller för 2003

88 7-9 Kulturella verksamheter.

88 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.

89 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.

89 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

90 **Läraryt utbildning. Forskning. Samhällsplanering. Skolan.**

Finns på <http://wimnell.com/omr40v.pdf>.

93 **Om EU.**

Finns på <http://wimnell.com/omr32a.pdf>

94 **Om skatter mm.**

Finns på <http://wimnell.com/omr36-39h.pdf>)

och <http://wimnell.com/omr36-39i.pdf>

96 **Om folkhälsa och kunskaper.**

Finns på <http://wimnell.com/omr61a.pdf>

97 **En sammanställning 041112+050121.**

Finns på <http://wimnell.com/omr40g.pdf>

100 **Tillstånd och förändringar utomlands och i Sverige oroar. Vad göra? (nov05)**

102 **En kort genomgång av omr 10-99. (nov05).**

102 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.

111 2 Religiösa verksamheter o d.

112 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

116 4 Sambandsforskningsverksamheter.

116 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.

117 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

119 7-9 Kulturella verksamheter.

119 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.

123 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.

123 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

125 **Några nya utredningar.**

126 Bättre rik och frisk än fattig och sjuk

Utbildning och skolor:

129 Utbildningsinspektionen 2004.

19 sidor långt referat

147 Religiösa friskolor.

150 Gymnasial lärlingsutbildning.

Levnadsvillkor o d:

- 151 Vård av gamla
- 153 Barns villkor. Rapport från SCB.
- 157 Valfärdsolyftan växer - unga de stora förlorarna
- 160 SCB: Ungdomars etablering. Generationsolyftan 1980–2003
- 177 Regeringens bostadspolitik.

Arbete, arbetets socialförsäkringar:

- 180 TCO om arbetstillfällen
- 183 Fuskdelegationen.
- 184 Arbetslivsinstitutet. (Sjukskrivningar)

Partier och politik:

- 195 Partiernas medlemsantal
- 197 Var tionde har inte råd med tevebox.
- 200 Bort med nuvarande tevelicensen.

Arbetsmoral, globalisering:

- 200 Viljan att arbeta är hög i Sverige.
- 201 Globaliseringen och jobben.

Medier, journalistik:

- 205 Sven Winnell 050611: Utdrag ur Demokratirådets rapport 2005: Mediernas integritet (SNS).
Finns på (<http://winnell.com/omr907a.pdf>)

Tillägg 051109

- 230 Bogerlig och socialdemokratisk politik.
- 230 Socialdemokraternas politiska riktlinjer.
Innehållsförteckning
- 234 Socialdemokraternas politiska riktlinjer.
Inplacerade i SW-klassifikationssystem.
- 271 Socialdemokraternas politiska riktlinjer.
Socialdemokraternas egen redigering.

Välfärden och välfärdsfördelningen.**Sven Winnell 051120:****Det viktigaste problemet är: välfärden och välfärdsfördelningen, inte arbetslösheten.**

Finns på Internet: (<http://winnell.com/omr40za.pdf>)

Innehåll**4 De politiska partierna.****Om välfärd och jämlikhet:**

- 7 Välfärd och välbefinnande.
- 10 Bättre rik och frisk än fattig och sjuk.
- 13 Arbetsmiljö. Le och se ut att trivas!
- 16 Varför har vi ont i själen? Informationsöverflöd. Kunskapsbrist.
Handlingsförlamning.
- 18 Kris i psyk- och narkotikavården.
- 20 De mänskliga rättigheterna.
- 24 Samhällsplanering. Fysiska och sociala miljöer.
- 25 Välfärden.
- 25 Välfärdens grundläggande komponenter.
- 25 Levnadsnivåundersökningen åren kring 1970.
- 26 Politiska resurser. 1970.
- 31 SCB om välfärd och välfärdsmätning.
- 39 Om ungdomar i SCB-kapitlen 2-9.

43 Sven Winnell. Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

(Sven Winnells hemsida <http://winnell.com/>)

67 Räcker SCBs välfärdskomponenter ?

- 67 SCB: Ungdomars etablering. Generationsolyftan 1980–2003.
- 68 Kapitel 2 – Etablering i arbetslivet
- 70 Kapitel 3 – Ekonomiska resurser
- 71 Kapitel 4 – Materiell standard

73	Kapitel 5 – Hälsa
74	Kapitel 6 – Familj och sociala nätverk
75	Kapitel 7 – Fritid
79	Kapitel 8 – Politiska resurser och aktiviteter
82	Kapitel 9 – Utsatthet för kriminalitet och andra otrygga förhållanden
85	SCBs välfärdskomponenter. Inplacerade i SW-klassifikationssystem.
86	Verksamheterna 10-99.
86	11/19 Individernas inre verkligheter.
86	36/39 Politiska krav och politiska planeringar.
87	61 Hälso- o sjukvårdsverksamhet, räddning o d. Veterinärverksamheter.
87	64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
88	658 Allm.företagsekonomi, Arbetsförmedling och arbetsmarknad. Arbetsmiljö.
88	7911-7913 Seder och bruk . Sociala relationer.
88	7914-74 Nöjen. Kulturella verksamheter.
89	7952/7956 Sociala miljöer o verks. i fysiska miljöer.
89	7957 Undervisning o d.
90	Konsumentverkets hushållsbudgetar: för 2004 +bostadskostnader mm.
92	Månadskostnader, förvärvsarbetande icke-pensionärer.
93	Hushållsbudgetar för pensionärer.
94	Sammanfattning om levnadskostnaderna.
95	Inkomst efter skatt 2004 .
95	Inkomst efter skatt 2004 .
97	Hur ska man kunna förbättra välfärden? Välfärden och partierna.
101	Några kommentarer:
101	Bort med nuvarande tevelicensen.
101	Ensamstående med låga inkomster betalar för mycket skatt.

101	Förmögenhetsskatten.
102	Moderaterna avskaffar bostadsbidragen.
102	Marknadskrafterna.
103	De borgerliga partiernas politik.
105	Tillstånd och förändringar utomlands och i Sverige oroar. Vad göra?
108	Flum? Nej, segregation. En rapport om skolans tyngsta problem.
108	Innehållsförteckning:
110	Rapportens syfte och uppläggning.
112	Vad är PISA?
112	Sammanfattning.
114	Något om skolterminologi.
115	Sociala faktorerers betydelse.
119	Tre storstäder.
121	Varför ökar klyftorna I: Besparingar, ny pedagogik eller språkproblem?
122	Varför ökar klyftorna II: Boendesegregation och konkurrens?
122	De fristående skolorna.
125	Studiemotivationens roll.
131	Flumskola?
134	Referenser.
135	Sven Winnell 051010: Folkhälsopolitik med nytt målområde: Kunskaper, förmåga, erfarenheter, vilja.
136	Målområde 12.Förslag: Kunskaper,förmåga,erfarenheter,vilja.
137	Folkhälsoinstitutet kan öka folkhälsan genom att informera om kunskaper.
138	Innehåll i några utredningar.
151	Ungdomars ekonomiska välfärd – inkomster, sysselsättning o förmögenhet.
162	Några kommentarer om läget 051121.

Världen behöver FN.

Från PALMECENTER på Internet.

F d statsminister Ingvar Carlsson:

“Världen behöver FN

DATUM: 2005-10-20

När Förenta Nationerna nu genomför sitt sextionde verksamhetsår är det inte hyllningar och uppskattande tal som dominerar. Världsorganisationen är tvärtom utsatt för hård kritik och delar av verksamheten ifrågasätts. I ett läge då behovet av ett starkt och vitalt FN är större än på mycket länge är generalsekreteraren och hans personal pressade av negativa omdömen. Det försämrar möjligheterna att driva igenom de önskvärda förändringarna och reformerna.

Än en gång kommer det faktum att det är medlemsstaterna som har det grundläggande ansvaret för världsorganisationen i skymundan. Visst skall varje tendens till maktmissbruk eller korruption inom Förenta Nationerna beivras. Det är viktigt att ställa höga krav på en organisation som har så höga ideal och mål som FN. Med en så omfattande och komplicerad verksamhet som FN bedriver kan fel ändå begås.

Risken är att sådana tillkortakommanden utnyttjas av Förenta Nationernas motståndare för att ytterligare försvaga organisationen i stället för att kraftfullt satsa på de reformförslag som Kofi Annan presenterat. Jag vill redovisa de skäl som enligt min mening tydligt och klart talar för att medlemsstaterna borde ge FN betydligt större resurser och bättre förutsättningar att ta itu med de stora utmaningar som mänskligheten står inför.

Jag var statsminister de dramatiska åren 1986-91 då avgörande förändringar ägde rum i världen: kommunismens fall, det kalla krigets slut, apartheidregimens fall, de baltiska staternas frigörelse, Sovjetunionens upplösning. Allt detta hände inom några få år. Den värld som hade präglat hela den tid jag varit politisk verksam förändrades i grunden.

Hos oss alla skapade detta stora förhoppningar och en stark tro på framtiden. Världen skulle nedrusta, kärnvapnen avvecklas, resurser skulle frigöras för att bekämpa fattigdomen i världen. Många talade för att en "Peace dividend" borde komma utvecklingsländerna till godo. Jag trodde att det skulle bli möjligt att stärka FN, internationell lag och mänskliga rättigheter. FN:s säkerhetsråd hade under hela det kalla kriget varit låst och ofta handlingsförlamat genom de båda blockens motsättningar och vetorätt. Nu skulle det bättre kunna fylla sin egentliga uppgift att avvärja konflikter och verka för en fredlig världsordning.

Vi var inte så naiva att vi trodde på en värld utan strider, våld eller motsättningar. Men vi såg möjligheter till en demokratisk utveckling i stora delar av världen och ökad respekt för mänskliga rättigheter. Fattigdomen skulle kunna bekämpas på bred front. Vi hoppades att det skulle finnas utrymme för en förnuftsstyrd, reformistisk politik. Detta var idéer och förslag som år 1995 presenterades i rapporten "Our Global Neighbourhood" som utarbetades av The Commission on Global Governance. Jag var en av två ordföranden bakom detta arbete.

Obestridligen har också viktiga framsteg gjorts:

- * Europa är för första gången i sin historia enat. Utvidgningen till 25 medlemsstater i EU är en historisk framgång.
- * Latinamerika är i stort sett befriat från militärdiktaturer även om mänskliga rättigheter fortfarande är hårt klämda på sina håll.

- * I Kina och Indien, liksom en del andra länder i Asien, sker en enastående ekonomisk utveckling. Den indiska demokratin visar prov på en imponerande styrka och stabilitet. I Kina finns tendenser till en öppnare samhällsdialog även om agerandet när det gäller mänskliga rättigheter fortfarande har stora brister.
- * Kunskapen och medvetenheten om de stora miljöhoten har ökat även om åtgärderna för att avvärja dem ännu är begränsade.

Stora framsteg har alltså åstadkommit under det senaste årtiondet. Men bakslagen och tillkortakommandena är också påtagliga. Krigen bedrivs i mindre skala men är minst lika grymma som tidigare. Det kunde jag själv konstatera när jag för FN:s räkning utredde folkmordet i Rwanda. I Europa begicks liknande oerhörda övergrepp mot människor under krigen på Balkan.

Nästan dagligen ser vi i TV upprörande bilder från svältens offer i världen. Trots stigande total produktion i världen förmår vi inte dela med oss till de allra mest behövande. Bristen på mat och vatten är desperat för många människor.

Millennieskiftets förhoppningar och bindande program för världsfattigdomens utrotning fram till 2015 har kommit i skuggan av internationell terrorism och nya förödande krig. Framför allt ser vi att själva idén om en för alla gällande internationell rättsordning och respekt för mänskliga rättigheter medvetet undermineras och ifrågasätts.

Framför allt är det oroväckande att spöken från äldre tider åter dyker upp i form av aggressiv nationalism och religiös fanatism. Det är stämningar som visar sig runt om i världen och som utnyttjas av populistiska politiker och hänsynslösa terrorister. Hjälp har de av nationella förödmjukelser och ekonomisk hopplöshet.

Nationalistiska och politiska mål blandas samman med religiösa budskap. Från historien vet vi vilka destruktiva krafter som frigörs i sådana stämningar. Den gräns mellan religion och politik som skapats med enorma historiska ansträngningar och mänskliga kostnader utsätts för medvetna och ibland framgångsrika attacker.

Al Qaida-terrorismen är ett skrämmande uttryck för dessa rörelser. Den kan inte bara förstås som en kriminell religiös fanatism. Den har politiska mål, i första hand störtandet av regimerna i Saudiarabien och andra arabländer och upprättandet av islamiska Gudsstater. Men målen är vidare än så. Syftet tycks vara att störa den rådande ekonomiska världsordningen och inte minst - förödmjuka och försvaga USA.

Det är en ödets ironi hur denna terrorism uppstått och utvecklats. Under Sovjetunionens krig mot Afghanistan byggde bin Laden upp sin maktställning stödd av USA och Pakistan. Av detta borde vi lära oss att det är farligt att handla efter principen "min fiendes fiende är min vän".

Ett av de allvarligaste framtidsperspektiven är att någon av dessa nya terroristgrupper lyckas skaffa sig kärnvapen. Experter hävdar att risken härför har ökat på senare tid. De anser att möjligheterna att få tag på kärnvapenmaterial är goda från grupper inom det pakistanska etablissemang och från vissa områden i Kazakstan och Uzbekistan. Det är nog ingen som har ett bra svar på hur vi skall försvara oss mot terroristgrupper försedda med dessa fruktansvärda vapen. Konsekvenserna skulle bli långt, långt värre både i fråga om förlust av människoliv och materiell förstörelse, än följderna efter attackerna mot USA den 11 september eller mot Londons tunnelbana tidigare i år.

Den strategi som USA använt sig av i sitt "krig mot terrorismen" kan rimligen inte ens president Bush vara nöjd med. Antalet terrorister är i dag med största sannolikhet långt större än när offensiven sattes in

mot dessa grupper. Givetvis måste polisiära och militära resurser användas. Men erfarenheterna visar att de är långt ifrån tillräckliga. Förmodligen är det så att andra åtgärder i själva verket är avgörande.

De traditionella kärnvapenmakterna har gjort långt ifrån tillräckligt för att dessa domedagsvapen inte skall komma till användning. När det kalla kriget upphörde borde Förenta Staterna och Ryssland ha gått i spetsen för en radikal nedskärning av kärnvapenarsenalen. Men fortfarande har de båda länderna vardera ungefär 6000 kärnstridsspetsar. Varje sådan spets är 20 gånger kraftigare än bomben som fälldes över Hiroshima i slutet av andra världskriget. Den egna bristen på handling undergräver trovärdigheten när de ursprungliga kärnvapenländerna försöker hindra spridningen till nya länder och grupperingar.

Demokratierna måste leva upp till sina ideal också i kampen mot terrorismen. Tyvärr har internationell rätt och mänskliga rättigheter kommit i kläm när åtgärder planerats och genomförts mot terrorister. Också detta undergräver trovärdigheten. Vi måste inse att terrorismen skapar motkrafter som är farliga och som i själva verket kan gynna terroristerna och ge dem nytt rekryteringsunderlag. USA präglas i dag av en stark nationalism i stället för att landet tidigare under långa perioder ställt sig aktivt bakom Förenta Nationerna. Presidenten tvekar inte att hämta stöd från religiösa fundamentalister eller att åberopa Gud som stöd för krig.

Vi får inte heller glömma bort att fattigdomsbekämpningen enligt FN:s millenniemål tillhör de viktigaste åtgärderna för att angripa orsakerna till konflikterna i världen. Ett av målen syftar till att halvera världsfattigdomen fram till år 2015. Det är hög tid att de rika länderna inom FN lever upp till sitt löfte att öka biståndet till utvecklingsländerna, åtminstone upp till de 0,7 procent som FN rekommenderat.

Det viktigaste stödet till utvecklingsländerna skulle emellertid vara en ökad och liberaliserad handel. Det gäller särskilt jordbruksprodukter

och andra råvaror. Till de alltför många absurda inslagen i dagens värld hör de rika ländernas, inte minst EU-gruppens, ovilja att låta de fattiga länderna konkurrera på någorlunda lika villkor. Skuldavskrivning i all ära, men det finns mer verkningsfulla åtgärder som skulle ge långsiktiga och uthålliga förbättringar.

***

Förenta Nationernas generalsekreterare; Kofi Annan, har uttalat att det internationella samfundet år 2005 befinner sig vid ett vägskäl. Världsorganisationen måste nu bestämma sig för om den i framtiden skall kunna spela en avgörande roll för den globala utvecklingen. I så fall krävs omfattande reformer och en starkare uppslutning från medlemsstaternas sida bakom organisationen.

Den på många sätt avgörande frågan är Säkerhetsrådets framtida sammansättning. Hittills har de fem permanenta medlemmarna utgjorts av andra världskrigets segrarmakter. Det är verkligen hög tid att dagens värld får spegla detta viktiga globala organ. Tilltron till FN och organisationens auktoritet är beroende av att Säkerhetsrådet framstår som någorlunda representativt. Urvalsprocessen är förvisso inte någon lätt procedur. Men det borde inte vara en oöverstiglig uppgift att finna en kompromiss som alla kan leva med och aktivt stödja.

Vi borde ha lärt oss att inte något land är så starkt att det klarar sig på egen hand. Det gör inte ens Förenta Staterna trots sin ställning som supermakt. Vapenmakt och ekonomiska resurser löser inte alla problem. I själva verket är det allt fler frågor som mänskligheten måste samverka om för att vi skall ha en framtid på jorden.

Vi kommer också att ha behov av en organisation som kan ta på sig akuta uppgifter. Svältkatastrofer, folkmord och krig kommer tyvärr med stor sannolikhet att stå på vår gemensamma dagordning också i framtiden. Men handlingsberedskap för den typen av insatser kräver finansiella, organisatoriska och ibland också militära resurser. Dagens

FN är underförsörjt i alla dessa avseenden liksom när det gäller att långsiktigt klara mänsklighetens överlevnadsfrågor.

Medlemsstaterna har ett ansvar för att organisationen ges förutsättningar att lösa sina uppgifter i framtiden. Det är nu det skall ske. Om reformprocessen än en gång skjuts på framtiden kommer domen att bli hård över dagens beslutsfattare.

Det duger inte att bara kritisera Förenta Nationerna för dess nuvarande tillkortakommanden.

Världen behöver FN. Låt oss inse detta och handla därefter. Innan det är för sent.

INGVAR CARLSSON “

Kommentarer till Ingvar Carlssons artikel.

Artikeln visar människors och staters bedrövliga agerande ute i världen. Det är inte lätt för en svensk eller svenska staten att påverka de ageranden som beskrivs. Utrikesdepartementet kan kanske göra något direkt och kanske indirekt genom FN och EU od.

De svenska politikerna skulle kunna påverka svenska staten att handla på lämpligt sätt, men en del politiker vill inte göra det. Det finns t ex olika åsikter om det svenska biståndet och den svenska asylpolitiken. Svenskarnas syn på USAs agerande i världen, synen på Israels agerande och synen på hela svenska utrikespolitiken varierar.

Det är svårt att få grepp om vad alla politiska partier har för åsikter om livet i världen utomlands och få grepp om hur de handlar i fall de kan ha möjlighet påverka. Någon möjlighet har man att få veta något genom att studera partiernas agerande i EU.

Tillstånd och förändringar i Sverige.

Det är lättare att påverka tillstånd och förändringar i Sverige än tillstånd och förändringar utomlands, men det är inte lätt. Makthavarna låter sig inte lätt påverkas. De som kommit i maktställning vill behålla makten och kan enklast göra det genom att inte förändra någonting. Hur makthavare fungerar mentalt är en vidlyftig fråga som inte kan behandlas mer nu.

Naturkrafter och människors agerande.

Elände följer dels av naturens krafter i form av jordbävningar, flodvågor, orkaner och andra klimatiska fenomen, förhållanden i växt- och djurliv, dels av människornas agerande. Elände som följer av naturens krafter tas på olika sätt om hand av människorna och reduceras eller förvärras. Sammantaget är det människornas agerande sinsemellan och gentemot naturens krafter som svarar för det elände i världen som skulle kunna undvikas.

Naturens krafter har åstadkommit bl a flodvågskatastrofen i ost-asien i slutet av 2004, stormen i södra Sverige, orkaner i Nord-och Mellanamerika 2005, jordbävningar 2005, vulkanutrott som förstörde Pompeji år 79. Till naturens krafter kan också räknas bakterier o d som orsakar smittsamma sjukdomar, t ex digerdöden, spanska sjukan 1918 och fågelinfluensa o d, hiv, samt följder av nedsmutsningar av mark, vatten och luft o d, ozonhål mm.

Naturkrafterna får man grepp om genom naturforskningar som är verksamheter i SW-område 5.

51 Matematikverksamheter som är hjälpmedel för bl a naturforskarna.

52 Astronomi och rymdforskning o d.

53 Fysik o d

54 Kemi o d

55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d

56 Paleontologi, arkeologi o d

57 Biologi, ekologi. Mikrober. Naturgeografi. Ärftlighet o d.

58 Botanik.

59 Zoologi

Här kan ingå t ex prognoser för flodvågor, vulkanutbrott, orkaner, regn och torka, klimatförändringar o d.

Verksamheter som förebygger och tar hand om följder av katastrofer o d ingår i verksamheterna i område 6. Där finns bl a hantering av sjukdomar o d på 61 och konstruktion av hjälpmedel o d på 62. Tillverkning av hjälpmedel ingår i områdena 66-69.

Naturforskningsverksamheterna i område 5 är en del av människornas verksamheter, men större delen av människornas verksamheter är av annat slag och finns i områden 1-4 och 6-9.

Människor agerar med ledning av sina kunskaper och erfarenheter, framtidsvisioner, ideologi, sin logik och moral i områdena 11-17 och religion i 2. Och i bästa fall enligt lagar och politiska beslut i område 3. Och de agerar i fråga om politiska verksamheter i 3, ekonomiska verksamheter i 6 och kulturella verksamheter i 7-9.

Världen ser ut som den gör till följd av människornas kunskaper, moral o d, och till följd av politiskt givna gemensamma regler. Vill man förbättra tillstånd och förändringar i världen måste man göra något åt människornas kunskaper och moral o d och politiskt givna lagar och gemensamma regler.

Och det som kan göras finns främst i områdena 7-9 för kulturella verksamheter, bl a utbildning och information genom tidningar, böcker, radio, TV, teater, reklam, nöjestillställningar, föredrag, muntliga samtal, livsstilar och beteenden mellan människor etc.

Man bör sprida lämpliga kunskaper och beteenden, isynnerhet till barn och ungdomar och till politiker som beslutar om lagar och gemensamma regler.

Receptet är sålunda mycket enkelt. Insatser bör göras i utbildningen i grundskolor, gymnasier och universitet och högskolor samt i massmedierna med bl a tidningar, tidskrifter, radio, TV och nöjestillställningar, fackföreningar och folk-rörelseorganisationer o d.

Insatser bör också göras i politiska partier, vilket kanske är det svåraste, eftersom det finns så många egoister som mest tänker på sig själva och förnekar åtgärder som kan förbättra världen.

Läget i världen.

När man ser världskartan kan man undra om man har någon möjlighet att förbättra världen, den är ju så stor. Men att förbättra världen är här en fråga om att förbättra människornas värld och att förbättra för människorna. Visst går det att förbättra, det är bara 6 miljarder personer på jordklotet och tränger vi ihop oss får vi plats på Gotland.

Mänskligheten har hållit på länge med att försöka förbättra världen. Stora tekniska framsteg har gjorts och förmågan att hantera mänskliga relationer har ökat, men inte så mycket som man kan önska. Krig och osämja mellan grupper av människor sätter en sorglig prägel på förhållandena i världen. Konflikten mellan Israel och palestinierna är ett exempel på höggradig oförmåga att hantera relationer.

Konflikterna tidigare i Sydafrika med apartheid höll på länge men fick så småningom en sorts upplösning. I Irak råder fortfarande krigsliknande förhållanden. I många delar av Afrika är förhållandena ohyggliga. I Tjetjenien och Afghanistan finns problem. Nordkorea har isolerat sig och sägs vilja göra atombomber som kan hota västvärlden. I Ostasien och i Syd- och Mellanamerika och på Balkan och Nordirland finns spänningar. Förhållandena mellan staterna i EU är inte problemfria. USA går inte i takt med den europeiska västvärlden.

Skillnader i religioner, levnadstraditioner, statssystem och ekonomiska resurser ger upphov till konflikter och nya konkurrensförhållanden. Nya industrier i tidigare tekniskt utvecklade länder kan med låga löner konkurrera ut västvärldens industrier med högre löner.

De största problemen i världen gäller relationer mellan människor och grupper och konsekvenser av människornas materiella aktiviteter, men det finns också problem som kommer av annat: jordbävningar, regn, vindar, värme, kyla, gaser, farliga djur, bakterier, sjukdomar od.

På <http://w1.861.telia.com/~u86105430/omr93.html> finns en förteckning över makthavare i världen efter andra världskriget, en kort

världshistoria fram till slutet av 1995, FN:s historia och verksamheter mm. Institutionen för freds- och konfliktforskning vid Uppsala universitet har en hemsida (<http://www.pcr.uu.se/database/index.php>) med en databas om väpnade konflikter i världen efter andra världskriget.

Jordbävnings-och flodvågskatatrofen i Sydostasien och skadorna efter den svåra stormen i Sydsverige har medfört långa resonemang om katastrof- och krisberedskap. I det följande finns förtecknat artiklar hämtade från Internet den senaste tiden och som belyser katastrofer och kriser mm och frågor om tillväxt och välfärdsfördelning. Artiklarna finns på (<http://wimnell.com/omr40u.pdf>).

Jordbävningskatastrofen i Sydostasien 041226.

050102:

Naturens krafter kommer närmare.

En artikel om vad som hände geologiskt sett.

Katastrofer i det förgångna.

050102:

Nu är det enda mänskliga att tvivla på all mening

En artikel om katastrofer i det förgångna.

Katastrofberedskapen.

041231:

Högsta politikerna är ansvariga för missarna.

En artikel om hur regeringen i början hanterade asienkatastrofen.

Krisberedskapsmyndigheten.

DN 041230 sid 6:

Regeringens nej till samarbete skapar bristande krisberedskap. Krisberedskapsmyndigheten skriver om katastrofen och om hantering av katastrofer.

Civil underrättelsetjänst.

050109:

Inrätta civil underrättelsetjänst för snabbare beslut i krislägen. En freds-och konfliktforskare skriver om behovet av en civil underrättelsetjänst.

Katastrofer och religioner.

050109:

Varför stoppade inte Gud dödens våg?

En artikel om vad företrädare för religiösa rörelser uttalat i samband med asienkatastrofen mm.

Stormen i Sydsverige 050208.

050109:

Minst tre döda i stormen.

Sydsverige drabbades av en storm med svåra konsekvenser.

Regeringen om stormen.

Från regeringens hemsida.

Regeringens utrikesdeklaration i riksdagen 050209.

Deklarationen utgår från asienkatastrofen och dess hantering och kommer sedan in på läget i världen utanför Sverige och Sveriges bero-ende av och ansvar för utvecklingen där.

DNs kommentarer till utrikesdeklarationen.

050210:

En utrikespolitik också efter tsunamin.

En ledarskribent ger kommentarer till regeringens deklaration.

Fågelinfluensan kan drabba svenskarna.

050216:

Att lörbereda sig för det värsta.

Fågelinfluensan i Ostasien kan sprida sig till Sverige och bildar ett katastrofhot som kräver beredskap.

Samordningsproblem inom sjukvården.

050110:

Felbehandlingar i sjukvården orsakar 3.000 dödsfall per år.

Katastrofer ställer krav på sjukvården, men även utan katastrofer finns betydande problem inom sjukvården.

Kris i psyk- och narkotikavården.

050309

Sjukskrivningar.

041030:

En liten maning till besinning.

De många och långa sjukskrivningarna i Sverige kan ses som ett slags katastrof som kräver åtgärder.

Kris i polisen.

050219:

Poliser som flyter ovanpå lagen.

Sammanfattning av DN:s artikelserie om polisen.

Kris i kriminalvården.

050221

Kris i moralen.

050220:

En etikprofessor om moralen i Sverige.

Mutor, mygel, rofferi, girighet, och en häpnadsväckande brist på moral har de senaste åren kommit att förknippas med svenska företag, fackföreningar och politiker. Vad är det som har hänt med bilden av det, kanske tråkiga, men hederliga Sverige?

Samma välfärd i hela landet.

041105:

Samma välfärd i hela landet viktigare än lokalt självstyre.

LO-utredare skriver om behov av omstruktureringar som ger mer lika välfärd i hela landet - ett slags krishantering för bättre välfärdsfördelning.

Politikerna måste bli ärligare

041101:

Riksdag och Departement: Politikerna måste bli ärligare.

Det är kris i den svenska politiken. Riksdagens tidning menar att politikerna måste bli ärligare.

Ny funktion för krishantering

050217:

Regeringen skapar ny funktion för krishantering.

I mitten på februari har regeringen skisserat åtgärder för förbättrad krishantering.

Regeringens förslag om EUs roll vid katastrofer.

Från Svenskt Näringsliv 050208.

Fördel Sverige.

Ett framtidsprogram för företag och jobb.

Svenskt Näringsliv lade 050208 fram ett program med önskemål beträffande den ekonomiska politiken.

Japan och Kina stora aktörer i världsekonomin.

050218:

Frihandel både skrämmer och lockar Japan och Kina.

En artikel om Japans och Kinas ekonomier, bl a i förhållande till USA och Västeuropa.

USAs skulder.

050121:

Supermakt på kredit lever farligt.

USA är den största maktfaktorn i världen men lever på kredit.

Företagsflytt.

050121:

Låga löner lockar företag till Polen.

Globaliseringen medför utflyttningar av svenska företag.

Mer företagsflytt.

050216:

Fler fabriker kan hamna i öst.

Ett svenskt storföretag flyttar ut delar av sin verksamhet.

Finansministern.

041101:

Jag tänker inte sopa problem under mattan.

Den nye finansministern (Pär Nuder) förklarar sina avsikter .

“Hur kommer det sig att Sverige har så förändringsbenägna medborgare och så konstruktiva fackföreningar? Jag är övertygad om att vår svenska välfärdsmodell, med trygghet och rättvisa åt alla, är en viktig förklaring. Välfärden skapar bryggor att gå på från det gamla till det nya. Bryggorna, som vi i dagligt tal kallar a-kassa, arbetsmarknadsutbildning, komvux, högskola och påbyggnadskurser, hjälper inte bara den som blir av med ett jobb att hitta ett nytt. De hjälper hela Sverige att successivt ställa om från gamla strukturer till nya och växande branscher. I tider av ökad global konkurrens och ständiga förändringar vet vi egentligen bara en sak om framtiden: Den kommer att se annorlunda ut. ....

Mot den här bakgrunden behöver Sverige mer av rättvisa och trygghet - inte mindre. Trygga människor vågar ställa om, möta förändringar och utvecklas. Ett Sverige i trygghet och rättvisa är ett dynamiskt, kreativt och förändringsbenäget samhälle.....

Som nyttillträdd finansminister vill jag inrikta mitt arbete på att göra Sverige ännu mer konkurrenskraftigt för framtiden. Därför kommer jag att fokusera på följande:

1. Full sysselsättning.
2. Sunda offentliga finanser.
3. Fler företag och fler företagare.
4. Sverige ska konkurrera med kunskap. Sverige ska inte konkurrera med låga löner eller dåliga anställningsvillkor. Sverige ska konkurrera med kunskap, kompetens och kreativitet.
5. Investera i framtiden. Utöver alla problem som vi har att brottas med här och nu, måste vi även ta oss an de stora framtidsfrågorna. Den ekonomiska politiken får aldrig sjangsera till en kortsiktig kvartalspolitik....

Avslutningsvis: Det finns de som hävdar att ett välfärdssamhälle som Sverige inte kommer att klara av att möta konkurrensen i en global ekonomi. Jag håller inte med. Jag menar att vår välfärdsmodell inte är ett hinder för framtida tillväxt, utan tvärtom en konkurrensfördel....

Det finns ingen motsättning mellan tillväxt och rättvisa eller mellan utveckling och trygghet. Välfärd skapar utveckling, och utveckling är en förutsättning för välfärd.”

Finansministerns deklARATIONER INNEBÄR LÖFTEN.

Finansministern lovar, att välfärd, trygghet och rättvisa inte ska ses som hinder för tillväxt och utveckling. Tvärtom lovar han att välfärd trygghet och rättvisa ska ses som något som skapar tillväxt och utveckling. Kraven om välfärd, trygghet och rättvisa ska gälla för alla. Finansministerns löften är något att lägga på minnet.

Näringsministern.

050218:

Två miljarder kronor satsas för att stärka innovationer.

Den nye näringsministern satsar pengar på innovationer.

“Vårt utgångsläge är gott. Sverige tillhör som en kunskapsbaserad ekonomi den grupp länder som är mest globaliserade. I flera ledande internationella undersökningar om villkoren för företagande, innovationer och framtida tillväxt rankas Sverige högst eller bland de främsta i världen. World Economic Forums "Global Competitiveness Report 2004-2005", som beskriver konkurrenskraften i 104 länder, placerar Sverige på en tredjeplats. I EU:s rankning av innovationskraft hamnar Sverige på första plats. Sverige är därtill det land som satsar mest resurser på forskning och utveckling i en OECD-jämförelse.

Från denna goda utgångspunkt ska Sverige bli ett ännu bättre företagaland. Vi ska göra det lättare att vara företagare, att bli företagare och att växa som företagare. Regeringen genomför nu steg för steg ett program för att ytterligare stärka förutsättningarna för företagandet.

* Ett handlingsprogram för att minska regelbördan för företagen....

* En treårig nationell satsning för att öka intresset för entreprenörskap bland ungdomar.....

* Vid årsskiftet slopades arvs- och gåvoskatten .....

* Regeringen förstärker handels- och investeringsfrämjandet....

Ett gott innovationsklimat ger förutsättningar för fler och växande företag. På så sätt stärks möjligheterna till jobb och därmed också rättvisa och välfärd.”

Var tionde medelålders man vill arbeta efter 65 år

050223

En undersökning av Svenskt Näringsliv.

“Talet om en hotande äldrechock är en myt, visar ny undersökning från Sifo. Svenskarna blir friskare och arbetsdugliga allt längre upp i åren. Bland dem som är mellan 50 och 65 år ökar intresset för att arbeta efter pensionsdagen. Mer än var tionde man vill

det, visar en ny Sifoundersökning. Nya arbetsuppgifter står främst på önskelistan för dem som vill fortsätta jobba. En majoritet är beredd att gå ned i lön för att kunna anpassa sin arbetssituation. Hotet om en äldrechock är en myt, skriver chefsekonomen Stefan Fölster.

Allt fler äldre som skall försörjas tvingar fram höjda skatter eller sämre välfärd. Denna tes har predikats otaliga gånger. Svenskt Näringsliv visar dock i en ny studie att den möjliga arbetsinsatsen per invånare i Sverige tvärtom kommer att vara ganska oförändrad under kommande årtionden. Många äldres intresse för att vara kvar i arbete ökar dessutom och skulle med rätt förutsättningar kunna öka ännu mer. Den så kallade äldrechocken uppstår endast om samhället fortsätter att rata de allt fler som kan och vill arbeta.

Andelen personer i Sverige som är över 65 år ökar från dagens 17 till 23 procent år 2030. Av detta har många dragit den förhastade slutsatsen att arbetsutbudet minskar. De missar dock att arbetsförmågan hos äldre ökar i ungefär samma takt som andelen äldre ökar.

Undersökningar pekar entydigt på att människor blir friskare och arbetsdugliga allt längre. I Sverige har antalet friska levnadsår ökat kraftigt, med ungefär två år mellan 1980 och 1996. Inte ens var tionde person mellan 65 och 75 betecknar själv sitt hälsotillstånd som dåligt, en kraftig nedgång under de senaste tjugo åren.

De medicinska framsteg som görs tyder snarast på att antalet friska levnadsår kommer att öka ännu snabbare framöver. Därtill förbättras hjälpmedlen till arbete för människor med vissa funktionshinder. Andelen fysiskt krävande arbeten minskar ganska snabbt, numera är det inte ens var tionde.

Antalet friska levnadsår ökar med närmare fem år mellan 1980 och 2030. Om dessa år i sin helhet användes till arbete skulle det fullt ut kompensera för ökningen av andelen äldre i befolkningen. Därtill finns nu drygt två miljoner människor i arbetsför ålder som en vanlig dag inte går till något arbete. Av dessa torde några hundra tusen människor kunna komma i arbete. Även detta skulle ensamt räcka för att kompensera för den ökande andelen äldre. Med dessa dubbla reserver ter sig oron för en "ålderschock" närmast som ett hjärnspöke.

Möjligheten att få fler äldre i arbete ser också ut att vara större än vad många tror. Andelen 60-64-åringar i arbete har faktiskt ökat under det senaste decenniet. Detta till skillnad från den övriga arbetsföra befolkningen, för vilken andelen i arbete inte har ökat alls sedan kris-åren i mitten på 1990-talet.....

Sverige är ingalunda värnlöst utlämnat åt någon förödande ålderschock. Den samlade arbetsförmågan i samhället minskar över huvud taget inte. Höjda skatter eller urholkad välfärd är alternativen enbart i ett samhälle som ratar allt fler människors kapacitet. I ett sådant samhälle blir det allt dyrare att försörja de undersysselsatta.”

Välfärd och välbefinnande.

050214:

Med ekonomisk tillväxt bromsas välbefinnandet.

Välfärdsforskare förklarar begrepp om välfärd och välbefinnande.

“**Politikens mål** är befolkningens välfärd. Det kräver eftertanke om vad man egentligen menar med välfärd och hur välfärden ska fördelas. Och det berör grundläggande ideologiska frågor om vad politiken kan och bör försöka rätta till, och vad som bör lämnas till marknaden, familjen eller till individerna själva.

Väljarna bedömer politiken efter dess välfärdskonsekvenser. God överensstämmelse med väljarnas välfärdsförväntningar ger politiken legitimitet. Samtidigt saknar vi en mer sammanhållen och visionär diskussion om välfärdens innehåll där man transparent avgränsar samhällsansvaret.

Vad säger då internationell välfärdsforskning om sambandet mellan tillväxt och välfärd? Under de senaste 20 åren har omfattande tvärvetenskaplig välfärdsforskning vuxit fram, med fokus på jämförelser mellan länder, regioner, befolkningsgrupper, samt över tid. Den senaste kunskapsöversikten (Diener och Seligman: "Beyond Money - Towards and Economy of Well-Being") grundas på 150 studier.

Det finns tre forskningsstrategier, som engagerar nationalekonomer, sociologer och psykologer, som utifrån olika traditioner beskriver välfärden. Den äldsta (ekonomiska) traditionen bygger på BNP, där man summerar värdet av ett lands produktion av varor och tjänster, men bland annat bortser från hur BNP fördelas.

Den andra (sociologiska) traditionen ("objektiv välfärds-mätning") bygger på att man intervjuar befolkningen om dess faktiska levnads-situation. Alla utvecklade länder har sådana undersökningssystem för samhällsplanering, koordinerade via EU, OECD och FN. Här utgår man från en bred välfärdsdefinition som omfattar ett 10-tal sektorer (utbildning, arbete, inkomster, boende, materiella tillgångar, fritid, sociala nätverk, exponering för brott, hälsa). Objektiva välfärdsfakta redovisas både i detalj och sammanfattade som välfärdsindex. Här gäller det alltså att upptäcka välfärdsproblem, förstå orsakerna och planera eventuella politiska åtgärder.

Den tredje (psykologiska) traditionen ("välbefinnande") utgår från den marknadsliberala idén att människorna själva bör vara bäst på att beskriva och sammanfatta sin egen välfärd. Intervjupersoner får ange hur nöjda de är med sin livssituation.

Skillnader i perspektiv, begrepp och metoder leder delvis till olika resultat. Det har lett till korsbefruktnings och omfattande tvärvetenskaplig forskning. Genom att kombinera och jämföra dessa tre traditioner kan vi lära oss något om sambandet mellan samhällsorganisation, tillväxt och välfärd.

OECD som publicerar BNP har länge varnat för att BNP inte mäter hela välfärden, utan bara det som kan mätas i pengar. Där saknas bland annat hälsa, livslängd, arbetsmiljö, sociala nätverk, trygghet, miljö, fritid, demokrati och medborgerliga friheter. BNP är en totalräkning för hela länder, och visar därför inte heller hur BNP är fördelad inom ett land. Rika länder kan ha omfattande fattigdom och marginalisering, parallellt med enorm rikedom. USA har till exempel tre gånger så hög fattigdomskvot som Sverige (räknat i köpkraft med USA:s fattigdomsgräns), trots högre BNP.

BNP/capita med det snävare monetära perspektivet placerar USA före nästan alla länder i Västeuropa (utom oljelandet Norge). Välfärdsanalyser baserade på ett bredare välfärdsbegrepp rangordnar däremot USA efter alla länder i Västeuropa. Det gäller såväl vedertagna välfärdindikatorer (livslängd, spädbarnsdödlighet, fattigdom, jämställdhet, och så vidare) som olika typer av välfärdsindex. De nordiska länderna brukar bilda ledningsgruppen, och Sydeuropa slutgruppen. Västeuropa har mer omfattande trygghetssystem och därför lägre fattigdom och marginalisering, vilket ger utslag vid välfärdsberäkningar baserade på ett vidare välfärdsbegrepp.

Dessa resultat är sedan årtionden dokumenterade i internationell forskning och internationella organ (till exempel FN).

Nationalekonomerna, inklusive flera Nobelpristagare (Tobin, Sen) har därför utvecklat index där BNP kompletterats med andra viktiga välfärdsaspekter (hälsa, utbildning, arbetstidsinsats, miljö och så vidare), hämtade från den sociologiska traditionen (välfärdsfakta), på senare tid även från den psykologiska traditionen (välbefinnande). Dessa hybridindex ger en annan rangordning av utvecklade länder än BNP/person.

På senare år har framför allt psykologisk forskning kring välbefinnande expanderat. Jämförelsen mellan tillväxt (BNP) och välbefinnande har gett en rad överraskande resultat:

- * **Välbefinnandet är visserligen högre i rika industriländer än i fattiga länder, men**
- * **i rika länder har välbefinnandet inte alls ökat under efterkrigstiden, trots en enorm BNP-ökning.**
- * **Välbefinnandet ökar inte långsiktigt bland personer som fått avsevärda inkomstökningar.**

Ekonomisk tillväxt har stor betydelse i fattiga länder, eftersom en stor del av befolkningen lever i ekonomisk nöd. I rika länder är välbefinnandet självklart högre, därför att den rent materiella otryggheten är mindre.

Men över en viss nivå (cirka 100 000 kronor/år) ökar inte välbefinnandet i befolkningen nämnvärt, på grund av avtagande marginalnytta.

En annan förklaring är att anspråksnivån växer vid ökad tillväxt. Vår referensram är historiens högsta levnadsstandard, ett närminne av stadiga standardökningar, optimistiska förväntningar på både marknaden och välfärdsstaten, utbredda jämlikhetsideal och massmedier som förmedlar optimistiska visioner av det goda livet. Människor jämför sin situation med andra som har det lite bättre och vad som verkar möjligt att uppnå.

Tillväxt skapar alltså förväntningar och missnöje som bromsar välbefinnandet (den så kallade lyckoparadoxen). Diener och Seligman visar också att vissa naturfolk med mycket lägre levnadsstandard rapporterar lika högt välbefinnande som rika amerikaner.

Tesen att pengar köper välbefinnande är alltså inte så självklar. Psykologisk forskning visar också det omvända: att välbefinnande skapar ekonomisk framgång. Det är ofta personer som är lyckliga, trivs i sitt samhälle, har kontroll över sitt liv och arbete, har lyckliga familjeförhållanden, är friska, också (längre fram i livet) har ekonomisk framgång.

När statistikerna korrigerar för skillnader i hälsa, styrelse-skick, sociala nätverk med mera försvinner därför inkomst som förklaring till välbefinnande.

Andra forskare pekar på att rika länder utmärks av socialt kapital: ömsesidigt förtroende, effektiva politiska institutioner, låg korruption och folkligt förtroende. Tillväxt och individuell inkomst har enligt Diener och Seligman ganska liten betydelse för välbefinnandet i industriländerna (korrelation: 0,08).

Låt oss summera. Vare sig vi mäter välfärd objektivt eller subjektivt är sambandet mellan BNP och välbefinnande minst sagt komplicerat och ganska svagt i de rika länderna. Nationalekonomer, sociologer och psykologer som forskar kring välfärd och välbefinnande kompletterar eller ersätter därför BNP/capita med andra

indikatorer och index. Den senaste satsningen kommer nu i USA (Gallup) under ledning av Kahnemann (Nobelpristagare i ekonomi) och Diener.

Ska vi sluta sträva efter BNP-tillväxt? Naturligtvis inte. Ekonomisk tillväxt behövs för att finansiera framtidsinvesteringar och välfärdspolitik. Men vi behöver fundera över hur tillväxten borde se ut. Tillväxt kan ske till priset av välfärdsminskningar på andra områden, som inte beaktas i BNP. Ekonomisk och social utveckling är en komplex balans mellan olika delmål. Det är denna insikt som har drivit fram ny tvärvetenskaplig forskning om välfärden.

Det är uppenbart att den ekonomiska tillväxten är i obalans med välfärdsutvecklingen. De senaste 20 åren har visat att BNP-tillväxt ibland inte minskar arbetslösheten ("jobless growth") och kan skapa ekonomisk otrygghet. Tillväxten ledsagas delvis av ökad miljöförstöring, stress på jobbet, otrygga jobb, längre arbetstider, obetalt övertidsarbete, sämre vård och folkhälsa, sämre skola, fler fattiga och bidragsberoende - och otrygga konsumenter. Ojämligheten ökar i de flesta i-länder, mest i USA och England, men även i Sverige. Medan fattigdom och ekonomisk otrygghet ökar, växer eliternas inkomster på ett sätt som raserar förtroendet för både näringslivet och politiken. Tendenserna är mer eller mindre starka i de flesta i-länder."

[De mänskliga rättigheterna.](#)

[Varför gör förtryckta sällan uppror?](#) **050312**

[Bildning eller utbildning?](#) **050309:**

"BILDNING ÄR INTE att vara världsbäst i Jeopardy eller Trivial Pursuit. I stället handlar det om en grundläggande förståelse för andra människor, kulturer och religioner.

Professorn och författaren Ronny Ambjörnsson arbetade under många år vid universitetet i Umeå där han fördjupade sig i bakgrun-

den till alla stora idéer och lärdomar genom världshistorien.

Han säger att om ett samhälle ska utvecklas i demokratisk riktning måste alla medborgare vara bildade.

Men det handlar inte om att känna till alla detaljer om till exempel varför Kina blivit en ekonomisk stormakt, påpekar Ronny Ambjörnsson. Inte heller att kunna vartenda årtal i de politiska partiernas historia i Sverige. Snarare gäller det att känna till den ideologi partierna står för och hur denna vuxit fram.

- Men demokratins koppling till bildningsbegreppet försvinner allt mer. Det urholkas om människor inte känner till hur det kommer sig att världen ser ut som den gör. Universitet och högskolor är en viktig arena att förankra demokratin i samhället.

I DAG HAR MÅNGA akademiker en alltför snäv yrkesutbildning, enligt Ronny Ambjörnsson. Studenterna har ofta inte råd att läsa en enda extra sida, utan gör bara vad de måste för att få ut sin examen. Och sedan gäller det att få ett jobb snabbt.

Ronny Ambjörnsson menar att de som går på renodlade yrkeslinjer riskerar att få en insnöad världsbild. Kanske blir det som i det gamla talesättet "Inte se skogen för alla träd". Därför vill han införa en bildningstermin på alla högskolor.

-Jag menar inte att alla ska gå omkring och citera grekiska klassiska filosofer eller konversera på ett "bildat" sätt. Skönlitteratur, idehistoria, kunskap om andra folk och kulturer, astronomi, grunden till de politiska ideologierna, filosofi ... det är ämnen som borde ingå i en bas-kurs i bildning. Det handlar om att ge alla en större insikt om vad det innebär att vara människa.

I nutida språkbruk ställs ofta bildning mot utbildning. Medan utbildningens mål är en bestämd och begränsad yrkeskompetens syftar bildningen till en omvandling av hela människan.

I en artikel i Nationalencyklopedin skriver Sven-Eric Liedman, professor i ide- och lärdoms historia, att begreppet bildnings långa historia går tillbaka till det antika Grekland och kanske ännu längre.

I det gamla Egypten och Babylon skulle en blivande ämbetsman

inte bara kunna skriva och ha en administrativ förmåga. Han behövde också vishet, ett begrepp som står ganska nära bildning. Liknande traditioner utvecklades i Kina och Indien. Under 1700 talet gav tyska filosofer ordet "bildning" den innebörd som vi ännu känner igen.

Efter andra världskriget kom dock bildning att likställas med ett anständigt och förfinat beteende, påpekar Sven-Eric Liedman. Ordet "allmänbildning" blev liktydigt med förmågan att klara sig bra i frågesporttävlingar.

SVERIGES FÖRENADE STUDENTKÅRER, som representerar landets högskolestudenter, har reagerat på att den högre utbildningen har två delvis motsatta mål. Dels ska den svara mot samhällets krav på välutbildad arbetskraft, dels ska den uppfylla demokratins behov av kritiskt tänkande människor.

Studentkårerna anser att den viktiga balansen mellan dessa två mål är på väg att rubbas. Den humanistiska tanken om ett livslångt lärande får stå tillbaka för det samhällsekonomiska kravet på en snabb genomströmning av studenter i högskolan.

Förra året lanserade studentkårerna därför kampanjen "En annan högskola är möjlig". Den syftar till att skapa en internationell progressiv utbildningspolitik för "jämlighet, kritiskt tänkande och demokrati".

I fjol arbetade också Högskoleverket med bildning som ett av tre teman och tog fram informationsboxen "Vem ska du bli?" Man gav också ut en skrift om bildning och matematik.

Per-Gunnar Rosengren är ansvarig för Högskoleverkets kampanj om bildning. Han pekar på att den högre utbildningen måste förmå studenterna att lyfta blicken, främja deras kritiska tänkande samtidigt som den måste samverka med övriga samhället.

-I dag sker en snuttifiering av kunskapen om omvärlden. Ny information sprids snabbt via internet samtidigt som specialiseringen kanske drivs för långt inom vissa utbildningar. Högskolan måste kunna erbjuda reflektion och möjlighet till ett helhetstänkande.

För två år sedan frågade Högskoleverket cirka 15000 studenter med

två eller flera terminers studier bakom sig vad de ansåg om sin utbildning. Svaren kan sammanfattas i tre punkter. Studenterna ansåg inte att studierna bidragit till att öka deras engagemang i samhällsfrågor, det fanns få möjligheter till diskussion och de fick ingen hjälp att utveckla det analytiska tänkandet.

- Studenter efterfrågar många gånger klassiska bildningskurser som litteraturvetenskap, astronomi och idé- och lärdoms historia. Samtidigt ses bildning fortfarande som något elitistiskt och esoteriskt, något mystiskt och svårbegripligt, säger Per Gunnar Rosengren.....”

Varför har vi ont i själen? Informationsöverflöd. Kunskapsbrist. Handlingsförlamning.

050313.

Viktigast här är att utforma ett övergripande system av åtgärder för att försöka vrida rätt "den urlidvridna tiden". För detta krävs en allmän insikt om var problemen finns. Det räcker inte att ha siktet inställt på nästa mandatperiod. Vi måste planera för hela seklet.

SvD 050313:

“Varför har vi ont i själen?”

“Den svenska ohälsan. Vart är vårt samhälle på väg? Sverige har rekordlång livslängd men också rekordhöga ohälsotal. För att få till stånd ett omtänkande måste alla inse problemets vidd. Låt 2005 sjuda av idéer, skriver medicinprofessorerna Björn Folkow, Lennart Levi och Lars Werkö.”

“Sverige år 2005: rekordlåg spädbarnsdödlighet och rekordlång medellivslängd. Men samtidigt rekordhöga ohälsotal, med starka inslag av stressrelaterad ohälsa - "den nya ohälsan".

Av alla svenskar i arbetsför ålder är 13 procent antingen sjukskrivna eller förtidspensionerade. Av totalt 540 000 förtidspensionärer har cirka 75 000 tillkommit bara under 2004.

De flesta av alla dessa lider av ett svårpreciserat "ont i kroppen"- eller "ont i själen"-tillstånd som knappt alls beaktas i läkarutbild-

ningen. Bakgrunden och de underliggande mekanismerna har klinisk forskning inte klarlagt.

Homo Sapiens är biologiskt "konstruerad" för en såväl mentalt som fysiskt helt annan tillvaro än det postindustriella samhällets "sköna nya värld".

Detta har förbisetts av de ekonomiska-tekniska drivkrafterna bakom dagens materiella välbefinnande men också i många politiska beslut präglade av tunnelseende. Och, inte minst, av en alltmer reduktionistisk medicinsk forskning.

Under hundratusentals generationer har vår arts hjärna genom "de starkastes överlevnad" genetiskt anpassats till den lilla jägar/samlargruppens hårda livsvillkor. Jämfört med dessa årmiljoner är t ex jordbrukskulturens kanske 10 000 år en lika ringa tidsandel som upploppssidans sista 100 meter utgör av ett drygt 42 km långt maratonlopp.

Och med denna genetiskt förankrade psykobiologiska konstruktion, formad för en helt annan tillvaro, ska vi människor nu hantera informationssamhällets störtflod av sinnesintryck, utmaningar, krav och möjligheter - under vår arts "sista decimetrar" av sagda lopp.

Studier såväl på människa som på andra grupplevande varelser visar att hot mot, eller förlust av, känslan av egenkontroll och socialt stöd via hjärnan utlöser en rad beteenden och neurohormonella reaktionsmönster, som kan bidra till ett brett spektrum av störningar och sjukdomar.

Konsekvenserna blir också ekonomiska. Över en miljon svenskar i arbetsför ålder deltar inte i någon form av förvärvsverksamhet - de är sjukskrivna, förtidspensionerade, arbetslösa, socialhjälpstagare m fl.

Om antalet i arbete kunde öka med en enda procentenhet (cirka 40 000 personer) skulle samhällsvinsten bli 17 miljarder kronor per år! Nu är läget akut. Det behövs ett radikalt nytänkande på minst tre fronter.

1. Informationsöverflöd

Viktigast här är att utforma ett övergripande system av åtgärder för att försöka vrida rätt "den urljedvridna tiden". För detta krävs en allmän insikt om var problemen finns.

Tidigare stora framsteg i fråga om folkhälsan berodde endast delvis på medicinska åtgärder. Minst lika viktiga var förbättrade samhällsförhållanden - ekonomi, bostäder, utbildning, trafikreglering och annat.

- Dessa vinster håller vi på att förskingra samtidigt som arbetslivets krav och möjligheter ökar i informationssamhällets släptåg. Även människors anspråk och förväntningar ökar.

Har vår hjärna kapacitet att motsvara alla dessa krav? Våra fem sinnen tar varje sekund emot många miljoner informationsbitar, av vilka vårt medvetande aktivt noterar ett litet urval. Men hur görs urvalet? Kan vår hjärna sova mellan det livsviktiga, det någorlunda angelägna och det onödiga?

Det ständiga informationsflödet gör återhämtningspauserna både kortare och färre. Vi sover allt mindre och blir därför sårbarare.

Allt fler människor abdikerar från sin medborgarroll. Det sociala kapitalet i form av tillit, solidaritet och benägenhet för samverkan blir allt knappare.

Allt detta leder till en effektförlust i hjälparbetet och allt fler passiva, hjälpberoende medborgare - patienter, klienter, studenter, konsumenter.

2. Kunskapsbrist

Dagens medicinska forskning och utbildning är främst inriktad på molekylära-genetiska aspekter.

Sjukvårdspersonalens utbildning omfattar främst kroppsliga sjukdomars orsaker och mekanismer. Den "nya ohälsans" mångfasetterade orsaker och psykobiologiska mekanismer lär man sig föga om.

Det blir därför svårt att hantera problemen annat än med symptomlindrande behandling och sjukskrivningsinstrumentet, ej sällan med förvårande slutresultat.

En lika allvarlig brist på kunskap finns hos ekonomer, tekniker och jurister - de som är eller snart blir chefer i det privata näringslivet och den offentliga sektorn. Högskoleverket och andra instanser med ansvar för utbildning bör se över innehållet i de utbildningar som erbjuds kommande generationer.

3. Handlingsförlamning.

De som blir sjukskrivna en månad eller längre lämnas ofta vind för våg. De borde erbjudas ett "hälsoombud", som hjälper den sjuke i kontakten med bl a myndigheter och arbetsgivare, och en primärvård med breddad kompetens.

Vart är vårt samhälle på väg? Vilket samhälle vill vi ha?

Informationssamhället är här, på gott och ont. Det gäller att ta till vara det goda och minimera det onda. Det räcker inte att ha siktet inställt på nästa mandatperiod. Vi måste planera för hela seklet.

Kan vi förvänta oss att partiledare, statsråd, statssekreterare och sakkunniga i departementen, riksdagens utskott, kulturarbetare, arbetslivets parter, men inte minst de som är ansvariga för högre utbildning och forskning inom universitetsvärlden, är villiga att tänka om?

För att detta ska ske är det troligen nödvändigt att de många människorna, allmänheten, de som i dag saknar en röst, inser problemets vidd och bidrar till en förnyelse.

Låt år 2005 sjuda av idéer, tillämpningar och utvärderingar!

BJÖRN FOLKOW , LENNART LEVI, LARS WERKÖ

professor em i fysiologi, Göteborgs universitet, professor em i psykosocial miljömedicin, Karolinska Institutet, professor em Göteborgs universitet."

Artiklarna berättar något om läget i Sverige.

Artiklarna i början handlar om flodvågskatastrofen i Sydostasien och stormen i Sydsverige och om resonemang om krisberedskap o d som följt.

Sedan gäller de andra kriser av olika slag som också förtjänar uppmärksamhet. På slutet gäller artiklarna ekonomiska förhållanden i ett globalt perspektiv med de problem för svenskt näringsliv som följer av konkurrensen från låglöneländer. Till slut gäller artiklarna förhållandet mellan ekonomiska förhållanden och välfärd, och behovet av bildning och utbildning i samhällskunskap.

Av det hela kan man dra slutsatsen, att det viktigaste är välfärd, välbefinnande, bildning och samhällskunskap och att de ekonomiska förhållandena visserligen är viktiga, men ändå andrahandsproblem.

Flodvågskatastrofen i Östasien julen 2004 och stormskadorna i skogarna i södra Sverige i början på 2005 har aktualiserat frågor om att förbättra katastrof- och krisberedskapen. Sådana förbättringar är lovvärda, men om man sätter som mål att förbättra välfärdsfördelningen i Sverige och världen kan katastrof- och krisberedskapen inbegripas i det. Alla kriser och allt elände som ständigt pågår behöver tas om hand varje dag.

Förbättringar kan ske genom att förbättra de mänskliga verksamheterna, bl a utbildningsverksamheterna och individernas inre verksamheter med tänkande om världens problem och vilja och förmåga att förbättra världen.

Verksamheter som formar framtiden.

Huvudområdena i det uppgjorda klassifikationssystemet. är:

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter.
2. Religiösa verksamheter o d.
3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.
5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.
6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.

I det föregående har visats ett antal sammanställningar av olika verksamheter som har betydelse för utvecklingen. I anslutning till de angivna offentliga utredningarna är det isynnerhet offentliga myndigheter o d som är intressanta.

Offentliga myndigheter finns i sammanställningen:

Sven Winnell 050121: sverige.se som ersatt SverigeDirekt. Kompletterad 050411 med Riksdagens samhällsguide. (<http://winnell.com/omr40m.pdf>)

Den är på 233 sidor, men där finns 23 sidor med en sammanfattning vars delar läggs in i det följande.

En annan sammanställning är:

Sven Winnell 050206: SW-klassifikationssystem med inagda: LIBRIS/SAB, sverige.se, forskningsämnen, CPV för varor/tjänster, SNI arbetsställen, SSYK yrken, SUN utbildningar. (<http://winnell.com/omr40t.pdf>)

Den är på 186 sidor och ger en fylligare bild av verksamheterna, men är för stor att ta med nu.

Myndigheter mm i sverige.se fördelade på SW-områdena 1-9.

Från <http://winnell.com/omr40m.pdf>

“SverigeDirekt” på Internet är ersatt av “sverige.se” som nu sköts av Statskontoret. I SverigeDirekt fanns med adresser till offentliga myndigheter och vissa andra organisationer. I sverige.se är dessa andra organisationer inte med trots att de är av intresse i samhällsplaneringsperspektiv. I följande genomgång av verksamheterna 1-9 är de med enligt följande kommentarer:

Genomgången i det följande visar adresser till myndigheter mm i sverige.se:

Innehållet i SverigeDirekt

(SverigeDirekt enligt sid 13-18 i Sven Winnell 020202: omr01g.pdf)

* Statliga myndigheter och bolag och riksdagens myndigheter uppdaterade 020110

* samt Enskilda organisationer och akademier uppdaterade 011130

* och politiska partier.

Kompleterat med myndigheter od som tillkommit i sverige.se

* enligt en lista i omr40m.pdf

* enligt sverige.se på Internet 050116,

* och med namnändringar enligt en lista i omr40m.pdf.

Det ska nu tilläggas, att det tillkommer och avgår myndigheter, men Statskontoret redovisar inte tydligt hur det är med det. Listan är i bokstavsordning och vill man veta något om förändringar får man med möda jämföra med äldre listor.

Det är inte säkert att alla myndigheter finns på Internet. Alla stora intressanta intresseorganisationer, branschorganisationer o s v är inte med.

Dessutom är inlagda delar av försvarsberedningens utredning.

Människornas verksamheter 1-9.

Krishantering.Välfärdsfördelning.

Flodvågskatastrofen i Östasien julen 2004 och stormskadorna i skogarna i södra Sverige i början på 2005 har aktualiserat frågor om att förbättra katastrof- och krisberedskapen. Sådana förbättringar är lovvärda, men om man sätter som mål att förbättra välfärdsfördelningen i Sverige och världen kan katastrof- och krisberedskapen inbegripas i det.

Förbättringar kan ske genom att ändra de mänskliga verksamheterna.

En fördel med förteckningen över verksamheter är, att alla upptänkliga mänskliga verksamheter ryms i förteckningen. Det finns inga verksamheter utanför. Alla slags verksamheter som finns är inte namngivna, men områdena som är med kan delas upp i oändlighet så att alla verksamheter kommer med.

Ska man ha nytta av förteckningen måste man veta vad de olika områdena innehåller.

Med hjälp av förteckningen kan man finna områden som är otillräckligt uppmärksammade.

Barn är nyfikna och har behov att utforska världen. De lär sig om naturkrafterna när de springer, hoppar, klänger och klättrar och gör kakor i sandlådan. De lär sig språk och uppförande o s v i kontakt med omgivningen. I skolan lär de sig läsa, skriva och räkna. Mycket kan inte läras genom egen erfarenhet, man måste läsa sig till hur det är. Världskartan kan man inte se i full skala i verkligheten. I dag behöver svenskarna känna till alla svenska problem och känna till alla världens länder och folk och deras problem och hur samspelet bör ske. Det man lär sig i grundskolan räcker inte, det man lärt där är snart för gammalt. Radio, TV och tidningar o d får ta vid. Och det som finns där är beblandat med de kommersiella krafternas förvirrandebudskap.

Att förstå områdenas innehåll.

Lättast att förstå är områdena 5 om naturforskningsverksamheter och 6 om ekonomiska/ teknologiska verksamheter.

Det är verksamheter som sysslar med det materiella. Verksamheterna i 5 ger kunskaper som är förutsättningar för verksamheterna i 6:

- * 61 som handlar om människokroppen och sjukvård o d.
- * 62 ingenjörsverksamheter där materiella hjälpmedel konstrueras: maskiner, elektriska apparater, fordon etc (tillverkas sedan i 66-69).
- * 63 Jordbruk, djurhållning, skogsbruk, jakt, fiske o d. Produkterna går till 64 eller till varuindustrier i 66-68 och byggande i 69).
- * 64 Hushållsverksamheter. Användning av anläggningar för hushållens försörjning med mat och husrum, värme, vatten och avlopp, kroppsvård, tvätt och städning o d.
- * 65 Diverse tjänster: administrationsverksamheter, kontorsverksamheter, handelsverksamheter, televerksamheter, transportverksamheter, penningverksamheter, företag, arbetsförmedling mm.
- * 66-68 Tillverkning av varor.
- * 69 Tillverkning/ byggande av byggnader och anläggningar.

I Sverige finns lagstadgade regler o d om verksamheterna , bl a om skälig levnadsstandard. Svårare att förstå är områdena 1-4 och 7-9.

Områdena 1-2 kan ses tillsammans.

Område 1 gäller psykologiska och filosofiska verksamheter och 2 religiösa verksamheter o d. De psykologiska och filosofiska verksamheterna gäller huvudsakligen verksamheter 11-19 i individernas inre verkligheter. Individens religiösa verksamheter ingår i individens verksamheter i de inre verkligheterna, men har under tidernas lopp betraktats som något så speciellt att religiösa verksamheter fått ett eget verksamhetsområde. Man kan skilja mellan de religiösa organisationernas verksamheter med dogmer, ritualer o d och placera dem i 2, och individens religiösa verksamheter i de inre verkligheterna och placera dem i 11-19. Hur som helst kan verksamheterna i 2 ses som bihang till verksamheterna 11-19

Verksamheterna i 11-19 gäller individernas verksamheter i de inre verkligheterna, men också vetenskapliga verksamheter som utforskar och beskriver inre verkligheter.

Område 10 gäller verksamheter som så att säga ser de inre verkligheterna utifrån och uppifrån i ett samhällsperspektiv. I 10 finns bl a arkivverksamheter och biblioteksverksamheter som i samhället motsvarar kunskaper o d i individernas inre verkligheter. 109 gäller filosofihistoriska verksamheter o d som ser de inre verkligheterna utifrån i ett samhällsperspektiv.

I Sverige finns lagstadgade regler om kunskaper alla bör ha, genom obligatorisk skola, och staten ställer krav om kunskaper o d för behörighet till vissa yrken. Det finns i viss mån regler om individernas moral, vad som får och inte får göras.

Områdena 3-4 kan ses tillsammans.

Område 3 gäller politiska vetenskaper och politiska verksamheter. Område 4 gäller forskningsverksamheter som utforskar sammanhang mellan olika områden och som är hjälpmedel bl a för de politiska verksamheterna. Det är ett tämligen illa utvecklat forskningsområde där det fattas mycket och där det finns mycket att göra.

I Sverige finns lagstadgade regler om hur politiska verksamheter ska gå till.

Områden 7-9 gäller kulturella verksamheter.

Det är verksamheter som använder det materiella, men där en väsentlig avsikt är att påverka psyken. Verksamheterna kan ses som informationsverksamheter.

Områden 8-9 gäller språk och verksamheter med skrivna ord.

Språk och skönlitteratur finns i 8. I område 9 gäller det sakliga beskrivningar. Sakliga beskrivningsverksamheter som gäller särskilda områden 10-99 ingår vanligen i respektive områden. Att förstå verksamheterna i 8-9 borde inte vara svårt.

Område 7 kan delas i två delar: 71-78 och 79.

71-78 gäller fysiska miljöer och fysiska föremål. Verksamheterna i 71-78 har ordnats efter fysiska objekt. I 71 gäller det de största objekten, hela länder, landsdelar, städer o d. I 72 gäller det objekt på byggnadsnivå och i 73-78 föremålsnivå.

Område 79 gäller mänskliga beteenden där den psykiska faktorn är väsentlig, man kan säga, att 79 gäller sociala miljöer och sociala beteenden. I 791-794 ingår människors vardagliga beteenden och underhållningsverksamheter o d. I 795 har sociala miljöer och sociala verksamheter ordnats efter de fysiska miljöer där de förekommer (som i 72). I 795 ingår bla utbildningsverksamheter (7957). i 79 ingår också sportverksamheter (796-799) och eftersom sporten inte ses som ekonomisk/ teknologisk verksamhet utan något som avses påverka psyket och ge tillfredsställelse hos dem som utövar sport eller bara ser på.

För planeringsverksamheterna i 71-72 finns i Sverige lagstadgade procedurer, regler och krav. För verksamheterna i 79 finns i viss mån lagstadgade regler och, men regler om förändringsprocedurer är illa utvecklade, det gäller t ex är hanteringen av problem med integration och segregation, mobbning, hanteringen av fattigdom och sk utslagna etc.

De sociala miljöerna planeras i någon mån av de offentliga myndigheterna, men borde planeras på ett mer medvetet sätt med hjälp av de fyra planeringsmomenten, hur var det, är det, hur kan det bli och hur bör det bli ?

Mänsklighetens största planeringsuppgift kan anses vara att planera de sociala miljöerna, och planera dem med hänsyn till individernas kroppsliga och psykiska förhållanden, sedda i jämlikhetsperspektiv.

Det innebär bl a att de sociala miljöerna ska stödja jämlikhetssträvanden och solidaritet så att människor når tillfredsställelse och självförtroende och hushållen får pengar till skälig levnadsstandard. Pengarnas fördelning är ett stort problemområde, som man inte lyckats särdeles väl med ens i Sverige.

1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.

10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar.

I varje samhälle bör finnas ordning i arkiv och bibliotekssystem och databaser, där man snabbt kan finna kunskaper man behöver. Lika så bör alla ha åtminstone översiktliga kunskaper om det egna samhällets och världens tillstånd och förändringar. Vid plötsliga katastrofer finns inte tid att ordna allt detta, det bör ordnas och läras in hela tiden.

10 Innehåller övergripande filosofiska verksamheter som arkiv- och biblioteksverksamheter och verksamheter med filosofihistoria, idé- och lärdomshistoria mm. Här hanteras bl a dokument som kan sägas representera mänsklighetens hela vetande.

101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.

sverige.se:

Riksarkivet RA

Arbetarrörelsens arkiv o bibliotek. ARAB (Äv102)

Svenska arkivsamfundet

Ljud- och bildarkiv, Statens, SLBA

102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning.

Sven Winnell 050109: Infostruktur.

Klassifikationssystem: LIBRIS - SAB och SW-systemet.

(<http://winnell.com/omr40i.pdf>).

Sven Winnell 050112: Några databaser och bibliotek.

(<http://winnell.com/omr40l.html>).

sverige.se:

Sverige direkt

Utredningen om SverigeDirekt

Kungliga biblioteket, KB

Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek SPPB

Talboks- och punktskriftsbiblioteket TPB

Institutet för byggdokumentation

Svensk Biblioteksförning

Arbetarrörelsens arkiv o bibliotek ARAB (Äv101)

Fråga biblioteket!

Kulturnät Sverige (även 70)

Skoldatanätet (även 108 och 7957)

SUNET

Sweden.se

Svensk Biblioteksförning

Svenska Miljönätet

103 Övergripande värderingar. Allmänna encyklopedier.

FNs förklaring om de mänskliga rättigheterna.

Rio-deklarationen om miljö och utveckling. Agenda 21.

Nationalencyklopedin.

sverige.se:

Mänskliga rättigheter

Citat ur Agenda 21.

Citaten är avsedda att belysa några viktiga drag. Den första principen i Riodeklarationen handlar om att människan står i centrum och har rätt till ett hälsosamt och rikt liv i samklang med naturen. Det är viktigt att framhålla, att det primära är människornas rätt till ett hälsosamt och rikt liv. Detta liv ska levas i samklang med naturen.

Den första punkten i första kapitlet i Agenda 21 :

”1.1 Människan står vid ett vägskäl i historien. Vi står inför möjligheten av en bestående ojämlikhet mellan och inom nationer, ökad fattigdom, hunger, ohälsa och analfabetism och fortsatt förstöring av de ekosystem som vi är beroende av för vår välfärd. En integrering av miljö- och utvecklingsfrågor och ett större engagemang i dessa frågor kommer emellertid att leda till att människors basbehov tillgodoses, till en förbättrad levnadsstandard för alla, bättre skydd av och hushållning med ekosystemen och en tryggare, lyckligare framtid. Ingen nation kan uppnå detta på egen hand, men tillsammans kan vi det, i ett globalt samarbete syftande till en hållbar utveckling.”

Kapitel 3 om fattigdomsbekämpning :

”Fattigdom är ett komplext flerdimensionellt problem vars upphov är både nationellt och internationellt....Undanröjande av fattigdom och svält samt större jämlikhet i fråga om inkomstfördelning och mänsklig resursutveckling tillhör fortfarande de största utmaningarna. Ansvar för kampen mot fattigdomen delas av alla länder...En miljöpolitik som huvudsakligen är inriktad på bevarande och skydd av

naturresurser måste, samtidigt som den förvaltar dem på ett hållbart sätt, ta vederbörlig hänsyn till dem som är beroende av resurserna i fråga för sitt livsuppehälle. I annat fall kan den få en omvänd effekt såväl på fattigdomen som för möjligheterna att nå framgång på lång sikt vad gäller bevarandet av naturresurser och miljö...En effektiv strategi för att samtidigt hantera problemen med fattigdom, utveckling och miljö bör inledas med fokusering på naturresurserna, produktionen och människorna och bör inbegripa demografiska frågor, förbättrad hälsovård och utbildning, kvinnornas rättigheter, den roll som spelas av ungdomen, ursprungsbefolkningen och lokala samhällen samt en demokratisk medbestämmandeprocess i förening med förbättrad styrelse.”

Kapitel 4 om förändring av konsumtionsmönster :

”Särskild vikt bör läggas vid av ohållbar konsumtion orsakad efterfrågan på naturresurser och vid en användning av dessa resurser som är effektiv och i överensstämmelse med målsättningen att minimera förbrukning samt minska föroreningar. Trots att konsumtionen i vissa delar av världen är mycket hög, är de grundläggande konsumtionsbehoven hos en stor del av mänskligheten inte tillfredsställda. Detta leder till överdriven efterfrågan och ohållbara livsstilar bland de rikare segmenten, något som innebär oerhörda påfrestningar på miljön. De fattigare segmenten kan å andra sidan inte tillfredsställa sina behov av livsmedel, hälsovård, bostäder och utbildning. En förändring av konsumtionsmönstren kommer att innebära krav på en mångsidig strategi som är inriktad på efterfrågan, tillfredsställande av de fattigas basbehov, och minskning av avfall och av användning av icke förnyelsebara resurser i produktionsprocessen.”

Kapitel 6 om människors hälsa :

”Det råder ett nära samband mellan hälsa och utveckling. Både otillräcklig utveckling som leder till fattigdom och olämplig utveckling som orsakar överkonsumtion kan, samtidigt som världens befolkning ökar, ge upphov till allvarliga miljöorsakade hälsoproblem i utvecklade

länder och utvecklingsländer... Det krävs tvärsektoriella åtgärder för att koppla samman en förbättring av hälsa, miljö och samhällsekonomiska förhållanden. Sådana åtgärder, vilka omfattar utbildning, bostadspolitik, anläggningsarbeten och samhällsgrupper, i vilka ingår företag, skolor och universitet och religiösa, medborgerliga och kulturella organisationer, är inriktade på att möjliggöra för människor i lokala samhällen att säkerställa hållbar utveckling. Det är av särskild betydelse att man i stället för att enbart förlita sig på rehabilitering och behandling även inbegriper förebyggande program.”

Kapitel 7 om boende och bebyggelse:

”Det övergripande målet för boende- och bebyggelsesektorn är att förbättra boendets sociala, ekonomiska och miljömässiga kvalitet och alla människors livs- och arbetsmiljö - särskilt de fattiga i städerna och på landsbygden.”

Kapitel 8 om att integrera miljö och utveckling i beslutsfattandet :

”Det övergripande målet är att förbättra eller omstrukturera beslutsprocessen så att beaktandet av socioekonomiska frågor och miljöfrågor helt integreras och en bredare delaktighet från allmänhetens sida garanteras...Det primära behovet är att integrera beslutsprocesserna inom miljö- och utvecklingsområdena. För detta ändamål bör regeringarna genomföra en nationell översyn och, när så är lämpligt, förbättra beslutsprocesserna så att en integrering av ekonomiska och sociala frågor samt miljöfrågor gradvis uppnås i strävandet efter en utveckling som är ekonomiskt effektiv, socialt rättvis och ansvarsfull och miljömässigt sund. Länderna gör egna prioriteringar, i enlighet med sina nationella planer och program, bland följande åtgärder:

- a) Att säkerställa en integrering av ekonomiska, sociala och miljömässiga överväganden i beslutsfattandet på alla nivåer och i alla departement,
- b) att anta inhemskt utformade programramar som ger uttryck för ett

långsiktigt perspektiv och ett sektorövergripande angreppssätt som grund för besluten med beaktande av kopplingarna mellan och inom de olika politiska, ekonomiska, sociala och miljömässiga frågor som sammanhänger med utvecklingsprocessen,

c) att fastställa nationellt beslutade mål och medel för att säkerställa enhetlighet mellan sektoriella, ekonomiska, sociala och miljömässiga program, planer och instrument för genomförandet av programmen, även skatte- och budgetinstrument - dessa mekanismer skall tillämpas på flera nivåer och sammanföra dem som är engagerade i utvecklingsprocessen,

d) att systematiskt kontrollera och utvärdera utvecklingsprocessen genom regelbundna översyner av tillståndet inom utvecklingen av mänskliga resurser, ekonomiska och sociala förhållanden och utvecklingslinjer och situationen för miljö- och naturresurserna; detta kan kompletteras med årliga miljö- och utvecklingsöversyner för att de olika departementen skall kunna bedöma om långsiktiga utvecklingsmål har uppnåtts,

e) att garantera öppenhet om, och ansvar för, de miljömässiga följdverkningarna av ekonomiska och sektoriella program,

f) att garantera att allmänheten får tillgång till relevant information, vilket gör det lättare att inhämta allmänhetens åsikter och möjliggör en effektiv delaktighet....”

Kapitel 23.Förord till avsnitt III om att stärka viktiga samhällsgruppers roll.

” En av de grundläggande förutsättningarna för att uppnå en hållbar utveckling är ett brett allmänt deltagande i beslutsprocessen. Dessutom har det på miljö- och utvecklingsområdet vuxit fram ett behov av nya former för deltagande. Detta omfattar bl.a. behovet för enskilda individer, grupper och organisationer att delta vid utarbetandet av miljökonsekvensbedömningar och informera sig om och delta i beslut, särskilt sådana som kan påverka de samhällen där de lever och arbetar. Enskilda individer, grupper och organisationer bör få tillgång till information av betydelse för miljö och utveckling som är tillgänglig

hos nationella myndigheter, inklusive information om produkter och åtgärder som har eller kan få betydande följder för miljön och information om miljövårdsåtgärder.”

Kapitel 33 Finansiella resurser och mekanismer:

” Ekonomisk tillväxt, social utveckling och utrotande av fattigdom är de viktigaste prioriteringarna för utvecklingsländerna och är i själva verket en förutsättning för att de nationella och globala målen om en hållbar utveckling skall uppnås. Med hänsyn till de fördelar för hela världen som genomförandet av Agenda 21 i sin helhet bör medföra kommer en överföring till utvecklingsländerna av effektiva medel, bl.a. ekonomiska resurser och teknologi utan vilka de får svårt att till alla delar genomföra sina åtaganden, att tjäna såväl de utvecklade ländernas som utvecklingsländernas och hela mänsklighetens, inklusive kommande generationers, gemensamma intressen.”

Kapitel 35 Forskning för en hållbar utveckling :

”Detta kapitel fokuserar på vetenskapens roll och användning för att stödja en klok hantering av miljö- och utvecklingsfrågor med sikte på mänsklighetens överlevnad och framtida utveckling. De programområden som föreslås här skall vara övergripande för att stödja de särskilda krav på vetenskap som har nämnts i andra kapitel i Agenda 21. En uppgift för vetenskapen bör vara att tillhandahålla information som ett underlag för en bättre utformning av miljö- och utvecklingspolitik. För att uppfylla detta krav blir det nödvändigt att öka den vetenskapliga insikten, förbättra långsiktiga vetenskapliga bedömningar, stärka den vetenskapliga kapaciteten i alla länder och säkerställa att vetenskapen svarar mot de framväxande behoven.”

Kapitel 36 Att främja utbildning och höja det allmänna medvetandet :

” Utbildning, höjande av det allmänna vetandet och yrkesutbildning har beröringspunkter med så gott som alla områden som nämns i Agenda 21 och har särskilt nära samband med

tillgodoseendet av grundläggande behov, kapacitetsuppbyggnad, information, vetenskap och vissa stora samhällsgruppers roll....

Utbildning, inbegripet formell utbildning, det allmänna medvetandet och yrkesutbildning, bör anses vara en process genom vilken människor och samhällen kan uppnå den högsta graden av självförverkligande. Utbildning är avgörande för att främja en hållbar utveckling och förbättra människors förmåga att lösa miljö- och utvecklingsproblem. Medan den grundläggande utbildningen utgör grundvalen för utbildning om miljö och utveckling, måste det senare medvetandegörandet utgöra en väsentlig del i inlärningsprocessen. Både formell och icke-formell utbildning är nödvändig för att ändra människors attityder så att de kan bedöma och lösa de problem som hör samman med hållbar utveckling. Den är också av avgörande betydelse för att uppnå medvetande om betydelsen av miljö och etik, värderingar, attityder, färdigheter och beteenden som är förenliga med hållbar utveckling och för att allmänheten effektivt skall kunna delta i beslutsprocessen. För att vara effektiv bör utbildning om miljö och utveckling omfatta dynamiken i såväl den fysiska/biologiska, sociala och ekonomiska miljön som människans utveckling (vilken kan inkludera andlig utveckling), och ingå i samtliga ämnen och vetenskapsgrenar. Såväl formella som icke-formella metoder och effektiva kommunikationsmedel bör utnyttjas i denna undervisning...

Länder och läroanstalter bör införliva miljö- och utvecklingsfrågorna med befintliga läroplaner och främja utbyte av metoder och utvärderingar....”

Kapitel 38 En internationell institutionell ordning :

” Alla fackorgan i FN-systemet har en nyckelroll vid genomförandet av Agenda 21 inom sina respektive kompetensområden. För att säkerställa en effektiv samordning och undvika dubbelarbete vid genomförandet av Agenda 21 bör det finnas en effektiv arbetsfördelning mellan olika delar av FN-systemet utifrån dessas mandat och komparativa fördelar. Medlemsstaterna har möjlighet att genom vederbörande styrande organ se till att dessa uppgifter utförs effektivt.

För att underlätta en utvärdering av fackorganens prestation och sprida kunskap om deras verksamhet bör alla FN-organ åläggas att regelbundet utarbeta och offentliggöra rapporter om sin verksamhet vad gäller genomförandet av Agenda 21. Det krävs även att deras politik, program, budget och verksamhet blir föremål för grundlig och kontinuerlig översyn.”

Kapitel 40 Information för beslutsfattande :

” Enligt principen om en hållbar utveckling är alla människor användare och producenter av information i vid mening. Med information förstås såväl sakuppgifter som lämpligt strukturerade erfarenheter och kunskaper. Behov av information uppstår på alla nivåer från överordnade beslutsfattare på nationell och internationell nivå till gräsrotsnivå och individens nivå. Följande två programområden måste genomföras för att säkerställa att beslut i högre grad baseras på tillförlitliga underlag:

A. Att överbrygga informationsklyftan,

B. Att förbättra tillgången på information....

De vanligaste indikatorerna såsom bruttonationalprodukt (BNP) och mätningar av individuella resurs- eller föroreningsflöden ger inte en tillräckligt bra bild av utvecklingens hållbara karaktär. Metoderna för att bedöma samverkan mellan miljömässiga, demografiska, sociala och utvecklingsmässiga parametrar inom olika sektorer är inte tillräckligt väl utvecklade eller utnyttjade. Det är nödvändigt att utveckla indikatorer för hållbar utveckling som kan ge tillförlitliga beslutsunderlag på alla nivåer och bidra till att integrerade miljö- och utvecklingssystem reglerar sig själva och fungerar på ett hållbart sätt....

Regeringar bör överväga att genomföra de nödvändiga institutionella förändringarna på nationell nivå för att åstadkomma en integrering av miljö- och utvecklingsinformation. På internationell nivå behöver verksamhet för miljöutvärdering stärkas och samordnas med insatser för att utvärdera utvecklingstendenser....

Länder, internationella organisationer, inklusive FN-systemets

organ och icke-statliga organisationer, bör utnyttja olika initiativ till elektronisk överföring som ett medel för att stödja informationsutbyte, ge tillgång till databaser och andra informationskällor, underlätta kommunikation i samband med mera övergripande projekt, t.ex. genomförandet av Agenda 21, underlätta mellanstatliga förhandlingar, övervaka konventioner om och insatser för hållbar utveckling, meddela miljövarningar och överföra teknisk information. Dessa organisationer bör också underlätta sammanlänkning av olika elektroniska nät och användning av lämpliga standard- och kommunikationsprotokoll för ett transparent utbyte av elektroniska meddelanden. Vid behov bör ny teknik utvecklas och dess utnyttjande uppmuntras för att de som inte har tillgång till den nödvändiga infrastrukturen också skall kunna delta. Mekanismer bör också upprättas för att genomföra den nödvändiga överföringen av information till och från icke-elektroniska system för att säkerställa att de som inte har möjlighet till elektronisk kommunikation kan delta..

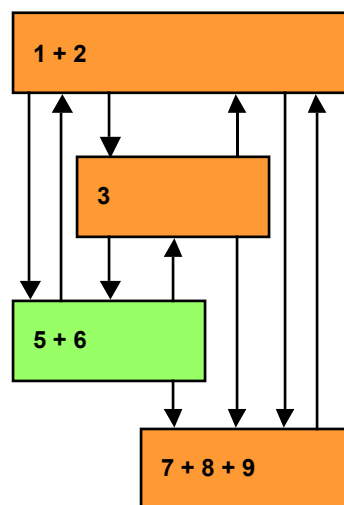
Länder och internationella organisationer bör överväga att genomföra utredningar om den information om hållbar utveckling som finns tillgänglig inom den privata sektorn och om nuvarande arrangemang för informationsspridning för att konstatera förekomsten av luckor och hur dessa luckor skulle kunna fyllas genom kommersiell eller halvkommersiell verksamhet, särskilt verksamhet i och/eller med deltagande av utvecklingsländer, där detta är praktiskt genomförbart. Om det föreligger ekonomiska eller andra hinder för att tillhandahålla och få tillgång till information, särskilt i utvecklingsländerna, bör innovativa åtgärder övervägas för subventionering av tillgång till information eller för att undanröja hinder som inte är av ekonomisk art. ”

104 Övergripande verksamheter om samband.

Se tidigare redovisning om samhällsplaneringens problem.

- 1-2 Filosofiska, psykologiska och religiösa verksamheter.
  - 3 Politiska vetenskaper och politiska verksamheter.
  - 5-6 Naturforskning och teknologiska/ekonomiska verksamheter.
  - 7-9 Kulturella verksamheter.
- 4 Bakgrundens med pilarna:
Sambandsforskning på samhällsnivå.
Påverkan enligt pilarna sker direkt eller indirekt.

Se vidare Sven Winnells hemsida:
<http://winnell.com/>

105 Övergripande om forskning.

sverige.se:

[Forskning.se](http://forskning.se) (även 7957)

Sven Winnell 050101: SCB:s forskningsämnen inlagda i SW-systemet. Samt nedlagda SAFARIs ämnen inlagda i SW-systemet.
(<http://winnell.com/omr40j.html>)

106 Övergripande om ekonomiska verksamheter.

Sven Winnell 050130: CPV-koder 2003. Från Internet 050126.
(<http://winnell.com/omr40n.pdf>)
CPV-koder. Europeisk standard. Common Procurement Vocabulary (CPV) är en europeisk standard för att klassificera varor och tjänster.

Sven Winnell 050130: CPV-koder 2003.
Inlagda i SW-klassifikationssystem. (<http://winnell.com/omr40o.pdf>)

Sven Winnell 050130: CPV-koder 2003.
Inlagda i SW-klassifikationssystem. Områdena 66-69 förkortade.
(<http://winnell.com/omr40p.pdf>)

Sven Winnell 050203: SNI 2002. Och antalet arbetsställen 1999.
In-lagda i SWklassifikationssystem.
SNI= svensknäringsgrensindelning.
(<http://winnell.com/omr40q.pdf>)

Sven Winnell 050203: SSYK 96. STANDARD FÖR SVENSK
YRKESKLASSIFICERING.
Yrken inplacerade i SW-klassifikationssystem.
(<http://winnell.com/omr40r.pdf>)

107 Övergripande om utbildning o d. sverige.se: Skoldatanätet (även 102 och 7957)

Sven Winnell 050206: SUN, utbildningsklasser.
Inlagda i SW-klassifikationssystem.
(<http://winnell.com/omr40s.pdf>).

Sven Winnell 050403. Lärarutbildning. Forskning.
Samhällsplanering. Skolan. (<http://winnell.com/omr40v.pdf>)

Sven Winnell 040421: Utbildningar vid universitet och högskolor
(<http://winnell.com/omr40f.pdf>).

108 Övergripande samhällskunskap. Samhällsguiden.

sverige.se:

Samhällsguiden

Sven Winnells hemsida Samhällsplaneringens problem.

Hur ska man kunna förbättra världen ?

(<http://winnell.com>)

Sven Winnell 050121: sverige.se som ersatt SverigeDirekt.

Kompletterad 050411 med Riksdagens samhällsguide.

(<http://winnell.com/omr40m.pdf>)

Sven Winnell 050206: SW-klassifikationssystem med inlagda:

Libris/SAB, sverige.se, forskningsämnen, CPV för varor/ tjänster,

SNI arbetsställen, SSYK yrken, SUN utbildningar.

(<http://winnell.com/omr40t.pdf>).

Sven Winnell 040308: Mellanöstern, hela världen, Sverige och

den strategiska IT-gruppen.

(<http://winnell.com/omr40e.pdf>)

Sven Winnell 050510+050610: Världshistorien och framtiden.

Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen

? (<http://winnell.com/omr40y.pdf>)

Sven Winnell 051106+051109: Tillstånd och förändringar

utomlands och i Sverige oroar. Vad göra ? Samhällsplaneringens

problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

(<http://winnell.com/omr40z.pdf>)

109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.

sverige.se:

Lärdomshistoriska samfundet

11/19 Individernas inre verkligheter.

Både hos makthavare och den stora allmänheten bör finnas lämpliga kunskaper och erfarenheter, visioner, värderingar, uppfattningar om samband och lämplig logik och moral.

Det kan inte åstadkommas plötsligt vid en oväntad katastrof, utan är något som måste byggas upp kontinuerligt, bl a som förebyggande åtgärder inför oväntade katastrofer.

Områdena 11-19 avser olika aspekter av det som finns i huvudet på en människa. Tillsammans är det det som håller igång alla mänskliga verksamheter och är sålunda det viktigaste i samhällsutvecklingen och i mänsklighetens historia. Det som finns där påverkas av alla intryck som kommer in från miljön. Områdena 11-19 är på det hela taget dolda för utomstående och svåra att få kunskap om.

11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.

12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.

13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.

14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.

15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.

Vid stora olyckor är det numera vanligt att det inrättas grupper som stöttar drabbade och anhöriga m fl som fått psykiska problem av sorg och oro. Men det finns i vardagslivet säkerligen många som har besvär med sitt psyke, man går in i väggen, blir stressad mer än man mår bra av o s v. Världen har blivit så komplicerad att man inte riktigt förstår det som händer och man känner sig maktlös. Barn och ungdom funderar på självmord, en del utvecklar kriminalitet, en del börjar med knark, en del klarar inte skolan. Bakom allt sådant finns problem i psyken. Valfärdens första problem är hur man ska kunna undvika psykproblem och få alla att känna välbefinnande.

I artiklarna om kriminalvården behandlas problem med att hålla fångarna inspärrade, medan det verkliga problemet är hur man undviker att människor blir kriminella och hur man kan omvända de kriminella till ett bättre liv.

16 Individens logik. Vetenskapsteori o d.

17 Individens moral och uppfattningar om moral.

I artikeln om moral står bl a:

“Mutor, mygel, rofferi, girighet, och en häpnadsväckande brist på moral har de senaste åren kommit att förknippas med svenska företag, fackföreningar och politiker. Vad är det som har hänt med bilden av det, kanske tråkiga, men hederliga Sverige? ..... en av förklaringarna till mygeltrenden är att så många system i samhället innehåller pengar utan tydliga ägare. Då minskar också ansvaret för dem.

-Lurar du försäkringskassan lurar du ingen särskild. Du lurar visserligen alla andra skattebetalare, men det är inte samma sak som att bedra en person....Sitter du nära ett penningflöde så är det lätt att stoppa ner ett finger så att det också skvätter på dig.”

I artikeln om polisen får man andra exempel på dålig moral- hos poliserna.

I artikeln i riksdagens tidning om att politikerna måste bli ärligare står bl a. “det politiska språket har blivit så tomt på innehåll. Jag tror det är politikernas känsla av att leva under evig belägring som urholkat deras språk. De bevakar varandra och bevakas av medier... Politiker redovisar sällan sina verkliga motiv, de försöker vara entydiga och hålla fasaden uppe.... Att använda det politiska språket på det sättet är farligt, eftersom medborgarna till slut upphör att ta det på allvar. Det är särskilt farligt när det politiska samtalet inte längre hämtar näring i de politiska lokalavdelningarna, utan förs uppifrån och ner, via medierna.”

18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

2 Religiösa verksamheter o d.

I samband med olyckor händer det att religiösa organisationer bildar särskilda stödgrupper som ska hjälpa drabbade att hantera psykiska problem. Initiativet kommer från de religiösa organisationerna och hjälparbetet sker på deras villkor.

20 Övergripande religiösa verksamheter o d

sverige.se:

Samarbetsnämnden för statsbidrag till trossamfund

21 Allmän religionsvetenskap

22/28 Kristna religioner

sverige.se:

Svenska kyrkans centralstyrelse

Kyrkomötet

Ansvarsnämnden för biskopar

29 Icke kristna religioner o d

I artikeln om katastrofer och religioner berättas om religiösa åsikter. Bl a:

“I AMERIKANSKA affärsavtal kan man ofta läsa en rak och enkel klausul om ogiltighet. Det brukar stå att avtalet inte gäller om något oförut sett inträffar- som till exempel en "Act of God".

Detta är en standardformulering. Jag känner till den väl. När jag arbetade med utvecklingen av Sydsvenskans digitala medier beredde den oss vissa problem i en avtalsskrivning med en amerikansk leverantör av webbt teknik.

Svenska sekulariserade företag dealar nämligen inte med Gud. Vad har Gud i så fall för organisationsnummer? Vi gillar inte

obegriplighet, och vi räknar framför allt inte in den i vardagen, i vårt samarbete med en annan firma. Man avtalar inte om sådant man inte kan stämma någon för i händelse av avtalsbrott.

Men man kan inte avtala bort oron heller, inte förhandla med naturkrafter. Inte förlita sig.”

3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

Politikvetenskaper och politiska verksamheter bör skötas med hänsyn till krav som kan gälla för alla dagar, men bör också skötas med hänsyn till oförutsedda katastrofer och kriser. Det finns kriser och elände alla dagar, som kan ställa krav om hög uppmärksamhet, men som försummas. Om man lägger större vikt vid all dagliga kriser kan man ha lättare att klara plötsliga katastrofer.

I dagens värld kan katastrofer och kriser vara en angelägenhet för hela världen, det kan motivera en mer världsomspännande syn på kriserna än vad som varit brukligt.

31 Statistik och demografi.

Statistik och demografi bör skötas med hänsyn till utvecklingen och kriserna i hela världen.

Det är viktigt att det finns statistik i tillräcklig omfattning för intressanta förhållanden, vilket inte alltid är fallet.

sverige.se:

Statistiska centralbyrån SCB

Statistiska Föreningen

Svenska statistikersamfundet

Svenska Statistiknätet

32 Statsvetenskap

Statsvetenskapens arbetsområde gäller bl a problem om kriser och konfliktlösningar, och kan sålunda vara av betydelse vid kriser. I Irak ska man nu åstadkomma en konstitution för den nya staten efter kriget som startades där av USA. Om man bygger den nya konstitutionen på fundamentalistisk Islam har man åstadkommit något som kan ses som katastrof.

I områdena 351-354 ingår de demokratiska församlingarnas verksamheter. Verksamheter som undersöker 351-354 ingår i 32 om statsvetenskap.

sverige.se:

Sipri

Utrikespolitiska Institutet

Valmyndigheten

Demokratiinstitutet

Demokratitorget

Svenska institutet för europapolitiska studier, Sieps

Svenska FN-förbundet

Sven Winnell 051015: Om EU. Politikområden. Kommissionen. Parlamentet. Utskott. Ledamöter. EU-nämnden. EU-historia. mm. Förslag till ny konstitution. Grundlag. Folkomröstningar. Lagrådet. Junilistan. (<http://winnell.com/omr32a.pdf>)

Sven Winnell 040308: Mellanöstern, hela världen, Sverige och den strategiska IT-gruppen. (<http://winnell.com/omr40e.pdf>)

Försvarsberedningen:

Ledning och samordning vid akuta kriser

Vår förmåga att leda och samordna insatser vid akuta kriser som inträffar plötsligt och som ställer krav på ett sektorsövergripande agerande måste utvecklas. I sin utvärdering av hanteringen av flodvågskatastrofen har Katastrofkommissionen identifierat brister i statsförvaltningen som även är av generell natur. Den mest allvarliga bristen är enligt kommissionen avsaknaden av en central krishanteringsfunktion. Det har också medfört en illa fungerande delgivning av information. Likaså har de negativa effekterna av den långt drivna sektoriseringen och det oklara gränssnittet mellan Regeringskansliet och myndigheterna blivit tydligt.

Försvarsberedningen delar de bedömningar som gjorts vad gäller strukturella brister i samhällets förmåga att hantera tvärsektoriella kriser, och anser att regeringens och Regeringskansliets förmåga och krishanteringsfunktion inte varit tillräcklig. Det fanns betydande brister i den centrala ledningen och samordningen av insatser, liksom förmedlingen av information till allmänhet och media. De åtgärder som genomförts i Regeringskansliet med syfte att stärka förmågan att hantera extrema situationer, bl.a. genom en ökad utbildnings- och övningsverksamhet, är enligt Försvarsberedningens mening inte tillräckliga för att klara allvarliga kriser. Därför föreslår Försvarsberedningen i denna rapport ett antal konkreta förändringar som stärker den nationella ledningsförmågan, både i Regeringskansliet och på central myndighetsnivå.

Vid kriser som kräver nationell ledning och samordning krävs en tydlig ansvars- och uppgiftsfördelning och en väl fungerande central organisation. Krisledning berör såväl regeringens ledning på strategisk och operativ nivå, som operativ ledning och samordning på myndighetsnivå. I den svenska förvaltningen avser regeringens ansvar

strategiska frågor, medan ansvaret för operativa åtgärder av nationell karaktär ligger på myndighetsnivå. Ett undantag är det direkta ansvar som regeringen och Regeringskansliet (UD) har på det konsulerområdet. Det bör dock noteras att det kan bli nödvändigt med krishantering på strategisk nivå utan att ledning och samordning av operativa åtgärder behöver ske på central myndighetsnivå.

På lokal och regional nivå, samt inom enskilda sektorer, fungerar det svenska systemet för ledning och samordning av insatser ofta bra. Den nationella nivån måste däremot på ett bättre sätt än idag kunna bistå den lokala och regionala nivån. Förmågan och formerna för att ta emot internationella förstärkningsresurser, samt att samarbeta med och bistå andra länder vid akuta kriser, är primärt ett ansvar för den nationella nivån och måste därför också utvecklas.

En viktig förutsättning för en snabb och effektiv ledningsförmåga är att det finns tydliga och tillämpade principer, och en enkel och välkänd organisatorisk struktur. Den svenska förvaltningen och det svenska krishanteringsystemet har hittills präglats av ansvars- likhets- och närhetsprinciperna. Även de kontaktvägar och organisationsstrukturer som skapas för särskilt allvarliga kriser, skall vara enkla, tydliga och lättförståeliga, samt underlätta att insatser snabbt kan göras så snart det finns en välgrundad anledning att tro att en sådan behövs.

Att utveckla den nationella krisledningsförmågan ändrar inte betydelsen av den särskilda och grundläggande betydelse ansvarsprincipen har, eller betydelsen av områdesansvaret på lokal och regional nivå. De aktörer och myndigheter som normalt har ansvar för en verksamhet kommer att ansvara för verksamheten även i en tvärsektoriell kris. Polisen kommer alltid att svara för polisverksamheten, räddningstjänsten för skadeavhjälpning, kraftbolagen för att säkerställa elleveransen etc. En annan avgörande förutsättning för att den nationella nivån – regering och centrala myndigheter - skall kunna fatta rätt beslut och vidta rätt åtgärder vid rätt tillfälle, är att det finns en tydlig

struktur för beslutsstöd, tvärsektoriell omvärldsbevakning och lägesbild, samt förutsättningar för snabb alarmering över sektorer och områdesgränser. I Sverige finns inom enskilda sektorer idag system för att samla lägesinformation och ta fram beslutsunderlag.

En utvecklad tvärsektoriell struktur kräver en samlad nationell lägesbild och en förmåga till sektorsövergripande analyser i en kris, vid Regeringskansliet för regeringens behov. Dessutom måste det finnas liknande förmåga på myndighetsnivå. För att undvika missuppfattningar mellan Regeringskansliet och myndigheter måste sådana funktioner samverka nära och kopplas samman tekniskt så att lägesinformation kan utbytas kontinuerligt. Därmed ökar möjligheten för snabba beslut baserade på relevanta och kända fakta.

En reformering av det svenska systemet i syfte att förbättra förmågan att hantera stora sektorsövergripande händelser kommer att underlätta kontakter gentemot EU. Där har nyligen beslutats om åtgärder för att befrämja tvärsektoriell samordning vid hanteringen av komplexa kriser som direkt berör befolkningen och viktiga samhällsfunktioner i EU:s medlemsländer, såväl inom som utanför dess gränser. Det är viktigt att följa denna utveckling och skapa former för samverkan mellan europeiska och svenska funktioner. En ny svensk tvärsektoriell struktur för omvärldsbevakning, lägesbild, alarmering och beslutsstöd måste exempelvis kunna förhålla sig till framtida funktioner inom EU som ges till uppgift att ta fram tvärsektoriella och medlemsstats-övergripande lägesbilder.

Krisledning på regeringsnivå

Regeringen skall utifrån sin uppgift att styra riket, med vissa undantag som bl.a. rör myndighetsutövning mot enskilda och tillämpning av lag, fatta beslut i avdomningsfrågor och vidta åtgärder för att åstadkomma nationell samordning. Regeringens uppgift som ytterst ansvarig avser bl.a. de regeringsbeslut som bedöms nödvändiga för att hantera kriser.

Regeringen, och därmed Regeringskansliet, måste ha en förmåga att:

- kontinuerligt och i samverkan med myndigheter bedriva omvärldsbevakning samt identifiera och analysera händelser som kan komma att utvecklas till kriser,
- snabbt kunna larma berörda,
- snabbt kunna sätta igång operativa insatser, som t.ex. transporter,
- snabbt kunna samarbeta med operativa funktioner vid centrala myndigheter och aktörer som behövs i den aktuella krisen,
- snabbt initiera arbetet på de berörda departementen,
- upprätthålla kommunikation med berörda aktörer inom och utom landet,
- informera allmänhet och media,
- besluta om att vid särskilt allvarliga kriser av tvärsektoriell karaktär ge en krisledningsfunktion på myndighetsnivå ett ledande ansvar för samhällets operativa insatser,
- besluta om att begära internationella förstärkningsresurser, om ett sådant behov uppstår, eller att bidra med svenska resurser internationellt,
- löpande följa och bedöma effekten av vidtagna åtgärder, samt
- besluta om prioriteringar.

Det måste alltid finnas en beredskap hos regeringen som innebär att den kan hantera kriser med orubbat förtroende och med ett effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser. Ledning måste kunna påbörjas även i situationer som karaktäriseras av vagt underlag, starkt yttre informationstryck, krav på snabba och målinriktade beslut och som kan komma att kräva annorlunda strukturer än de förberedda. Det innebär att beslutsfattare och andra nyckelpersoner behöver omedelbar tillgång till ett väl fungerande ledningsstöd. Statsrådsberedningen har, inte minst genom sin närhet till statsministern, en central roll i en allvarlig krissituation. Beroende på hur Regeringskansliet indelas kan även andra departement ha särskilt viktiga funktioner att fylla.

Regeringen har nyligen inrättat en krisenhet inom Statsrådsbered-

ningen, benämnd beredskaps- och analysenheten, vars uppgift är att biträda regeringen. Forsvarsberedningen lämnar i det följande sin syn på vilka uppgifter en sådan enhet bör ha.

Vid kriser skall enheten löpande följa och bedöma effekten av vidtagna åtgärder och kunna föreslå prioriteringar. Enheten bör dessutom ansvara för nödvändiga förberedelser, t.ex. genom att utarbeta rutiner för beslut och informationsspridning. Relevanta myndigheter som har stor betydelse för krishantering bör omfattas av förberedelserna.

I enhetens uppdrag ingår även operativa uppgifter i ett inledningskede av en händelse som skulle kunna utvecklas till en kris, för att tid inte skall gå förlorad. Enheten skall snabbt kunna förse berörda beslutsfattare med nödvändigt underlag. Enheten skall också tjäna som larmklocka när det krävs extra snabbhet i regeringens beslutsfattande. Därför bör enheten ges sådana uppgifter och bemanning att den kan utnyttjas i regeringens kontinuerliga beredskapsverksamhet, som upprätthålls i samverkan med ansvariga myndigheter. Detta innebär som framgår ovan att Regeringskansliet också skall kunna identifiera och ha möjlighet att larma de aktörer som måste vidta åtgärder för att hantera krisen. Detta kräver en ständig omvärldsbevakning och ett nära och kontinuerligt samarbete med operativa aktörer, t.ex. polisen, SOS-alarm, Kustbevakningen, Forsvarsmakten m.fl., samt andra aktörer som själva bedriver omvärldsbevakning och som är uppkopplade mot olika internationella informationssystem.

Rutiner för inhämtning och spridning av information måste därför utvecklas i förväg enligt fastställda informationskedjor. Övriga operativa aktörer måste, precis som idag, också kunna larma för att undvika en fördröjning av samhällets insatser. Under kriser är det enhetens uppgift att för regeringens behov, i samverkan med centrala myndigheter, löpande ta fram lägesbilder över tillstånd, förväntad utveckling, vidtagna åtgärder och tillgängliga resurser.

När en kris inträffar skall enheten kunna tillföras lednings- och

beredningskompetens från Regeringskansliets berörda enheter och berörda centrala myndigheter. Enheten skall även kunna nyttjas som ett stöd vid övergripande analyser och lägesredovisningar i Regeringskansliets ordinarie arbete. Enheten skall således kunna utnyttjas som ett gemensamt verktyg för ledningsstöd inom hela Regeringskansliet.

Regeringen kan vid behov delegera rätten att fatta beslut om prioriteringar till myndigheter. Regeringens viktigaste roll under en kris berör annars främst information för att upprätthålla förtroende och tillit till förmågan att värna befolkningens liv och hälsa, de grundläggande värdena och samhällets funktionalitet, samt om regeringens och Regeringskansliets egna åtgärder. Lägesbilden är av stor vikt för att regeringen skall kunna genomföra detta informationsansvar. Enheten bör därför ansvara för samordning av regeringens information till allmänhet och media.

Vid kriser som inträffar i ett annat land och som direkt drabbar personer med hemvist i Sverige är regeringen genom UD och utrikesförvaltningen alltid huvudansvarig. Katastrofkommissionen har behandlat behovet av att utveckla Utrikesdepartementets och utlandsmyndigheternas förmåga att hantera stora kris- och katastrofsituationer utomlands. Forsvarsberedningen bejakar kommissionens förslag i dessa delar.

Krisledning på central myndighetsnivå

I den svenska förvaltningen ligger ansvaret för operativa åtgärder av nationell karaktär på central myndighetsnivå. Forsvarsberedningen, anser att det finns ett samordningsbehov för dessa funktioner och lämnar ett förslag till en struktur för operativ ledning på central myndighetsnivå för att bättre kunna hantera kriser med sektorsövergripande konsekvenser. Som tidigare framgått behandlar Forsvarsberedningen i detta sammanhang inte ledning av insatser med Forsvarsmakten i krig. Sådana frågor behandlades av Forsvarsberedningen under 2001.

Försvarsberedningen bedömer att de flesta kriser är av den karaktären att de kan ledas och samordnas av sektorsmyndigheter. Vid de sällan förekommande, men särskilt svåra kriserna med sektorsövergripande konsekvenser, kan dock den operativa verksamheten på central myndighetsnivå behöva ledas utifrån särskilda lösningar. Dessa kan utformas på flera olika sätt. Försvarsberedningen utvecklar nedan två principiellt skilda alternativ.

Å ena sidan kan den centrala myndighet som initialt är mest berörd av krisen leda krishanteringen även i de delar som faller utanför myndighetens normala kompetensområde. Ett exempel kan vara att Rikspolisstyrelsen ansvarar för den operativa samordningen av olika åtgärder vid en terroristattack, vilket förutom de polisära uppgifterna t.ex. kan omfatta transporter, information till allmänheten m.m. För att en viss myndighet skall bli krisledande i denna mening måste regeringen fatta beslut om detta. Fördelarna med ett sådant alternativ, ligger främst i att förvaltningens normala ansvarsfördelning kan följas. Den inbyggda flexibilitet som alternativet innebär kan dock även innebära svagheter. Den förutsätter planläggning och övningar vid alla de aktuella centrala myndigheterna som är kopplade till olika händelser. Ett flertal, upp till ett 30-tal, centrala myndigheter kan utifrån sitt sektorsansvar tänkas få rollen som krisledande myndighet. Ett samordnat agerande under ledning av en myndighet kan fördröjas i avvaktan på regeringens beslut. Alternativet riskerar även att bli resurskrävande, om ett flertal myndigheter behöver bygga upp resurser för sektorsövergripande ledning och samordning.

Å andra sidan kan en och samma krisledningsfunktion på central myndighetsnivå ha som uppgift att leda krishanteringen. En sådan lösning träder i kraft när det är fråga om omfattande kriser där konsekvenserna är mycket allvarliga och sektorsövergripande. De främsta fördelarna med detta alternativ är att uppgifter och mandat är klara i förväg. Därmed skapas goda förutsättningar för nödvändiga förberedelser och övningsverksamhet. Relevanta resurser inom kris-

hanteringsområdet kan koncentreras till en och samma plats. Liksom det första alternativet är denna beroende av att regeringen fattar beslut om att krisledningsfunktionen skall leda den operativa verksamheten.

Varje alternativ har sålunda sina för- och nackdelar och uppräkningsen kan i bägge avseenden göras längre än vad som framgår ovan. Oavsett organisationsmodell är dessutom några problem gemensamma. Gränsdragningsproblem kan i bägge fallen uppstå mellan olika myndigheter, och mellan myndigheter respektive regeringen och Regeringskansliet. Tillhörande förvaltningsjuridiska problem kan likaså uppstå. De faktorer som emellertid väger tyngst i Försvarsberedningens bedömning framgår nedan.

- Behovet av operativ tvärspektoriell samordning i allvarliga kriser med sektorsövergripande konsekvenser.
Konsekvenserna av brister i denna samordning kan vara så pass svåra att de bör förebyggas genom att bästa möjliga förutsättningar för ett professionellt hanterande skapas. Detta pekar på att en aktör bör ha som huvuduppgift att förbereda och öva rutiner och handhavanden så långt som möjligt för att skapa en god krisledningsförmåga.
- Överväganden om var den tvärspektoriella operativa samordningen bäst kan ske.

I en centralförvaltning av s.k. ministeriemodell skulle uppgiften i sak väl kunna lämpa sig som en regerings- eller ministerieuppgift, med klara fördelar vad gäller koppling mellan strategisk och operativ nivå. I svensk förvaltningsstradition är operativ samordning främst en myndighetsuppgift. Nackdelen som den svenska förvaltningsmodellen i detta sammanhang innebär, kan dock i viss mån kompenseras av vissa fördelar. Därför kan en lämplig gränsdragnings mellan myndigheter och Regeringskansliet motverka att Regeringskansliet i en krissituation absorberas av frågor som kan ha hög grad av specialisering och strömma in från många avnämare.

- Var begränsade resurser kan användas bäst och till lägst kostnad.

Försvarsberedningen bedömer det som troligt att uppbyggnaden av en krisledningsfunktion kan ske mer kostnadseffektivt om den koncentreras. Av betydelse i det sammanhanget är även att en sådan koncentration skulle begränsa och förenkla kommuners, länsstyrelser, centrala myndigheters och andra aktörers samverkan, rapportering, övningsverksamhet m.m. väsentligt.

Försvarsberedningen anser att en sammanvägning av för- och nackdelar, med hänsyn tagen till nuvarande förvaltningsmodell och tillhörande författningsstöd, pekar på det andra alternativet som det mest lämpade vid sällan förekommande men särskilt svåra kriser med sektorsövergripande konsekvenser. Detta utesluter dock inte varianter av organisationsformer. Den enskilda faktor som är viktigast för beredningens ställningstagande är att uppgifter och resurser för en professionell ledning vid svåra och tvärsektoriella kriser följer en i förväg bestämd och tydlig rollfördelning, vilken kan förberedas och övas regelbundet. Försvarsberedningen vill understryka att en sådan lösning inte innebär ett upphävande av ansvarsprincipen utan är ett komplement till denna.

För att en krisledningsfunktion på central myndighetsnivå skall kunna leda, krävs regeringsbeslut. Krisledningsfunktionen har alltså inte ett generellt mandat att leda andra aktörer. Mandatet bör vila på ett regelverk som aktiveras med bemyndigande vid varje situation som kräver det. Bemyndigandet skall vara tidsbegränsat och upphöra när det inte längre finns behov av ledning av insatser för att förhindra, avhjälpa och mildra konsekvenserna av en kris. Bemyndigandet innebär att krisledningsfunktionen vid en allvarlig kris har uppgifterna att:

- ansvara för prioritering, samordning och ledning av den operativa krishanteringen på nationell nivå,
- samordna myndigheternas information till allmänhet och media,

- verka för ett effektivt resursutnyttjande av samhällets samtliga resurser,
- verka för ett effektivt resursutnyttjande av internationella förstärkningsresurser enligt etablerade rutiner för internationell resurssamverkan,
- koordinera stöd till den lokala och regionala nivån,
- besluta om åtgärder och prioriteringar i den utsträckning som det är nödvändigt med hänsyn till situationens art och omfattning, samt
- sammankalla berörda aktörer.

När extraordinära händelser inträffar skall krisledningsfunktionen leda tillsammans med kompetens från berörda centralmyndigheter. Det bör understrykas att företrädare för berörda myndigheter och aktörer måste delta i avvägningarna. Krisledningsfunktionen kommer därmed att, efter erhållna förstärkningar, operativt kunna leda samordnade insatser över sektorsgränser. Att samordning och beslut om de centrala operativa insatserna delegeras till myndighetsnivå förändrar inte regeringens yttersta ansvar på nationell nivå, utan är ett sätt att tydliggöra vikten av att krishanteringen bör ledas av experter.

För en effektiv operativ ledning på central myndighetsnivå krävs en förmåga att fortlöpande:

- med stöd av enheten inom Regeringskansliet bedriva omvärldsbevakning i nära samverkan med centrala myndigheter för att upptäcka och verifiera händelser som kan utvecklas till allvarliga kriser, och snabbt kunna larma och initiera arbetet hos berörda aktörer,
- sammanställa och analysera lägesinformation om tillstånd, förväntad utveckling, vidtagna åtgärder och tillgängliga resurser som stöd till berörda aktörer, samt
- upprätthålla kommunikation med, och förmedla en samlad nationell lägesbild till berörda aktörer, inte minst den lokala och regionala nivån, där merparten av de operativa åtgärderna vidtas.

Därutöver behöver självfallet även andra aktörer lägesfunktioner för sitt egna interna bruk, vilka också skall lämna och få information från den nationella lägesfunktionen i Regeringskansliet.

För att den nationella krishanteringsförmågan skall kunna komma igång snabbare bör beredskapsnivåer införas som innebär att myndigheter vid varning om kris har en skyldighet att stärka ledningsorganisationen. Detta kräver jourhavande tjänstemän vid alla berörda myndigheter.

33 Nationalekonomi, internationell ekonomi

Katastrofer påverkar ekonomierna, både nationellt och internationellt, och man bör veta hur och vad det kan föranleda.

Nationalekonomer utelämnar ofta frågor om välfärdsfördelning. Penningverksamheter ingår i 657. Företagsekonomi ingår i 658.

sverige.se:

Konjunkturinstitutet KI

Handelshögskolan i Stockholm, SSE(Även på 7957 + 658)

Nationalekonomiska föreningen

Stiftelsen Östekonomiska Institutet SITE

Institutet för tillväxtpolitiska studier, ITPS

34 Lagar o förordningar, traktat, juridik

Finns lagar som är tillräckligt bra vid katastrofer? Om ej bör lagstiftarna i 351 och 354 förbättra dem.

sverige.se:

Hovrätten för Övre Norrland

Arbetsdomstolen AD

Högsta domstolen

Marknadsdomstolen

Hovrätten för Nedre Norrland

Domstolsverket

Hovrätten för Västra Sverige

Regeringsrätten

Svea Hovrätt med Vattenöverdomstolen

Hovrätten över Skåne och Blekinge

Riksåklagaren RÅ

Rättshjälpsmyndigheten

Rättshjälpsnämnden

Göta Hovrätt

Institutet för rättshistorisk forskning

Kammarrätten i Göteborg

Kammarrätten i Jönköping

Kammarrätten i Stockholm

Kammarrätten i Sundsvall

Lagrådet

Patent- och registreringsverket PRV

Patent- och registreringsverket, Bolag

Patent- och registreringsverket, Varumärke

Patentbesvärsrätten PBR

Sveriges advokatsamfund

Tjänsteförslagsnämnden för domstolsväsendet

Göteborgs tingsrätt

Länsrätten i Norrbottens län

Länsrätten i Uppsala

Uddevalla tingsrätt

Sala tingsrätt

Norrköpings tingsrätt

Valprövningsnämnden

Europeiska gemenskapernas domstol (även 354)

Förstainstansrätten (även 354)

Finsk-svenska gränsälvskommisionen

Lagrummet

35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.

sverige.se:

Offentliga sektorn (Även på 652)

351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)

Riksdagen bör förbättra krisberedskapen och förbättra välfärdsfördelningen.

Riksdagen stiftar lagarna och styr med hjälp av bl a statsbudgeten. Representanter i riksdagen nomineras av de politiska partierna i 36/39 och de lämnar motioner som grundar sig på politiska krav som finns i 36/39.

sverige.se:

Riksdagens överklagandenämnd (BN)

Sveriges Riksdag

Riksdagens revisorer

Utrikesnämnden

Från Riksdag och Departement (även 353)

Riksdagen

352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)

Kommunernas makthavare bör fundera över kommunernas roll i sammanhanget och göra de förbättringar som kan behövas.

Riksdagen så att säga delegerar vissa beslutsproblem till kommunerna. Kommunerna arbetar med ledning av lagar som riksdagen stiftat.

sverige.se:

Sveriges kommuner (Även på 652)

Landsting (Även på 652)

353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)

Regeringen bör föreslå riksdagen lämpliga förbättringar när det gäller sådant som riksdagen ska besluta, om göra förbättringar i regeringens inre arbete, samarbetet mellan departementen, och genomföra förbättringar i underliggande myndigheter och deras samverkan som regeringen har inflytande över.

Regeringen styr landet med ledning av direktiv från Riksdagen. Regeringen har till sitt förfogande länsstyrelser och ett stort antal myndigheter som sköter sina uppgifter självständigt. Regeringen får inte lägga sig i enskilda fall hos myndigheterna, vilket skulle vara otillåtet "ministerstyre". Riksdagen och regeringen bör utforma sina direktiv till myndigheterna så att de handlar på lämpligt sätt. Direktiven är ibland otillräckliga.

sverige.se:

Regeringen

Från Riksdag och Departement (även 351)

Försvarsdepartementet

Jordbruksdepartementet

Justitiedepartementet

Kulturdepartementet

Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet

Näringsdepartementet

Regeringen och Regeringskansliet

Socialdepartementet

Statsrådsberedningen

Utbildnings- och kulturdepartementet

Utrikesdepartementet

Regeringens förslag om EUs roll vid katastrofer.

"EU bör förbättra sin förmåga att ge stöd till sina egna medborgare vid katastrofer, kriser och konflikter som inträffar utanför EU:s gränser. Ett samarbete på detta område finns redan, i form av det konsulära samarbetet. Tsunami-katastrofen visar att vi måste både

fördjupa och bredda det existerande samarbetet. Angreppssättet bör vara bredare än det hittillsvarande konsulära samarbetet. Det måste inriktas mot ett brett spektrum av hot mot och risker för EU:s medborgare.

Sveriges utgångspunkt för arbetet är att dra nytta av och vidareutveckla existerande EU-samarbete inom det konsulära området, räddningstjänsten och den europeiska säkerhets- och försvarspolitik, i enlighet med det svenska tankepappret från den 6 januari.

De bärande elementen i en EU-förmåga är följande:

- resurser från medlemsstaterna

- strukturer för att koordinera dessa resurser

- understöd från EU:s institutioner (rådssekretariatet, kommissionen)

.....Tsunami-katastrofen visar att medlemsstaterna måste fortsätta utveckla sina förmågor. De måste ges snabbhet och uthållighet. En viss specialisering mellan medlemsstaterna är möjlig, men det förutsätter en större kunskap om varandras kapaciteter. För att kunna ge stöd till egna medborgare behövs specialiserade kategorier av personal behövs inom bl.a. konsulär expertis, räddning, undsättning, skydd, omhändertagande, infrastruktur och ingenjörer, logistik och transporter inom ett katastrofområde, strategisk transportkapacitet för långväga evakuering, medicinsk personal och utrustning, rättsmedicinsk expertis, inkl. för identifiering, begravningsexperter och psykologer och psyko-socialt stöd. Flera medlemsstater bedriver redan ett arbete på nationell basis med detta syfte. I Sverige inrättas en nationell beredskapspool med konsulära tjänstemän som kan ingå i en samordnad konsulär EU-insats i tredje land. Några EU-länder har konsulära snabbinsatstyrkor, t.ex. Storbritannien.

En rad militära resurser har framtagits inom ramen för ESFP och anmälts av medlemsstaterna till EU:s styrkeregister. Dessa kan vara användbara för att stödja EU-medborgare vid kriser utanför EU, t.ex. strategiska lufttransporter, ingenjörsförband, sjukvårdsförband och fältsjukhus. Vissa kapaciteter som framtagits inom civila ESFP kan på motsvarande sätt vara användbara.....

Baserat på egna erfarenheter från arbetet i Thailand efter tsunamin föreslår Sverige att uppgifterna för ett gemensamt stöd skulle kunna omfatta att:

- samla in och sprida information om stöd- och hjälpbehov, inte minst från det drabbade landets myndigheter;
- sammanställa lägesinformation om EU-medborgares situation;
- insamla och förmedla information om medlemsstaternas olika insatser;
- tillhandahålla kommunikations- och logistikstöd till medlemsstaternas missioner på plats;
- bidra till att de enskilda resurser från medlemsstaterna som anländer till katastrofområdet utnyttjas effektivt;
- hjälpa till med samordning av evakueringstransporter, sjuktransporter etc.

Regeringen om stormen:

Vad gör regeringen för att hjälpa de drabbade?

En särskild statssekreterargrupp har bildats. Den träffas regelbundet för att samordna departementens frågor med anledning av stormen.

Infrastrukturminister Ulrica Messing träffade skogsnäringen 05-01-11 för en gemensam genomgång av läget. Ulrica Messing reste 05-01-13 till Jönköpings och Kronobergs län för att på plats informera sig om skogsskadorna. Ulrica Messing har även kallat berörda parter till möte 05-01-17 för att gemensamt gå igenom de åtgärder som behöver vidtas på kort och lång sikt med anledning av stormen.

Regeringskansliet står vidare i kontinuerlig kontakt med myndigheter och länsstyrelser för att informera sig om läget.

354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d)

FN och EU och andra liknande organ har anledning att undersöka behov av förbättringar ifråga om välfärdsfördelningar och krisberedskap och genomföra lämpliga förbättringar. Se regeringens förslag.

sverige.se:

[SverigeDirekt Uppgifter om EU](#)

[Nordiska rådets svenska delegation](#)

[OSSE:s parlamentariska församling, Svenska delegationen](#)

[Europaparlamentet](#)

[Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, EESK](#)

[Europeiska gemenskapernas domstol \(även 34\)](#)

[Förstainstansrätten \(även 34\)](#)

[Europeiska gemenskapernas kommission \(Europeiska kommissionen\)](#)

[Europeiska ombudsmannen](#)

[Europeiska revisionsrätten](#)

[Europeiska unionens råd \(Ministerrådet\)](#)

[EU-upplysningen](#)

36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
36...om individernas kroppsliga förhållanden.
37...om utbildning o d.
38...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.
39...om sociala miljöer, nöjen, sport o d

sverige.se:

Centerpartiet (c)
Folkpartiet liberalerna (fp)
Kristdemokraterna (kd)
Miljöpartiet de gröna (mp)
Moderata samlingspartiet (m)
Socialdemokraterna (s)
Vänsterpartiet (v)
EU-stafetten (EU 2004-Kommittén)
Statens Offentliga Utredningar, SOU
Stockholms Internationella Forum?

Många i Sverige är intresserade av politik, men medlemstalen i de politiska partierna sjunker och är på mycket låga nivåer. De politiska partierna är i kris.

De politiska partierna bör bättra sig när det gäller att fånga upp allmänhetens krav och efter planeringar och kompletterande undersökningar omsätta dem i förslag i de demokratiska församlingarna så att lagar och förordningar kan förbättras.

Rimligt är att använda demokratin till att hantera levnadsvillkoren. De beror av individens kroppsliga och psykiska förhållanden och individens fysiska och sociala miljöer. Politiska förslag bör åtföljas av beskrivningar av konsekvenserna för dessa levnadsvillkor.

Förslag kan ge olika konsekvenser för olika personer och olika grupper, några kan få det bättre, andra sämre. Förslag kan syfta till just detta, och det ingår i politikens uppgifter att besluta så att fördelningen av förbättringar och försämringar blir den man avser.

I dagens politiska debatt förekommer många förslag, men det är sällan konsekvenserna beskrivs på riktigt sätt, uttalanden om konsekvenser är ofta lösa spekulationer eller önsketänkande som framställs som om de vore fakta. Det går att ge många exempel på det, men för att snabbt komma vidare ska bara konstateras, att de politiska partierna ofta är dåliga på att sköta sina politiska uppgifter. Det är främst de politiska partierna som har ansvar för politikerföraktet och de svårigheter det demokratiska systemet nu har.

Planera människornas levnadsvillkor.

De politiska partierna borde hålla igång rejäla planeringar om människornas levnadsvillkor och därvid behandla frågorna Hur var det? Hur är det ? Hur kan det bli ? och Hur bör det bli ? Planeringarna bör använda sig av riktiga kunskaper.

Att de kroppsliga förhållandena bör planeras har väl partierna klart för sig: - i stort sett:

61 Hälsa- o sjukdom, sjukvård, räddning o d.
641 Mat
643 Boende.
644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
645 Inventarier, hjälpmedel.
646 Personlig hygien, kläder.
647 Hushållsekonomi. Inkomster och utgifter mm.
648 Städning-, rengörings- och tvättverksamheter.
649 Personvård: barn, hemsjukvård, hemtjänst.
658 Förvärvsarbete och arbetsförhållanden.

Men det är angeläget påpeka att stor vikt bör läggas vid planeringen av de psykiska förhållandena:

11/19 Individernas inre verkligheter:
11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.
12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.

- 14 Individens ideologi / uppfattning om samband od
- 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.
- 16 Individens logik. Vetenskapsteori o d.
- 17 Individens moral och uppfattningar om moral.

Man bör noga beakta påverkan från de fysiska och de sociala miljöerna, isynnerhet påverkan på psyken:

Gör planeringar om påverkan från individens fysiska miljö - fysiska samhälle:

- 71 Stadsmiljöer, glesbygdsmiljöer etc.
- 72 Byggnader o anläggningar, arkitektur.
- 73 Konstföremål o d. Museer, konstutställningar.
- 74 Konsthantverk, bruksföremål. Inredningar o d.
- 75/77 Bildkonst.75 Måleri.76 Grafik, tecken.77 Foto.
- 78 Musik och ljud.

Gör planeringar om påverkan från: individens sociala miljö - sociala samhälle:

- 791 Seder,nöjen, film,radio, TV, offentliga fester mm.
- 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
- 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek. Hobby.
- 794 Spel. Skicklighets-o turspel. Lotteri. Lotto etc.
- 7951 Socialvård od.
- 7952/7956 Sociala miljöer o verksamheter i olika fysiska miljöer.
- 7957 Undervisning och skolors sociala miljö.
- 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet
- 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d
- 796/799 Sport, idrott o d.

I planeringarna bör ingå påverkan på psyken från:

- 80-89 Språk, skönlitteratur.
- 90 Tidningar o d.
- 91 Geografiska skildringar od.
- 92 Biografier och memoarer o d.
- 93-99 Historiska skildringar.

I alla verksamheter 10-99 kan förekomma utredningar och förslag o d som är av betydelse för utvecklingen.

Sven Winnell 050522+050605: De borgerliga partiernas skatteförslag. Och annat om skatter, bidrag och moral. Bostadsbidrag. TV-licens. (<http://winnell.com/omr36-39h.pdf>)

Sven Winnell 050920: Velfärd, skatter, arbete, tillväxt. (<http://winnell.com/omr36-39i.pdf>)

Sven Winnell 060111: Om LO-rapporten Vad vill egentligen moderaterna? Med kommentarer för partierna inför valet 2006. (<http://winnell.com/omr36-39j.pdf>)

4 Sambandsforskningsverksamheter.

40 Systemvetenskap. Infostruktur.

41-49. Samband o samordning mellan olika verksamheter.

Värfärdfördelning och krisberedskap är något som beror av hur olika verksamhetsområden och myndigheter samverkar. Undersökningar om samverkan och behov och krav om bättre samverkan bör göras.

Detta är ett nytt område som inte finns i bibliotekssystemen och inte som eget område i forskningsvärden. Ämnet systemvetenskap finns vid högskolorna men som ett litet ämne vid sidan av andra. Det finns emellertid behov av verksamheter som sysslar med samband mellan olika verksamheter.

Se <http://wimnell.com/omr4.html> och <http://wimnell.com/omr40.html>

Sven Wimnell 050206: SW-klassifikationssystem med inagda: LIBRIS/SAB, sverige.se, forskningsämnen, CPV för varor/tjänster, SNI arbetsställen, SSYK yrken, SUN utbildningar. (<http://wimnell.com/omr40t.pdf>)

Sven Wimnell 040308: Mellanöstern, hela världen, Sverige och den strategiska IT-gruppen. (<http://wimnell.com/omr40e.pdf>)

Sven Wimnell 041112 ändrad 050121: Sammanställning om samhällsplaneringens problem. (<http://wimnell.com/omr40g.pdf>)

Sven Wimnell 050224: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Katastrof- och krisberedskap. Välfärdsfördelning. (<http://wimnell.com/omr40u.pdf>)

Sven Wimnell 051106+051109: Tillstånd och förändringar utomlands och i Sverige oroar. Vad göra ? Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? (<http://wimnell.com/omr40z.pdf>)

5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.

50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap

Naturkunskap är en av grunderna för välfärdsutveckling och katastrofberedskap. Inom geologin skaffar man sig kunskaper bl a om jorbävningar och flodvågor o d som kan leda till katastrofer.

sverige.se:

Naturhistoriska riksmuseet (Även på 739)

51 Matematik

sverige.se:

Institutet för tillämpad matematik ITM

Svenska matematikerförbundet

52 Astronomi, rymdforskning

sverige.se:

Rymdstyrelsen

Institutet för rymdfysik IRF

Kartografiska sällskapet

Svenska astronomiska sällskapet

Svenska rymdaktiebolaget

53 Fysik o d

54 Kemi o d

55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d

sverige.se:

SMHI, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Sveriges geologiska undersökning, SGU

Polarforskningssekreteriatet

Geologiska Föreningen

Internationella meteorologiska institutet i Stockholm

Svenska geofysiska föreningen

56 Paleontologi, arkeologi o d

sverige.se:

Svenska arkeologiska samfundet

57 Biologi,ekologi.Naturgeogr. Utv.lära, ärftlighet

58 Botanik.

59 Zoologi

6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter

Bland de ekonomiska verksamheterna finns sådan som är av direkt betydelse vid katastrofer och kriser av slag som inträffade kring nyåret 2004-2005.

I verksamhetsområdena 61-69 har i det följande lagts in regeringens kommentarer med anledning av stormen i Sydsverige. Dessutom har lagts in några mycket korta kommentarer med anledning av flodvågs-katastrofen och liknande som kan tänkas inträffa.

61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.

- 611 Människans anatomi.
- 612 Fysiologi.
- 613 Medicinska råd om enskild hygien.
- 614 Offentliga hygienverksamheter, räddning, sjukvårdsorganisation o d
- 615 Läkemedelsbehandlingar, sköterskevård och fysikalisk terapi o d.
- 615A Farmakologi, läkemedelsforskning.
- 615 B Allmänna sjukvårdsverksamheter.
- 615 C Personal för mottagningar, laboratorier, och öppenvård, utom läkare.
- 615 D Vårdpersonal för allm. medicinska och kirurgiska vårdavd., barnavd., långvård o d
- 615 E Vård-personal för psykiatrisk vård och vård av utvecklingsstörda, utom läkare.
- 615 F Personal för röntgenterapi, röntgendiagnostik, fysikalisk terapi o d
- 615 G Narkoman- o alkoholistvård, förgiftning.
- 616/618 Läkerverksamheter o d av läkare, operationsassistenter o d
- 616 Allmänläkare, laboratorieläkare o d, läkare för särskilda medicinska sjukdomar, nerv- och psykiatriska sjukdomar, infektionssjukdomar o d.
- 616 A Allmänläkare och läkare med allmänt laboratoriearbete o d
- 616 B Läkare för särskilda medicinska sjukdomar. (6161 /6167)
- 6161 Hjärt- och kärlsjukdomar (Kardiovaskulära sjukd.).
- 6162 Andningsorganens sjukdomar.
- 6163 Matsmältningsorganens sjukdomar.
- 6164 Sjukdomar i blodbildande organ, endokrina körtlar, lymfatiska system o d.
- 6165 Hudsjukdomar. Dermatologi.
- 6166 Urogenitala systemets sjukdomar, urologi.
- 6167 Rörelseapparaturens sjukdomar. Muskuloskeletala sjukdomar.

- 6168 Läkare för nerv- och psykiatriska sjukdomar. Neurologi. Psykiatri.
- 6169 Läkare för infektionssjukdomar o d, smittosamma sjukdomar.
- 617 Kirurgiläkare. Tandläkare o d. Läkare för ögon och öron-näsa-hals. Narkosläkare och operationsassistenter o d.
- 6171/6175 Kirurgiläkare.
- 6176 Tandläkare.
- 6177/6178 Läkare för ögon och öron-näsa-hals. Oftalmiatrik. Otorinolaryngologi.
- 6179 Narkosläkare och operationsassistenter o d .
- 618 Kvinno-, barn- och ålderssjukdomar. Mödravård och vård av nyfödda o d
- 619 Veterinärverksamheter o d

Här ingår:

Räddningstjänst, dvs ambulanser, ambulansflyg, ambulanssjukvårdare, brandkårer o d med tillhörande räddningsverksamheter.

Sjukhus och sjukhusledningar.

Sjukvård med läkare och alla specialiteter.

Hjälp att ta hand om psykiska chocker o d.

Medicin och utrustning för sjukvård.

Epidemik kontroll och vaccinationer.

Giftkontroller och utsläppskontroller o d.

Tandläkare med bl a identifikation med hjälp av tandkort.

Omhändertagande av döda. Begravningsverksamheter.

Veterinärverksamheter.

Livsmedelskontroll.

Sven Wimmell 050112: Termer ur MeSH (Medical Subject Headings). (<http://wimmell.com/omr40k.html>)

Sven Wimmell 051010: Folkhälsopolitik med nytt målområde: Kunskaper, förmåga, erfarenheter, vilja. (<http://wimmell.com/omr61a.pdf>)

sverige.se:

Socialstyrelsen (Även på 7951)

Karolinska institutet

Folkhälsoinstitutet

Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd

Alkoholkommittén

Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap, NHV

Kemikalieinspektionen

Strålskyddsinstitut, statens, SSI

Medicinsk-etiska råd, statens, SMER

Handikappinstitutet

Handikappombudsmannen (Även på 7951)

Smittskyd

dsinstitutet SMI

Räddningsverk, Statens SRV

Röda Korset

Rättsmedicinalverket RMV

Läkemedelsverket LV

Stiftelsen WHO Collaborating Centre on International Drug Monitoring.

Apoteket AB (Även på 653)

Giftinformationscentralen, GIC

Statens veterinärmedicinska anstalt SVA

Veterinära ansvarsnämnden

Centrala försöksdjursnämnden

Alkoholsortimentsnämnden

Alkoholprofilen (även 7951)

Apotekarsocieteten

Cancerfonden

Cancerföringen i Stockholm

De Handikappades Riksförbund DHR

Handikappförbundens Samarbetsorgan HSO

Handikappombudsmannen

Hjälpmedelsinstitutet

Hjärt-Lungfonden
Institutet för psykosocial miljömedicin IPM
SBL, Vaccin AB
SOS Alarm AB
Spri
Beredning för utvärdering av medicinsk metodik, Statens, SBU
Stiftelsen Allmänna Barnhuset
Stiftelsen för vård- och allergiforskning
Svenska Brandförsvarsföreningen
Svenska föreningen för psykisk hälsa SFPH
Svenska Läkaresällskapet SLS
Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund
Steriliseringersättningsnämnden
Provinsiälläkarstiftelsen
Hjärt-och Lungsjukas Riksförbund
Asperger Center
Centralförbundet för alkohol- och narkotikayppplysning, CAN
Etik i vården
Famijemedicinska Institutet, Fammi
Ge blod.nu
Handikappåret 2003
Hivaktuellt
Infomedica
Kondom.nu (även 7911)
Krisberedskapsmyndigheten
Lafa, Landstinget förebygger aids
Livsviktigt
Läkemedelsförmånsnämnden
Mobilisering mot narkotika, MOB (även 7951)
P-pillar.nu
Suntliv.nu
Vårdguiden
Yrkesföreningen Miljö och Hälsa
Synskadades riksförbund

Regeringen om stormen:

Arbetet på kommunal nivå

Kommunal räddningstjänst i drabbade kommuner har gjort det stora arbetet. På Krisberedskapsmyndigheten har man inrättat en lägescentral och kontinuerligt informerat om läget samt länkat vidare till berörda instanser, exempelvis SMHI. Från Försvarsmakten har man satt in resurser för att stötta där så har varit behövligt.

Räddningstjänsten

Räddningstjänsten är främst en kommunal angelägenhet men inom några områden har staten ett ansvar.

I varje kommun ska det finnas en eller flera nämnder för räddningstjänsten och en räddningskår. Räddningskåren utför de räddningsinsatser som kommunen ansvarar för. I kommunernas ansvarsområden ingår att vidta förebyggande åtgärder mot brand i de fall det inte är den enskilde som är ansvarig, vilket är det vanligaste. Kommunerna ska också främja annan olycks- och skadeförebyggande verksamhet.

Inom några områden har staten ett ansvar för räddningstjänsten. Statlig räddningstjänst omfattar:

- * fjäll-, flyg- och sjöräddningstjänst,
- * efterforskning av försvunna personer,
- * miljöräddningstjänst till sjöss,
- * räddningstjänst vid utsläpp av radioaktiva ämnen.

Staten har genom polisen, Luftfartsverket, Sjöfartsverket, Kustbevakningen och länsstyrelserna ansvaret för dessa slag av räddningstjänst.

Statens räddningsverk

Statens räddningsverk arbetar med att förebygga olyckor och begränsa skador till följd av olyckor, ansvarar för landsvägstransporter av farligt gods och samordnar övriga myndigheters verksamhet inom området. Räddningsverket har tillsynsansvar utöver vad som följer av

räddningstjänstlagstiftningen för åtgärder som ska förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, den s.k. Sevesolagstiftningen.

Räddningsverket har på central nivå ansvar för frågor enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor och arbetar för att förebygga att människor, egendom eller miljö kommer till skada vid hantering av brandfarliga och explosiva varor. Räddningsverket har även en beredskap för att kunna delta vid internationella hjälpinsatser, t.ex. vid jordbävningsskatastrofer.

Räddningsverkets centrum för risk- och säkerhetsutbildning bedriver utbildning vid fyra skolor belägna i Sandö, Skövde, Revinge och Rosersberg. Hösten 2003 startade Räddningsverket en ny eftergymnasial utbildning för hela området Skydd mot olyckor som ersatte tidigare brandmannautbildning. Den nya utbildningen ger kompetens för att arbeta inom säkerhets- och räddningssektorn, t.ex. som brand-man eller med säkerhet inom kommuner, myndigheter och företag.

Kustbevakningen

Kustbevakningens verksamhet omfattar miljöövervakning och miljö-räddningstjänst till sjöss, sjöräddning samt eftersökning med flyg. Kustbevakningen medverkar även i tillsynsverksamhet inom sjösäkerhetsområdet, bl.a. avseende transport av farligt gods.

Kustbevakningen har en hög förmåga att möta olje- och kemikalieolyckor till sjöss. Det förebyggande arbetet och miljöövervakningen är viktiga delar i arbetet med att minska antalet utsläpp. Myndigheten har en ständig beredskap för sjöräddning.

Kustbevakningen deltar inom politikområdet i ett tämligen omfattande internationellt samarbete.

Försvarsberedningen:

Effektiv användning av våra resurser

Det finns betydande resurser i samhället som kan användas för att förebygga, hantera och lindra effekterna av en kris. Oavsett vem som äger eller bestämmer över samhällsviktiga resurser är det, ur medborgarens och samhällets perspektiv, resultatet av resursanvändningen som är det väsentliga. Om en offentligt finansierad resurs, personell eller materiell, finns tillgänglig och kan bidra till en effektiv krishantering, bör den också kunna användas. De olika hinder som finns för en effektiv resursanvändning - t.ex. av organisatorisk karaktär, men också hinder som beror på praxis och skillnader i organisationskultur – måste tas bort.

Förändringar på central myndighetsnivå

De senaste årens händelser visar att gränsen mellan en olycka, allvarlig kris och en svår påfrestning blir allt mer diffus. I EUsammanhang går utvecklingen från räddningstjänst mot ett bredare fokus på skydd och säkerhet. Idag ansvarar Krisberedskapsmyndigheten (KBM) och Statens räddningsverk (SRV) för frågor inom områdena skydd mot olyckor, svåra påfrestningar samt civilt försvar. Dessa områden har mycket gemensamt och skulle med fördel kunna hanteras som en helhet.

Att skapa en myndighet som hanterar ett brett spektrum från olyckor i vardagen till allvarliga kriser i samhället, kan ses som ett naturligt steg i den utveckling av krisberedskapsarbetet som bedrivits sedan mitten av 90-talet. Genom att nu ta ytterligare ett steg och lägga samman Krisberedskapsmyndigheten (KBM) och Statens räddningsverk (SRV), läggs fokus på samhällets säkerhet och krishantering i ett brett spektrum av tänkbara händelser.

Myndigheten skulle få stor trovärdighet genom att vara både plane-

rande och operativt verksam, och också bli en naturlig kontaktpunkt i det internationella samarbetet. En sammanläggning skulle också ge betydande synergieffekter bl.a. när det gäller utbildnings- och övningsverksamhet, samt möjliggöra rationaliseringar och omprioriteringar som skulle kunna frigöra medel för annan verksamhet.

Vid en sådan förändring får landets kommuner en enda kontaktpunkt för frågor rörande skydd mot olyckor och extraordinära händelser. Detta skulle underlätta för kommunerna om de i mindre grad behöver göra skillnader i arbetet kring dessa frågor.

Försvarsberedningen lämnar i denna rapport förslag som pekar på behovet av att områden hålls samman på ett bredare sätt än tidigare, t.ex. utbildning och övning, information till allmänhet och media, samt samordnad omvärldsbevakning vid kris. I flera av dessa fall bedömer Försvarsberedningen att uppgifterna skulle kunna vara lämpliga för den sammanslagna myndigheten, men fortsatta överväganden och preciseringar krävs.

Ansvar för att förebygga, förhindra, hantera och lindra avsiktlig eller oavsiktlig spridning av ett CBRN-ämne (Kemiska, biologiska, radiologiska eller nukleära ämnen) ligger på flera aktörer: i första hand den kommunala räddningstjänsten, hälso- och sjukvården samt polisen, som alla har ett operativt ansvar. Utbildning och övning är en viktig förutsättning för en bättre förmåga och ökad effektivitet i insatserna. Hantering av CBRN-ämnen bör integreras i den ordinarie polis-, brandmänna- och katastrofmedicinsutbildningen. Samordningen av utbildnings- och övningsverksamhet inom CBRN-området bör stärkas, vilket också är en fördel vid svenskt deltagande i internationella övningar. För att kunna hantera uppkomna situationer krävs även expertis för att bedöma hotbilder och analysera olika ämnen samt deras effekter, vilket förutsätter forskning och kunskapsutveckling. Ett system har börjat byggas upp med utbildade och övade experter

som snabbt kan ge stöd till de operativa instanserna, men förutsättningarna för det operativa arbetet att hantera CBRN-ämnen måste fortsatt vidareutvecklas. Det är viktigt att klargöra ansvaret för provtagning på skadeplats, transporter samt laboratorieberedskap, vilket ställer krav på en utvecklad organisation för laboratorie-verksamheten. Försvarsberedningen anser att en ökad förmåga inom CBRN-området är så angelägen att nya lösningar behöver sökas och prövas. Synergier mellan verksamheter måste tillvaratas och onödig dubblering undvikas. I sammanhanget måste det totala behovet av expertis och resurser inom CBRN-området, såväl vid nationella krishanteringsinsatser som vid internationella fredsfrämjande insatser, övervägas. Pågående internationellt samarbete inom området bör också beaktas.

62 Ingenjörssammansamheter (konstruktion o d)

- 620 Allmänt.
- 621 Ingenjörssammansamheter: maskinbyggnad, kärnteknik, elektroteknik, mekanisk teknologi.
- 6211 Kärnteknik, kärnenergi, atomkraft, allmänt om värmekraftmaskiner, ånga, ångkraft.
- 6212 Hydraulisk energi, vattenkraft.
- 6213 El- och telekonstruktion o d, elektronik.
- 6214 Värmekraftmaskiner, förbränningsmotorer od.
- 6215 Pneumatisk energi, kylteknik, värmepumpar od.
- 6216 Maskiner o d för lagring o transport av gaser o vätskor.
- 6217 / 6219 Plastisk bearbetning, maskinelement, verktyg, verktygsmaskiner.
- 6217 Plastisk bearbetning, smidning, gjutteknik, valsning, dragning, värmebehandling, ytbehandling, sammanfogning, lödning, limning. 6218 Transmissioner, växlar, kuglar, lyftdon, hissar, transportdon, fästelement, smörjning.
- 6219 Verktyg, verktygsmaskiner, bearbetningsmetoder.
- 622 Gruvkonstruktioner o d.
- 623 Militärkonstruktioner .
- 624 Konstruktion av byggnader o d.
- 625 Konstruktion av trafikleder till lands. Järnvägar, gator, vägar o d.
- 626 Vattenbyggnad i allmänhet, kanaler, anlägg. för jordbruk, fiske.
- 627 Anläggningar i hamnar, vattendrag och öppet hav, dammar.
- 628 Hygienkonstruktioner, vatten o avlopp, belysning od
- 629 Transportmedelskonstruktion o d.

Vid kriser: Tillgång till ingenjörskunskaper och ingenjörer som kan biträda när man röjer upp och återställer efter katastrofer.

sverige.se:

Tekniska högskolan, Kungl., KTH (Även på 7957)
Ingenjörsvetenskapsakademien, Kungl.
Chalmers tekniska högskola (Även på 7957)
Institutet för tillämpad matematik
Närings- och teknikutvecklingsverket NUTEK
Institutet för Medieteknik
SIS - Swedish Standards Insitute
Sveriges Provnings- och Forskningsinstitut
Institutet för Verkstadsteknisk forskning IVF
Luleå tekniska universitet (Även på 7957)
Skogsindustrins tekniska forskningsinstitut STFI
Statens geotekniska institut SGI
Ingenjörssamfundet
Institutet för Kvalitetsutveckling SIQ
Institutet för metallforskning, IM
Institutet för vatten-och luftvårdsforskning IVL
SWEDAC, Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll
Svenska Petroleum Institutet
Svenska Uppfinnareföreningen
Verket för innovationssystem, Vinnova
Stiftelsen Innovationscentrum
Bergsstaten
Imego AB- Institutet för mikroelektronik i Göteborg
Miljöteknikdelegationen
Stiftelsen PACKFORSK- Institutet för förpackning och distribution
SvenskTeknik och Design, STD
Statens institut för ekologisk hållbarhet, IEH
Nämnd för arbetstagares uppfinningar, Statens
Standardiseringsråd, Sveriges, SSR

63 Biologisk produktion, Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od

630 Allmänt.

631 Allmänna lantbruksverksamheter, allmän lantbruksekonomi.

632 Växtsjukdomar, växtförädling o d.

633 Växtodling (åkerbruk) o d.

634 Skogsbruk o d , frukt- o bärödling.

635 Trädgårdsodling o d.

636 Djurhållning.

637 Djurprodukter.

638 Biodling, silkesodling o d.

639 Jakt, viltvård, fiske, fiskevård, sjövärd, o d.

sverige.se:

Svenska FAO-kommittén

Statens utsädeskontroll

Gentekniknämnden

SIK - Institutet för Livsmedel och Bioteknik

Statens jordbruksverk

Jordbrukstekniska institutet JTI

Lantbruksuniversitet, Sveriges, SLU

Skogsstyrelsen

Fiskeriverket

Hushållningssällskapens förbund

Institutet för jordbruks-och miljöteknik

Jägarnas Riksförbund

Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien

Lantbrukarnas Riksförbund LRF

Svenska Jägarförbundet

Växsortsnämnd, Statens

Fasta utskottet enligt svensk-norska renbeteskonventionen

Sveaskog AB

Svenska Skogsplantor AB

Djurskyddsmyndigheten

Grönare skog

Min skog

Stort verksamhetsområde som är aktuellt i diskussionerna kring de fattiga ländernas möjligheter att exportera

Vid kriser: Räddning av produktionsmedel: byggnader, maskiner, grödor, skog, djur, redskap, båtar od.

Regeringen om stormen:

Jordbruket

Inom jordbruket är elförsörjningen central för att djuren ska få vatten och för att mjölkningsanläggningar samt ventilationssystem ska fungera. Kommunernas djurskyddsinspektörer och räddningstjänster hjälper lantbrukarna att hantera stormens konsekvenser så att djurskyddet kan upprätthållas.

Skogen

Stormen har orsakat de värsta skogsskador som uppmäts sedan man började mäta, alltså värre än stormen 1969 då 37 miljoner kubik blåste ned. Skogsstyrelsen ansvarar för en större inventering av skadorna och bedömer idagsläget att stormfällt virke på vissa håll motsvarar mer än fyra årsavverkningar. Skogsvårdsorganisationen har etablerat en arbetsgrupp för att hantera alla frågor som kommer med anledning av stormfällningarna. I det första skedet prioriterar man säkerhetsfrågorna i röjningsarbetet.

Regeringen ger Skogsstyrelsen i uppdrag att övervaka insektsangrepp och föreslå modell för fördelning av stödåtgärder

Regeringen har beslutat att ge Skogsstyrelsen flera uppdrag för att minska negativa effekter av stormens verkningar, samt utvärdera hur framtidens skogsbruk kan anpassas för att mildra stormskador på skog.

Hur mycket skog har fallit?

Skogsstyrelsen bedömer 05-01-17 att 75 miljoner kubikmeter timmer har fallit för stormen. Detta motsvarar mer än ett års avverkning i hela landet. Bedömningen är att det kommer att bli mycket svårt att ta om hand allt virke. Det kommer att krävas extra ordinära åtgärder.

Skogsstyrelsen kommer att genomföra en inventering av skogsskadorna med början 05-01-17. Först därefter kan vi få en heltäckande bild över omfattningen av stormskadorna på skogen.

Psykosocialt stöd till dem som drabbats av stormen

Stormens skador innebär stora personliga och ekonomiska påfrestningar för dem som drabbats. LRF erbjuder sina medlemmar att ringa hälsoföretaget Feelgoods krisjour dygnet runt på telefon 0771-100 000. Här erbjuds kontakt med bland andra psykologer, läkare och sköterskor. Bonde- och Djuromsorgsgrupperna på LRF:s länsförbund erbjuder också hjälp och stöd. Läs mer på LRF:s webbplats, www.lrf.se, eller ring LRF:s växel på 0771-573 573.

Vad görs för att ta tillvara på virket?

För att klara detta görs en mängd insatser:

1. Avverkning och omhändertagande av nedfallet virke.

Det stora behovet av att avverka och ta omhand nedfallet virke kommer att kräva både stora personella resurser och ökad tillgång till skogsmaskiner.

Skogsstyrelsen arbetar aktivt med information och rådgivning för att ingen ska komma till skada vid omhändertagandet av virket. Man går även ut med en varning till allmänheten för att vistas i närheten av stormfällt virke.

Sveaskog och Fastighetsverket kommer att omfördela sina maskin-parker till södra Sverige och det är regeringens förhoppning att andra bolag gör detsamma.

2. Behov av arbetskraft.

Ytterligare arbetskraft kommer att behövas för att kunna ta om hand virket. EU:s regler möjliggör för utländska företag att komma in med maskiner och arbetskraft.

Det kan även finnas ett behov av insatser för att tillfälligt locka tillbaka maskinförare som slutat i skogen. Det kan även finnas behov av utbildad arbetskraft och därmed olika typer av utbildningsinsatser.

3. Underlättande av virkestransporter.

Olika åtgärder behöver vidtas för att möjliggöra effektiva transporter av virke såväl inom södra Sverige som från södra Sverige till andra delar av landet. Transporter krävs till lagringsplatser och till industrin vilket innebär ökat behov av såväl kort- som långväga väg-, järnvägs- och sjöfartstrafik.

Vägverket

Vägverket har möjlighet att under vissa förutsättningar ge dispens från gällande kör- och vilotider, om behov av detta bedöms finnas.

Vägverket har även möjlighet att tillåta högre totalvikt för fordon än vad som annars gäller på berörda vägar. Hänsyn måste dock tas till bärigheten hos vägar och broar på de aktuella sträckorna och till fordonens tekniska förutsättningar. Detta kan innebära att tyngre lastade fordon än idag kan få tillstånd att färdas på vägen. Vägverket arbetar med detta.

Sjöfartsverket

Om det bedöms behövas ytterligare fartyg än tillgängligt svenskt eller EU tonnage kan Sjöfartsverket ge dispens till fartyg som är flaggade utanför EU för att bedriva cabotagetrafik i svenska vatten. Sjöfartsverket arbetar med detta.

Banverket

Banverket har tillsatt en särskild projektgrupp i samarbete med skogsbolagen och tågoperatörerna. Syftet är tillsammans lägga upp

logistiken för de stora timmertransporter som nu måste ske. Banverket har även kontakt med sina kollegor i Tyskland, Danmark och Norge. Lok och personal kommer olika operatörer att stå för. Vagnar tillhandahålles främst av Green Cargo, men kommer även hyras in från grannländerna.

4. Möjliggöra lagring av virke.

För att kunna ta om hand virket krävs att lager i närområdet upprättas där timmer kan bevaras utan att förstöras. Inventering av lämpliga uppläggsplatser sker nu av skogsägare i samråd med industrin och skogsvårdsorganisationerna. Det kan exempelvis handla om nedlagda flygfält men även vattenlagring.

För att förhindra att virket förstörs under hanteringen kan olika åtgärder behöva vidtas. Regeringen anser att virket i möjligaste mån ska skyddas mot skador från insekter med hjälp av så naturliga metoder som möjligt. Det kan även finnas behov av viss kemisk bekämpning.

Vilket stöd finns till drabbade skogsägare?

I de fall skogsägaren har försäkring som täcker stormskador sköts detta i särskild ordning mellan skogsägare och försäkringsbolag. Många enskilda skogsägare kommer att drabbas hårt ekonomisk. Flera mindre skogsägare saknar försäkring som täcker kostnaderna.

Det finns flera olika skattekonton för att skogsägare ska kunna fördela inkomsterna över tiden. Speciellt det s.k. skogsskadekonto är tänkt att täcka de problem som uppstår vid storm, brand m.m. Förutsättningarna för att man ska kunna använda skogsskadekonto är att en viss del av skogen måste avverkas i förtid p.g.a. stormen och att den största delen av årets skogsintäkter uppstått genom stormen. Regeringen får många uppslag angående hur ersättning kan ske till drabbade. Systemet med skogsskadekonto är ett sådant uppslag.

Kan EU:s Solidaritetskonto användas till att mildra effekterna av stormen?

Regeringen undersöker möjligheten att söka katastrofstöd från EU.

Vad har stormen fått för konsekvenser för jordbrukarna?

I första hand är det landsbygdsbefolkning och jordbruksföretag som har drabbats och de ekonomiska konsekvenserna kommer att bli omfattande.

De akuta problemen hos företagarna är många. Reservkraft är nödvändigt bland annat för vattenförsörjning, mjölkning och fungerande ventilation. Det är många frivilliga som hjälper till att upprätthålla säkerhet och nödvändiga basfunktioner såsom vatten och värme. Jordbruksföretagen har ofta ett väl etablerat nätverk sinsemellan och resurser som är till stor nytta i sådana här situationer. Inte sällan är jordbrukare också engagerade i arbetet med att säkerställa en fungerande infrastruktur i samhället.

– Läs mer på LRF:s webbplats.

Hur upprätthålls djurskyddet?

Djurskyddsmyndigheten bedömer att det inte uppstått några större problem för djurskyddet med anledning av stormen. En majoritet av jordbrukets djurhållare har tillgång till reservkraft. De djur som eventuellt kan fara illa är tropiska sällskapsdjur. Djurskyddsmyndigheten har aktuell information på sin webbplats.

– Läs mer på Djurskyddsmyndighetens webbplats.

64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

Viktigt område för välfärdsfördelning i Sverige och världen.

641 Matlagning. 642 Måltider, matservering, restauranger.

Vid kriser: Livsmedelsförsörjning i katastrofområden.

sverige.se:

[Statens livsmedelsverk](#)

[Livsmedelsekonomiska institutet](#)

[Matplatsen.nu](#)

Regeringen om stormen:

Hur hanteras frysta livsmedel?

Livsmedelsverket ger på sin webbplats ut råd om hanteringen av frysta livsmedel. Verket har även råd om vad man ska ha i matförrådet. Läs mer på Livsmedelsverkets webbplats.

643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.

Vid kriser: Bostadsförsörjning i katastrofområden.

644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.

Vid kriser: Försörjning med el, värme, vatten, avlopp, avfallshantering, bevakning od i katastrofområden. Produktionsanläggningar för detta och ledningar och utagsställen od.

sverige.se:

Statens Energimyndighet, STEM

Statens oljelager SOL

VA-nämnd, Statens

Vattenfall AB

Statens råd för kärnavfallsfrågor

Elsäkerhetsverket

Statens kärnkraftinspektion SKI

Kärnavfallsfondens styrelse

Oljekrisnämnden

Svensk Energi

Svenska Fjärrvärmeföreningen

Svenska Vatten- och Avloppsverksföreningen VAV

Delegationen för energiförsörjning i Sydsverige, DESS

Svenska kraftnät, Affärsverket

Svenskt Vatten AB www.svensktvatten.se

Svenska Elektriska Kommissionen, SEK

Regeringen om stormen:

Elförsörjning

Svenska kraftnät är en myndighet med ansvar för kraftsystemets övergripande driftsäkerhet. Svenska kraftnät stöder de drabbade nätföretagen med anledning av de störningar som har uppkommit genom stormen. Regeringen för även en dialog med Sydkraft, vars kunder har drabbats hårt, när det gäller behov för att kunna säkerställa elleverans så snart som möjligt.

Hur omfattande är skadorna på elnätet?

Elnäten har omfattande skador på vissa ställen. I Sydkrafts område är t.ex. 45 regionnätsledningar och 800 lokalnätsledningar skadade

eller söndertrasade. I Jönköpings och Kronobergs län är skadorna så omfattande att de ännu inte kan överblickas. Sydkraft uppskattar att hälften av alla stolpar i dessa två län är förstörda.

Varför tvingar inte regeringen kraftbolagen att gräva ned sina ledningar?

Energiminister Mona Sahlin har redan innan stormen sagt att regeringen är beredd att ta initiativ till lagstiftning. Mona Salin har nu kallat till sig elbranschen (Sydkraft, Vattenfall, Fortum m fl) för att regeringen ska få en fullständig redovisning av hur de nu arbetat med information till kunderna, ersättning för elavbrotten till de som drabbats, uppröjningsarbetet och hur bolagen tänker ändra sin investeringstakt för att snabbt få bort de luftkablar som exempelvis måste isoleras och grävas ner.

Vad gör nätföretagen nu?

Vattenfall har drygt 400 linjemontörer och skogsröjare ute för att så snabbt som möjligt avhjälpa felen i elnätet. Sex helikoptrar är bokade för att hjälpa till i felsökningsarbetet. Driftcentralen i Trollhättan och kundservice är förstärkt. Totalt är nära 1500 personer i fält och i driftcentraler sysselsatta med att reparera skadorna.

Sydkraft har ca 2 000 man (från Norden och Tyskland) och ca 100 skogsmaskiner i tjänst för att arbeta med röjning, reparationer och nybyggnation. 10 helikoptrar kommer att inspektera drabbade områden. En flygning görs med flygvapnets Hercules för att transportera ytterligare resurser från Norrland.

Fortum har omdisponerat resurser från bl.a. Norge. Omkring 300 man arbetar med felavhjälpning. Resurser som framöver inte behövs i Fortums arbete kommer att erbjudas andra nätföretag.

Arbetet med att få fram material och personal fortsätter. I och med att avbrotten dragit ut på tiden och skadorna på näten är mycket omfattande, handlar det i många fall även om byggprojekt, förutom de vanliga felavhjälpningsuppdragen.

– Läs mer på Vattenfalls webbplats

– Läs mer på Sydkrafts webbplats.

– Läs mer på Fortums webbplats.

Vad gör samhället för insatser för att avhjälpa strömavbrott?

Myndigheter, länsstyrelser, kommuner och kraftbolag arbetar med att ta hand om de skador som stormen orsakat. Sydkraft, som är det nätföretag som drabbats värst, anger att de har ett mycket bra samarbete med myndigheter i berörda län. Inte minst i Kronobergs län som är hårt drabbat agerar länsstyrelsen och kommunerna kraftfullt.

Svenska kraftnät är den myndighet i Sverige som svarar för kraftsystemets övergripande driftsäkerhet och ägare av stamnätet. Svenska kraftnät stöder de drabbade nätföretagen med anledning av de störningar som har uppkommit genom stormen. Dels med de resurser som de förfogar över, inom den egna organisationen och dels via avtal med t.ex. Försvarsmakten och försvarets frivilliga organisationer. Tre helikoptrar samt andra resurser från Försvarsmakten medverkar sedan tidigare i arbetet. Även personal har kallats in från Finland och Norge.

För att stärka kommunikationerna har Svenska kraftnät till drabbade företags förfogande ställt bandvagnar och terrängbilar med förare, ett antal mobila elverk, två mobila sambandscentraler med personal ur Frivilliga Radioorganisationen samt ett antal satellittelefoner. Stora reservkraftaggregat har flugits ned från Luleå och Sundsvall till länsstyrelserna i Kronoberg, Blekinge, Kalmar och Jönköping.

– Läs mer på Svenska kraftnäts webbplats.

Hur samarbetar regeringskansliet med kraftbolagen?

Regeringen för dialog med Sydkraft, som har drabbats hårt, när det gäller behov för att kunna säkerställa elleverans så snart som möjligt samt om det finns något som regeringen eller myndigheterna kan göra för att förbättra situationen.

Från regeringskansliets sida har även Svenska kraftnät kontaktats angående hjälpinsatser. Svenska kraftnät har ett nära samarbete med berörda nätägare och återkommer till regeringen om de ser behov av ytterligare insatser och samordning mellan departementen och myndigheterna.

Branschorganisationen Svensk Energi förser löpande Regeringskansliet med uppdateringar av läget.

645 Användning av inventarier o d.

Vid kriser: Möjligheter att rädda inventarier o d. Utrustning för räddningsverksamheter.

646 Personlig hygien o d, klädvård (utom 648 tvätt o d).

Vid kriser: Kläder och anordningar för personlig hygien.

647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter mm.

Vid kriser: Drabbades tillgång till pengar till rimlig levnadsstandard.

sverige.se:

Akademiska Hus AB

Statens fastighetsverk SFV

Fastighetsmäklarnämnden

Hyresgästernas riksförbund

Bostadsdelegationen

Fideikommissnämnden

Förvaltningsaktiebolaget Stattum

Harpsundsnämnden

Kasernen Fastighets AB

Tjänstebostadsnämnd, Statens

Hyresnämnden

Stängselnämnden

Sveriges konsumentråd

Specialfastigheter Sverige AB

Venantius AB

Konsumentverket

Allmänna reklamationsnämnden

Fideikommissnämnden

Fonden för fukt- och mögelskador (Småhusskadenämnden)

Konsument Europa

Konsumenternas Bank- och finansbyrå

Konsumenternas elrådgivningsbyrå

Konsumenternas försäkringsbyrå

Våga handla! (Kampanj)

Konsumentverkets hushållsbudgetar för 2004 + bostadskostnader mm.

I Konsumentverkets broschyr "Koll på pengarna 2004" finns beräkningar för år 2004. Konsumentverket anger, för män och kvinnor 19-60 år:

Livsmedel: Bygger på en fyra veckors näringsberäknad matsedel med vanliga rätter. Både råvaror och halvfabrikat ingår, men inte sådant som godis, snacks eller vin.

Alla mål äts hemma eller matlåda: Kvinna 19-30 år 1140 kr per mån. 31-60 år 1130 kr. 61- år 1040 kr. Säg kvinna 19-60 år 1133 kr per mån. Man 19-30 år 1500 kr. 31-60 år 1440 kr. 61-år 1230 kr. Säg man 19-60 år 14601 kr per mån.

Är du ensamstående lägger du till 100 kronor per månad för mindre förpackningar och mer svin.

Kläder, skor: Innehåller också kemtvätt, skoreparationer och tillbehör som väska, klocka, paraply. Vuxen person: kv 500, man 490 kr per mån.

Fritid, lek: Här ingår bl a leksaker, cd-skivor, böcker, skridskor, cykel, avgift till idrottsklubb. Vuxen person 370 kr per mån.

Hygien: Tvål ,tandkräm, blöjor, hårklippning etc. För kvinnor till och med 49 år ingår mensskydd för ca 30 kronor i månaden. Vuxen kvinna genomsnitt ca 275 kr per mån. Vuxen man 250/ mån.

Barn-och ungdomsförsäkring: Sjuk och olycksfall.

Förbrukningsvaror: Tvätt-och rengöringsmedel, toalett-och hushållspapper m m. 1 person 110 kr per mån. 2 pers 140 kr.

Möbler, husgeråd, TV, textilier m m: Sådan utrustning som slits och ersätts.Frys,disk-,tvätt-maskin ingår inte. 1 person 400 kr per mån. 2 pers 480 kr.

Dagstidning,tele,tv-licens: Innehåller även brev, kort och frimärken.1 person 670 kr.2 pers 760

Hemförsäkring kostar olika beroende på bostadsort. Storstad:över 200 000 inv.Mellanstor stad: 50 000 - 200 000 inv..Mindre tätort:

under 50 000 inv.I person storstad 140 kr per mån.2 pers 150 kr

El - Gäller medelförbrukning i kWh i lägenhet utan disk-,tvättmaskin.

I person 140 kWh per månad,

2 personer 210 kWh. El i Stockholm fast avgift ca 50 kr per mån.

KWh-pris ca 1 kr. Gör: 1 person

190 kr per mån. 2 pers 260 kr.

Kollektivresor och fackavgifter: För en 20-åring anger Konsumentverket: Kollektiva lokalresor 400 kr per månad och fackavgifter (inkl a-kassa) 320 kr per månad. Summa $720 \times 12 = 8640$ per år. I Stockholm kostar busskort 500 kr per mån (pensionär 300 kr) Ska höjas under året. För förvärsarbete säg $530 + 320 = 850$ kr per mån = 10200 kr per år.

För åldrar 19-60 år är kostnaderna enligt punkterna 1-9 i följande uppställning. Punkten 10 är en post läkarvård och tandvård, som socialstyrelsen hade i en tidigare socialbidragsnorm, ca 70 kr per månad, men som inte finns med i Konsumentverkets budget.

För livsmedel räknas här med att alla mål äts hemma (matlåda till arbetet), för ensamboende ska läggas till 100 kr per månad.

Hemförsäkring i storstad.

Bostadshyror: Genomsnittlig hyra för hyreslägenheter i riket 2002 enligt SCBs Bostads-och hyresundersökningen 2002.

2 rok 45700 kr per år = 3808 kr per mån.

3 rok 56700 kr per år = 4725 kr per mån..

Genomsnittlig ökning jan 2002-jan 2003 Enligt SCB: 2,8% för 2 rok och 2,9% för 3 rok.

Det gör för 2003:

2 rok 46980 kr per år.

3 rok 58344 kr per år.

Ökning 2003-2004 antag 2,8%.

Det gör 2004:

2 rok 48295 kr per år = 4025 kr per mån. Säg 4000 kr per mån = 48000 kr per år.

3 rok 59978 kr per år = 4998 kr per mån. Säg 5000 kr per mån = 60000 kr per år.

Hyror 2004: 1 person 2 rok 48000 kr per år= 4000 kr per mån. 2 personer 3 rok 60000 kr per år= 5000 kr per mån.

Enligt Fob 90 ,tabell 3, hade samtliga hushåll med en person i genomsnitt ca 2,3rok, i småhus ca 3,2 rok och i övriga hus ca 1,9rok. Samtliga hushåll med 2 personer hade i genomsnitt ca 3,5rok, i småhus ca 4,1rok och i övriga hus 2,8rok. Mot bakgrunden av dessa siffror är det rimligt att räkna med 2rok för ensam och 3rok för makar. Boverkets principer för bostadsytor innebär att 2rok för ensam och 3rok för makar ger likvärdig bostandard. **Konsumentverket** anger för 2004 bostadskostnad 4300 kr per månad (inkl el) för ensam 20 år som bor i egen lägenhet 2rok. Utan el 190 kr blir det 4110 kr per mån.

Månadskostnader, förvärvsarbetande icke-pensionärer:

Enligt beloppen från konsumentverket. Åldrar 19-60 år. 2004.

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam man	Ensam kv.	Makar
1.Livsmedel	1460+100	1133+100	1460+ 1133
2.Kläder och skor	490	500	490+500
3.Lek och fritid	370	370	370+370
4 Hygien	250	275	250+275
5.Förbrukningsvaror	110	110	140
6.Möbler,husgeråd,TV, radio	400	400	480
7.Dagstidning,tel,TV-licens	670	670	760
8.Hemförsäkring	140	140	150
9.Hushålls-el	190	190	260
10.Läkarvård,tandvård		70	70 70+70
Summa per månad 2004	4250	3958	6778
Genomsnitt för ensam man +kv		4104	
2004 per år:		49248	81336
Bostadshyra per år säg :			
Ensam 2rok, 12x 4000 =		48000	
Makar 3rok, 12x 5000 =			60000
Summa per år 2004, bostad + övrigt		97248	141336
Förvärvsarbetande:arbetsresor+fackavgifter säg		10200	20400
Summa per år 2004, bostad + övrigt		107448	161736
Här är inget räknat för semesterkostnader eller andra resor än lokalresor.			
Säg för enkelhets skull, avrundat		108 000	162 000
Makar 150% av ensam.			

Hushållsbudgetar för pensionärer.

I förhållande till förvärvsarbetande icke-pensionärer:

Livsmedel: man 230 kr lägre per månad, kvinna 93 kr lägre, genomsnitt m+kv 162 kr lägre per mån = 1944 kr per år.

Personlig hygien kvinna 15 kr lägre, genomsnitt m+kv 7,50 kr lägre = 90 kr per år.

Busskort: 200 kr lägre per mån = 2400 kr per år.

Fackavgift: 320 kr lägre per månad = 3840 kr per år.

Läkare och läkemedel : 900+1800 = 2700 kr högre per år.

Hemtjänst: (lågt räknat) ensam 800 kr per år, makar 1200 högre per år.

Summa: Ensam 4774 kr lägre. Makar tillsammans 9948 kr lägre per år.

Ensam pensionär per år: 107448-4774 = 102674 kr per år.

Pensionärsmakar: 161736-9948 = 151788 kr per år.

Makar 147,83% av ensam.

Säg för enkelhets skull, avrundat: ensam 103000 kr, makar 152000 kr per år.

Makar 147,57% av ensam.

<u>Pensionärer 2004</u>	<u>Ensam</u>	<u>Makar</u>
Posterna 1-10 , ensam resp. makar per mån 2004.	3934,5	6439
2004 per år:	47214	77268
Bostadshyra per år säg :		
Ensam 2rok, 12x 4000 =	48000	
Makar 3rok, 12x 5000 =		60000
Summa per år 2004, bostad + övrigt	95214	137268
Läkare och läkemedel 2700, busskort 3960		6660 13320
Hemtjänst	800	1200
Summa per år 2004, bostad + övrigt	102674	151788
Här är inget räknat för semesterkostnader eller andra resor än lokalresor.		

648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.

Vid kriser: Utrustning och hjälp för rengöring och tvätt o d.

649 Personvård: barn, hemsjukvård, allmänt hushållsarbete.

Vid kriser: Organisationer för att ta hand om sådana som inte kan ta hand om sig själva: barn, gamla, handikappade, sjuka som inte behöver sjukhusvård o d.

65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d

651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning

Vid kriser: Organisationer för ledning av räddningsarbeten. Datorer för detta.

sverige.se:

Datainspektionen DI

IT-kommissionen (även 654)

Person- och adressregisternämnd, Statens SPAR-nämnden

Registernämnden

6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Vid kriser: Samverkan mellan offentliga myndigheter o d.

sverige.se:

Offentliga sektorn (Även på 35)

Riksdagen (Även på 35)

Sveriges kommuner (Även på 352)

Landsting (Även på 352)

Statliga myndigheter

Myndigheter o d under departementen :

Finansdepartementet

Försvarsdepartementet

Jordbruksdepartementet

Justitiedepartementet

Kulturdepartementet

Miljödepartementet

Näringsdepartementet

Socialdepartementet

Utbildningsdepartementet

Utrikesdepartementet

Kammarkollegiet

Partibidragsnämnden

Riksdagens arvodesnämnd

Statsrådsarvodesnämnden

Statskontoret

Sametinget

Överstyrelsen för civil beredskap ÖCB

Svenska FN-förbundet

Ansvarsnämnd, Statens

Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi ESO

Justitiekanslern JK

Justitieombudsmannen JO

Länsstyrelserna

Offentliga sektorns särskilda nämnd SHA-nämnden

Statens kvalitets- och kompetensråd
Ambassader och konsulat
Utvecklingsrådet för statliga sektorn
Kommunförbundet, Svenska
Landstingsförbundet
Hovstaterna, Kungl
Sveriges Kommuner
Sveriges Kommuner och Landsting
24-timmarsmyndigheten
Nämnden för elektronisk förvaltning
Valideringsdelegationen ??
Tillsyns- och föreskriftsrådet ??
Svenska ESF-rådet www.esf.se ???
Län, landsting, regioner
Blekinge län
Dalarnas län
Gotlands län
Gävleborgs län
Hallands län
Jämtlands län
Jönköpings län
Kalmar län
Kronobergs län
Norrbottens län
Skåne län
Stockholms län
Södermanlands län
Uppsala län
Värmlands län
Västerbottens län
Västernorrlands län
Västmanlands län
Västra Götalands län
Örebro län   Östergötlands län

Regeringen om stormen:

Arbetet på länsnivå

Länsstyrelserna har i samband med den gångna helgens stormoväder kontinuerligt hållit Finansdepartementet och Krisberedskapsmyndigheten informerade om läget i respektive län. Länsstyrelserna har också upprättat kontakter med kommuner, myndigheter, eldistributörer med flera berörda för att få tillgång till aktuell information. Man följer utvecklingen med att bland annat återställa raserad infrastruktur och förmedlar information vidare.

Försvarsberedningen:

För allvarliga kriser som inträffar utanför Sveriges gränser kan det finnas behov av konsulära förstärkningsresurser. Försvarsberedningen välkomnar därför det program som antagits efter flodvågs-katastrofen i Asien, som bl.a. innehåller inrättandet av en beredskapsstyrka i ständig beredskap för att stärka det konsulära arbetet, och utvecklingen av ett tjugotal förstärkta konsulära stödpunkter vid utlandsmyndigheter. Det är fortsatt angeläget att stärka den konsulära beredskapen och krishanteringskompetensen ytterligare, vilket kräver att det internationella samarbetet inom EU och mellan de nordiska länderna fortsätter att utvecklas.

6525-6529 Militära verksamheter

Vid kriser: Hjälp med personal och materiel från militären.

sverige.se:

Fortifikationsverket FORTV

Centralförbundet Folk och Försvar - CFF

Pliktverket.

Försvarsmakten

Försvarshögskolan FHS

Försvarets materielverk FMV

Delegationen för militärhistorisk forskning

Försvarets underrättelsenämnd

Rikshemvärnsrådet RiksHvr

Försvarets radioanstalt

Försvarets traditionsnämnd

Styrelsen för psykologiskt försvar SPF

Kustbevakningen KBV

Allmänna Försvarsföreningen

Centralförbundet Folk och Försvar

Centralförbundet för befälsutbildning CFB

Frivilliga automobilkårens riksförbund FAK

Frivilliga försvarorganisationernas samarbetskommitté

Frivilliga skytterörelsen FSR

Föreningen Sveriges Sjöfart och Sjöförsvar

Granskningsnämnden för försvarsuppfinningar

Inspektionen för strategiska produkter ISP

Krigsförsäkringsnämnden KFN

Krigsvetenskapsakademien, Kungl.

Örlogsmannasällskapet, Kungl., KÖMS

Nämnden för personalvård för totalförsvarspiktiga, NPT

Riksförbundet Sveriges lottakårer

Riksvärderingsnämnden

Svenska blå stjärnan SBS

Sveriges civilförsvarsförbund SCF

Sveriges kvinnliga bilkårens riksförbund SKBR

Totalförsvarets chefsnämnd TCN

Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI

Lumpen.nu

Överklagandenämnden för totalförsvaret, ÖNT

Försvarsberedningen:

Försvarsmaktens stöd till polisen

Försvarsmakten förfogar över stora personella och materiella resurser för att kunna genomföra sin kärnuppgift väpnad strid, såväl nationellt som internationellt. De investeringar som nu görs i militära resurser skall vara inriktade mot denna kärnuppgift. Samtidigt är det i ett effektivitets- och samhällsekonomiskt perspektiv viktigt att Försvarsmaktens resurser kan merutnyttjas. Merutnyttjande av resurser handlar om befintliga och tillgängliga resurser. Att stödja och bistå med resurser vid en specifik händelse skall därför inte vara dimensionerande för Försvarsmakten, i den meningen att några nya resurser tillskjuts eller skapas för uppgiften att stödja andra myndigheter.

Försvarsberedningen anser att det, i likhet med exempelvis de övriga nordiska länderna, måste finnas en reglering som gör det möjligt att använda Försvarsmaktens resurser för att stödja polisen i samband med terrorism och annan liknande svår brottslighet. Det går inte att bortse från att även Sverige kan ställas inför sådana situationer där Försvarsmaktens förmågor blir nödvändiga att använda. Det bör därför enligt lag vara möjligt för polisen att be om stöd. När Försvarsmakten deltar med personal och materiel vid terrorattacker och bekämpande av annan liknande svår brottslighet, skall det ske under polisens ledning.

Det är polisen som bedömer vilka behov som finns. En avvägning mellan risker och samhällets kostnader för de förberedande satsningar som detta kan komma att kräva, måste fortlöpande göras. Den grundläggande principen för medelstildelning är att den eller de aktörer som har kärnansvaret för en uppgift också är de som skall tilldelas medel. Detta måste även präglade hur samhället stärker sin förmåga att hantera terrorism.

Internationella fredsfrämjande insatser

Internationella fredsfrämjande insatser är en viktig del i vårt arbete med att stärka vår egen såväl som den globala säkerheten. Därför är detta en prioriterad uppgift för Försvarsmakten och bör även fortsättningsvis genomsyra Försvarsmaktens förmågutveckling.

Dagens fredsfrämjande insatser är ofta av multifunktionell karaktär, med både civila och militära komponenter. Det är angeläget att den höga ambitionsnivån för Sveriges deltagande i internationella fredsfrämjande insatser präglar det sätt på vilket myndigheter som tillhandahåller poliser, domare, åklagare, förvaltningsexperter, demokratiexperter, räddningstjänst och andra civila personalkategorier arbetar med internationella frågor.

En nödvändig förutsättning för att förbättra våra multifunktionella och civila insatser är att deltagande i sådana internationella insatser ges ett betydande meritvärde. Enskilda personers deltagande i denna typ av insatser skall uppmuntras och ses som meriterande av arbetsgivare. Försvarsberedningen förutsätter att en värderingsförändring i denna riktning sker inom alla sektorer som bidrar med resurser och kompetens.

Det är viktigt att fortsatt medvetet arbeta för en implementering av FN:s resolution 1325, och avsevärt öka kvinnors deltagande i både civila och militära insatser. Kvaliteten på insatserna höjs även genom att värdlandets kvinnor på ett tydligare vis omfattas av insatserna.

Kunskapsuppbyggnad och information

Vårt breda säkerhetsarbete måste kontinuerligt utvecklas och förbättras för att möta nya hot och utmaningar och för att tillvarata nya sätt att förebygga och hantera desamma. Det är viktigt att förbättra utbytet och samordningen av underrättelser och omvärldsanalys. Det är också

viktigt att skapa en tvärsektoriell kunskapsuppbyggnad genom forskning och systematiserad erfarenhetsinhämtning, samt att samordna information till allmänheten om samhällets säkerhet.

Förbättrat utbyte och samordning av underrättelser och omvärldsanalys

Samhällets underrättelsefunktioner måste ses som en nationell tillgång och användas mer flexibelt och effektivt mot alla de hot som finns mot samhällets säkerhet. Samtidigt måste verksamheten, såväl inom Sverige som inom ramen för internationellt samarbete på underrättelseområdet, styras av ett regelverk som säkerställer en adekvat demokratisk insyn och kontroll, rättssäkerhet samt respekt för den personliga integriteten, samt bedrivs i enlighet med internationell rätt.

I dag arbetar bl.a. Försvarsmakten (MUST), Försvarets radioanstalt och Säkerhetspolisen med underrättelse- och/eller säkerhetstjänst. Utöver detta finns ett antal myndigheter som i mindre omfattning arbetar med sådana frågor. Underrättelse- och/eller säkerhetstjänst i egen regi motiveras normalt utifrån myndigheternas specifika uppgifter. Sådana behov kommer även fortsättningsvis att finnas.

Försvarsberedningen ser dock fortsatta möjligheter till att utveckla formerna för och innehållet i inriktningen och styrningen av underrättelsetjänsten. Kopplingar mellan styrning och finansiering, prioritering mellan olika områden samt värdering av underrättelsernas nytta i relation till nedlagda kostnader kan förbättras. En ökad samordning på dessa punkter hindrar inte att olika typer av kompetens behövs i underrättelsetjänsten för att inte riskera en likriktning i utförda analyser.

Även andra faktorer talar enligt beredningen för en översyn. I dagens underrättelseverksamhet finns klara beröringspunkter mellan det som tidigare var tydligt uppdelat i militära respektive civila underrättelsebe-

hov. Därtill behöver gränsdragningen mellan vad som är underrättelsetjänst och säkerhetstjänst tydliggöras.

Målet för en effektiv nationell underrättelsetjänst, med både militär och civil kompetens, måste vara att informationen kan utnyttjas av alla berörda.

En översyn av den svenska underrättelse- och säkerhetstjänsten bör också beakta utvecklingen inom EU där den externa omvärldsanalysfunktionen SITCEN nyligen har fått nya uppgifter med anledning av hotet från terrorismen, vilket ställer ökade krav på civil-militär samverkan.

Omvärldsanalyser, inklusive underrättelseverksamhetens produkter, bör som nyss nämnts få en tydligare koppling till den verksamhet som syftar till att skapa ett säkrare samhälle. Fler aktörer än vad dagens regelverk tillåter behöver få tillgång till underrättelser för att kunna vidta relevanta skyddsåtgärder. Det är av vikt att även analyser som genereras av andra internationella omvärldsanalysfunktioner sprids till samtliga berörda aktörer på nationell nivå. Detta kräver bl.a. säkra informationsdelningssystem.

653 Handelsverksamheter.

Vid kriser: Ordnande av handelsverksamheter i katastrofområden.
Handel som medel att förbättra jämlikheten i världen.

sverige.se:

Konkurrensverket

Kommerskollegium

Sveriges exportråd

Exportkreditnämnden EKN

Handelsprocedurrådet, SWEPRO

Nämnden för offentlig upphandling NOU

Systembolaget AB

Apoteket AB (Även på 615)

Allmänna reklamationsnämnden ARN

Internationella Handelskammarens Svenska Natio-nalkommitté

Stiftelsen för insamlingskontroll

Svensk Handel

Svenska Bokhandlarföreningen

Sveriges allmänna exportförening

Vin & Sprit AB, V&S

AB Svensk Exportkredit

Baltic Market - temawebbplats

Gränslösa affärer (om offentlig upphandling)

Handelskammarförbundet, Svenska

Försvarsberedningen:

För att långsiktigt möjliggöra ett rationellt resursutnyttjande och teknisk samverkansförmåga behöver upphandling av materiel för säkerhet systematiseras och s.k. standards för materiel m.m. tas fram inom de områden där detta behövs. Ett lägsta krav är att bevaka att gemensamma standarder används vid tillskapandet av nya system t.ex. för telekommunikation. Även mer långtgående samordning vid upphandling, även internationell sådan bör övervägas, i de fall det skulle vara motiverat av ekonomiska eller tekniska skäl. I syfte att stärka samhällets säkerhet, och för att skapa förutsättningar för ett effektivt resursutnyttjande är det enligt Försvarsberedningen viktigt att undvika svenska särlösningar. De organisatoriska formerna för denna typ av uppgifter bör kunna tillgodoses inom ramen för nuvarande statliga myndighetsstruktur.

654 Telekommunikationsverksamheter.

Vid kriser: Ordnan­de av telefö­rin­delser.

sverige.se:

Telia AB

Post-och telestyrelsen PTS (Även på 656)

Svenska rymdaktiebolaget

IT-kommissionen. Även på 651

Teracom AB

SeniorNet Sweden

Nummer.nu ??

Regeringen om stormen:

Telekommunikation

Teleoperatörerna har ansvar för sina respektive nät. Post- och telestyrelsen (PTS) har under de nu pågående extremt stora störningarna daglig avstämning med de största operatörerna. PTS kommer efter det störningarna är åtgärdade att utreda det som hänt på teleområdet.

Hur ser telekommunikationen ut?

I dagsläget (torsdag 20/1-05) saknar ca 29 0000 hushåll fortfarande fast telefonförbindelse. Den största anledningen till detta är avsaknaden av elförsörjning som påverkar kommunikationssystemen i telestationer/basstationer. Det gäller både fast telefoni och mobilnäten.

I sammanhanget bör dock poängteras att mobiltelefonin generellt fungerar bättre än fasttelefonin i de berörda områdena.

Generellt sett är basstationer och mindre telestationer försedda med batteribackup som håller 2- 4 timmar. Alla större telestationer är försedda med fasta reservelverk som klarar långa avbrott. I takt med att röjning sker av vägar kan teleoperatörerna komma fram till sina stationer och få igång reservelaggregat. Det sker också en om­dispo­nering av reservelaggregat från norra Sverige till det krisdrabbade området.

Operatörerna har ansvaret för att systemet ska fungera. PTS har dock finansierat 1600 mobila reservaggregat som en del i sitt arbete

med att förstärka robustheten i systemet. Tyvärr är det först när strömförsörjningen klarats av som de rent tekniska skadorna kan upptäckas och åtgärdas. Ofta måste därför arbetet ske i två steg - först strömförsörjning och sedan reparation.

Operatören (Telia Sonera AB, Vodafone Sverige AB, m fl) har ansvar för sitt nät. Post- och telestyrelsen (PTS) har ingen operativ roll i det akuta krishanteringsarbetet. PTS har dock dagliga avstämningar med de största operatörerna och kommer att granska och utvärdera arbetet.

Operatörerna har i dagsläget svårt att bedöma hur lång tid det tar att återställa systemet.

Vad gör TeliaSonera för att komma till rätta med stormens verkningar?

Igår söndag (05-01-16) saknade 17 000 hushåll fast telefon hos Telia i de stormdrabbade områdena. Det är en förbättring med 270 000 hushåll sedan stormen slog till.

På många håll har man fortfarande problem att ta sig fram på vägarna och därför också problem med att komma fram med fordon och reservkraftaggregat. De flesta får tillbaka sin telefoni när elkraften fungerar igen, men på många ställen upptäcks samtidigt nya fel.

Hur ersätter Telia dem som är utan telefoni?

I Telias allmänna villkor finns force majeure som undantar kompen­sa­tion bland annat vid hårt väder och naturkatastrofer. Kompen­sa­tion kommer trots detta att ges enligt följande:

- Fel i minst fem dagar i följd ger avdrag på nästkommande faktura motsvarande tre månadsavgifter (3 x 125 kr = 375 kr).
- Fel i minst tio dagar i följd ger avdrag på nästkommande faktura motsvarande sex månadsavgifter (6 x 125 = 750 kr).
- Fel i minst femton dagar i följd ger avdrag på nästkommande faktura motsvarande nio månadsavgifter (9 x 125 kr = 1 125 kr).
- Läs mer på Telias webbplats.

Försvarsberedningen:

Gemensam användning av resurser – delade kostnader

För vissa kostnadskrävande resurser kan det vara rationellt och kostnadseffektivt att resursen samutnyttjas så att den utgör ett väsentligt bidrag till flera aktörers kärnverksamhet. Samutnyttjande av vissa resurser innebär också ofta en möjlighet till mer effektiva insatser.

Det gemensamma radiokommunikationssystemet för skydd och säkerhet, Rakel, är ett exempel på en resurs som ökar krishanteringsförmågan. Kretsen av permanenta användare har avgränsats till polisen, Kustbevakningen, Tullverket, kommunal räddningstjänst, akutsjukvården och Försvarsmakten. Det är inte rimligt att systemets potential går förlorad pga. att flera aktörer nekas åtkomst. Att utöka användarkretsen är därför nödvändig för att de verksamheter som behövs för att tillgodose allmän ordning, säkerhet och hälsa också skall kunna använda systemet. En bred anslutning till Rakel bland tänkta användare riskeras av att kostnader för systemet upplevs som betungande jämfört med dagens kostnader. Att utöka användarkretsen leder dock till en mer effektiv krishantering som även kan innebära något lägre kostnader för den enskilda användaren. Det är också viktigt med prioriteringsförmåga i samhällets ordinarie telekommunikationssystem för att åstadkomma en rikstäckande krisledningsfunktionalitet

655 Förlagsverksamheter o d.

Vid kriser: Se till att tidningar o d kan komma ut och ge behövlig information.

sverige.se:

[Svenska förläggarföreningen](#)

[Svenska bokhandlareföreningen](#), även på 653.

656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.

6560 Allmänt.
6561 Gatu-och vägtransporter,
6562 Järnvägstransporter.
6563 Specialbanor.
6564 Lokala kollektivtransporter o d.
6565 Övriga landtransporter, interna transporter o d.
6566 Sjötransporter.
6567 Lufttransporter.
6568 Posten.
6569 Resebyrå, speditors- och lagringsverksamheter .

sverige.se:

A-banan Projekt AB
Institut för kommunikationsanalys, Statens, SIKA
Statens haverikommission SHK
Generaltullstyrelsen GTS
Statens väg- och transportforskningsinstitut VTI
AB Svensk Bilprovning
Svensk-Danska Broförbindelsen, SVEDAB AB
Vägverket VV
Banverket BV
Väg- och Baninvest AB, Statens
Green Cargo AB
SJ AB
Sjöfartsverket SjöV
Swedish National Road Consulting AB, SweRoad
AB Göta kanalbolag
Handelsflottans kultur- o fritidsråd HKF (Äv 7955)
Luftfartsverket LFV
Flygplatsnämnden
Post-och telestyrelsen PTS (Även på 654)
Posten AB
Resegarantinämnden

Sveriges Rese-och Turistråd AB
Fartygsuttagningskommissionen FUK
Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande NTF
Rikstrafiken
Sjöhistoriska samfundet
Svenska vägföreningen
Sveriges redarförening
Tullverket
Vänerens seglationsstyrelse
Järnvägsinspektionen
Svenska Lagerhus AB
Rederinämnden
AB SwedCarrier
Estoniasamlingen
Järnvägsstyrelsen
Trafiken.nu

Vid kriser: Se till att transporter kan ske i behövlig omfattning. Vägar och fordon, järnvägar sjöleder, hamnar, fartyg, båtar, flygplatser, flygplan.

Regeringen om stormen:

Hur ser framkomligheten ut på vägarna?

Det större vägnätet är helt framkomligt. De flesta av de drabbade vägarna i skogsrika områden har dock fortfarande begränsad framkomlighet. Det finns fortfarande lågt hängande elledningar över flera vägar i Småland vilket innebär att fri höjd inte kan garanteras.

Fortsatt arbete med att öppna stängda vägar och arbete med att bredda upp vägar med dålig framkomlighet kommer att pågå under de närmaste veckorna. Vägverkets bedömning är att det allmänna vägnätet kan vara helt återställt om tidigast tre veckor. Vägverket uppdaterar fortlöpande sin webbplats med information om läget.

– Mer information om läget på vägarna finns på Vägverkets webbplats.

Hur ser framkomligheten ut på järnvägsspåren?

Läget 05-01-17: På större delen av järnvägsnätet är själva banan röjd, men trafiken dras fortfarande med stora störningar. Sträckningen Nässjö- Hässleholm på Södra stambanan är fortfarande ur funktion. På Kust- till Kustbanan är sträckningen Borås Kalmar ur funktion.

På torsdag (05-01-20) bedömer Banverket att Södra stambanan kan vara i drift med genomgående trafik mellan Stockholm och Malmö. Sträckan Hässleholm - Åstorp har öppnats så att pendlingstrafiken i Skåne nu fungerar normalt. På Kust- till Kustbanan fungerar pendlingstrafiken mellan Göteborg och Borås. Hela banan bedöms vara igång om en vecka. På Västkustbanan råder brist på kapacitet över Hallandsås p.g.a. enkelspårsdriften. Godstrafiken är där prioriterad, ett fåtal persontåg har också letts över åsen.

Även lokalspår i det stormdrabbade området är drabbade då elektriska bommar, signalsystem och dylikt är ur funktion på grund av brister i strömförsörjningen. Banverket har satt in ett 50-tal vägvakter som bevakar trafiken i plankorsningar.

När hela järnvägsnätet kan gå med normaltrafik igen är fortfarande oklart. Banverket uppdaterar fortlöpande sin webbplats med information om läget. Mer information om läget på järnvägsnätet finns på Banverkets webbplats.

Försvarsberedningen:

Samhällets användning av helikoptertjänster måste effektiviseras. Helikopterresurser finns hos sjukvårdshuvudmännen, polisen, Försvarsmakten, samt vid Sjöfartsverket och Luftfartsverkets entreprenörer för sjö- och flygräddningstjänst. Det finns relativt stor tillgång till helikoptrar, både i offentlig och i privat ägo. Däremot finns det skillnader i beredskap, bemanning, kapacitet och utrustning vilket innebär att helikoptrarna endast kan utföra vissa typer av insatser - insatser som är definierade utifrån den enskilda organisationens behov. Detta kräver en skyndsam översyn av hur respektive organisations helikopterresurser kan samutnyttjas, samfinansieras och lokaliseras i syfte att effektivisera användandet.

Användningen av Sveriges offentliga maritima resurser kan också effektiviseras. Kustbevakningen, Sjöfartsverket, polisen och Försvarsmakten har alla maritima uppgifter med bäring på säkerhet, allt från att kunna utföra väpnad strid till att hävda vår territoriella integritet, upprätthålla lag och ordning, stävja hot om terrorism, smuggling och trafficking, samt att bedriva sjö- och miljöräddningstjänst. Ett effektivt och flexibelt användande av samhällets resurser är ett nödvändigt krav i ett modernt samhälle. Det finns betydande synergier i att - utgående från uppgifter, förmågor och resurser - merutnyttja, samutnyttja respektive samordna berörda myndigheters kompetens, infrastruktur, ledningsresurser, materiel och personal samt verksamhetsplanering.

För att åstadkomma sådana synergier måste formen (t.ex. lagar och förordningar) för samverkan och samordning klarläggas, formaliseras och regleras. Detta inkluderar även vem som skall ansvara för, respektive stödja, då händelseutvecklingen och uppgifterna förändras. Försvarsberedningen välkomnar de successiva steg som tagits inom det maritima området, men ser trots detta ett tydligt behov av en genomgripande översyn av utformningen av den maritima verksamheten, inklusive myndighetsstrukturer och myndighetsansvar. En effektivisering av användningen av våra maritima resurser måste också beakta möjligheterna till internationell resurssamverkan.

Vår förmåga att med mycket kort förvarning lämna understöd och hjälp inom ett katastrofområde bör utvecklas. Hjälpen skall kunna lämnas under extrema förhållanden såväl inom som utom landet och verka som stöd och komplement till den drabbade regionen eller till internationella hjälporganisationer (FN-organ, Röda korset, etc.). Genom att utveckla Försvarsmaktens och Räddningsverkets förmåga till luftburna katastrofinsatser inom ramen för den humanitära samordningen, kan materiel och förnödenheter för överlevnad, förläggning, vattenrening och sjukvård mycket tidigt nå drabbade områden som inte kan nås genom sjö- eller vägtransporter.

Försvarsberedningen kan konstatera att den sammantagna förmågan till transporter vid insatser - internationellt, nationellt, civilt och militärt - inte är tillfyllest. Sverige, liksom övriga EU-länder, behöver ha tillgång till en strategisk förmåga för snabba långsträckt flygtransporter som kan transportera tung materiel eller många skadade människor till och från områden med sargad infrastruktur. Syftet är att kunna stödja akuta och snabbt uppkomna transportbehov för flera aktörer i samhället, både nationellt och internationellt. Behov föranledda av internationella fredsfrämjande insatser, naturkatastrofer och humanitär verksamhet utgör de mest prioriterade. Det är inom den privatsektorn som den absoluta huvuddelen av logistik- och transportresurser finns, men Försvarsmaktens flygtransportsystem har också, även om de inte kan betraktas som en strategisk transportkapacitet, under lång tid utnyttjats som en betydande och speciell resurs för internationella operationer och stöd till humanitära insatser samt för samhället i övrigt. Det är enligt Försvarsberedningen viktigt att hitta tvärssektoriella lösningar och finansiering, genom att ta tillvara både nationella och internationella möjligheter till samordning och samutnyttjande av resurser. Försvarsmakten, med sin mångåriga erfarenhet på området, kan utgöra plattformen för en strategisk förmåga, och genom avtal med flygmäklare och andra aktörer engagera de resurser och den specialistkompetens som krävs.

657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.

Vid kriser: Penningförsörjning till drabbade o drabbade områden o d.

sverige.se:

AB Bostadsgaranti

Första AP-fonden

Andra AP-fonden

Tredje AP-fonden

Fjärde AP-fonden

Sjätte AP-fonden

Sjunde AP-fonden

Bostadsfinansieringsaktiebolag, Statens, SBAB

Riksbanken

Riksbanksfullmäktige

Invest in Sweden Agency,

Finansinspektionen

Försäkringskassförbundet

Sveriges Försäkringsförbund

Statens förnyelsefond

Norrlandsfonden, Stiftelsen

OM Stockholmsbörsen

Stockholmsbörsen (Part of OM)

Riksförsäkringsverket RFV

Riksskatteverket

Riksrevisionsverket

Riksgäldskontoret

Bokföringsnämnden

Ekobrottsmyndigheten

Ekonomiska rådet

Ekonomistyrningsverket

Fonden för svensk-norskt industriellt samarb., SNI

Forskarskattenämnden

FAR - föreningen för revisionsbyråbranschen

Insättningsgarantinämnden, IGN

Längmanska kulturfondens nämnd

Pensionsverk, Statens SPV
Premiepensionsmyndigheten, PPM
Revisorsnämnden
Sjöassuradörernas Förening
Skatterättsnämnden
Bostadskreditnämnd, Statens, BKN
Swedfund International AB
Svenska försäkringsföreningen
Svenska Revisorsamfundet
Sveriges Försäkringsförbund
Tjänstepensions- och grupplivsnämnden
Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige
Bostadsnämnd, Statens
Civitas Holding AB
Arvsfondsdelegationen
Industrifonden, Stiftelsen
Nämnden för statens avtalsförsäkringar
Försäkringskassan
Kronofogdemyndigheter
Minpension.se
Riksrevisionen
Skatteverket
Skiljenämnden i vissa trygghetsfrågor
Sveriges riksbank

Försvarsberedningen:

Finansiering vid katastrofer

Det är av stor vikt att frågan om ansvaret för finansieringen av insatser vid akuta kriser inte fördröjer ett effektivt och snabbt agerande från samhällets sida. Försvarsberedningen vill understryka att det är angeläget att identifiera i vilka situationer finansieringsansvaret eventuellt utgör ett problem. Om Sverige efterfrågar och får internationellt stöd vid en allvarlig krissituation måste tydliga och ändamålsenliga regler finnas som möjliggör en snabb finansiering av hjälpen. Vid en översyn av hur insatser vid nationella kriser skall finansieras, bör även finansieringsfrågor när vi ger hjälp till andra länder i kris beaktas.

658 Allm.företagsekonomi, Arbetsförmedling o-marknad

Vid kriser: Arbete och försörjningsmöjligheter för drabbade. Uppbyggnad av företag efter katastrofer. Svenskt Näringsliv.

sverige.se:

Nämnden för styrelserepresentation

Expertgruppen för arbetsmarknadspolitiska utvärderingsstudier EFA

Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar

Skiljenämnden för arbetsmiljöfrågor

Arbetsgivarverket

Statliga sektorns arbetsmiljönämnd

Arbetslivsinstitutet

Arbetsmarknadsstyrelsen

Jämställdhetsombudsmannen JämO

Trygghetsstiftelsen

Handelshögskolan i Stockholm, SSE(Även på 7957)

LO - Landsorganisationen i Sverige

TCO - Tjänstemännens Centralorganisation

SACO - Sveriges Akademikers Centralorganisation

SKTF

Samhall AB

ALMI Företagspartner AB

Företagarnas Riksorganisation

ILO-kommittén

Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering

Konkurrensverket . KKV

Offentliganställdas förhandlingsråd. OFR

Kooperativa förbundet, KF

Svenskt Näringsliv

Svenska Civilekonomiföreningen

Trygghetsnämnden TrN

Utlandslönenämnd, Statens UtN

Arbetsmiljöverket

Näringslivets nämnd för regelgranskning NNR

Nämnden för styrelserepresentationsfrågor

Medlingsinstitutet

Arbetsförmedlingar

Företagarguiden

Företagsregistrering

Länsarbetsnämnder

NUTEK, Verket för näringslivsutveckling

Offentliga Jobb

Verket för näringslivsutveckling, NUTEK

Sven Winnell 051215: Om SCBs rapport Trender och prognoser 2005. (<http://winnell.com/omr40zb.pdf>)

Sven Winnell 050130: CPV-koder 2003. Från Internet 050126.

(<http://winnell.com/omr40n.pdf>)

CPV-koder. Europeisk standard. Common Procurement Vocabulary (CPV) är en europeisk standard för att klassificera varor och tjänster.

Sven Winnell 050130: CPV-koder 2003. Inlagda i SW-klassifikationssystem. (<http://winnell.com/omr40o.pdf>)

Sven Winnell 050130: CPV-koder 2003. Inlagda i SW-klassifikationssystem. Områdena 66-69 förkortade. (<http://winnell.com/omr40p.pdf>)

Sven Winnell 050203: SNI 2002. Och antalet arbetsställen 1999. Inlagda i SWklassifikationssystem.SNI= svensknäringsgrensindelning. (<http://winnell.com/omr40q.pdf>)

Sven Winnell 050203: SSYK 96. STANDARD FÖR SVENSK YRKESKLASSIFICERING.Yrken inplacerade i SW-klassifikationssystem. (<http://winnell.com/omr40r.pdf>)

659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

66/68 Tillverkning av varor

Vid kriser: Upprätthållande av varutillverkning. Ersättningsvaror.

sverige.se:

Jernkontoret

Loussavara-Kiirunavara AB. LKAB

Föreningen Sveriges Skogsindustrier

AB Tumba Bruk

Svensk Bilprovning AB

66 Tillverkning av kemivaror o d

660 Allmänt.

661 Kemikalier.

662 Explosivämnen, tändmedel, bränslen.

663 Drycker, njutningsmedel.

664 Livsmedel.

665 Oljor, olje- o asfaltprodukter, fett, vax.

666 Glas och porslin, lergods, cement, betong.

667 Färger.

668 Hygienartiklar, läkemedel, kemisk-tekniska artiklar.

669 Metaller od

67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d

670 Allmänt.

671 Ädelmetallvaror, ädelstensvaror.

672 Enkla metallvaror av järn o stål.

673 Enkla föremål av metaller, ej ädelmetall, ej järn.

674 Trävaror .

675 Läder och skinn .

676 Pappersmassa, papper och pappersvaror .

677 Garn, tråd, textilier.

678 Plast- och gummivaror.

679 Gruvbrytning, oljeutvinning o d, tillverkning av stenvaror

68 Tillverkning av komplexvaror

680 Allmänt.

681 Finmekaniska produkter, instrument, optik, elektronik.

682 Maskiner.

683 Maskiner och apparater för värme, ventilation, sanitet o för el od

684 Möbler o d.

685 Skor,lädervaror, hjälpmedel för gång o d, sportartiklar.

686 Grafiska produkter, bokbindning o d.

687 Beklädnadsartiklar.

688 Dekorationsartiklar, leksaker o d.

689 Transportmedel.

69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar

690 Allmänt.

691. Byggnadsmaterial (tillverkas vanligen i 66-68).

692 Byggnadsdelar.

693 Murning, betongggjutning o d.

694 Byggnadsträarbeten.

695 Olika slags byggnader och anläggningar.

696 Inbyggnad o reparation av el- och sanitetsutrustning o d.

697 Inbyggnad o reparation av värme- o ventilationsutrustning o d.

698 Måleri-, glasmästeri- och inredningsarbeten o d.

699 Isolerande och skyddande byggnadskonstruktioner.

Isoleringsarbeten.

Vid kriser: Uppröjning och nybyggande i katastrofområden.

7-9 Kulturella verksamheter.

Det är verksamheter som använder det materiella, men där en väsentlig avsikt är att påverka psyken. Verksamheterna kan ses som informationsverksamheter med olika uttrycksmedel. I 71-78 är medlen fysiska miljöer och fysiska föremål. I 71 de största objekten, hela länder, städer o d. I 72 objekt på byggnadsnivå och i 73-77 föremålsnivå. 79 gäller mänskliga beteenden där den psykiska faktorn är väsentlig, 79 gäller sociala miljöer och sociala beteenden.

Områden 8-9 gäller språk och verksamheter med skrivna ord. Språk och skönlitteratur finns i 8. I område 9 gäller det sakliga beskrivningar. Sakliga beskrivningsverksamheter som gäller särskilda områden 10-99 ingår vanligen i respektive områden.

Inlagt i områdena bara några korta kommentarer. Men den stora frågan är: hur påverkar medlen i olika fall när de används och hur borde påverkan vara om man strävar efter en bättre värld?

7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.

70 Allmänt om konst o kultur.

sverige.se:

Riksantikvarieämbetet

Konsthögskolan, Kungl.

Stiftelsen Framtidens kultur

Statens konstråd SK

Statens kulturråd

Konstakademien

Konstnärsnämnden

Svenska humanistiska förbundet

Sveriges allmänna konstförening

Kulturnät Sverige (även 102)

71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer

Planering av fysiska miljöer efter katastrofer.

sverige.se:

Glesbygdsverket

Naturvårdsverket

Boverket

Svenska Naturskyddsföreningen

Statens institut för regionalforskning SIR

Lantmäteriverket

Miljövårdsberedningen

Stadsmiljörådet

Sverige Hembyggsförbund

Stockholm International Water Institute

Swedesurvey AB

Institut för ekologisk hållbarhet, Statens, IEH

AB Svenska Miljöstyrningsrådet

Miljömålsportalen

Regionkommittén

Storstadsdelegationen

Svenska Miljönätet

Ansvarskommittén: Sveriges regionala indelning

– om tillväxtperspektivet får råda.

Ansvarskommittén: Sektor möter region – men hur och var?

En studie av territorium och funktion i svensk politik.

72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur

Formgivning av byggnader och anläggningar efter katastrofer.

sverige.se:

Arkitekturmuseet (Även på 739)

Arkitekt- och Ingenjörsföretagen

73-77 Formgivning av föremål och bilder o d.

73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning

sverige.se:

Riksutställningar

Åjtte - Svenskt fjäll- och samemuseum

Naturhistoriska riksmuseet (Även på 50)

Etnografiska museet

Historiska museum, Statens

Vasamuseet

Skansen

Statens konstmuseer SKM

Sjöhistoriska museet

Nordiska Museet

Arkitekturmuseet (Även på 72)

Arbetets museum

Armémuseum

Dansmuseet

Flygvapenmuseum

Försvarshistoriska museer, Statens

Millesgården

Myntkabinettet, Kungl.

Moderna Museet

Nationalmuseum

Prins Eugens Waldemarsudde

Svenska Numismatiska Föreningen

Tekniska museet

Thielska galleriet

Sveriges teatermuseum

Museer för världskultur, Statens

Livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet

Historiska muséer, Statens, SHMM

Marinmuseum

Maritima museer, Statens

Medelhavsmuseet

Zornsamlingarna

Östasiatiska museet

Sven Winnell 050429: SW-klassifikationssystem, med inlagda klasser enligt "Nordisk Outline", klassifikationssystem för museer. (<http://winnell.com/omr40x.pdf>)

74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning

sverige.se:

Nämnden för hemslöjdsfrågor NFH

Konstfack

Föreningen Svensk Form

75/77 Bildkonst. 75 Måleri. 76 Grafik, tecken. 77 Fotografi

Fotografering av katastrofområden.

sverige.se:

Svenska fotografers förbund

78 Musik (konserter o d 792)

sverige.se:

Musikhögskolan i Stockholm, Kungl., KMH

Statens musiksamlingar

Musikaliska akademien, Kungl.

79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport

7911-7913 Seder och bruk .

sverige.se:

Riksorganisationen för kvinnojourer i Sverige (Äv 7951)

Fysiografiska Sällskapet i Lund, Kungl

Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur, Kungl.

Svenska Samernas Riksförbund SSR

Svenska sällskapet för antropologi och geografi

Jämställdhet.nu

Kondom.nu

Kvinnofridsportalen

7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.

Filmning av katastrofområden och information genom radio och TV.

Filmer för underhållning som främjar en bättre välfärdsfördelning.

sverige.se:

Radio- och TV-verket RTV

Svenska Filminstitutet

Granskningsnämnden för radio och TV

Statens biografbyrå. Filmcensuren

Föreningen Armé-, Marin- och Flygfilm AMF

Radiotjänst i Kiruna AB

Sveriges Radio AB SR

Sveriges Television AB SVT

Sveriges Utbildningsradio AB

792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.

Teater od som främjar en bättre välfärdsfördelning.

sverige.se:

Svenska riksteatern

Teaterhögskolan i Stockholm

Dramatiska institutet DI

Svenska rikskonserter

Kungliga Dramatiska Teatern AB

Danshögskolan

Riksskådebanan

Dansens Hus

Dramaten

Operahögskolan i Stockholm

Riksteatern

Stiftelsen Svenska rikskonserter

Teaterförbundet

Operan (Kungl. Operan AB)

793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.

794 Spel. Skicklighets-och turspel Lotteri. Lotto. Tips etc.

sverige.se:

Lotteriinspektionen

AB Svenska Spel

795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.

7951 Sociologi. Socialvård.

Offentliga och privata institutioner för social hjälpverksamhet.

sverige.se:

BRIS, Barnens rätt i samhället

Barnombudsmannen BO

Brottsofferjourernas Riksförbund

Handikappombudsmannen (Även på 614)

Statens invandrarverk

Ungdomsstyrelsen

Rädda Barnen

Brottsoffersmyndigheten

Ombudsmannen mot etnisk diskriminering DO

Brottsförebyggande rådet BRÅ

Socialstyrelsen (Även på 61)

Riksorganisationen för kvinnojourer i Sverige (Äv 7911)

Carnegiestiftelsen

Centralförbundet för socialt arbete CSA

Svenska UNICEF-kommittén

Jämställdhetsnämnden

Jämställdhetsombudsmannen JämO

Nationella sekretariatet för genusforskning

Myndigheten för internationella adoptionsfrågor

SIDA - Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete

Lutherhjälpen

Svenska kriminalistföreningen

Utlänningsnämnden UN

Institutionsstyrelse, Statens, SiS

Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor

Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning, HomO

Nämnden mot diskriminering

Migrationsverket Tidigare Invandrarverket

Integrationsverket

Alkoholprofilen (även 61)

Mobilisering mot narkotika, MOB (även 61)

Sverige mot rasism

Ungdom mot rasism

Tillsammans (Kampanj)

www.oppnare.se ?

Skydds nätet ?

Cesam, Stiftelsen Centrum för Samhällsarbete och Mobilisering?

Arm i arm ?

Quick Response ?

Gränser www.granser.se ?

Glöd - en ungdomstidning ?

Sven Winnell 051120: Det viktigaste problemet är: välfärden och välfärdsfördelningen, inte arbetslösheten.

(<http://winnell.com/omr40za.pdf>)

Försvarsberedningen:

En samlad syn på säkerhet

Säkerhet berör individen, samhället och det internationella samfundet. I denna säkerhetsstrategi ligger tyngdpunkten på säkerhet, dvs. händelser och förhållanden som enskilda individer saknar förutsättningar att själva hantera fullt ut och som skadar samhällets funktionalitet och överlevnad. Således handlar individens säkerhet i det här sammanhanget om sådant som går utöver vardagliga störningar och som berör det svenska samhället till väsentliga delar.

Att stärka samhällets säkerhet är en angelägenhet för flera aktörer; individer, företag, organisationer, kommuner, landsting, statliga myndigheter, regering och riksdag. Det som görs internationellt för att möta dagens hot, vår aktiva medverkan i exempelvis FN, EU och OSSE, liksom vårt samarbete med Nato, stärker också vår säkerhet.

Vi bär gemensamt ansvaret för vår säkerhet. Det är viktigt att skapa en balans mellan förväntningar och ansvar. Det offentliga har ett huvudansvar för Sveriges säkerhet. Enskilda individer och företag har även de ett ansvar och därmed en viktig roll i säkerhetsarbetet. Det offentliga har ett ansvar att tydliggöra, ta tillvara och att organisera detta på bästa sätt. Samtidigt måste individer och företag hålla sig själva informerade om relevanta risker och hot, och vilka krav det ställer.

Det internationella samfundets kollektiva ansvar för säkerheten så som det kommer till uttryck i bl.a. FN-stadgan, liksom den allt starkare internationella solidariteten, vilket inte minst EU:s mellanstatliga solidaritetsdeklaration är ett uttryck för, bör också understrykas. Kollektiv säkerhet är beroende av ett effektivt samarbete i enlighet med folkrätten för att hantera gränsöverskridande hot. Ingen stat kan stå ensam.

Det är viktigt att det fortsatta arbetet med att stärka vår säkerhet tar sin utgångspunkt i en samlad syn på målen för, och hoten mot vår säkerhet, samt på våra medel för att stärka denna. De tre delarna måste ses i ett sammanhang.

Mål för vår säkerhet

Försvarsberedningen föreslår att målen för vår säkerhet skall vara:

- att värna vår förmåga att upprätthålla våra grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter,
- att värna befolkningens liv och hälsa,
- att värna samhällets funktionalitet.

Den demokratiska rättsstaten, liksom hälso- och sjukvården, informations- och kommunikationssystemen, energiförsörjningen, flödena av varor och tjänster, och annan samhällsviktig verksamhet är förutsättningar för ett fungerande samhälle och får inte bryta samman.

Hot mot vår säkerhet

Hoten mot vår säkerhet förändras ständigt, nya risker och utmaningar tillkommer. Försvarsberedningens hotbilda-bedomning stämmer väl överens med de bedömningar som Sverige tillsammans med andra länder har gjort inom ramen för bl. a. EU och FN. Vår säkerhet har på ett genomgripande sätt stärkts genom den europeiska integrationen och utvecklingen i vårt närområde. Samtidigt finns det ett antal hot mot vår säkerhet av såväl antagonistisk som icke-antagonistisk karaktär. Hoten av idag är ofta gränslösa och komplexa.

Hot och händelserna kan få konsekvenser för och beröra flera samhällssektorer. Vid en terroristattack eller en omfattande naturkatastrof kan exempelvis både räddningsinsatser och konsulära insatser komma att efterfrågas. Ett större elavbrott innebär stora problem för tele- och IT-systemen, men påverkar även verksamheten inom bl.a. vård och omsorg, samt våra betalningssystem.

Hot kan sprida sig över nationsgränser. Regionala väpnade konflikter, terrorism och förekomsten av massförstörelsevapen hotar internationell säkerhet, och därmed också vår. Sviktande statsstrukturer kan utgöra en arena för illegal handel med vapen, trafficking och annan organiserad brottslighet, som kan sprida sig till andra länder.

Hot kan vara svåra att förutse och uppstå plötsligt. Ett utbrott av allvarlig smitta i andra delar av världen kan drabba Sverige inom ett par timmar. Det är viktigt att alltid bibehålla en öppenhet för vad som kan komma att bli ett hot framöver och förbereda sig för det oväntade.

Medel för att främja vår säkerhet

Ett brett säkerhetsarbete måste omfatta allt från orsaksförebyggande och sårbarhetsreducerande till förhindrande, hanterande och återuppbyggande åtgärder. Med denna kedja av säkerhetsbyggande blir det tydligt att vår politik för säkerhet berör många fler politikområden än försvarspolitik och utrikespolitiken, som traditionellt sett varit

centrala för vårt säkerhetsarbete. Nu berörs t.ex. även bistånds-, kriminal-, miljö-, social-, arbetsmarknads- och näringspolitiken.

Vi kan minska risken för regionala väpnade konflikter, terrorism och vissa naturkatastrofer genom riktade åtgärder mot krisernas grundorsaker inom ramen för arbetet för en rättvis och hållbar utveckling. FN:s säkerhetsråd har slagit fast behovet av att förebygga väpnade konflikter genom att angripa dess grundorsaker som fattigdom, brist på demokrati och mänskliga rättigheter, och utnyttjandet av naturresurser. Politiskt samarbete och insatser som stärker demokratiska institutioner och främjar långsiktig ekonomisk utveckling i vår omvärld måste fortgå. Det är också viktigt att vårt internationella engagemang ökar kvinnors delaktighet i arbetet med att förebygga, hantera och lösa konflikter.

Det är mycket angeläget att hjälpa stater att reformera sina säkerhetssektorer liksom att göra insatser för avväpning, demobilisering och återintegrering av forna soldater. Åtgärder för att förhindra spridning av massförstörelsevapen är av allra största betydelse. Icke-spridningsfördraget och konventionerna om kemiska och biologiska vapen är legala hörnstenar i detta. Det är likaså avgörande att begränsa tillgängligheten till lätta vapen. En viktig del i det orsaksförebyggande arbetet är åtgärder för att hantera miljöproblem, bl.a. utarmning av jordar, klimatförändringar och vattenbrist, som kan hota global, nationell och mänsklig säkerhet. Sådana miljöproblem kan leda till konflikter, eller bidra till att förstärka andra faktorer, såsom fattigdom, sociala klyftor, spridning av smittsamma sjukdomar, vilka kan skapa instabilitet. Klimatförändringar kan på sikt påverka vattenflöden och skapa risk för översvämningar.

Brist på demokrati och brott mot mänskliga rättigheter är, vid sidan av resursknapphet, sned ekonomisk fördelning och bristen på deltagandeprocesser, en av de främsta orsakerna till interna konflikter. De tar sig ofta i uttryck i etniska och religiösa motsättningar.

Att människor har en dräglig social och ekonomisk tillvaro är en viktig faktor som bidrar till politisk stabilitet. För ekonomiskt marginaliserade människor är fattigdom och frånvaro av mänsklig säkerhet intimt sammankopplade. Samtidigt utgör faktorer som är förknippade med fattigdom, t.ex. brist på rättigheter, makt och deltagande, också konkreta grogrunder till att konflikter växer fram och fortgår.

Åtgärder för att minska segregation, diskriminering och socialt utanförskap kan bidra till att motverka att sådana företeelser leder till eller utnyttjas som förevändning för att främja extremism och våldsanvändning riktade mot enskilda eller samhällets institutioner. Upploppen i franska förorter under hösten 2005 kan här tjäna som exempel.

Åtgärder som främjar dialog mellan människor med olika kulturell och etnisk bakgrund är viktiga instrument för att motverka processer som kan leda till destruktiv radikaliserings hos såväl grupper som individer, vilket i sin tur kan leda till våldsamma och beteenden med konsekvenser för samhällets säkerhet. Detta är ett fenomen som vi sett bl.a. i samband med terroristdåden i London sommaren 2005.

Sårbarheter i samhället kan minskas genom att våra system görs mer robusta och att olika säkerhets- och kontrollåtgärder vidtas. För att förhindra tekniska kollapser, oavsett vilken orsaken är, behöver vi stärka viktig infrastruktur i form av el- och telenät, IT-system och transportssystem. Det är mer kostnadseffektivt att beakta säkerhetsaspekter redan vid uppbyggandet av nya system än att åtgärda brister i efterhand. Vi måste vidare upprätthålla en beredskap för att kunna motverka spridningen av farliga ämnen och allvarlig smitta.

Kriser hanteras, förutom genom att förhindra en händelseutveckling som är på väg att inträffa, genom att bemöta deras konsekvenser när de väl når oss. Konsekvenshantering involverar med nödvändighet flera verksamheter som exempelvis räddningstjänst, akutsjukvård och polisinsatser. Därför är det viktigt att vi fortsätter att utveckla vår

förmåga att genomföra sådana komplexa och sektorsövergripande insatser. Med effektivare underrättelse- och brottsbekämpande arbete, starkt gränskontroll och åtgärder mot penningtvätt blir vi också bättre på att förhindra terroristattacker och organiserad brottslighet. Insatser som stärker rättssäkerheten och gränskontrollen i andra länder, kan dessutom på ett effektivt sätt bidra till att stärka Sveriges säkerhet.

Sverige har ett militärt försvar för att vi inte långsiktigt kan utesluta ett militärt angreppshot, med de utomordentligt allvarliga konsekvenser som ett sådant angrepp skulle få. Försvarsberedningen står kvar vid sin bedömning att ett enskilt militärt väpnat angrepp i alla dess former direkt riktat mot Sverige bedöms som osannolikt under överskådlig tid. Uppgifterna för vårt militära försvar har med detta som utgångspunkt förändrats, i syfte att bidra till fred och säkerhet genom ett ökat deltagande i internationella fredsfrämjande insatser, inklusive insatser med kort varsel. Våra insatsförband måste vara välutbildade och övade för att vara användbara här och nu, både internationellt och nationellt. Det är angeläget att vi förbättrar vår förmåga att bidra till det breda spektrum av fredsfrämjande insatser som genomförs internationellt, inte minst multifunktionella insatser där samverkan mellan militära och civila komponenter är centralt. Därigenom bidrar vi också till fred och utveckling i vår omvärld.

Genom att verka för en bra övergång mellan akuta fredsfrämjande insatser och andra kapacitetsstärkande åtgärder för fred och utveckling tar vi ett ansvar för den långsiktiga återuppbyggnaden i ett konfliktområde. Bredden i EU:s instrument gör EU till en viktig aktör i gränssnittet mellan säkerhet och utveckling. Inrättandet av en fredsbyggandekommission inom FN kan också vara ett betydelsefullt bidrag till dessa ansträngningar. Återuppbyggnad kan också handla om att återställa raserad infrastruktur eller återskapa förtroendet i ett samhälle som drabbats av en naturkatastrof eller en terrorattack. Därigenom bidrar vi på sikt till att undanröja grogrunden för nya eller nygamla konflikter och kriser.

Ett förändrat sätt att arbeta med säkerhet

Nuvarande struktur för arbetet med Sveriges säkerhet är, trots de förändringar som genomförts under senare år, mycket komplex. Ansvaret för Sveriges säkerhet är fördelat på ett flertal departement, myndigheter och organisationer inom olika samhällssektorer. Sektorisering förstärks av det moderna samhällets allt högre krav på specialisering, kostnadseffektivitet, o.s.v. Emellertid kan en sektorisering försvåra möjligheterna att bedöma och begränsa konsekvenser av tvärspektoriell karaktär, liksom att göra avvägningar, prioriteringar och åtgärder utifrån den politiska ambitionen att stärka Sveriges säkerhet.

För att möta de förändrade krav som ställs och ta tillvara de möjligheter som ges, föreslår Försvarsberedningen ett förändrat sätt att fortlöpande arbeta med säkerhet.

Att organisera vårt kontinuerliga säkerhetsarbete

Vi måste organisera vårt kontinuerliga arbete så att en helhetssyn på säkerhet främjas. Förutsättningarna för att ta tillvara synergier och undvika onödig dubblering av aktörer och verksamheter måste förbättras.

Regeringskansliet har en central roll i den statliga förvaltningen för att motverka negativa effekter av sektoriseringen. Ett helhetsperspektiv i Regeringskansliet är en förutsättning för ett effektivt arbete med säkerhetsfrågor.

För att säkerställa auktoritet och genomslagskraft i arbetet med säkerhet är det av stor betydelse att säkerhetsfrågorna får en god organisatorisk och politisk förankring med kompetens och status. Därmed skapas förutsättningar för samordning mellan aktörer som arbetar med olika säkerhetsfrågor. Det finns flera olika alternativ för att åstadkomma ett sådant helhetsperspektiv i Regeringskansliet, men

Försvarsberedningen anser särskilt att ansvarsfördelningen mellan departementen behöver övervägas, så att säkerhetsfrågor i större utsträckning kan hållas samman.

De frågor som Försvarsberedningen anser bör hållas samman är i första hand:

- en samlad bild av hot, risker och sårbarheter,
- mål och krav för Sveriges säkerhet,
- handlingsplaner för Sveriges säkerhet,
- samordning av statliga myndigheters förberedelser och hantering av komplexa krissituationer,
- samordning av operativa resurser för krishantering,
- samordning vid investeringar i sektorsövergripande system inom säkerhetsområdet,
- metoder och regelverk inom säkerhet och beredskap,
- prioritering, uppföljning och utvärdering av arbetet med säkerhet vid samhällsviktiga verksamheter och anläggningar
- tillsyn inom säkerhets- och beredskapsområdet,
- prioritering, uppföljning och utvärdering av arbetet med säkerhet och beredskap vid länsstyrelser och kommuner,
- samordning av forskning och teknikutveckling inom säkerhets- och beredskapsområdet, samt
- informationssäkerhet.

En utveckling där säkerhetsfrågor hanteras mer samlat ligger också i linje med utvecklingen inom EU, där ett mer helhetsorienterat system för unionens fortlöpande säkerhetsarbete håller på att växa fram, med bl.a. fler sektorsövergripande handlingsplaner och samordningsfunktioner. Därmed underlättas inte bara det nationella arbetet med säkerhetsfrågor, utan även ett aktivt och pådrivande svenskt engagemang i utvecklingen av EU:s säkerhetsarbete.

Samhällets säkerhet och krisberedskap är idag inte relaterat till krigsförhållanden i samma utsträckning som tidigare. För att möjlig-

göra en mer relevant styrning av verksamhet som syftar till att stärka samhällets säkerhet, kan indelningen av utgifts- och politikområden behöva ses över.

Att utveckla styrning och uppföljning av vårt kontinuerliga säkerhetsarbete

En utvecklad syn på säkerhet ställer höga krav på hur vi analyserar, inriktar och följer upp den verksamhet som sammantaget stärker vår säkerhet. Vi måste använda etablerade metoder bättre men också hitta nya former.

Säkerhet bör beaktas även när sektorsvisa strategier och handlingsplaner utformas för att uppnå andra mål. Biståndspolitiken, där sambanden mellan utveckling och säkerhet betonas, är i detta avseende ett bra exempel på hur säkerhet kan bli en integrerad del i en verksamhet även där säkerhet inte är huvudmålet. Dessutom bör handlingsplaner som specifikt behandlar säkerhet regelbundet tas fram inom alla berörda sektorer. Dessa sektorsvisa handlingsplaner bör sedan sammanställas och följas upp med skrivelser till riksdagen i den samlade process som beskrivits ovan. De sammanställda sektorsövergripande handlingsplanerna och skrivelserna kan både omfatta Sveriges samlade säkerhet men också mer specifika hot. I arbetet med att utarbeta handlingsplaner för Sveriges säkerhet bör alltid relevanta internationella handlingsplaner beaktas. Utvärderingar av hur handlingsplanerna genomförs är också viktiga.

7952/7956 Sociala miljöer o verks. i olika fysiska miljöer

Poliser. Kriminalvård. Integration. Segregation. Asylpolitik.

sverige.se:

Rikspolisstyrelsen RPS

Säkerhetspolisen, SÄPO

Handelsflottanskultur- o fritidsråd HKF (Ä 656)

Kriminalvårdsstyrelsen KVS

Kriminaltekniska laboratorium, Statens SKL

Kriminalvårdsnämnden

Migrationsverket Tidigare Invandrarverket

Integrationsverket

Polisen, Polismyndigheterna

Försvarsberedningen:

Kunskapsuppbyggnad och information

Vårt breda säkerhetsarbete måste kontinuerligt utvecklas och förbättras för att möta nya hot och utmaningar och för att tillvarata nya sätt att förebygga och hantera desamma. Det är viktigt att förbättra utbytet och samordningen av underrättelser och omvärldsanalys. Det är också viktigt att skapa en tvärsektoriell kunskapsuppbyggnad genom forskning och systematiserad erfarenhetsinhämtning, samt att samordna information till allmänheten om samhällets säkerhet.

Förbättrat utbyte och samordning av underrättelser och omvärldsanalys

Samhällets underrättelsefunktioner måste ses som en nationell tillgång och användas mer flexibelt och effektivt mot alla de hot som finns mot samhällets säkerhet. Samtidigt måste verksamheten, såväl inom Sverige som inom ramen för internationellt samarbete på underrättelseområdet, styras av ett regelverk som säkerställer en adekvat demokratisk insyn och kontroll, rättssäkerhet samt respekt för den personliga integriteten, samt bedrivs i enlighet med internationell rätt.

I dag arbetar bl.a. Försvarmakten (MUST), Försvarets radioanstalt och Säkerhetspolisen med underrättelse- och/eller säkerhetstjänst. Utöver detta finns ett antal myndigheter som i mindre omfattning arbetar med sådana frågor. Underrättelse- och/eller säkerhetstjänst i egen regi motiveras normalt utifrån myndigheternas specifika uppgifter. Sådana behov kommer även fortsättningsvis att finnas.

Försvarsberedningen ser dock fortsatta möjligheter till att utveckla formerna för och innehållet i inriktningen och styrningen av underrättelsetjänsten. Kopplingar mellan styrning och finansiering, prioritering mellan olika områden samt värdering av underrättelsernas nytta i relation till nedlagda kostnader kan förbättras. En ökad samordning på dessa punkter hindrar inte att olika typer av kompetens behövs i

underrättelsetjänsten för att inte riskera en likriktning i utförda analyser.

Även andra faktorer talar enligt beredningen för en översyn. I dagens underrättelseverksamhet finns klara beröringspunkter mellan det som tidigare var tydligt uppdelat i militära respektive civila underrättelsebehov. Därtill behöver gränsdragningen mellan vad som är underrättelsetjänst och säkerhetstjänst tydliggöras.

Målet för en effektiv nationell underrättelsetjänst, med både militär och civil kompetens, måste vara att informationen kan utnyttjas av alla berörda.

En översyn av den svenska underrättelse- och säkerhetstjänsten bör också beakta utvecklingen inom EU där den externa omvärldsanalysfunktionen SITCEN nyligen har fått nya uppgifter med anledning av hotet från terrorismen, vilket ställer ökade krav på civil-militär samverkan.

Omvärldsanalyser, inklusive underrättelseverksamhetens produkter, bör som nyss nämnts få en tydligare koppling till den verksamhet som syftar till att skapa ett säkrare samhälle. Fler aktörer än vad dagens regelverk tillåter behöver få tillgång till underrättelser för att kunna vidta relevanta skyddsåtgärder. Det är av vikt att även analyser som genereras av andra internationella omvärldsanalysfunktioner sprids till samtliga berörda aktörer på nationell nivå. Detta kräver bl.a. säkra informationsdelningssystem.

Robusthet för ökad säkerhet

Ett av de övergripande målen för säkerhet är samhällets funktionalitet. Vissa verksamheter levererar tjänster som är nödvändiga för samhällets förmåga att förebygga och hantera kriser, men ytterst även samhällets möjlighet att fungera. Verksamheten kan därför beskrivas som samhällsviktig. För att de samhällsviktiga verksamheterna skall

kunna leverera tjänster är de i sin tur beroende av infrastrukturer, anläggningar, nyckelpersonal och andra funktioner. Det är viktigt att skapa robusta och uthålliga system, så att inte en bristfälligt fungerande samhällsfunktion riskerar den enskildes liv och hälsa, eller möjligheten att värna vårt samhälles grundläggande värden. Att kontinuerligt stärka vår robusthet är en nödvändighet för att utveckla vår säkerhet.

Nya metoder för att värdera risker

Kunskap och metoder för att värdera risker finns idag inom enskilda sektorer. Det som behöver utvecklas är ett mer systematiskt och sektorsövergripande tillvägagångssätt för att bedöma om de risker som finns i samhällsviktiga verksamheter som är av allmänt intresse är acceptabla ur ett samhällsperspektiv. Det är angeläget att fastställa en för samhället lägsta acceptabla nivå på säkerhet. Detta ligger i linje med utvecklingen på EU-nivå där en sektorsövergripande struktur med syfte att stärka säkerheten i samhällsviktiga verksamheter kommer att inrättas. Aktörer inom bl.a. energiförsörjning, elektroniska kommunikationer, vattenförsörjningssystem samt finansiella system bör därför kartlägga och bedöma risk- och säkerhetsnivåer utifrån ett samhällsperspektiv. En myndighet bör få till uppgift att stödja aktörerna med ett sektorsövergripande perspektiv i dessa bedömningar. Syftet är att säkerställa en tillräcklig funktion under störda förhållanden.

För att kontinuerligt kunna identifiera vad som är samhällsviktiga verksamheter, bör ett antal kriterier utvecklas och konkretiseras. En bedömning av konsekvenserna vid ett totalt eller visst bortfall av en verksamhet är exempel på ett kriterium som kan användas. Utifrån sådana kriterier bör de högst prioriterade samhällsviktiga verksamheterna analyseras och identifieras. Analyserna måste löpande utvecklas och uppdateras. För att garantera acceptabla grundnivåer på säkerhet kan författningsändringar komma att krävas. Utan en prioritering av behoven kan en resursfördelning inte ske på ett optimalt sätt.

Förbättrad privat-offentlig samverkan för ökad säkerhet

Stora delar av samhällsviktig verksamhet, framförallt teknisk infrastruktur som elförsörjning och elektronisk kommunikation, ägs och drivs idag i privaträttsliga former, främst som publika aktiebolag. Ofta är ägarna företag med huvudsaklig verksamhet i andra länder, men det finns också ett stort offentligt ägande. Verksamheten bedrivs med färre statliga regleringar jämfört med tidigare, men viss reglering utgör basen för marknaden. Kommersiella krav och ekonomiska incitament styr dock det vardagliga arbetet mer än tidigare.

Eftersom säkerheten i systemen byggs upp av både offentliga och privata aktörer är samverkan mellan dessa nödvändig. Genom en avtalsbaserad privat-offentlig samverkan som leder till överenskommelser, fördelas risker, information, ansvar och kostnader mellan de involverade privata och offentliga aktörerna. En god privat-offentlig samverkan ger också ökad kunskap hos alla parter, bättre ömsesidig förståelse, större tillgång till och utbyte av expertis samt större möjligheter för såväl den offentliga som privata sektorn att positivt påverka varandras utveckling. Samverkan leder också till god förankring av arbetsresultat och hållbara överenskommelser. Vidare kan det komma fram idéer till kostnadseffektiva lösningar som också kan vara av kommer-siellt värde. En god privat-offentlig samverkan ger också en bättre grund för såväl företagen som staten att agera inom EU.

Det är önskvärt att det finns en balans mellan regler, incitament och frivilliga överenskommelser för att uppnå största möjliga effekt av de ekonomiska medel som sätts in i krishanteringssystemet och de åtgärder som vidtas. Privat-offentlig samverkan bör därför vara en i krishanteringssystemet integrerad process på såväl central som regional och lokal nivå. Den bör vara baserad på frivilliga avtal mellan likvärdiga parter och bedrivs med kvalitetssäkrade metoder, bland annat för säkert informationsutbyte, som tas fram inom ramen för samverkan.

Förstärkning vid kris

Vid sidan av de offentliga resurser som redan idag finns för krishantering, kan det bli aktuellt att använda olika förstärkningsresurser. Internationella resurser kan exempelvis utgöra en viktig förstärkning. Det finns idag ett relativt utbrett internationellt samarbete, såväl bilateralt som inom ramen för EU och andra multilaterala aktörers regi, om ömsesidigt stödande med resurser länder emellan vid allvarliga nationella kriser. Erfarenheter från bl.a. stormen Gudrun, då Sverige begärde stöd via EU och fick erbjudande om hjälp från ett antal medlemsländer, visar att en rad förhållanden måste klaras ut för att Sverige skall kunna tillvarata den internationella solidaritet och de samarbetsarrangemang som finns. Ledningsförhållanden vid sådana situationer, legala frågor om rätten att överlåta förvaltningsuppgifter till utländska aktörer, samt finansieringsfrågor måste klarläggas.

Vid kriser är allmänhetens vilja att hjälpa stor, både från enskilda och olika ideella organisationer. Detta engagemang är nödvändigt för samhällets krishantering. På lokal nivå har kommunerna ett särskilt ansvar för samarbetet med de frivilliga organisationerna, så att frivilliga på ett strukturerat och effektivt sätt kan bidra vid kriser. Etablerandet av Frivilliga resursgrupper (FRG) i många kommuner är mycket positivt och bör stimuleras. De kriser som drabbar har en stor spännvidd och kan beröra i stort sett alla samhällets sektorer. Med utgångspunkt i de positiva erfarenheterna från verksamheten inom de frivilliga försvarsorganisationerna bör nu alla organisationer som med uthållighet och kvalitet bidrar till samhällets krishanteringsförmåga kunna komma ifråga för ekonomiskt stöd.

Vid allvarliga kriser finns det ett stort behov av att kunna förstärka den ordinarie polisen. Det nuvarande systemet med beredskapspoliser behöver reformeras eftersom insatser vid allvarliga kriser kräver en bred kompetens för att kunna fungera i skiftande sammanhang. En ny beredskapspolis bör skapas med sin bas i den nuvarande särskilda beredskapspolisen.

7957 Undervisning o d.

Se till att skolundervisning kan fortgå. Utbildning i världsförbättring.
I SAB avdelning E, i DC och DK avdelning 37.

sverige.se:

Svenska EU Programkontoret

Lärarhögskolan i Stockholm

Svenska Unescorådet

Statens skolverk

Centrala studiestödsnämnden CSN

Folkbildningsrådet

Statens skolor för vuxna SSV

Lernia AB (F d AmuGruppen AB)

Verket för högskoleservice, VHS

Högskoleverket, HSV

Rådet för forskning om universitet och högskolor

Lunds universitet

Linköpings universitet

Uppsala universitet

Umeå universitet

Göteborgs universitet

Luleå tekniska universitet (Även på 62)

Stockholms universitet

Högskolan i Borås

Chalmers tekniska högskola AB (Även på 62)

Högskolan i Kristianstad

Mälardalens högskola

Örebro universitet

Högskolan i Jönköping

Södertörns högskola

Tekniska högskolan, Kungl., KTH (Även på 62)

Högskolan Dalarna

Högskolan i Halmstad

Handelshögskolan i Stockholm, SSE (Även på 33+658)

Växjö universitet

Blekinge Tekniska Högskola

Högskolan på Gotland

Malmö högskola

Karlstad universitet

Mittuniversitetet

Högskolan i Gävle (/Sandviken)

Högskolan i Kalmar

Högskolan i Trollhättan/Uddevalla

Högskolan i Skövde

Stiftelsen Institutet för framtidsstudier

Institutet för Kvalitetsutveckling SIQ

Akademiska rektorskonventet i Stockholm

Birgittaskolan, Örebro

Finsk-svenska utbildningsrådet

Folkhögskolornas informationstjänst

Forskningsberedningen

Stiftelsen Gällöfsta utbildningscentrum.

Högskolans avskiljandenämnd HAN

Idrottshögskolan i Stockholm IH

Institut för särskilt utbildningsstöd, Statens

Kristinaskolan, Härnösand

Humanistiska Vetenskapssamfundet i Lund, Kungl.

Humanistiska Vetenskapssamfundet i Uppsala, Kungl.

Vetenskaps- och Vitterhetssamhället i Göteborg, Kungl.

Vetenskaps-Societeten i Uppsala, Kungl.

Vetenskapsakademien, Kungl.

Vetenskapssamhället i Uppsala, Kungl.

Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien, Kungl.

CSN-kontor

Manillaskolan, Stockholm

Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning. KY

Nätuniversitetet

Nobelstiftelsen

Nämnden för Rh-anpassad utbildning
Rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete
mellan Sverige och EU
Sameskolstyrelsen
Skolväsendets överklagandenämnd
Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond
Studieförbundet Näringsliv och samhälle SNS
Sveriges universitets- och högskoleförbund
Vetenskapssocieten i Lund
Delegationen för IT i skolan, ITiS
Internationella programkontoret för utbildnings-området
Institutet för handikappfrågor i skolan, Statens
Specialskolemyndigheten, SPM
KK-stiftelsen, Stiftelsen för Kunskaps- och Kompetensutveckling
Sveriges Utbildningsradio AB (även på 7914)
Vetenskapsrådet
Stiftelsen för miljöstrategisk forskning, MISTRA
Stiftelsen för strategisk forskning
Nämnden för svensk-amerikanskt forskarutbyte
Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, FAS
Forskningsrådet för miljö, ariella näringar och samhällsbyggande,
Formas
IRECO Holding AB
Kvalitets- och kompetensråd, Statens, KKR
Doktorandhandboken
Expert svar
Folke Bernadotteakademin
Forskning.se (även 105)
Myndigheten för skolutveckling
Nationellt centrum för flexibelt lärande
Skoldatanätet (även 102 och 107)
Specialpedagogiska institutet, SIT
Specialskolor
Stiftelsen utbildning Nordkalotten

Stockholms Akademiska Forum
Studera.nu
Study In Sweden
Svenska institutet för europapolitiska studier, Sieps (även 32)
Sveriges universitets- och högskoleförbund
TBV, Tjänstemännens Bildningsverksamhet
Vårdalstiftelsen?
Örebro Universitet
Överklagandenämnden för högskolan, ÖNH
Överklagandenämnden för studiestöd, ÖKS
Teknikbrostiftelsen?
Real Campus ?

Sven Wimmell 050403. Lärarutbildning. Forskning.
Samhällsplanering. Skolan. (<http://wimmell.com/omr40v.pdf>)

Sven Wimmell 040421: Utbildningar vid universitet och högskolor
(<http://wimmell.com/omr40f.pdf>)

Sven Wimmell 050101: SCB:s forskningsämnen inlagda i SW-
systemet. Samt nedlagda SAFARIs ämnen inlagda i SW-systemet.
(<http://wimmell.com/omr40j.html>)

Sven Wimmell 050206: SUN, utbildningsklasser, Inlagda i SW-
klassifikationssystem. (<http://wimmell.com/omr40s.pdf>)

Sven Wimmell 041214: Kunskaper vid universitet och högskolor i
Sverige. Från en pågående, ej avslutad, undersökning.
(<http://wimmell.com/omr40h.pdf>)

**1994 års läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet.(Lpo 94)(Med ändrSKOLFS 2003:17)
Grundläggande värden**

Det offentliga skolväsendet vilar på demokratins grund. Skollagen (1985:1100) slår fast att verksamheten i skolan skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och att var och en som verkar inom skolan skall främja aktningen för varje människas egenvärde och respekten för vår gemensamma miljö (1kap. 2 §).

Skolan har en viktig uppgift när det gäller att förmedla och hos eleverna förankra de grundläggande värden som vårt samhällsliv vilar på.

Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta är de värden som skolan skall gestalta och förmedla. I överensstämmelse med den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism sker detta genom individens fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande.

Undervisningen i skolan skall vara icke-konfessionell.

Skolans uppgift är att låta varje enskild elev finna sin unika egenart och därigenom kunna delta i samhällslivet genom att ge sitt bästa i ansvarig frihet.....

Skolan har i uppdrag att överföra grundläggande värden och främja elevernas lärande för att därigenom förbereda dem för att leva och verka i samhället. Skolan skall förmedla de mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram alla i samhället behöver. Eleverna skall kunna orientera sig i en komplex verklighet, med ett stort informationsflöde och en snabb förändringstakt. Studiefärdigheter och metoder att tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktiga. Det är också nödvändigt att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ. Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva skall varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga.

En viktig uppgift för skolan är att ge överblick och sammanhang. Eleverna skall få möjligheter att ta initiativ och ansvar. De skall ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att arbeta självständigt och lösa problem. Särskilt under de tidiga skolåren har leken stor betydelse för att eleverna skall tillägna sig kunskaper.

I all undervisning är det angeläget att anlägga vissa övergripande perspektiv. Genom ett historiskt perspektiv kan eleverna utveckla en beredskap inför framtiden och utveckla sin förmåga till dynamiskt tänkande. Genom ett miljöperspektiv får de möjligheter både att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor. Undervisningen skall belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling.

Ett internationellt perspektiv är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet samt förbereda för ett samhälle med täta kontakter över kultur- och nationsgränser. Det internationella perspektivet innebär också att utveckla förståelse för den kulturella mångfalden inom landet.

Det etiska perspektivet är av betydelse för många av de frågor som tas upp i skolan. Perspektivet skall prägla skolans verksamhet för att ge grund för och främja elevernas förmåga att göra personliga ställningstaganden.

Skolans uppdrag att främja lärande förutsätter en aktiv diskussion i den enskilda skolan om kunskapsbegrepp, om vad som är viktig kunskap idag och i framtiden och om hur kunskapsutveckling sker. Olika aspekter på kunskap och lärande är naturliga utgångspunkter i en sådan diskussion.

Kunskap är inget entydigt begrepp. Kunskap kommer till uttryck i olika former – såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet – som förutsätter och samspelar med varandra. Skolans arbete måste inriktas på att ge utrymme för olika kunskapsformer och att skapa ett lärande där dessa former balanseras och blir till en helhet.....

(Från <http://web.telia.com/~u86119281/omr40v.pdf>).

Att delta i demokratiska processer.

Från sid 196 och följande i omr40v.pdf

I 1994 års läroplan för det obligatoriska skolväsendet och i gymnasiepropositionen framhålls vikten av att eleverna får kunskaper så att de kan påverka samhällsutvecklingen i demokratiska processer. För att kunna påverka behövs kunskaper om samhällena och kunskaper om hur och var man kan påverka. Det behövs överblick över det hela, i Sverige och i världen.

Läroplanen och kursplanerna för grundskolan innehåller intressanta beskrivningar och mål men inget sammanhängande tydligt om samhällsplaneringens och framtidsplaneringens problem.

Behoven av kunskaper och värderingar, som skolan skall förmedla, ändras sig med tiden. Grundskolan kan ses som första steget i en livslång skola som bl a med hänsyn till samhällsplaneringens problem vartefter kräver revideringar och kompletteringar av kunskaper och värderingar genom andra informationssystem.....

Skolämnen som kan ge överblick är framför allt samhällskunskap, geografi och historia och i viss mån religionskunskap. Här utdrag från styrdokumentet.....

Grundskolans samhällskunskap:

“Utbildningen i samhällskunskap skall ge grundläggande kunskaper om olika samhällen, förmedla demokratiska värden och stimulera till delaktighet i den demokratiska processen. Samhällskunskapsämnet levandegör och förklarar hur människor formar och formas av sina samhällen och hur de organiserar sig för att uppnå gemensamma mål. Ämnet syftar till att utveckla sådana kunskaper att eleverna skall kunna ta ställning i frågor som uppkommer i ett samhälle präglad av ömsesidigt beroende och kulturell mångfald.

Ämnet samhällskunskap bidrar till förmågan att förstå och leva sig in i egna och andras villkor och värderingar och därmed också till att kunna ta avstånd från och aktivt motverka olika former av förtryck och rasism. Utbildningen skall öppna för skilda uppfattningar och upp-

muntra att de förs fram samt främja aktningen för varje människas egenvärde oavsett kön, klass och etnisk bakgrund. Pojkars och flickors, kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter skall aktivt och medvetet tydliggöras.

I ett komplext samhälle med ett stort informationsflöde och snabb förändringstakt är förmågan att tillägna sig ny kunskap väsentlig. Utbildningen i ämnet ger möjlighet att göra observationer och att använda olika informationskällor. Syftet är att utveckla förmågan att söka, granska, strukturera och värdera fakta samt att integrera, redovisa och gestalta den nya kunskapen. Att analysera, dra slutsatser och göra egna ställningstaganden av information utgör en grund för att kritiskt granska samhället....

Ämnet samhällskunskap är till sin uppbyggnad och karaktär mång- och tvärvetenskapligt. Detta bidrar till ämnets möjligheter att ge överblick och sammanhang i de samhällsfrågor som behandlas i undervisningen.

Sina kunskapsområden hämtar ämnet från flera vetenskapliga discipliner till exempel statsvetenskap, nationalekonomi, kulturgeografi och sociologi. Eftersom världen ständigt förändras måste även ämnets innehåll ständigt förändras.

Grunden för det svenska samhället är demokrati. Ämnet samhällskunskap har ett särskilt ansvar att ta upp och analysera de demokratiska värdena och i det sammanhanget utveckla förmågan att granska, värdera och ta ställning i samhällsfrågor och främja viljan att delta och påverka. Det etiska perspektivet ingår i all utbildning men får sin särskilda betydelse när det gäller frågor kring demokrati, mänskliga rättigheter samt makt och förtryck i olika former. Ämnet ger medvetenhet om och insikter i sådana frågor och ger tillfällen till reflektion om det personliga ansvaret. En viktig aspekt är kunskaper om nationella minoriteters och invandringens roll i samhället.

Globaliseringen innebär en sammanflätning av såväl ekonomier som kulturer och därmed ett ökat beroende mellan länder. Ämnet tar upp flera av de ödesfrågor som berör såväl den enskilde individen

som hela det internationella samhället. Samhällskunskapsämnet behandlar frågor som rör rättvis fördelning och ett hållbart samhälle och ger därmed kunskaper om de globala sammanhangen. På så sätt belyses hur internationell förståelse och samverkan kan bidra till att lösa världsomspännande problem. Ämnets breda och mångfasetterade karaktär gör det möjligt att analysera och belysa de globala utvecklingsfrågorna ur ett helhetsperspektiv och ämnet kan därmed skapa ett naturligt utrymme för värdediskussioner.

Samhällskunskapens fokus är nutiden. Genom att vidga förståelsen för det som sker i både det lokala och det globala samhället bidrar ämnet med kunskaper som varje individ behöver för att bedöma och påverka såväl den egna som samhällets framtid. Ett historiskt perspektiv är ett stöd för att förklara händelser och förhållanden i nutiden och reflektera över framtiden.”

Försvarsberedningen:

Forskning och utveckling för säkerhet

Forskning, teknikutveckling och analysverksamhet av intresse för säkerhetsområdet är under utveckling och uppvisar en stor bredd, både vad gäller utförare, användare och finansiärer.

För utförandet av grundforskning är det viktigt att många olika forskningsproducenter och miljöer, inte minst inom universitet och högskolor, kan bidra. Utöver grundforskning kan den typ av komplexa problem som de aktörer som arbetar med samhällets säkerhet ställs inför, även kräva behovsmotiverad forskning, teknikutveckling analys- och utredningsverksamhet samt expertstöd. Kompetens inom specifika områden, såväl militärt som civilt, bör kunna merutnyttjas av samhället i stort.

För att bättre kunna ta tillvara den kunskap som genereras bör regeringen se till att det finns ett tydligt sammanhållande ansvar för att kartlägga, följa upp och vissa fall beställa relevant behovsmotiverad forskning, utvecklings- och analysverksamhet m.m.

Det är också viktigt att stimulera samverkan mellan statligt finansierad forskning och den forskning och teknikutveckling som sker på kommersiell grund i industrin. Det bör finnas goda förutsättningar att skapa ett starkt nationellt innovationssystem för säkerhetsområdet med utgångspunkt i den kunskap som byggts upp inom svensk försvarsindustri genom åren.

Inom ramen för ett nationellt säkerhetsforskningsprogram som utformas strategiskt, med beaktande av såväl nationella styrkeområden som pågående internationella forskningssatsningar, bör förutsättningar skapas för att bidra till internationellt interoperabla säkerhetslösningar och tillgodogöra sig de forsknings- och utvecklingsinsatser som genomförs inom ramen för EU:s och USA:s säkerhetsforskningsprogram

Att lära av inträffade kriser

Egna och andras erfarenheter från kriser är ett viktigt kunskapsunderlag för att stärka samhällets säkerhet och förbättra krishanteringsförmågan. Oavsett om det är Sverige eller ett annat land som drabbas, och oavsett vilken typ av kris som inträffar t.ex. en terrorattack, pandemi, naturolycka, eller regional väpnad konflikt, kan erfarenheterna bidra till att identifiera möjliga problem och peka på lösningar för att stärka vår krishanteringsförmåga. Efter en allvarlig händelse finns ofta ett intensivt intresse för krisens förlopp, upprinnelse och konsekvenser. Trycket att vidta omedelbara åtgärder för att undvika att liknande problem uppstår igen, kräver en avvägning som inte alltid är möjlig i direkt anslutning till en kris. Det är därför angeläget att utveckla en struktur för att ta tillvara dokumentation och erfarenheter, och systematiskt och samlat lära av inträffade kriser. Viktiga komponenter i den utvecklingen är forskning om inträffade kriser, kunskap om lärande och utveckling av metoder för erfarenhetsåterföring i utbildnings- och övningsverksamhet. I alla offentliga och privata verksamheter bör vikten av att systematiskt ta tillvara erfarenheter betonas som ett led i att stärka säkerheten och krisberedskapen.

Försvarsberedningen anser att ett system med att systematiskt tillsätta en s.k. haveriutredning, i likhet med vad som sker vid fartygs- och flygolyckor, bör övervägas för situationer där den infrastrukturella säkerheten allvarligt har äventyrats. Detta kan på ett successivt och effektivt stärka vår säkerhet, genom att kunskapen kring sårbarheten i samhället ökar. Likaså ger detta förutsättningar för utbildning inom de aktuella områdena. Genom att ha ett system för denna typ av utredningar, kan offentliga såväl som privata aktörer successivt lära av dessa händelser, och stärka robustheten i dessa system.

Information om samhällets säkerhet

Det är viktigt att informera om potentiella risker och om säkerhetsfrämjande åtgärder så att enskilda individer och andra aktörer skaffar sig ett förhållningssätt till risker i sin omvärld som innefattar både

förebyggande, förberedande och avhjälpande åtgärder mot upplevda risker. Det ger förutsättningar för en vilja till engagemang och en bred delaktighet från samhällets aktörer. Att involvera så många som möjligt i samhällets säkerhet är en viktig del av statens förtroendeskapande åtgärder på detta område. För att nå många människor tidigt i livet bör särskilda resurser avsättas för grundskolans lärare och elever.

Obligatorisk utbildning, övning och träning

Erfarenheter visar samstämmigt på betydelsen av regelbunden utbildning, övning och träning. Av särskild betydelse är övningar som tränar samverkan mellan olika aktörer, såväl över sektorsgränser som mellan olika ledningsnivåer. För att stärka samhällets krishanteringsförmåga skall utbildning, övning och träning i krishantering därför vara obligatorisk för alla aktörer som bedriver samhällsviktig verksamhet. Utbildningarna och övningarna bör innehålla så realistiska inslag som möjligt så att de kan analyseras, leda till förbättringar och därmed bidra till lärande och erfarenhetsöverföring. Försvarsberedningen vill i detta sammanhang betona att det är viktigt att i all utbildning integrera kunskap om hur kvinnor och män kan drabbas olika vid kriser. För att öka förmågan att ge eller ta emot internationell hjälp vid en kris-situation bör andelen ledningsövningar med internationella inslag öka.

Kvalificerade nationella utbildnings- och övningsprogram för krishantering på alla nivåer kan genomföras av flera aktörer. Det är dock viktigt att säkerställa ett kvalitativt utbud av denna typ av utbildningar, vilket bör bevakas av en myndighet. Vi behöver även förstärka den statliga utbildningsorganisationen för att detta skall kunna realiseras. Verksamheten vid det nuvarande Institutet för högre totalförsvarsutbildning och den forsknings- och utbildningsverksamhet som äger rum inom bl.a. CRISMART är av betydelse i detta sammanhang. En annan instans som kan utveckla en ökad förmåga är Centrum för risk- och säkerhetsutbildning.

7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet

Stödjande samverkan i katastrofområden.

7959 Sociala miljöer o verksamheter i allmänna grupper o d

sverige.se:

Patriotiska Sällskapet, Kungl.

Kungliga Sällskapet Pro Patria

Letterstedska föreningen

Pensionärernas Riksorganisation PRO

Riddarhuset

Sveriges Nationaldag, Rikskommittén

Sveriges Pensionärsförbund SPF

Skytteanska samfundet, Kungl.?

Stora Sköndal, Stiftelsen?

796/799 Sport, idrott o d.

I SAB det mesta i avdelning R. I DC och DK avdelningarna 796-799.

sverige.se:

Idrottshögskolan i Stockholm IH

Riksidrottsförbundet

Gymnastikförbundet, Svenska

Voxenåsen A/S ?

8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.

80 Språk. Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.

Tillgång till tolkar.

Språk i SAB avdelning F, i DC 4 och i DK 80.

sverige.se:

TerminologicentrumTNC

Svenska språknämnden

Föreningen Auktoriserade Translaterer FAT

Föreningen för svenska i världen

Språk- och folkminnesinstitutet SOFI

Svenska Akademien

Svenska fornskriftssällskapet

Sverigefinska språknämnden

81 Litteraturvetenskap, litteraturhistoria. 812/819 motsvarar 82/89.

I SAB avdelning G, i DC delar av 800-899, i DK 81.

sverige.se:

Stiftelsen Svenska barnboksinstitutet

Samfundet De Nio

Svenska Akademien

Svenska litteratursällskapet

Svenska Vitterhetssamfundet

Sveriges författarfond

Sveriges Författarförbund SFF

82/89 Skönlitteratur på olika språk

Skönlitteratur som beskriver världen på ett sätt som främjar en bättre välfärdsfördelning. Skönlitteratur om förhållandena i olika delar av världen.

I SAB avdelning H, i DC delar av 800-899, i DK 82-89.

82 Engelsk skönlitteratur o d.

83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt.

84 Fransk skönlitteratur o d

85 Italiensk skönlitteratur o d

86 Spansk och portugisisk skönlitteratur o d

87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d

88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d

89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d

9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen

Information om katastrofer o d med hjälp av journalister o d.

I SAB avdelning Ä och delar av B. I DC och DK delar av avdelning O.

sverige.se:

Lättläst nyhetsinformation och litteratur, LL-stiftelsen

Presstödsnämnden

Taltidningsnämnden

Stiftelsen Invandratidningen

Sven Winnell 050611: Utdrag ur Demokratirådets rapport 2005:
Mediernas integritet (SNS). (<http://winnell.com/omr907a.pdf>)

Försvarsberedningen:

Informationssäkerhet

Informationssäkerhet i vid bemärkelse – både de tekniska och de administrativa aspekterna – är en viktig grundförutsättning för samhällsviktig verksamhet och vår förmåga att skapa en robusthet och säkerhet i vårt samhälle. Informationssäkerhet är i allra högsta grad gränsöverskridande, såväl över sektorer som geografiska gränser. Mot bakgrund av den snabba utvecklingen, med privata och offentliga aktörer, samt ansvar fördelat på flera olika departement, är det enligt Försvarsberedningen viktigt med en samlad strategi för informationssäkerhet. Genom att utveckla informationssäkerheten stärks även vår samlade säkerhet.

Tillgång till korrekt och säker information vid rätt tillfälle, är en förutsättning för tillväxt, konkurrens, utveckling, välfärd och trygghet i samhället. Informationssäkerhet gäller alla – medborgare, företag och offentlig verksamhet. Informationssäkerhet omfattar förebyggande, förberedande, förhindrande och hanterande verksamhet. Ett viktigt instrument för att kontinuerligt stärka informationssäkerheten är också uppföljning och genomförandet av revisioner.

Kunskap och kompetens är central för att skapa informationssäkerhet. Försvarsberedningen vill särskilt betona vikten av långsiktig kunskapsuppbyggnad, som skall börja redan på grundskolenivå, och utgöra naturlig del i såväl gymnasie- och högskoleutbildningar, men där det också måste finnas möjlighet till särskild specialisering inom området.

Informationssäkerhet berör idag fler områden än bara sådan verksamhet som är av betydelse för rikets säkerhet. Det saknas dock ett heltäckande och sammanhållet regelverk på informationssäkerhetsområdet, som motsvarar både de tekniska och administrativa delarna av

informationssäkerhet. Försvarsberedningen ser ett behov av en heltäckande utredning inom området, i syfte att kunna skapa ett utvidgat regelverk.

Information till allmänhet och massmedia under en kris

En effektiv och trovärdig krishantering är i allt högre grad beroende av det sätt på vilket verksamhetsansvariga informerar och kommunicerar med allmänhet och massmedia. Information är lika viktig såväl före som under och efter en kris. Det är angeläget att berörda samhällsaktörer upprätthåller ett högt förtroende hos allmänheten såväl under normala omständigheter som under kris.

Massmedia är viktiga förmedlare av information om händelser i samhället. Utvecklingen av ny och modern teknologi ger enskilda individer och organisationer möjlighet att snabbt inhämta och sprida information på olika sätt, ibland snabbare än både traditionella massmedier och myndigheter. Dessa förutsättningar ställer betydande krav på myndigheternas val av informations- och kommunikationsstrategier. Vidare är det av största vikt att det i samband med utdelande av koncessioner till mobiltelefonoperatörer ställs krav på funktions-säkerhet.

Berörda behöver under en kris få tillgång till information för att förstå vad som händer, men även som stöd för att agera på ett lämpligt sätt. Erfarenheter från händelser som exempelvis naturkatastrofen i Asien och orkanen Gudrun har understrukt betydelsen av att människor får korrekt information.

Kommunikation innebär att information utbyts mellan flera parter och ställer särskilda krav på en myndighets kompetens och kapacitet att kunna tillvarata information från allmänhet och media. Det är därmed av stor vikt att vid behov snabbt kunna organisera en instans dit allmänheten kan hänvisas med sina frågor och där dessa kan besvaras på ett genomtänkt och korrekt sätt.

Det är viktigt att kommunikationen anpassas till medborgarnas behov så att behövlig information når alla grupper i samhället. Information måste exempelvis kunna:

- ske på lättillgänglig svenska och på flera olika språk,
- förmedlas med olika metoder, inklusive sådana som är anpassade till äldre och människor med olika funktionshinder,
- nå människor i hela landet, oavsett bostadsort (information måste t.ex. kunna nå människor bosatta i gränsområden där kommuner eller regioner möts).

Alla myndigheter har ett ansvar att före, under och efter en kris informera inom sitt eget ansvarsområde. Myndigheter skall även samarbeta om informationsinsatser och dela information med varandra då en kris har inträffat. Det är även viktigt att den egna organisationen får information om händelseutvecklingen under en kris.

91 Allmän geografi, reseskildringar.913/919 motsvarar 93/99.

Beskrivningar olika områden i världen. 91 omfattar också lokal-historia. I SAB avdelning N och i DC och DK avdelning 91.

sverige.se:

Svenska Turistföreningen
Stiftelsen Svenska Institutet
Riksföreningen Sverigekontakt
Sverige-Amerika Stiftelsen
Turistdelegationen
Nordiska Afrikainstitutet
Sveriges nationalatlas
Visit Sweden

92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.

I SAB avdelning L och i DC och DK avdelning 92.

sverige.se:

Svenskt biografiskt lexikon SBL

93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Beskrivningar av utvecklingen i världen. I SAB avdelning K och i DC och DK avdelningarna 93-99.

sverige.se:

Samfundet för utgivande av handskrifter rörande Skandinaviens historia, Kungl.
Föreningen Norden
Nordiska Afrikainstitutet
Svenska historiska föreningen
Forum för levande historia

93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.

94 Medeltidens o nya tidens hist. i allmänhet och i Europa

95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.

96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.

97 Medeltidens o nya tidens hist i Nord- o Mellanamerika

98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika

99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Rymden

Sven Wimmell 050510+050610: Världshistorien och framtiden.
Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen?
(<http://wimmell.com/omr40y.pdf>)